

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

VIEŠOSIOS POLITIKOS ANALIZĖS MAGISTRO PROGRAMA

GINTĖ SPROGYTĖ

II kurso studentė

**KULTŪROS PASLAUGŲ TEIKĖJŲ ĮVAIROVĖS LIETUVOJE DIDINIMAS
ĮTRAUKIANT NVO: IŠŠŪKIAI IR GALIMYBĖS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė

Vilnius, 2024

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Kultūros paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didinimas įtraukiant NVO: iššūkiai ir galimybės“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gintė Sprogytė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Sprogytė G. Kultūros paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didinimas įtraukiant NVO: iššūkiai ir galimybės, Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė dr. Dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė. – V., 2024. – 189 p.

Reikšminiai žodžiai: NVO, įtraukimas, kultūros paslauga, kultūros paslaugų teikimas, kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, konkursinis finansavimas, proceso atsekimas, darni NVO.

Šio tyrimu siekiama išsiaiškinti, kokie veiksniai galėtų paaiškinti, kodėl, nepaisant išsikeltų strateginių šalies tikslų, kultūrinių NVO įtraukimas į kultūros paslaugų teikimą Lietuvoje vyksta ribotai. Tyrimu siekiama visapusiškai įvertinti tiek valstybės teisinę aplinką, tiek su viešuoju sektoriumi ir su nevyriausybinio sektoriumi susijusius veiksnius, iššūkius ir galimybes. Darbas taip pat prisideda prie tyrimų, nagrinėjančių tradicinę NVO įtampą tarp socialinės misijos ir ekonominio efektyvumo bei šių aspektų suderinamumo.

Turinys

Įvadas	6
1. Teorinis pagrindas.....	15
1.1. Tarpsektoriniai santykiai.....	15
1.2. Viešųjų paslaugų teikimas	18
1.3. Viešųjų paslaugų teikimo būdai.....	19
1.4. Skatinantys ir ribojantys veiksniai	21
1.4.1. Teisinė aplinka	21
1.4.2. Viešasis sektorius	23
1.4.3. Nevyriausybinės organizacijos	27
2. Metodologija.....	31
2.1. Proceso atsekimo metodas	31
2.2. Interviu metodas	34
3. Tyrimas.....	39
3.1. Kultūrinės NVO paslaugos teikimo samprata	39
3.2. Savivaldybės lygmens veiksniai	43
3.2.1. Kultūros paslaugų NVO teikimo sandorių kaštų suvokimas	43
3.2.2. Savivaldybės atstovų požiūris.....	47
3.3. NVO veiksniai	51
3.3.1. Finansinių išteklių vaidmuo kultūrinių NVO veikimui	51
3.3.2. Žmogiškųjų išteklių vaidmuo kultūrinių NVO veikimui	55
3.3.3. Įsitinklinimo vaidmuo kultūrinių NVO veikimui	58
3.4. Hipotezių tikėtinumų palyginimas.....	61
Išvados.....	63
Literatūros ir šaltinių sąrašas	70
Priedai.....	78
Priedas Nr. 1 NVO kaip kultūros viešųjų paslaugų teikėja	78
Priedas Nr. 2 Kultūros paslaugų teikimo būdai Vilniaus mieste.....	80
Priedas Nr. 3 Kultūros paslaugų teikimo būdai ir galimybės Lietuvoje.....	84
Priedas Nr. 4 Interviu klausimynai	88
Priedas Nr. 5 Interviu transkripcijos.....	92
Summary.....	188

Įvadas

Kultūra yra sudėtingas ir kompleksinio pažinimo reikalaujantis visuomenės bei jos gyvenimo reiškinyje ir pažinimo objektas, pasižymintis didžiule požymių įvairove¹. Remiantis britų antropologo, kultūros antropologijos pradininko Edvardo Berneto Tailoro apibrėžimu, kultūra yra sudėtinga visuma, apimanti žinias, tikėjimą, meną, moralę, įstatymus, papročius ir bet kokius kitus gebėjimus ir įpročius, kuriuos žmogus įgijo kaip visuomenės narys². Lietuvių filosofas, humanitarinių mokslų daktaras, profesorius Leonidas Donskis kultūrą apibrėžia kaip žmogaus santykį su savimi, visuomene ir aplinka, apimančią individo ir visuomenės savivoką, tapatybę, gyvenimo būdą, kosmologines ir ontologines pasaulio vizijas, mąstymą, kūrybą, vaizduotę, proto ir sielos ugdymą³. Galima atrasti daug įvairių kultūros apibrėžimų, tačiau juos sieja bendra samprata, kad **kultūra savyje talpina bendrumo elementą, susiejantį ir vienijantį tam tikros grupės individus**. Individai įsocializuojami į bendruomenę per konkrečias praktikas, iš kurių viena svarbiausių susijusi su kultūrinėmis veiklomis. Individai į kultūrinę veiklą gali aktyviai įsitraukti patys, t. y. užsiimti kūryba ar menine raiška, pavyzdžiui, dainavimu, tapymu, lipdymu, filmo kūrimu⁴ ir/ar vartoti jau sukurtus kultūrinius produktus, t. y. lankytis renginiuose, naudotis kultūros paslaugomis, skaityti knygas ar žiūrėti filmą⁵. Remiantis 2023 m. publikuotos Europos Komisijos ataskaitos duomenimis, esama aiškios ir teigiamos piliečių dalyvavimo kultūrinėje veikloje (kuri suprantama kaip įvairių kultūrinių patirčių ir kūrybinių veiklų visuma, pavyzdžiui, dalyvavimas muzikinėje, literatūrinėje veikloje, lankymasis parodose) ir pilietinio aktyvumo, demokratijos ir socialinės sanglaudos rodiklių koreliacijos. **Tiek aktyvus, tiek pasyvesnis dalyvavimas kultūriniame gyvenime daro įtaką demokratinėms nuostatomis ir pilietinei kultūrai nepriklausomai nuo asmens socialinės ir ekonominės padėties ar išsilavinimo**. Taip pat kultūrinė veikla padeda kurti socialinį kapitalą – tai, kas jungia bendruomenes, ji padeda kurti pasitikėjimą,

¹ Borisas Melnikas, *Transformacijų visuomenė: ekonomika, kultūra, inovacijos, internacionalizavimo procesai* (Vilnius: Technika, 2011), cituota iš Ilona Kiaušienė ir Asta Mikalauskienė, „Kultūros kuriama vertė darnaus vystymosi kontekste: Baltijos šalių atvejis“ *Informacijos mokslai*, 89 (2020), 55.

² Edward Burnett Taylor, *Primitive Culture: Research into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*. Vol. 1. (London: John Murray, 1871), cituota iš Cecilia Haskins, „Working Across Cultural Boundaries: The Many Faces of Diversity“ *Special Feature*, 22, 3, (2019), 10.

³ Leonidas Donskis, „Kultūra“, Visuotinė lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/kultura-2/>.

⁴ Rūta Matulaitienė ir dr. Laima Nevinskaitė, „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“, (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu UAB „KOG institutas“, UAB „Norstat LT“ atliktas tyrimas, 2023), 7.

⁵ Matulaitienė ir Nevinskaitė, 7.

toleranciją, solidarumą ir sanglaudą⁶. Šio tyrimo rėmuose kultūra susiaurinama iki kultūrinių paslaugų, kurias vartoja visuomenės nariai, teikimo ir šias paslaugas teikiančiųjų įvairovės didinimo galimybių.

Remiantis Lietuvos gyventojų apklausomis, **Lietuvoje taip pat aptinkamos aiškios teigiamos sąsajos tarp aktyvesnio įsitraukimo į kultūrinės veiklas ir aukštesnės asmeninio bei socialinio gyvenimo kokybės** – gyventojai, įsitraukę į kūrybines veiklas, žymiai daugiau linkę pasitikėti žmonėmis, tokie gyventojai taip pat aktyviau dalyvauja rinkimuose⁷. Lietuvos kultūros tarybos atliktame tyrime pastebėta, kad net trečdalis tyrime dalyvavusių gyventojų teigimu, būtent kultūrinių veiklų stoka karantino dėl COVID-19 pandemijos metu juos paveikė neigiamai⁸. Taip pat pastebėta, kad net 8 iš 10 gyventojų pritaria, kad jų asmeninis tapatumas tvirtai susiję su Lietuvos kultūra⁹. Tai, kad kultūros vaidmuo valstybės gyvenime yra svarbus patvirtina **Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“**, kurioje **kultūra įvardijama kaip visos vizijos pamatas, kultūra matoma valstybės, kaip politinio darinio, išlikimo ir gyvybingumo pagrindinė sąlyga, kaip bendruomenę jungianti paveldėta, tautos kuriama ir permąstoma simbolių ir prasių visuma**, apibrėžianti asmens santykį su pačiu savimi, kitais ir pasauliu¹⁰. Atsižvelgiant į kultūros strateginę svarbą valstybės gyvenimui, pabrėžiamas poreikis užtikrinti galimybę kultūrai klestėti. Verta paminėti, kad Eurostato duomenimis, 2022 metais Lietuvoje išlaidų, skirtų kultūros paslaugoms, dalis sudarė 2 proc. nuo visų valdžios sektoriaus išlaidų, o tai dvigubai viršija ES šalių vidurkį, siekiantį 0,9 proc.¹¹. Visgi, Lietuvos kultūros tarybos tyrimas atskleidė, kad **Lietuvoje kultūros vartojimas pasiskirstęs netolygiai**¹², o žvelgiant į savivaldybių kultūros indeksą, kuriuo siekta visapusiškai įvertinti kultūros situaciją kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje, geresniais rodikliais pasižymi tik didieji miestai – Vilnius, Kaunas ir Klaipėda – kitos didžiųjų miestų savivaldybės savo kultūrine aplinka neišsiskiria iš likusios Lietuvos bendro kultūrinio konteksto ir yra panašesnės į regionines¹³. Atsižvelgiant į minėtus tyrimus ir į tai, kad su kultūriniu gyvenimu susijos

⁶ European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Culture and democracy, the evidence – How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion – Lessons from international research* (Brussels: Publications Office of the European Union, 2023), 20.

⁷ Tadas Šarūnas et al., „Brėžiant kultūros politikos kryptis“ (galimybių studijos ataskaita, VŠĮ Mene, 2018), 222.

⁸ Agnė Ambrazavičienė ir Rūta Matulaitienė, „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“ (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu UAB „KOG institutas“, UAB „Norstat LT“ atliktas tyrimas, 2021), 328.

⁹ Rūta Matulaitienė ir dr. Laima Nevinskaitė, „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis. 2023“, (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu UAB „KOG institutas“, UAB „Norstat LT“ atliktas tyrimas, 2023), 503.

¹⁰ Valstybės pažangos strategija, „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050““, patvirtinta 2023 m. gruodžio 23 d. LR Seimo nutarimu Nr. XIV-2466.

¹¹ Eurostat, „Government expenditure on cultural, broadcasting and publishing services“, Eurostat Statistics Explained, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_cultural_broadcasting_and_publishing_services&oldid=593681#General_government_expenditure_on_cultural_services.2C_broadcasting_and_publishing_services

¹² Ambrazavičienė ir Matulaitienė, 351.

¹³ Kristina Mažeikaitė, „Savivaldybių kultūros indeksas 2022“ (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atliktas tyrimas, 2023), 260.

veiklos ne tik atliepia kompleksinius visuomenės narių poreikius, tačiau turi teigiamos įtakos ir visuomenės sanglaudos didinimui, reikalingos kryptingos pastangos atliepti keliamus tikslus kultūros srityje praktikoje.

Žvelgiant retrospektyviai, **Lietuvai atkūrus nepriklausomybę**, po 1990 m. kovo 11 d., pradėti demokratiniai pertvarkymai, kartu šis etapas žymi **valstybės ir kultūros santykio pokytį**. Tuomet, kai Lietuva priklausė SSRS, kultūros politika buvo ideologizuota, jos paskirtis buvo tarnauti režimui, o nepriklausomybės atgavimas kartu reiškė ir savitos nacionalinės kultūros atgimimą. Pirmojo atkurto Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministro Dariaus Kuolio teigimu, dėliojant santykių tarp kultūros ir valstybės modelį, buvo aiškiai suvokta, kad amerikietiškas sprendimas patikėti kultūrą privačiam sektoriui Lietuvai netiks, nes be valstybės paramos nacionalinė kultūra neišsilaikys, tačiau kartu suprasta, kad valstybės remiama kultūra turi išsaugoti savarankiškumą¹⁴. Nepriklausomybės laikotarpiu Lietuvos kultūrai nemaža dalimi pavyko įveikti XX a. okupacijų nulemtą savų tradicijų suniokojimą, sumažinti civilizacinį atotrūkį nuo Vakarų valstybių, naujai įsitvirtinti tarptautiniuose kultūros ir meno procesuose¹⁵. **Pažymėtina, kad Lietuvoje sėkmingai vykdyta kultūros politikos decentralizacija**: politikos įgyvendinimo veiklos perduotos tuo tikslu įsteigtoms įstaigoms – Lietuvos kultūros institutui, Lietuvos kino centrui, Lietuvos kultūros tarybai¹⁶. Politikos formavimas ir įgyvendinimas kultūros ir meno srityse buvo atskirtas – agentūrų įsteigimas įgalino ministeriją atsitraukti nuo sprendimų apie kultūrinį turinį priėmimo, buvo sustiprintas kultūros lauko demokratiškumas ir savireguliacija¹⁷. Svarbu ir tai, kad Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, per dvidešimt metų kultūros srityje didelę reikšmę meno kūrybai ir kultūros industrijų raidai įgijo **nevyriausybines organizacijas (NVO)** ir privačios institucijos, pozityviai konkuruojančios su valstybės ir savivaldybių įstaigoms, skatinančios jų atsinaujinimą¹⁸. Toks pokytis reiškia naujų veikėjų įtakos kultūros sektoriuje stiprėjimą, **skatina permąstyti nusistovėjusius valstybės ir savivaldybės institucijų vaidmenis kultūros paslaugų teikime**, kartu neišvengiamai kelia klausimus dėl valdžios institucijų pasirinkimo, kokį santykį kurti su NVO organizacijomis, ir šio pasirinkimo vienokių ar kitokių pasekmių.

Nors Lietuva – demokratiška valstybė, nepaneigsime fakto, kad **buvimas SSRS sudėtyje sutrikdė pilietinės visuomenės vystymąsi** – okupacijos metu NVO buvo matomos kaip „valdžios rankų

¹⁴ Alkas, „D. Kuolys apie švietimą ir kultūrą atkūrus Nepriklausomybę: Rytų Lietuvoje su mokytojais kalbėjau stovėdamas greta Lenino biusto“, Alkas, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://alkas.lt/2020/08/28/d-kuolys-apie-svietima-ir-kultura-atkurus-nepriklausomybe-rytu-lietuvoje-su-mokytojais-kalbejau-stovedamas-greta-lenino-biusto/>.

¹⁵ Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“, patvirtinta 2019 m. birželio 4 d. LR Vyriausybės nutarimu.

¹⁶ Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“, patvirtinta 2019 m. birželio 4 d. LR Vyriausybės nutarimu.

¹⁷ Šarūnas et al., 16.

¹⁸ Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“, patvirtinta 2019 m. birželio 4 d. LR Vyriausybės nutarimu.

prailginimas“, t. y. visuomenines organizacijos, kurios veikė daugiausiai kultūros, sporto, laisvalaikio užimtumo srityse, steigė, kontroliavo ir finansavo valstybės valdžia, o svarbiausias numatytas tikslas – ugdyti tarybinį pilietį¹⁹. Tai prieštarauja pamatinei NVO idėjai, todėl Lietuva, kitaip nei Vakarų Europos valstybės, vis dar kuria savo trečiąjį sektorių²⁰. Apskritai, nevyriausybinių organizacijų kaip laisva piliečių valia įkurtų ne pelno organizacijų gausa ir jų aktyvus vaidmuo visuomeniniame gyvenime yra vienas pamatinių pilietinės visuomenės egzistavimo elementų ir aktyvių gyventojų išraiškos formų²¹. Profesorių Anos M. Vasconcellos ir M. V. Sobrinho teigimu, NVO kaip tarpininko vaidmuo gerinant žmonių gyvenimą duoda puikių rezultatų, nes NVO savo veikla stiprina ir telkia bendruomenę, kuria bendradarbiavimo ryšius tarp vietos bendruomenės ir valdžios, skatina pilietinį dalyvavimą šviečiant visuomenę, o tai galiausiai duoda didėjančios socialinės gerovės rezultatus²². Neatsitiktinai, šio darbo centre būtent su kultūrinės NVO – įtraukiančios kultūros organizacijos yra esminis sveikos ir veikiančios visuomenės pagrindas. Tiek viešojo sektoriaus, tiek visuomeninės kultūros organizacijos turi ne tik įtraukti, bet ir reprezentuoti visuomenę per savo kultūrinę veiklą ir rezultatus, pritraukiamą auditoriją, suinteresuotąsias šalis, su kuriomis jie dirba, ir lyderystę²³. **Taigi, valdžios institucijų ir NVO santykis, kalbant apie demokratijos stiprinimui ir visuomenės sanglaudos didinimui reikšmingas kultūrinės veiklas, vertas gilesnės analizės.**

Apžvelgus akademikų atliktus tyrimus apie viešojo ir nevyriausybinių sektoriaus santykius ir bendradarbiavimo perspektyvas, galima teigti, kad **į NVO vaidmenį šalyse žvelgiama skirtingai**. Besivystančių šalių kontekste NVO gali būti traktuojama kaip atsvara korumpuotoms, neefektyvioms, būtinųjų paslaugų gyventojams nepajėgioms užtikrinti vyriausybėms²⁴, tačiau kartu matoma grėsmė valdžios hegemonijai²⁵. Kitoks vaidmuo stebimas išsivysčiusių šalių atveju – Vakarų šalyse fiksuojami įvairūs bendradarbiavimo formatai, įvertinant tai, kad NVO įtraukimas į politikos procesus gali padėti

¹⁹ Arūnas Kučikas „Didieji lūkesčiai“, kn. *Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė*, sud. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, (Vilnius, 2001), 7.

²⁰ Jurgita Vorevičienė, „Trečiasis sektorius ir socialinė gerovė: nevyriausybinių organizacijų vaidmuo gerovės valstybėje“ *Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas*, 7, 2, (2016), 49.

²¹ Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, *Pilietiškumas ir pilietinė visuomenė* (Vilnius: „Kriventa“, 2012), 15.

²² Ana Maria de Albuquerque Vasconcellos ir Mário Vasconcellos Sobrinho, „Institutional Development for Good Governance: the role of intermediary NGOs in Pará state, Amazonia“ *Rio de Janeiro*, 49, 3, (2015), 793.

²³ European Commission, „New report: participation in cultural activities strengthens democracy and social cohesion“, An official website of the European Union, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://culture.ec.europa.eu/news/new-report-participation-in-cultural-activities-strengthens-democracy-and-social-cohesion>

²⁴ Pavyzdžiui, Ian Atack, „Four Criteria of Development NGO Legitimacy“ *World Development*, 27, 5, (1999), 855-864; Bipasha Baruah, „Assessment of public-private-NGO partnerships: Water and sanitation services in slums“ *Natural Resources Forum*, 31 (2007), 226–237; Masooda Bano, „Partnerships and the Good-Governance Agenda: Improving Service Delivery Through State-NGO Collaborations“ *Voluntas*, 30, (2019), 1270–1283.

²⁵ Atack, 855-864; Susannah H Mayhew, „Hegemony, Politics and Ideology: the Role of Legislation in NGO-Government Relations in Asia“ *Journal of Development Studies*, 41, 5, 727-758.

tikslingiau ir kokybiškiau atliepti visuomenės poreikius ir pagerinti demokratijos kokybę²⁶, NVO matomos kaip tam tikrų idėjų nešėjos, įvairių visuomenės grupių interesų atspindys. **Visgi, tyrimo centre – Lietuvos atvejis, tad reikalinga prisiminti, kad Vidurio ir Rytų Europoje trečiasis sektorius, suprantamas kaip įvairių visuomenės grupių interesų atspindys, o ne valdžios rankų pratęsimas, ėmė formotis žlugus socialistiniams režimams ir komunistiniam valdymui.** Nors išsivadavusiose nuo sovietinio jungo valstybėse buvo imta skatinti pilietinės visuomenės vystymąsi, bandoma perimti Vakaruose paplitusias praktikas, ryšys tarp valstybės ir trečiojo sektoriaus vis dar nėra toks stabilus, todėl **trečiasis sektorius išlieka pažeidžiamas**²⁷. Pavyzdžiui, Vengrijoje ir Lenkijoje, trečiasis sektorius tapo politinių ginčų ir represijų objektu²⁸, tad svarbu įvertinti tai, kad NVO gali tapti kaip *de facto* vyriausybės atšaka, labiau suinteresuotos tarnauti vyriausybės interesams ir mažiau susitelkusios į bendradarbiavimą su kitomis NVO tame pačiame sektoriuje²⁹, tokiu būdu prarasdamos tikrąją NVO esmę ir prasmę. Taigi, apibendrinus galima teigti, kad **kiekvienoje šalyje santykis tarp viešojo ir nevyriausybinių sektorių yra nuolat kuriamas ir perkuriamas – demokratiniuose režimuose, siekiant geriau išgirsti ir atliepti visuomenės poreikius, reikalingas abiejų sektorių įsipareigojimas bendradarbiauti ir tęstinės pastangos siekti šio tikslo.**

Kalbant apie viešųjų paslaugų teikimą, ilgą laiką viešajame valdyme dominavo **tradicinio administravimo doktrina**, pagrįsta institucijų ir pareigybių hierarchija, principu „įsakau ir kontroliuoju“ (*command and control*)³⁰, tad viešąsias paslaugas teikdavo valdžios institucijos, besivadovaudamos nustatytais aiškiais pavaldumo santykiais. Visgi, dėl biurokratinės inercijos ir sąlyginai mažo efektyvumo³¹, imta ieškoti naujų sprendimų. 1970-aisiais atsirado **Naujoji viešoji vadyba (NVV)**, kuri, kitaip nei tradicinis administravimas, pagrįsta (tariamais) rinkos principais ir privačiojo sektoriaus vadybos perkėlimu į viešąjį sektorių³², tad atitinkamai kalbant apie viešųjų paslaugų teikimą svarbūs tampa privataus sektoriaus veikėjai. Laikui bėgant toks modelis imtas kritikuoti dėl pasenusių verslo metodų taikymo viešosioms paslaugoms teikti, nepaisant vis daugiau įrodymų, kad jie netinkami ir kaip

²⁶ Francesca Petrella et al., „Dealing With Paradoxes, Manufacturing Governance, Organizational Change in European Third-Sector Organizations“ *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 51,2, (2022), 237-259.;

Caitlin McMullin, „The Persistent Constraints of New Public Management on Sustainable Co-Production between Non-Profit Professionals and Service Users“ *Administrative Sciences*, 13, 37, (2023), 1-15.

²⁷ JoAnn Carmin, „NGO capacity and environmental governance in Central and Eastern Europe“ *Acta Politica*, 45, 1/2, (2010), 188.

²⁸ Ulla Pape, „Changing Policy Environments in Europe and the Resilience of the Third Sector“ *Voluntas*, 31, (2020), 247.

²⁹ Nives Dolšak ir Aseem Prakash, „NGO Failure: A Theoretical Synthesis“ *Voluntas*, 33, (2023), 667.

³⁰ Vitalis Nakrošis, „Viešojo valdymo reformos Lietuvoje: kodėl ir kuo reikia pakeisti Naująją viešąją vadybą?“, *Politologija*, 61, 1, (2011), 69.

³¹ Nakrošis, 70.

³² *Ibid*, 71.

atsakas į tai, 2000-ųjų pradžioje viešosios politikos srityje atsirado naujas požiūris, vadinamas **Naujuoju viešuoju valdymu (po-NVV)**. Atsižvelgiant į tai, kad valdžia prarado galios ir informacijos monopolį, kuriuo anksčiau rėmėsi, naujoji paradigma nurodo, kad šiuolaikinė valdžia turi būti atvira ir strategiškai **pajėgi valdyti „tinkle“, bendradarbiaudama su įvairių lygmenų institucijomis** (tarptautinėmis institucijomis, regioninės ir vietos valdžios institucijomis, privataus sektoriaus institucijomis bei NVO ar pilietinės visuomenės atstovais)³³. Pagrindinis dėmesys skiriamas tarporganizaciniams paslaugų tinklams ir vyriausybės vaidmeniui organizuojant įvairių veikėjų veikimą, pabrėžiant paslaugų efektyvumą ir rezultatus, atsirandančius dėl viešųjų paslaugų organizacijų ir jų aplinkos sąveikos³⁴. Priešingai nei NVV, kuris pabrėžia pasiklovimą rinkos mechanizmais, **po-NVV pabrėžia, kad ne pelno organizacijos gali turėti daug pranašumų teikdamos viešąsias paslaugas prieš kitus teikėjus dėl unikalių žinių, atsirandančių dėl artimo ryšio su bendruomenėmis, lankstumo, gebėjimo inovuoti**³⁵, tad remiantis šiuo požiūriu, bendradarbiavimas tarp valdžios ir nevyriausybinių sektoriaus, teikiant viešąsias paslaugas, yra skatinamas.

Apskritai, per pastaruosius kelis dešimtmečius **ne pelno organizacijos sulaukia vis didesnio akademikų dėmesio dėl jų vaidmens teikiant viešąsias paslaugas**, akademikai tiria konkurencinę aplinką, kurioje NVO veikia³⁶, siekiant daugiau sužinoti, ar ir kaip NVO pavyksta veikti kartu su viešojo sektoriaus institucijomis³⁷. **Vienuose tyrimuose pabrėžiamas NVO gebėjimas „jausti visuomenės pulsą“ ir geriau atliepti jos poreikius**³⁸, kituose tyrimuose žvelgiama skeptiškiau, NVO kompetencijomis teikti viešąsias paslaugas abejojama – teigiama, kad NVO gali veikti ne taip efektyviai, kaip tikimasi, joms gali trūkti profesinių žinių ir įgūdžių, atskaitingumo, strateginio planavimo³⁹. **Verta paminėti, kad tiek Lietuvos, tiek globaliu mastu nemažai akademikų darbų, susijusių su NVO įtraukimu į viešųjų paslaugų teikimą, analizuoja tarpsektorinio bendradarbiavimo galimybes ir**

³³ *Ibid*, 74.

³⁴ Stephen P. Osborne, „The New Public Governance?“ *Public Management Review*, 8, 3, (2006), 381-384.

³⁵ Lester M. Salamon ir Stefan Toepler, „Government–Nonprofit Cooperation: Anomaly or Necessity?“ *Voluntas*, 26, (2015), 2168.

³⁶ Pavyzdžiui, Jay Weerawardena, Robert E. McDonald ir Gillian Sullivan Mort, „Sustainability of nonprofit organizations: An empirical investigation“ *Journal of World Business*, 45, (2010), 346-356; Francesca Petrella et al., 237-259.

³⁷ Pavyzdžiui, Jennifer Alexander ir Renée Nank, „Public–Nonprofit Partnership Realizing the New Public Service“ *Administration & Society*, 41, 3, (2009), 346-386; Elizabeth A. Graddy „Cross-Sectoral Governance and Performance in Service Delivery“ *International Review of Public Administration*, 13, (2009), 61-73; McMullin, 1-15.

³⁸ Pavyzdžiui, Taco Brandsen ir Victor Pestoff, „Co-production, the third sector and the delivery of public services An introduction“ *Public Management Review*, 8, 4, (2006), 493-501; Yuan (Daniel) Cheng, „Exploring the Role of Nonprofits in Public Service Provision: Moving from Coproduction to Cogovernance“ *Public Administration Review*, 79, 2, (2018), 203-214.

³⁹ John Clark, „The Relationship Between the State and the Voluntary Sector“, žiūrėta 2024 m. gegužės 2 d., <https://www.gdrc.org/ngo/state-ngo.html>,

klūtis socialinių paslaugų teikimo srityje⁴⁰, bene daugiausiai nagrinėtos bendradarbiavimo praktikos sveikatos paslaugų teikimo ir aplinkos/gamtos išteklių valdymo srityse⁴¹. Tiek Lietuvos, tiek užsienio mastu pasigendama tyrimų, kuriuose būtų tiriami trečiojo sektoriaus įtraukimo į kultūrinių paslaugų teikimą veiksniai – kliūtys ir galimybės.

Lietuvos strateginiuose dokumentuose minimas tarpsektorinio bendradarbiavimo, teikiant kultūros paslaugas poreikis. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, kurioje numatyta valstybės vizija ir raidos prioritetai bei jų įgyvendinimo kryptys iki 2030 metų, akcentuota, kad **valdžios vaidmuo turi keistis iš įgyvendintojo į organizatoriaus ir koordinatoriaus** – viešosios paslaugos turi būti teikiamos kartu su piliečiais, privačiu sektoriumi, vietos bendruomenėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis⁴², o viešasis sektorius turi teikti tik tas paslaugas, kurių negali teikti nevyriausybines organizacijos, bendruomeninės organizacijos ir verslo įmonės⁴³. Nors šią strategiją pakeitė Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“, tikslai iš esmės nesikeičia – numatoma išplėtoti veiksmingą viešųjų paslaugų tinklą, **į paslaugų teikimą įtraukiant nevyriausybines organizacijas, privatų sektorių ir užtikrinant paslaugų prieinamumą⁴⁴**. Tokie strateginiai siekiai atsispindi ir LR Vyriausybės programose, pavyzdžiui, XVIII LRV programoje pabrėžiamas poreikis užtikrinti kultūros įvairovės ir kokybiškų kultūros paslaugų pasiūlą visos šalies gyventojams, mažinant socialinę ir regioninę atskirtį, įvardijama siekiamybė, **kad šalies nevyriausybines kultūros sektorius taptų visaverčiu kultūros politikos įgyvendinimo dalyviu⁴⁵**. LRV 2019 m. patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“ užsibrėžtas tikslas – nuosekliai ir tolygiai įgyvendinti kultūros politiką siekiant valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinių **sektorių bendradarbiavimo⁴⁶**. Verta paminėti ir tai, kad kalbant apie Lietuvos atvejį, džiugina teigiama tendencija – USAID atliktoje Rytų ir Vidurio Europos bei Eurazijos regiono ataskaitoje Lietuva išlieka tarp tvariausių NVO sektorių turinčių šalių. Lietuvoje nuo 2017 m paslaugų teikimo įvertis kasmet auga, kartu pažymėtina, kad 2021 m. **savivaldybės parodė didesnę susidomėjimą kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimu įtraukiant NVO, o NVO**

⁴⁰ Pavyzdžiui, Victor Pestoff, „Co-production and Third Sector Social Services in Europe: Some Concepts and Evidence“ *Voluntas*, 23, (2012), 1102–1118 ; Vorevičienė, 49-65.

⁴¹ Beth Gazley ir Chao Guo, „What do we know about nonprofit collaboration? A systematic review of the literature“ *Nonprofit Management and Leadership*, 31, (2020), 216.

⁴² Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta 2012 m. gegužės 15 d. LR Seimo nutarimu Nr. XI-2015.

⁴³ Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta 2012 m. gegužės 15 d. LR Seimo nutarimu Nr. XI-2015.

⁴⁴ Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta 2012 m. gegužės 15 d. LR Seimo nutarimu Nr. XI-2015.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 2 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.

⁴⁶ Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“, patvirtinta 2019 m. birželio 4 d. LR Vyriausybės nutarimu.

išplėtė savo siūlomų paslaugų spektrą⁴⁷. Visgi, svarbu paminėti, kad ataskaitoje daugiausiai pabrėžiami pasiekimai socialinių paslaugų srityje, taip pat paslaugų, susijusių su COVID-19 pandemija ir nelegalia migrantų krize teikime⁴⁸, **tačiau apie kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo praktikas nėra kalbama.**

Įvertinus pateiktą informaciją, galima daryti prielaidą, kad NVO, būdamos arčiau visuomenės ir „jausdamos jos pulsą“ galėtų teikti labiau visuomenės poreikius atliepančias kultūrinės paslaugas. Kaip matyti iš aptartų strateginių dokumentų, politikos formuotojai įvardija poreikį didinti viešųjų paslaugų, įskaitant ir su kultūra susijusių, paslaugų teikėjų įvairovę, pozityviai žvelgia į galimybes stiprinti NVO vaidmenį. **Nors deklaruojami siekiai skamba perspektyviai, pastebima, kad šių tikslų įgyvendinimas realybėje gana problematiškas.** „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro“ atliktame tyrime nustatyta, **kad 2020 metų „paslaugų perdavimo“ išraiška visose savivaldybėse gana žema** – bendras šalies „paslaugų perdavimo“ vidurkis kultūros srityje buvo **vos 3,87 % (palyginimui – sporto srityje 20,55 %**⁴⁹). Įvertinus tai, kad 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, skirtame įgyvendinti Lietuvos pažangos strategijoje išsikeltus tikslus, siekiama, kad 2025 m. savivaldybių viešųjų paslaugų, kurias teikia nevyriausybines ir bendruomenines organizacijas, reikšmė būtų 15 proc., o 2030 m. net 30 proc.⁵⁰, galima teigti, kad kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimas vyksta itin ribotai. Taigi, atsižvelgiant į nacionaliniu lygmeniu deklaruojamus ir strateginiuose dokumentuose įtvirtintus tikslus dėl didesnio NVO įtraukimo į kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą ir į žemą „viešųjų paslaugų perdavimo“ kultūrinėms NVO procentą, kyla klausimas, kokie veiksniai galėtų paaiškinti, kodėl kultūrinių NVO įtraukimas į kultūros paslaugų teikimą vyksta ribotai, nepaisant išsikeltų tikslų.

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti, kokie veiksniai galėtų paaiškinti, kodėl, nepaisant išsikeltų tikslų, kultūrinių NVO įtraukimas į kultūros paslaugų teikimą Lietuvoje vyksta ribotai.

⁴⁷ U. S. Embassy in Lithuania, „2021 Civil Society Organization Sustainability Index for Lithuania“ U. S. Embassy in Lithuania, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://lt.usembassy.gov/2021-civil-society-organization-sustainability-index-for-lithuania/>.

⁴⁸ The United States Agency for International Development, Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance ir Center of Excellence on Democracy, Human Rights and Governance, „2021 Civil Society Organization Sustainability Index. Lithuania September 2022“, (tyrimas, United States Agency for International Development, 2022),8.

⁴⁹ Ričardas Diržys „Viešųjų paslaugų perdavimo situacija Lietuvoje“ (pranešimas pristatytas „Regioniniai NVO forumai 2021“ metu), žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <http://www.3sektorius.lt/nisc/nvo-forumai/regioniniai/>.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Nutarimas dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=32wf90sn>.

Šis tyrimas prisideda prie akademinės diskusijos, kurioje keliami klausimai dėl NVO pajėgumų teikti paslaugas, fokusuojantis į kultūrinę sritį, taip pat tyrimu siekiama visapusiškai įvertinti tiek valstybės teisinę aplinką, tiek su viešuoju sektoriumi ir su nevyriausybinio sektoriumi susijusius veiksnius. Darbas prisideda prie tyrimų, nagrinėjančių tradicinę NVO įtampą tarp socialinės misijos ir ekonominio efektyvumo bei šių aspektų suderinamumo. Kartu pažymėtina, kad tiek Lietuvos, tiek globaliu mastu akademinėje literatūroje pasigendama tyrimų, kurie analizuotų būtent kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo galimybes.

Tikslo bus siekiama įgyvendinant šiuos **uždavinius**:

1. Remiantis akademikų darbais ir atliktais tyrimais apie paslaugų teikėjų įvairovės didinimą, tarpsektorinio bendradarbiavimo galimybes ir kliūtis sukonstruoti teorinį pagrindą tyrimui, padėsiantį išsiaiškinti – kokie veiksniai galėtų lemti tai, kad, nepaisant išsikeltų tikslų, kultūrinių NVO įtraukimas į kultūros paslaugų teikimą Lietuvoje vyksta ribotai, bei apibrėžti svarbiausias sąvokas ir suformuluoti hipotezes.
2. Remiantis teoriniu pagrindu, sukonstruoti tyrimo instrumentą, kuris įgalintų surinkti duomenis išsikeltoms hipotezėms paremti ar atmesti.
3. Atlikti teisinių dokumentų ir kitos tyrimui aktualios informacijos, susijusios su tiriamojoje savivaldybėje veikiančiu, kultūrinių NVO paslaugų teikimą įgalinančiu konkursiniu mechanizmu, analizę, taip pat atlikti pusiau struktūruotus ekspertinius interviu ir interviu tekstų turinio analizę, siekiant surinkti pakankamai duomenų, galinčių padėti atsakyti tyrimo klausimą.
4. Apibendrinus surinktą informaciją, įvertinti, kokie veiksniai trukdo didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę Lietuvoje, nepaisant strategiškai deklaruojamų siekių.

Metodologija. Siekiant atsakyti į tyrimo klausimą, kokie veiksniai gali paaiškinti ribotą kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimą Lietuvoje, taikomas kokybinis proceso atsekimo metodas, remiantis Bajeso priežastingumo logika⁵¹. Tyrimo medžiagą sudaro teisiniai dokumentai, reglamentuojantys NVO veikimą ir viešųjų paslaugų teikimo reiškinių, interviu, atliktų su kultūros lauke veikiančių nacionalinio ir savivaldos lygmens institucijų, skėtinių NVO ir kultūrinių NVO atstovais, medžiaga bei prieinami duomenys apie Vilniaus miesto savivaldybės organizuojamą Kultūros rėmimo programų projektų

⁵¹ Andrew Bennett ir Jeffrey T. Checkel, „Process tracing From philosophical roots to best practices“, kn. *Process Tracing From Metaphor to Analytic Tool*, sud. Andrew Bennett ir Jeffrey T. Checkel (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 16.

konkursą ir kitus kultūros srities NVO aktualius konkursus. Detalesnė informacija apie analizės kriterijus pateikiama skyriuje „Metodologija“.

1. Teorinis pagrindas

1.1. Tarpsektoriniai santykiai

Siekiant suprasti viešųjų paslaugų teikimo reiškinių, reikalinga apibrėžti, kaip suprantamas viešasis, privatus ir nevyriausybinis sektorius bei kokie yra galimi santykiai tarp šių sektorių.

Vienas iš galimų būdų apibrėžti sektorius – pagal funkcijas, kurias turi atlikti kiekvienas sektorius. Visgi atsižvelgiant į tai, kad dalis atliekamų funkcijų persidengia (pvz., paslaugų teikimą sveikatos, švietimo, socialinės apsaugos ir aplinkos apsaugos srityse sektoriai dalijasi), funkcinio metodo naudojimas tampa problematiškas⁵². Tad apibrėžiant sektorius, siūloma kertine laikyti nuosavybės, suprantamos kaip – žemė, nekilnojamasis turtas, intelektinė nuosavybė ir kitas tiek finansinis, tiek nefinansinis turtas, sąvoką. Nuosavybė reiškia atsakomybę už veiksmus, susijusius su turtu, kurio teisės paprastai yra saugomos įstatymų. Taigi, tie ekonominiai vienetai, kurie priklauso valstybei, laikomi **viešojo sektoriaus dalimi**⁵³. Kitaip tariant, viešąjį sektorių sudaro valstybinės institucijos ir valstybės kontroliuojamos arba valstybės finansuojamos agentūros⁵⁴. Atitinkamai, remiantis nuosavybės kriterijumi, privačiam sektoriui priklausantys ekonominiai vienetai laikomi **privataus sektoriaus dalimi**⁵⁵. Nors pagal šį skirstymą, privačios ne pelno organizacijos taip pat turėtų būti įtrauktos į privatų sektorių, atsižvelgiant į tai, kad NVO gali laisvai užsiimti bet kokia ekonomine, verslo ar komercine veikla, su sąlyga, kad visas pelnas bus naudojamas finansuoti bendrų ar viešųjų interesų tikslams, kurių siekia NVO⁵⁶ (priešingai nei privačiame sektoriuje, kur uždarbis gali būti išmokamas akcininkams), darbe nevyriausybinių organizacijų tikslingai priskiriamos **nevyriausybinių organizacijų sektoriui (NVO, trečiasis sektorius, nevyriausybinis sektorius)**. Remiantis Jungtinių Tautų organizacijos apibrėžimu, NVO pasižymi šešiomis pagrindinėmis savybėmis: jos yra savanoriškos, nesiekiančios pelno, orientuotos į paslaugas ir vystymąsi, savarankiškos, turi daug motyvacijos ir įsipareigojimų bei tam tikros formos oficialią registraciją⁵⁷. Taigi, darbe privatus sektorius traktuojamas kaip organizacijos, kurios vykdo veiklą, tenkinančią jų privačius interesus – gaminant prekes, teikiant paslaugas ir (arba)

⁵² Ian Lienert, „Where Does the Public Sector End and the Private Sector Begin?“, Fiscal Affairs Department, in. *The 16th International Symposium of the Review Politiques et Management Public*, 2009, 5.

⁵³ Lienert, 5.

⁵⁴ The Institute of Internal Auditors, *Supplemental Guidance: Public Sector Definition*, (2011), 3.

⁵⁵ Lienert, 6.

⁵⁶ Council of Europe, „Fundamental principles on the status of non-governmental organisations in Europe“ *Multilateral meeting organised by the Council of Europe*, MMONG 1 ,5, 2001, 3.

⁵⁷ United Nations Interagency Committee on Integrated Rural Development for Asia and the Pacific, 1992, 34–35.

kitomis komercinėmis veiklomis gauti pelno ar pajamų. Tai apima finansines institucijas ir tarpininkus, mažas ir vidutinės įmonės, verslininkus, korporacijas. Taigi, šis apibrėžimas neįtraukia nevyriausybinių organizacijų⁵⁸.

Geriau suprasti NVO kaip pilietinės organizacijos atsiradimo motyvus gali padėti **valdžios nesėkmės teorija** (*government failure*). Remiantis šia teorija, piliečių individualūs poreikiai būna neatliepti vyriausybės (dėl neatitikimo vidutinio rinkėjo poreikiams), todėl, atkreipdami dėmesį į savo neatlieptus poreikius ir siekdami kompensuoti šį trūkumą, piliečiai mobilizuojasi, steigia organizacijas arba prisijungia prie jau egzistuojančių. **NVO matoma kaip viešųjų gėrybių tiekimo problemos, kai piliečių preferencijos heterogeniškos, sprendimas**⁵⁹. Pavyzdžiui, nors gynybos ir saugumo politikos klausimais visuomenėje dažnu atveju vyrauja sutarimas, tokiose srityse kaip socialinių paslaugų teikimas, piliečių pageidavimai dažnu atveju būna nepastovūs ir varijuoja, tad galima tikėtis, kad ne pelno organizacijos atitinkamai reaguos į visuomenės nuotaikų ir sutarimo svyravimus⁶⁰. Kalbant apie kultūrinę sritį, taip pat galima pastebėti, kad kultūros politika keičiasi – tradiciškai kultūros politikos priemonėmis buvo siekiama užtikrinti finansavimą ilgą laiką kultūriniame lauke veikiančios institucijoms, tokioms kaip muziejai ir galerijos, tačiau pastaraisiais metais, visame pasaulyje išaugo susidomėjimas kūrybinėmis industrijomis kaip inovacijų ir ekonomikos dinamiškumo šaltiniu⁶¹. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad pokyčiai kultūriniame lauke gali paskatinti peržiūrėti ir kultūrinių paslaugų teikimo ypatumus, pergaltvoti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairinimo galimybes, siekiant atliepti naujas aktualijas.

Akademiko **R. Paton** teigimu, visi trys sektoriai – **viešasis, privatus ir nevyriausybinių organizacijų grindžiami skirtingais principais ir vertybėmis, nors yra glaudžiai susiję ir jų ribos persidengia**. Valstybės sektoriui būdinga formalumas, reguliavimas, prievartos monopolis, paskirstymas, rinkai – verslumas, investicijos, kaupimas, konkurencija. Nevyriausybinių sektoriaus (dar kitaip vadinamo socialinių misijų sektoriumi) veikla apibūdinama tokiais principais ir vertybėmis kaip bendradarbiavimas, abipusiškumas, altruizmas, demokratija⁶². Geriau suvokti galimas įtampas tarp sektorių gali padėti „gerovės trikampio“ vaizdavimo būdas. Vizualiai, nevyriausybinius sektorius

⁵⁸ José Di Bella, Alicia Grant, Shannon Kindornay ir Stephanie Tissot, „The Private Sector and Development: Key Concepts“ *The North-South institute policy brief*, (2013), 1-2.

⁵⁹ Burton A. Weisbrod, *The Voluntary Nonprofit Sector* (Lexington: D.C. Heath and Company, 1977) cituota iš Dennis R. Young, *Complementary, supplementary, or adversarial? A theoretical and historical examination of nonprofit-government relations in the United States* kn. *Government and nonprofit organizations: The challenges of civil society*, sud. Boris ir C. E. Steurele, (Washington, DC: The Urban Institute; 1999), 35.

⁶⁰ Young, 35.

⁶¹ David Throsby, *The Economics of Cultural Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), ix-x.

⁶² Rob Paton, *Towards a sedimentary theory of the third sector* (NCVO/VSSN Annual Research Conference, Warwick University, 2009), cituota iš Pete Alcock, „A strategic unity: defining the third sector in the UK“ *The Policy Press*, (2010), 8.

matomas trikampio, kurio kraštuose – bendruomenė, rinka ir valstybinis sektorius, viduryje. Trečiąjį sektorių iš bendruomenės santykių (suprantamų kaip namų ūkis, šeima, neformalus santykiai) skiria formalumas, nuo valstybės sektoriaus skiria privatus pobūdis, o nuo rinkos – ne pelno siekimas⁶³. Taigi trečiasis sektorius matomas savotiškoje įtampoje tarp minėtų sektorių. **Šio tyrimo centre atsiduriantis kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo reiškinys puikiai iliustruoja skirtingų sektorių susidūrimą.**

Akademinėje literatūroje bandoma klasifikuoti NVO santykius su valstybiniu sektoriumi⁶⁴ – nepaisant tam tikrų niuansų, apibendrintai galima teigti, jog **visuose skirstymuose akcentuojama įtampa tarp sektorių**. Ši įtampa yra natūrali, nes, jei santykiai tarp nevyriausybinių ir valstybinio sektorių staiga taptų unisoniniai, tai reikštų, jog vienas iš jų prarado savo identitetą⁶⁵. Kartu svarbu paminėti, kad santykių tarp sektorių dinamikai įtakos turi ir **istorinis šalies kontekstas⁶⁶ ir įsitvirtinusi politinė ir ekonominė santvarka⁶⁷**. Į šiuos veiksnius taip pat svarbu atsižvelgti, siekiant suprasti NVO ir viešojo sektoriaus santykio vystymosi dinamiką.

Apibendrinant galima teigti, kad, nors nevyriausybines organizacijas iš esmės apibrėžiamos remiantis tuo, kas jos nėra, o ne tai, kas jos yra – ne vyriausybines pobūdis ir ne pelno statusas⁶⁸, tačiau tokia išskirtinė pozicija gali būti matoma ir savotišku privalumu – šių organizacijų gebėjimu derinti enterprenerišką dvasią ir organizacinį verslo įmonės efektyvumą, kartu su orientacija į bendrąjį gėrį, būdingą viešajam sektoriui⁶⁹, kitaip tariant, NVO turi potencialo veikti savotiškoje įtampoje. Tačiau, siekiant realizuoti NVO pajėgumą, reikalinga įgalinanti teisinė aplinka, valstybinio sektoriaus suinteresuotumas ir inovatyvumas bei pačių NVO pajėgumai. Visa tai bus aptarta darbe toliau, tačiau pirmiau reikalinga aptarti patį paslaugų teikimo reiškinį.

⁶³ Alcock, 9-10; Adalbert Evers ir Jean-Louis Lavielle, „Defining the third sector in Europe“, kn. *The third sector in Europe*, sud. Adalbert Evers ir Jean-Louis Lavielle, (Cheltenham: Edward Elgar, 2004), 15-19.

⁶⁴ Pavyzdžiui, Jennifer M. Coston, „A Model and Typology of Government-NGO Relationships“ *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 27, 3, (1998), 361-362; Richard C. Feiock ir Simon A. Andrew, „Introduction: Understanding the Relationships Between Nonprofit Organizations and Local Governments“ *Intl Journal of Public Administration*, 29, (2006), 760-763.

⁶⁵ Jurgita Vorevičienė ir Eglė Butkevičienė, „Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis“ *Viešoji politika ir administravimas*, 16, 1, (2017), 124.

⁶⁶ Claire McLoughlin, „Factors affecting state–non-governmental organisation relations in service provision: key themes from the literature“ *Public administration and development* 31, (2011), 241.

⁶⁷ Allan Rosenbaum, „Cooperative service delivery: the dynamics of public sector–private sector–civil society collaboration“ *International Review of Administrative Sciences*, 72, 1, (2006), 52.

⁶⁸ Nives Dolšak ir Aseem Prakash, 662.

⁶⁹ György Jenei ir Éva Kuti, „The third sector and civil society“, kn. *The Third Sector in Europe– Prospects and Challenges*, sud. Stephen P. Osborne (London and New York: Routledge, 2008), 12.

1.2. Viešųjų paslaugų teikimas

Akademiniėje bendruomenėje vyrauja sutarimas, kad valstybė viena nepajėgia užtikrinti gyventojų gerovės, pastebima būtinybė bendradarbiauti, įtraukti trečiąjį sektorių⁷⁰, taigi **viešosios paslaugos** matomos ne kaip viešojo sektoriaus teikiamos paslaugos bendruomenei, o **bendras viešojo sektoriaus ir bendruomenės produktas**. Ilgą laiką viešąsias paslaugas teikė tik vyriausybės per joms priklausančias ir valdomas institucijas, naudodamos vyriausybei priklausančius, įsigytus ar įdarbintus išteklius⁷¹. Tokiam tradiciniam viešajam valdymui būdinga žvelgti į paslaugų teikimą kaip profesionalų, hierarchijos pagrindais paremtą, teisėtą ir politiškai neutralų procesą⁷², piliečiai matomi kaip naudos gavėjai, apie jų įtraukimą nesvarstoma. Visgi, dėl biurokratinės inercijos, prasto politikos ir valdymo efektyvumo bei mažo piliečių pasitikėjimo⁷³, imta ieškoti naujų sprendimų.

XX a. 8-tas dešimtmetis žymi pokytį suvokime apie tai, kas turi teikti viešąsias paslaugas, – nors pasibaigus Antrajam pasauliniam karui viešojo sektoriaus vaidmuo, ypač paslaugų teikimo srityje, sustiprėjo, aštuntojo dešimtmečio viduryje dėl valstybės vaidmens paslaugų teikimo procese buvo suabejota, vis garsiau pasigirdo kritika dėl neefektyvaus veikimo. Atsižvelgiant į tai, aštuntojo dešimtmečio antroje pusėje atsirado naujas paslaugų teikimo modelis – privatus sektorius pakilo į paslaugų teikimo viršūnę⁷⁴. **Sklindant Naujosios viešosios vadybos (NVV) idėjoms, kuriomis siekiama viešojo sektoriaus efektyvinimo įvedant įvairius mechanizmus iš privataus sektoriaus, buvo pereinama prie viešųjų paslaugų teikimo rinkoje**, ypač sudarant sutartis. Sutartys sumanytos kaip priemonė efektyvumui skatinti, geriau suderinti valdymo tikslus su piliečių rūpesčiais ir skatinti vietos ekonominę plėtrą⁷⁵. Piliečiai buvo matomi kaip paslaugas gaunantys klientai, tad jų įtraukimas išliko gana ribotas.

Privataus sektoriaus modelio elementų integravimas į viešojo sektoriaus praktikas pasirodė ne toks efektyvus, kaip tikėtasi, o tai paskatino ieškoti naujų viešųjų paslaugų teikimo būdų, siekiant į procesus labiau įtraukti pačią visuomenę. Remiantis Naujosios valdysenos (**po-NVV**) doktrina, pripažįstama, kad

⁷⁰ Pavyzdžiui, Feiock ir Andrew, 759; Victor A. Pestoff, „Co-production and Public Service Management Citizenship, Governance and Public Service Management“ kn. *Co-production and Public Service Management*, sud. Victor A. Pestoff, (Routledge, 2019), 268-270.

⁷¹ Frank L. K. Ohemeng ir John K. Grant, „Neither public nor private: The efficacy of mixed model public service delivery in two Canadian municipalities“ *Canadian public administration*, 57, 4, (2014), 551.

⁷² Joaquim Filipe Ferraz Esteves de Araujo, „Improving public service delivery: the crossroads between NPM and traditional bureaucracy“ *Public Administration*, 79, 4, (2001), 917-919.

⁷³ Nakrošis, 70.

⁷⁴ Ohemeng ir Grant, 552-553.

⁷⁵ Amir Hefetz ir Mildred E. Warner, „Contracting or Public Delivery? The Importance of Service, Market, and Management Characteristic“ *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22, (2011), 291; Ohemeng ir Grant, 552-555.

tradicinė valdžia prarado galios ir informacijos monopolį, kuriuo anksčiau rėmėsi, todėl **šiuolaikinė valdžia turi būti atvira ir gebanti bendradarbiauti su privataus sektoriaus institucijomis bei NVO ar pilietinės visuomenės atstovais**⁷⁶. Taigi, įvairūs veikėjai iš privataus ir trečiojo sektorių, kurių galia atsiranda dėl jų ekspertizių, resursų, įgūdžių ir paties dalyvavimo tinkle, matomi kaip paslaugų ir sprendimų bendrakūrėjai. Visuomenės narių įtraukimas į viešųjų paslaugų teikimą gali geriau atliepti kompleksinius visuomenės poreikius, kartu stiprinti demokratiją ir piliečių pasitikėjimą ja⁷⁷. Veikdamos kaip tiltas, ne pelno siekiančios organizacijos turi sukaupusios įvairių žinių apie vietos bendruomenę, tad tokias žinias įgalinus galima tikėtis paslaugų, labiau atliepiančių piliečių poreikius, kūrimo⁷⁸. Kartu pastebima, kad ne pelno siekiančios organizacijos matomos kaip valstybei ekonomiškai pigesnės ir gebančios geriau suderinti kelių tikslų (t. y. socialinio ir ekonominio) siekimą negu tradicinės pelno organizacijos. **Pažymima ir tai, kad lyginant su privačiu sektoriumi, NVO vedamos idealų, o ne su pelnu susijusių rūpesčių, todėl tikimasi novatoriškesnių, įtraukesnių į vietos bendruomenę orientuotų sprendimų**⁷⁹. Apibendrinant galima teigti, kad „bendra gamyba“ gali būti sietina su didesnės vertės visuomenei kūrimu, o tęstinės praktikos sudarytų sąlygas paslaugų, orientuotų į vartotojų poreikius, teikimą ilgalaikėje perspektyvoje⁸⁰. Tai gali stiprinti visuomenės pasitikėjimą politikais ir demokratija, parodant, kad piliečių įsitraukimas ne fasadinis, o tikrai veikiantis ir prisidedantis prie bendros gerovės kūrimo. Tai itin aktualu šiais laikais, kai demokratijos režimams kyla iššūkiai, susiduriama su daugialypėmis krizėmis. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, ir siekiant geriau suprasti viešųjų paslaugų teikėjų įvairovės didinimo galimybes, toliau darbe bus įvardijami **konkretūs viešųjų paslaugų teikimo būdai ir jų specifika**.

1.3. Viešųjų paslaugų teikimo būdai

Yra du pagrindiniai būdai, kuriais valstybė gali teikti paslaugas visuomenės nariams: viešųjų paslaugų teikimą patikėdama **valstybinėms institucijoms** arba **skelbdama konkursus**⁸¹, kuriuose dėl paslaugos teikimo konkuruoti gali privataus ir nevyriausybinių sektoriaus įstaigos. Tokie paslaugų teikimo tipai aktualūs ir kultūrinėje srityje – vienais atvejais gali būti **sudaromos ilgalaikės paslaugų teikimo finansavimo sutartys** (pavyzdžiui, muziejų, bibliotekų vykdoma veikla ir valdymas), kitais

⁷⁶ Nakrošis, 74.

⁷⁷ Jennifer M. Brinkerhoff, Government-nonprofit partnership: a defining framework“ *Public Administration and Development*, 22, (2002), 20-21.

⁷⁸ Alexander ir Nank, 365; Bano, 1271-1272.

⁷⁹ Bano, 1271.

⁸⁰ McMullin, 1.

⁸¹ Simon Domberger ir Paul Jensen, „Contracting out by the public sector: theory, evidence, prospects“, *Oxford review of economic policy*, 13, 4, (1997), 69.

atvejais gali būti renkamasis lankstesnis būdas, be ilgalaikio įsipareigojimo – **lėšos skiriamos išorinei organizacijai kurti ir teikti kultūros paslaugą ribotą laiką**⁸².

Galima ir kompromisinių variantų paieška – greta valdžios institucijų teikiamų viešųjų paslaugų kultūros srityje, kultūros paslaugų teikėjų įvairovę galima didinti ir kitais būdais. Akademikai A. Kekez, M. Howlett ir M. Ramesh, remdamiesi kitų akademikų darbais, pateikia **paslaugų teikimo klasifikaciją**: 1) **konsultacinis paslaugų teikimas** (*consultative in-house delivery*) – viešasis sektorius teikia paslaugas tiesiogiai per savo organizacijas ir jų darbuotojus, bet konsultuojasi su vartotojais, asociacijomis; 2) **sutarčių sudarymas** (*contracting out*) – valstybės institucijų išitraukimo į viešųjų paslaugų teikimą mažinimas, remiantis sudarytomis sutartimis, paslaugas teikia nevyriausybinės organizacijos, verslas; 3) **pavedimas** (*commissioning*) – viešąsias paslaugas kuria ir teikia verslas, pilietinė visuomenė, o vyriausybinės agentūros užtikrina strateginį pavestų veiksmų, atitinkančių klientų lūkesčius ir pageidaujamus politikos rezultatus, atlikimą; 4) **bendravaldysena** (*co-management*) – pilietinės visuomenės organizacijos yra atsakingos už viešųjų paslaugų tiekimą, bendradarbiaujama su vyriausybe ir verslu organizacijose; 5) **bendrakūryba** (*co-production*) – bendraujant su organizacijų darbuotojais, kurie teikia paslaugas, piliečiai aktyviai prisideda prie paslaugos, kurią gauna asmeniškai, kūrimo, 6) **trečiųjų šalių atliekamas sertifikavimas** (*third party certification*) – pilietinės visuomenės grupės ir įmonės (paprastai tokiuose sektoriuose kaip miškininkystė, žuvininkystė ir žemės ūkis) prisideda prie kokybės kontrolės nustatant prekių ir paslaugų pristatymo standartus ir stebint gamybą, platinimą ir vartojimo veiklą⁸³. Tad galima teigti, kad **nevyriausybinių sektoriaus organizacijų įtraukimas į paslaugų teikimo procesą varijuoja nuo minimalaus vaidmens, apsiribojant konsultacijomis, iki glaudaus tarpsektorinio bendradarbiavimo, siekiant atliepti visuomenės poreikius teikiant viešąsias paslaugas.**

Šio tyrimo rėmuose orientuojamasi į savivaldybės pastangas didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę – tai įprastai daroma rengiamų konkursų pagalba (plačiau su kitais kultūros paslaugų teikimo Lietuvoje būdais, kuriuose gali dalyvauti NVO, supažindinama 3 priede). **Konkursinis finansavimas** – paslaugų teikėjų atranka pagal jų teikiamas paraiškas, atitinkančias konkurso nuostatus ir kriterijus. Pagal konkurso nuostatuose įvardintus kriterijus atrinkti geriausi teikėjai gauna numatytą finansavimą ribotam

⁸² Enrico Bertacchia ir Chiara Dalle Nogare, „Public provision vs. outsourcing of cultural services: Evidence from Italian cities“, *European Journal of Political Economy*, 35, (2014), 170.

⁸³ Anka Kekez, Michael Howlett ir M Ramesh „Collaboration in public service delivery: what, when and how“, kn. *Collaboration in Public Service Delivery: Promise and Pitfalls*, sud. Anka Kekez, Michael Howlett ir M Ramesh (Northampton: Edward Elgar Publishing, 2019), 4-6.

laikui (dažniausiai vieneriems metams) konkrečiai konkurso idėjai įgyvendinti⁸⁴. Konkursinio finansavimo pranašumas yra lengva konkursų vykdymo administracinė našta, o projektinis finansavimas matomas kaip pagrindinis inovacijų katalizatorius, kai pareiškėjai, teikdami paraiškas, turi daugiau laisvės siūlyti naujas veiklas, naujus problemų sprendimus⁸⁵. Konkursinis finansavimas sudaro galimybes dalyvauti naujiems kultūrinių paslaugų teikėjams, o konkurencija skatina savivaldybės įsteigtas įstaigas gerinti savo paslaugų kokybę⁸⁶. Konkursinio finansavimo trūkumas – trumpalaikė finansavimo perspektyva, kuri skatina tiekėjus nuolat ieškoti naujų konkursinio finansavimo šaltinių, nebūtinai atitinkančių jų įvardytą socialinę misiją, todėl ilguoju laikotarpiu gali skatinti organizacijų oportunistumą, o ne savo apibrėžtos socialinės misijos įgyvendinimą⁸⁷. Remiantis pateikta paslaugų teikimo klasifikacija, konkursinis būdas galėtų būti matomas kaip turintis **pavedimo** bruožų – nors paslaugą teikia nevyriausybinė organizacija, būdinga tam tikra viešojo sektoriaus atstovų intervencija – konkursinį finansavimą gauna ta NVO, kurios pasiūlyta paslauga, remiantis pateikta paraiška, atitinka keliamus kriterijus, atliepia savivaldybės strateginius tikslus, o vėliau pateikiamoje finansinėje ataskaitoje turi atsispindėti, kad paslaugai skirti finansai buvo išnaudoti tikslingai.

Apžvelgus viešųjų paslaugų teikimo būdus, toliau darbe bus aptariami veiksniai, galintys paaiškinti, kodėl matomas sąlyginai mažas paslaugų teikėjų įvairovės didinimas kultūrinėje srityje – pirmiausia aptariama šalies teisinės aplinkos reikšmė NVO veikimui ir galimybėms teikti viešąsias paslaugas, vėliau apžvelgiami viešųjų paslaugų teikimą skatinantys ir ribojantys veiksniai tiek iš viešojo sektoriaus, tiek iš NVO perspektyvos.

1.4. Skatinantys ir ribojantys veiksniai

1.4.1. Teisinė aplinka

Siekiant iširti veiksnius, kurie yra aktualūs kalbant apie iššūkius ir galimybes didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę įtraukiant NVO, pirmiausia reikalinga susipažinti su šalyje **viešųjų paslaugų teikimą kultūros srityje reglamentuojančiais teisės aktais**. Kaip jau minėta, demokratinis režimas savaime neleidžia teigti, kad NVO bus sudaromos tinkamos ir palankios sąlygos teikti viešąsias paslaugas. **Įvairūs teisės aktai apibrėžia aplinką, kurioje NVO veikia, ir nustato santykių su viešojo sektoriaus institucijomis taisykles, todėl jie gali apriboti arba įgalinti nevalstybinio sektoriaus veiklą, o kartu ir galimybes teikti viešąsias paslaugas**. Remiantis USAID Pilietinės visuomenės

⁸⁴ VšĮ Inovacijų agentūra, „Viešųjų paslaugų perdavimo gidas“ 2019, 20.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ BGI Consulting ir VšĮ KULTUR, „Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas. Galutinė ataskaita“ (tyrimas, BGI Consulting (vadovaujantis partneris) ir VšĮ KULTUR, 2012), 82.

⁸⁷ VšĮ Inovacijų agentūra, „Viešųjų paslaugų perdavimo gidas“, 2019, 58.

organizacijų tvarumo indeksu, teisiškai palanki aplinka suprantama tokia, kurioje numatytos palankios sąlygos pilietinės visuomenės organizacijoms kurtis (registracijos paprastumas), taip pat apribojamas galimas valdžios institucijų kišimasis į šių organizacijų veikimą ir apskritai suteikiamas būtinas teisinis pagrindas, kad organizacijos galėtų generuoti teisėtų pajamų⁸⁸. Nors intuityviai suprantama, kad valstybės ir NVO santykiams turėtų būti naudinga stabili, palanki ir nuspėjama teisinė ir politinė aplinka, tipiškesnis scenarijus yra politikos nenuspėjamumas⁸⁹, kuriam įtakos gali turėti ydingas reglamentavimas (detalsnė informacija apie NVO įstatyminį reglamentavimą Lietuvoje ir sąlygas NVO veikti pateikiama 1 priede).

Sėkmingam paslaugų teikimui reikalingas teisinėje bazėje įtvirtintas aiškumas – **aiškus vaidmenų ir atsakomybių nustatymas yra teigiamai susijęs su veiksmingesniu paslaugų teikimu**⁹⁰. Praktikoje pastebima, kad Šiaurės šalių atveju skirtingas regioninių valdžios institucijų ir šalių valdymas, administracinis planavimas ir reglamentai gali būti pagrindinė kliūtis, apsunkinanti galimybes bendradarbiauti teikiant paslaugas⁹¹. Neatitikimą tarp deklaruojamų valdžios institucijų siekių ir praktikoje stebimo lėto progreso ši kryptimi, iš dalies galima bandyti paaiškinti atidžiau pažvelgus į **Lietuvos konstitucinę santvarką bei įtvirtintą valstybės ir kultūros santykio modelį**. LR Konstitucijoje įtvirtina, kad valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė ir Teismas⁹². Taip pat įtvirtintos nuostatos, kad savivaldos teisė laiduojama įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniais vienetams. Ji įgyvendinama per atitinkamas savivaldybių tarybas ir savivaldybių merus⁹³, savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai⁹⁴, savivaldybės sudaro ir tvirtina savo biudžetą⁹⁵. Kalbant apie kultūrinę sritį, LR Konstitucijoje įtvirtinta nuostata, kad valstybė remia kultūrą ir mokslą, rūpinasi Lietuvos istorijos, meno ir kitų kultūros paminklų bei vertybių apsauga⁹⁶. Už valstybės politikos formavimą etninės kultūros srityje, kultūrinės edukacijos srityje, kultūros centrų veiklos srityje, kultūros ir kūrybinių industrijų srityje, Lietuvos kultūros sklaidos srityje, materialaus ir nematerialaus kultūros

⁸⁸ USAID, „CSO sustainability index methodology“, An official website of the United States government, Archived content, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://2012-2017.usaid.gov/what-we-do/democracy-human-rights-and-governance/cso-sustainability-index-methodology>.

⁸⁹ Mcloughlin, 244.

⁹⁰ Graddy, 61.

⁹¹ Michael Kull ir John Moodie, „Public service delivery in the Nordic Region: An exercise in collaborative governance, *Nordregio, Policy brief*, 2, (2021), 18-19.

⁹² „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendumu, I skirsnis, 5 straipsnis 1 dalis.

⁹³ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendumu, X skirsnis, 119 straipsnis, 1 dalis.

⁹⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendumu, X skirsnis, 120 straipsnis, 2 dalis.

⁹⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendumu, X skirsnis, 121 straipsnis, 1 dalis.

⁹⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendumu, III skirsnis, 42 straipsnis, 2 dalis

paveldo apsaugos srityje, muziejų, bibliotekų, dokumentų ir archyvų srityje, profesionaliojo meno ir mėgėjų meno srityse, tautinių mažumų srityje ir šių sričių organizavimą, koordinavimą ir įgyvendinimo kontrolę yra atsakinga Kultūros ministerija⁹⁷. Remiantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas (dalyvavimas kultūros plėtros projektuose, muziejų, teatrų, kultūros centrų ir kitų kultūros įstaigų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas ir jų veiklos priežiūra, savivaldybių viešųjų bibliotekų steigimas, reorganizavimas, pertvarkymas ir jų veiklos priežiūra) yra savarankiškoji savivaldybių funkcija⁹⁸. Taigi, **kultūros politikos formavime ir įgyvendinime galima tikėtis tam tikro sistemiškai užkoduoto konflikto tarp nacionalinio ir savivaldos lygmens institucijų**. Lietuvos atveju svarbu įvertinti, ar savivaldybės lygmeniu sudaromos sąlygos nacionaliniu lygmeniu keliamiems siekiams įgyvendinti, ar sudaromos realios galimybės NVO konkuruoti dėl paslaugų teikimo kultūros srityje.

Atsižvelgiant į teisinės bazės svarbą ir Lietuvoje įtvirtintą valstybės ir kultūros santykio modelį, kuriam būdingi tiek valstybės, tiek savivaldybių institucijų ir įstaigų išipareigojimai formuojant ir įgyvendinant kultūros politiką, reikalinga susipažinti su viešųjų paslaugų teikimo reiškinį kultūrinėje srityje reglamentuojančiais teisės aktais, įvertinti, kaip šiame procese apibrėžiamas NVO vaidmuo, kitaip tariant, įvertinti, ar reglamentavimas nėra fragmentiškas, ar nestokoja sistemiško požiūrio. Sistemiškumas suprantamas kaip aiškus, kultūros paslaugų teikime dalyvaujančių organizacijų vaidmenų ir atsakomybių apibrėžimas.

H1: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas sistemiško kultūros paslaugų NVO teikimo reiškinio reglamentavimo trūkumu.

1.4.2. Viešasis sektorius

Kalbant apie viešąjį sektorių ir jo veikimą, dažnai akcentuojamos hierarchinės struktūros, sudėtingi ir ilgi, dažnu atveju efektyvumo stokojantys procesai. Žvelgiant į viešojo sektoriaus viešųjų paslaugų teikimo praktikas, galima argumentuoti, kad valstybinės institucijos galėtų ir toliau teikti daugelį paslaugų, nes turi sukaupusios patirties ir disponuoja reikalingais finansiniais ir žmogiškaisiais ištekliais. Taip pat nedidinant paslaugų teikėjų įvairovės išvengiama transakcijos kaštų, išlieka aiški atsakomybė ir atskaitomybė piliečiams, tad daroma prielaida, kad procesai bus skaidresni ir kokybiškesni⁹⁹. Visgi,

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.383845/asr>.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/asr>.

⁹⁹ Ohemeng ir Grant, 551.

viešajam sektoriui dėl inertiškos struktūros sudėtinga diegti inovacijas, priimami atsargesni sprendimai, o tai sudaro kliūtis lanksčiai reaguoti į kintančius visuomenės poreikius ir juos atliepti teikiant viešąsias paslaugas¹⁰⁰. Galima manyti, kad privataus sektoriaus ar NVO teikiamos paslaugos gali kompensuoti viešojo sektoriaus silpnąsias vietas ir piliečiai gali gauti labiau jų poreikius atitinkančias viešąsias paslaugas. Visgi, tiriamuoju atveju pastebima, kad kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovė didėja ne taip sparčiai, kaip užsibrėžta strateginiuose dokumentuose, o tai skatina atidžiau pažvelgti į viešojo sektoriaus motyvus ir paieškoti galimų pasirinkimo nedidinti paslaugų teikėjų įvairovės priežasčių.

Kaip jau minėta, atsižvelgiant į tai, kad savivaldybės pagal įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai, sudaro ir tvirtina savo biudžetą, ir kartu įvertinant faktą, kad gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas – savarankiškoji savivaldybių funkcija, galima teigti, kad **nacionalinio lygmens valdžios institucijos savivaldybėms turi ribotą poveikį ir galią skatinti rinktis vienokią ar kitokią priemonę kultūrinėje srityje**. Remiantis šia mintimi ir siekiant atsakyti į tyrimo klausimą, galima daryti prielaidą, kad tokioje struktūroje gali egzistuoti tam tikras **konfliktas tarp nacionaliniu lygmeniu strateginiuose dokumentuose įtvirtintų tikslų ir tarp savivaldybių atstovų paskatų, pasirengimo ir noro juos atliepti**. Kitaip tariant, jeigu nacionaliniu lygmeniu strateginiuose dokumentuose deklaruojami ambicingesni tikslai dėl galimo paslaugų teikėjų įvairovės didinimo, įtraukiant NVO, o praktikoje to pasigendama – **priežasčių galima ieškoti savivaldybių lygmenyje, kur savivaldybių atstovams tenka užduotis laviruoti tarp nacionaliniu lygmeniu nustatytų tikslų ir turimos savos vizijos bei resursų ir įvertinti, kokie sprendimai jiems nepareikalautų pernelyg daug kaštų lyginant su tikėtina nauda**.

Viena iš priežasčių gali būti įvardyta remiantis institucionalizmo teorine perspektyva. Institucionalizmas gali būti suprantamas kaip bendras požiūris į politines institucijas, aibė teorinių idėjų ir hipotezių, susijusių su santykiais tarp institucinių savybių ir politinės veiklos bei galimų pokyčių. Institucijos matomos kaip struktūrų, taisyklių ir standartinės veiklos procedūrų rinkinys, kuris politikoje atlieka iš dalies savarankišką vaidmenį gyvenimą¹⁰¹, tad siekis jas pakeisti gali pareikalauti nemažai resursų. Profesoriaus Philip Selznick teigimu, „turbūt pats reikšmingiausias“ institucionalizmo aspektas yra įsitvirtinimas, kurio vertė viršija techninius reikalavimus atliekamai užduočiai¹⁰². Institucijos sietinos su pasipriešinimu pokyčiams, senų įprastų praktikų tolimesniu tęsimu. Remiantis priklausomybės nuo

¹⁰⁰ *Ibid*, 549.

¹⁰¹ James G. March ir Johan P. Olsen, „Elaborating the New Institutionalism“, *Centre for European Studies University of Oslo*, (2005), 4.

¹⁰² Philip Selznick, „Institutionalism "Old" and "New"“ *Administrative Science Quarterly*, 41, 2, (1996), 271.

kelio konceptu, kritiniais momentais valdžios atstovams priėmus tam tikrus sprendimus, t. y. pasirinkus tam tikrą kelią, linkstama jo laikytis ilguoju periodu – tiek formaliai (teisiniu reglamentavimu), tiek neformaliai (praktikoje)¹⁰³. Pavyzdžiui, tiriamuoju atveju galima tikėtis, kad bus tikslingai pasirenkama išsaugoti senąją institucinę sąrangą, t. y. lėšas toliau skirti įsitvirtinusių biudžetinių institucijų išlaikymui, užuot ieškojus būdų naujiems veikėjams įtraukti. Taigi **savivaldybės atstovai gali traktuoti su NVO įtraukimu į paslaugų teikimą susijusius institucinės santvarkos pokyčius kaip reikalaujančius pernelyg didelių resursų, todėl optimalesnis ir patrauklesnis variantas gali atrodyti nusistovėjusių praktikų tęsimas ir *status quo* išlaikymas kultūrinių paslaugų teikėjų atžvilgiu.**

Siekiant įvertinti galimas priklausomybės nuo kelio apraiškas, svarbu atsižvelgti į numanomus kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo sandorio kaštus. **Numatomi sandorių kaštai gali būti pagrindinė priežastis, kodėl valstybinis sektorius pasirenka nedidinti paslaugų teikėjų įvairovės¹⁰⁴. Sandorių kaštai susiję su paslaugų ypatybėmis, ypač paslaugai teikti reikalingų išteklių specifiškumu ir numanomu sutarties valdymo sudėtingumu¹⁰⁵.** Paslaugai teikti reikalingų išteklių specifiškumas gali būti suprantamas kaip specifinė fizinė infrastruktūra ar techninė ekspertizė¹⁰⁶. Tuo atveju, jeigu teikiant paslaugą reikalingi specifiniai ištekliai, atitinkamai reikalingos ir tam tikros investicijos¹⁰⁷, o tai gali atgrasinti nuo paslaugų teikėjų įvairovės didinimo. Kitas minėtas aspektas – galimas sutarties valdymo sudėtingumas, atsirandantis dėl pačios paslaugos rezultatų nepamatuojamumo¹⁰⁸, su tuo susijęs ir sunkumas suformuluoti konkrečius, su paslaugos teikimu susijusius reikalavimus, priežiūros kriterijus¹⁰⁹. Kitaip tariant, **tam tikromis paslaugomis siekiama kompleksinių visuomenės poreikius atliepiančių tikslų, tad ne visų viešųjų paslaugų rezultatus lengva ar įmanoma išmatuoti¹¹⁰.** Į tokią kategoriją būtų galima priskirti ir kultūrinės veiklas, kuriomis siekiama skatinti bendruomeniškumą, puoselėti nacionalinę tapatybę ir kitų visuomenės sanglaudai svarbių tikslų, tad, tikėtina, gali kilti sunkumų norimiems pasiekti rezultatams įvardyti ir pamatuoti, o tai aktualu svarstant viešosios kultūrinių paslaugų teikėjų didinimo galimybes. Taigi, siekiant suprasti

¹⁰³ Bob Reinalda, *Routledge Handbook of International Organization*, (New York: Routledge, 2013), 16, cituota iš Nicky Morrison „Playing by the rules? New institutionalism, path dependency and informal settlements in Sub-Saharan Africa“ *Environment and Planning A*, 49, 11, 2017, 2560.

¹⁰⁴ Margaret Walls, Molly Macauley ir Soren Anderson, „Private markers, contracts, and government provision. What Explains the Organization of Local Waste and Recycling Markets“ *Urban affairs review*, 40, 5, (2005), 594.

¹⁰⁵ Hefetz ir Warner, 290.

¹⁰⁶ *Ibid*, 297.

¹⁰⁷ Trevor L. Brown ir Matthew Potoski, „Transaction Costs and Institutional Explanations for Government Service Production Decision“, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 13,4, (2003), 464.

¹⁰⁸ Brown ir Potovski, 450.

¹⁰⁹ Hefetz ir Warner, 303.

¹¹⁰ Tony Dean, „Is Public Service Delivery Obsolete?“ Literaly Review of Canada A journal of ideas, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://reviewcanada.ca/magazine/2011/09/is-public-service-delivery-obsolete/>.

pasirinkimo didinti ar nedidinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę įtraukiant NVO, turi būti atsižvelgiama į paslaugai reikalingos infrastruktūros ir techninių žinių, reikalingų paslaugai teikti, faktorius, taip pat rezultatų pamatuojamumą. Mažiau tikėtina, kad paslaugų teikėjų įvairovė bus didinama tose srityse, kur paslaugų teikimas yra susijęs su specifiniais ištekliais arba kurias sunkiau valdyti¹¹¹ – kuo didesnis neapibrėžtumas dėl tinkamo paslaugos teikimo, tuo labiau tikėtina nesėkmės rizika, tad paslaugos teikimą tampa racionaliau išlaikyti valstybinių institucijų kompetencijoje ir tęsti nusistovėjusias praktikas, užuot ieškojus būdų įtraukti naujus teikėjus¹¹².

H2: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamos savivaldybių atstovų viešųjų paslaugų teikimo NVO reiškinio naudos suvokimu.

Bandymas išlaikyti esamą sąrangą ir skeptiškumas naujovių atžvilgiu gali būti sietinas ne tik su instituciniais parametrais, tačiau ir su žmogiškaisiais faktoriais, pavyzdžiui, valdžios atstovų **nepasitikėjimu NVO kaip viešųjų paslaugų teikėjomis**. Pasitikėjimas suprantamas kaip vieno veikėjo supratimas apie kito elgesį, vertybių suderinamumas ir elgesio nuoseklumas tarp sutartį sudarančių šalių¹¹³. Pasitikėjimas yra svarbi ilgalaikių partnerystės sudedamoji dalis, sietina su produktyvumo ar rezultatyvumo didinimu, geresniu bendradarbiavimu ir dalijimu informacija bei galimų konfliktų sprendimu¹¹⁴. Taip pat pasitikėjimas gali atsispindėti rizikingesniame elgesyje, diskrecinių įgaliojimų suteikimu¹¹⁵. Galima manyti, kad tokioje situacijoje kai, paslaugos teikėjų įvairovės didinimas dėl numanomų didelių sandorio kaštų tampa sudėtingas, pasitikėjimas galėtų tam tikru laipsniu kompensuoti numatomos sutarties valdymo iššūkius, paskatindamas kūrybiškai žvelgti ir lanksčiai spręsti paslaugos teikimo neapibrėžtumus ir padėti nustatyti abipusiai naudingas paslaugos teikimo sąlygas¹¹⁶.

Verta paminėti, kad paslaugų teikėjų įvairovės didinimas gali sukelti naujų sandorių išlaidų, susijusių su **naujais valdymo ir koordinavimo vaidmenimis, kuriuos valstybinės institucijos turi atliepti**¹¹⁷. Pati teikdama ir organizuodama paslaugų teikimą, valdžia turi daugiau galios ir tiesioginės kontrolės, o į paslaugų teikimą įtraukdama išorinius teikėjus, valdžia tampa koordinatorė, o tai – pasyvesnis vaidmuo. Visgi pasyvesnis vaidmuo nereiškia, kad valdžia atsiriboja nuo paslaugos teikimo

¹¹¹ Hefetz ir Warner, 309.

¹¹² Germa` Bel ir Antonio Miralles, „Factors Influencing the Privatisation of Urban Solid Waste Collection in Spain“ *Urban Studies*, 40, 7, (2003), 1326

¹¹³ Trevor L. Brown, Matthew Potoski ir David M. Van Slyke, „Trust and contract completeness in the public sector“ *Local Government Studies*, 33, 4, (2007), 613-614.

¹¹⁴ Alexander ir Nank, 369.

¹¹⁵ Alexander ir Nank, 369.

¹¹⁶ Brown, Potoski ir Slyke, 614.

¹¹⁷ Richard Batley, „Public Private Relationships and Performance in Service Provision“, *Urban Studies*, 33, 4-5, (1996), 749.

priežiūros, tad dažnai, siekiant sklandaus ir kokybiško paslaugos teikimo, minimas paslaugų teikėjų **atskaitomybės aspektas**¹¹⁸. Pastebėta, kad įtvirtinus tinkamus stebėsenos, vertinimo, atsiskaitymo mechanizmus, galima prisidėti prie aukštesnės paslaugos teikėjų atskaitomybės užtikrinimo¹¹⁹. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad nors patikėjus teikti paslaugą išoriniam teikėjui, valdžios institucijos praranda tiesioginę kontrolę, sutarties sąlygose numatyti **atsiskaitymo mechanizmai** įgalina tam tikru mastu prižiūrėti, ar paslaugos teikimui skirtos lėšos naudojamos tikslingai, o tai ilguoju laikotarpiu gali sudaryti sąlygas pasitikėjimui rasti.

Taigi, viena vertus, savivaldybės atstovai gali žvelgti pozityviai į NVO kaip paslaugų teikėjas dėl šių organizacijų vertybių ir tikslų, atliepančių šalies strateginius tikslus¹²⁰, taip pat gali būti vertinamos NVO sukauptos žinios apie vietos bendruomenę ir jas bandoma įveiklinti, tačiau, kita vertus, viešojo sektoriaus atstovai gali nepasitikėti NVO gebėjimais teikti paslaugas, abejoti dėl NVO atskaitingumo, o tai gali prisidėti prie riboto kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo.

H3: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas savivaldybių atstovų nepasitikėjimu NVO gebėjimais teikti kultūros paslaugas.

Nors nacionaliniu lygmeniu poreikis didinti viešųjų paslaugų teikėjų įvairovę gali būti įtvirtinimas, svarbu, kad šie tikslai būtų tęsiami ir tolimesnėse grandyse. Svarbus vaidmuo tenka savivaldos institucijoms, kurios gali tiek atliepti tikslą ir sudaryti sąlygas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimui, tiek turėti priešingą viziją – siekti išlaikyti įsitvirtinusią institucinę struktūrą ir tęsti įprastas praktikas, suvokiant institucinių parametru keitimo kaštus kaip pernelyg didelius, lyginant su tikėtina nauda, ar/ir stokojant pasitikėjimo NVO gebėjimais ir kompetencijomis teikti kultūrinės paslaugas.

1.4.3. Nevyriausybinės organizacijos

Analizuojant, kodėl stringa kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimo procesas, tikslinga įvertinti ir pačių NVO pajėgumus ir pasirinkimus konkuruoti dėl paslaugų teikimo kultūros srityje. Kaip jau minėta, NVO, būdamos arčiau visuomenės, turi sukaupusios vertingos informacijos ir žinių apie bendruomenės poreikius, kurias, tinkamai nukreipus ir įgalinus, gali būti pagerintas paslaugų teikimas. NVO pranašumu gali tapti gebėjimas veikti mažesniu mastu, lanksčiau reaguoti ir pasiūlyti

¹¹⁸ Domberger ir Jensen, 68.

¹¹⁹ *Ibid*, 76.

¹²⁰ Dario Barbieri ir Domenico Salvatore, „Incentive power and authority types: towards a model of public service delivery“ *International Review of Administrative Sciences*, 76, 2, (2010), 349.

inovatyvesnius sprendimus negu tą gebėtų daryti viešojo sektoriaus institucijos¹²¹. Svarbu ir tai, kad į paslaugų teikimą įtraukiant NVO galima tikėtis ne tik geresnio bendruomenės narių poreikių atliepimo, bet ir bendruomeniškumo, pilietiškumo stiprinimo ilguoju periodu¹²².

Apskritai, žvelgiant į NVO kaip paslaugų teikėjas, svarbu įvertinti tai, kad paslaugų teikimas yra ekonominė veikla, o dalyvavimas rinkoje nėra artima sritis ne pelno siekiančioms organizacijoms – jos buvo mokomos suteikti pagalbą ir žinias, o ne parduoti prekę ir/ar paslaugą. Visgi **socialinės ir ekonominės veiklos derinimas sudaro galimybę NVO didinti finansinį savarankiškumą**, o tai reiškia ir pačiai NVO stiprėti ir tinkamiau įgyvendinti savo misiją, o kartu – atliepti visuomenės poreikius. Tokia ne pelno siekianti nevyriausybinė organizacija, gebanti derinti socialinę ir ekonominę veiklą, neatsisakydama savo socialinės misijos, įvardijama *darnios* NVO terminu¹²³. Derindama socialinę ir ekonominę matmenį, NVO pasižymi tam tikrais bruožais, kurie jai leidžia išlikti ir veikti savarankiškai: ilgalaikis strateginis planavimas, rizikos suvaldymas, bendradarbiavimas, tęstinumas, profesionalumas, novatoriškumas¹²⁴.

Tam, kad NVO būtų pajėgi balansuoti tarp šių tikslų ir svarstyty galimybes teikti kultūrinės paslaugas, didele dalimi įtaką daro pačios NVO pajėgumai. **NVO pajėgumai kyla iš turimų finansinių ir žmogiškųjų išteklių, įskaitant administracines ir ekspertines žinias, bei politinių tinklų**¹²⁵. Pirmiausia, **pakankamas turimų finansinių resursų kiekis sietinas su finansiniu stabilumu**. Finansinis stabilumas kritiškai svarbus NVO, nes ne tik suteikia paramą veiklai, tačiau kartu užtikrina reikalingų išteklių darbuotojams pasisamdyti, įrangai įsigyti ar darbo vietai išlaikyti¹²⁶. Atitinkamai nepakankami finansiniai resursai apsunkena NVO gyvybingumą, padaro jas labiau pažeidžiamas ir kelia kliūčių kokybiškam paslaugų teikimui. **Remiantis priklausomybės nuo resursų teorija, organizacijos išlikimas priklauso nuo organizacijos gebėjimo generuoti pajamas**¹²⁷. Remiantis šia teorine perspektyva, galima teigti, kad NVO pasirenka vykdyti ekonominę veiklą, siekdama tapti mažiau priklausoma nuo viešojo sektoriaus dotacijų, tikimasi, kad papildymas alternatyviu finansavimo šaltiniu

¹²¹ Lester M. Salamon, „Of Market Failure, Voluntary Failure, and Third-Party Government: Toward a Theory of Government-Nonprofit Relations in the Modern Welfare State“, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 16, 1-2, (1987), 42; McLoughlin, 241.

¹²² Albuquerque Vasconcellos ir Vasconcellos Sobrinho, 793.

¹²³ Vylius Leonavičius ir Živilė Kėrytė, „Lietuvos psichosocialines paslaugas teikiančių NVO socialinio ir ekonominio matmens darna“ *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 1, 34, (2014), 200-201.

¹²⁴ Leonavičius ir Kėrytė, 201.

¹²⁵ Carmin, 187.

¹²⁶ *Ibid*, 191-193

¹²⁷ Jeffrey Pfeffer ir Gerald R. Salancik., *The External Control of Organizations*. (New York: Harper & Row, 1978), cituota iš David Gras ir Karla I. Mendoza-Abarca „Risky business? The survival implications of exploiting commercial opportunities by nonprofits“, *Journal of Business Venturing*, 29, (2014), 393-402.

– rinkos pajamomis – stabilizuos finansinių išteklių srautą ir padidins išlikimo, o kartu ir paslaugų teikimo galimybes. Visgi, remiantis šia teorija, jeigu NVO imtų generuoti dideles pajamas rinkoje, padidėtų priklausomybė nuo rinkos¹²⁸, o tai keltų klausimų dėl pačios NVO, kaip ne pelno siekiančios organizacijos, gyvavimo prasmės. Atsižvelgiant į tokią įtampą, svarbu įvertinti ir galimas viešojo sektoriaus **finansines paskatas**, skirtas NVO sektoriaus veikloms remti¹²⁹. Numatytas nepakankamas finansavimas, įtvirtinti ydingi finansavimo mechanizmai ir kuriami *ad hoc* bendradarbiavimo formatai gali būti kliūtis siekti ilgalaikių bendradarbiavimų¹³⁰. Tokie **trumpalaikiai finansavimai gali sudaryti galimybes NVO teikti paslaugas, tačiau nesukuria sąlygų ateities bendradarbiavimui, neskatina tęstinių praktikų, sudarančių galimybes glaudesniai santykiui tarp valdžios ir NVO, kurtis, o kartu apunkina galimybes NVO pajėgumams stiprėti**. Taigi tikėtina, kad paslaugų teikimas bus momentinis, nebus tęstinumo ir kultūrinių paslaugų įvairovės didinimas vyks ribotai. Be kita ko, nesant nustatyto patrauklaus finansavimo ir/ar jo tęstinumo, didėja tikimybė, kad galiausiai nebeliks potencialių paslaugos teikėjų, tad teikėjų įvairovė tik dar labiau mažės.

H4: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamai finansiškai stipriomis NVO.

H4a: kultūros paslaugų teikimo konkurse savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačios NVO vertinimu, yra pakankamai finansiškai stipri.

Antra, reikalinga įvertinti ir kitus nemažiau svarbius NVO pajėgumus – **žmogiškuosius išteklius**, apimančius NVO vadovybę, personalą, savanorius ir narius. **Žmogiškieji ištekliai reikalingi sklandžiam organizacijos veikimui¹³¹, nes komandos nariai organizaciją praturtina reikalingomis administracinėmis ir ekspertinėmis žiniomis¹³²**. Administraciniai gebėjimai, suprantami kaip vidiniai valdymo įgūdžiai, prisidedantys prie to, kad organizacija galėtų sklandžiai organizuoti veiklą¹³³, pavyzdžiui, tyrimo kontekste, šie gebėjimai gali būti itin aktualūs teikiant paraiškas konkursams dėl finansavimo paslaugai gauti arba rengiant ataskaitą dėl panaudotų lėšų tikslingumo. Be administracinių kompetencijų NVO reikalingos ir ekspertinės žinios – mokslinės, techninės, teisinės žinios apie konkrečius

¹²⁸ Gras ir Mendoza-Abarca, 403.

¹²⁹ John Clark, „The Relationship Between the State and the Voluntary Sector“, žiūrėta 2024 m. gegužės 2 d., <https://www.gdrc.org/ngo/state-ngo.html> .

¹³⁰ Michael Kull ir John Moodie, 18-19.

¹³¹ Carmin, 195-197.

¹³² *Ibid.*

¹³³ Cristina M. Balboa, „How Successful Transnational Non-governmental Organizations Set Themselves up for Failure on the Ground“ *World Development*, 54, 20, (2013), 274.

NVO veikimo lauką¹³⁴, kurios tiesiogiai prisideda prie teikiamos paslaugos kokybės. Prie šių žinių priskirtinos ir praktiniame lauke įgytos žinios – patirtis, kuri įgalina teikti į konkrečios bendruomenės poreikius orientuotas paslaugas. Galima tikėtis, kad stiprią komandą turėdamos NVO bus pajėgios teikti kultūrinės paslaugas. Atitinkamai, šių išteklių stoka, apsunkintų NVO veiklos vykdymą, įskaitant kultūrinių paslaugų teikimą, o tai galėtų turėti įtakos ir ribotai kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei.

H5: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas NVO žmogiškųjų išteklių nepakankamumu.

H5a: kultūros paslaugų teikimo konkurse savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačios NVO vertinimu, turi pakankamai žmogiškųjų išteklių.

Galiausiai, NVO pajėgumams teikti paslaugas svarbūs gali būti ir NVO **gebėjimai veikti politiniuose tinkluose**¹³⁵, kitaip tariant – **politiniai gebėjimai**, kurie sietini su santykiais **už organizacijos ribų**, atspindintys organizacijos gebėjimą bendrauti su kitais ir valdyti išorinius santykius¹³⁶. Pastebima, kad dauguma sėkmingų bendradarbiavimo formų yra pagrįstos pasitikėjimu, atsirandančiu iš jau turimos patirties¹³⁷, tad užmegzti ir palaikomi ryšiai su partneriais ar kitomis NVO gali prisidėti prie sėkmingo NVO veikimo tiek trumpuoju, tiek ilguoju periodu. Pavyzdžiui, veikdama tinkle, NVO įgauna prieigą prie įvairios informacijos, vyksta dalijimosi gerosiomis praktikomis mainai, kurie gali būti vertingi siekiant efektyviau teikti kultūrinės paslaugas, geriau atliepti visuomenės narių poreikius¹³⁸. Kartu pastebima, kad priklausymas organizacijai gali suteikti ir didesnę solidarumo jausmą ar priminti vykdomos veiklos prasmingumą¹³⁹. Taigi, galima manyti, kad **NVO sukauptas socialinis kapitalas** gali būti vertingas ir paslaugų teikimo kontekste, todėl tikslinga įvertinti ir šio veiksnio galimą įtaką kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei.

H6: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamumu NVO įsitinklinimu.

H6a: kultūros paslaugų teikimo konkurse savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačių NVO vertinimu, yra gerai įsitinklinusios.

¹³⁴ Carmin, 195-197.

¹³⁵ *Ibid*, 197-198.

¹³⁶ Balboa, 274.

¹³⁷ McLoughlin, 247.

¹³⁸ Claudia Liebler ir Marisa Ferri, „NGO Networks: Building Capacity in a Changing World“ (A Study Supported by Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance Office of Private and Voluntary Cooperation, 2004), 28.

¹³⁹ *Ibid*.

Kuo stipresni finansiniai, žmogiškieji ir tinklo pajėgumai, tuo labiau tikėtina, kad NVO bus gebanti ir norinti konkuruoti dėl paslaugų teikimo. Verta paminėti, kad šios trys NVO pajėgumų grupės viena kitą papildo, tarp šių pajėgumų matoma tarpusavio priklausomybė¹⁴⁰ – pavyzdžiui, daugiau finansinių resursų turinti NVO gebės pasisamdyti organizacijos veiklai reikalingus darbuotojus, kurie praturtindami NVO administraciniais, vadybiniais gebėjimais ir praktinėmis žiniomis leis sklandžiau vystyti veiklą, organizacija galės sėkmingiau megzti ryšius išorėje.

Lietuvos strateginiuose dokumentuose deklaruojami siekiai, nors ir sudaro prielaidas kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimui, tačiau savaime neužtikrina, kad NVO taps paslaugų teikėjomis, nemažai priklauso ir nuo kitų veiksnių, kurie gali sudaryti kliūčių šiam procesui arba jį palengvinti. Siekiant atsakyti į klausimą, kokie veiksniai gali paaiškinti, kodėl kultūrinėje srityje NVO teikia tik nedidelę dalį paslaugų, nepaisant ambicingesnių strategiškai numatytų tikslų, reikalinga į susiklosčiusią situaciją pažvelgti visapusiškai – susipažinti su šalies įstatymine baze, reglamentuojančia viešųjų paslaugų teikimą ir galimą NVO vaidmenį šiame procese, taip pat įvertinti viešojo sektoriaus atstovų poziciją dėl kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo perspektyvų bei išsiaiškinti iš NVO pusės kylančias paskatas bei patiriamus sunkumus, siekiant tapti kultūros paslaugų teikėjomis. Į šiuos minėtus aspektus orientuojasi iškeltos hipotezės bei tolimesnė analizė.

2. Metodologija

2.1. Proceso atsekimo metodas

Siekiant atsakyti į tyrimo klausimą, kokie veiksniai galėtų paaiškinti, kodėl kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimas vyksta ribotai, nepaisant išsikeltų tikslų, bus taikomas **kokybinis proceso atsekimo metodas** (*process tracing*), remiantis **Bajeso priežastingumo** (*Bayesian reasoning*) logika¹⁴¹.

Socialiniuose moksluose proceso atsekimo metodas gali būti apibrėžtas kaip istorijų, archyvinių dokumentų, interviu transkripcijų ir kitų šaltinių naudojimas, siekiant išsiaiškinti, ar nuspėjamas priežastinis procesas iš tikrųjų stebimas konkretaus atvejo įvykių sekoje¹⁴². Proceso atsekimo metodas bando nustatyti priežastinį procesą tarp nepriklausomo kintamojo (arba kintamųjų) ir priklausomo kintamojo rezultato¹⁴³. Tyrimo atveju – siekiama išsiaiškinti, kurie iš teorinėje dalyje aprašytų veiksnių

¹⁴⁰ Balboa, 2014.

¹⁴¹ Bennett ir Checkel, 16-17.

¹⁴² *Ibid.*, 6.

¹⁴³ *Ibid.*

galėtų paaiškinti tai, kad kultūros srities NVO teikia sąlyginai nedaug paslaugų, nepaisant strateginiuose dokumentuose išreikštų ambicingų siekių.

Proceso atsekimo kontekste labiausiai išvystyta logika – Bajenizmas, kuri suteikia tvirtą prielaidų išvadų metodologinį pagrindą atvejų analizėse ir kokybiniuose tyrimuose¹⁴⁴. Pagrindas yra teiginys, kad tam tikri įrodymai suteikia didesnę aiškinamąją galią lyginant su kitais¹⁴⁵. Kalbant apie Bajeso požiūrio privalumus, pabrėžiama, kad šis požiūris ypač tinkamas racionalioms išvadoms neapibrėžtumo ir ribotos informacijos sąlygomis pasiekti¹⁴⁶. Įdomu tai, kad tyrėjai dar nepripažino viso Bajeso tikimybės potencialo¹⁴⁷, tad šis tyrimas prisidės prie šio metodo taikymo empirikoje tyrimų plėtros.

Pasak akademikų Tasha Fairfield ir Andrew E. Charman, taikant šį metodą tyrime, svarbu atlikti keletą žingsnių. **Pirmiausia svarbu sukurti hipotezių, kurias būtų galima palyginti, rinkinį.** Tuomet reikalinga įvertinti hipotezių išankstines tikimybes (*prior probability*) – tai, kiek viena hipotezė yra tikėtinesnė už kitą, atsižvelgiant į jau turimas, pradines žinias. Šiam veiksmui atlikti galimi du skirtingi būdai – galima pateikti paaiškinimą, kokia informacija remiantis, viena hipotezė gali būti laikoma labiau tikėtina už kitą, arba **galima daryti prielaidą, kad visos svarstomos hipotezės turi vienodas išankstines tikimybes paaiškinti tiriamą reiškinį.** Atliekant tyrimą ir siekiant kuo didesnio objektyvumo, bus taikomas pastarasis būdas, kadangi skirtingi tyrėjai neišvengiamai turėtų skirtingą pagrindinę informaciją, todėl gali turėti skirtingus pradinius požiūrius apie hipotezių tikimybę.

Atlikus minėtus žingsnius vykdomas tyrimas, kurio metu renkami duomenys, galintys paremti ar paneigti išsikeltas hipotezes. Surinkus daugiau duomenų, grįžtama prie turimų hipotezių ir įvertinami įrodymų tikimybės koeficientai (*likelihood ratios*) – **tyrėjas bando pagrįstai atsakyti, kuri hipotezė, atsižvelgiant į surinktą informaciją, tapo labiau tikėtina.** Įgyvendinant šį žingsnį siūloma įsivaizduoti hipotetinį pasaulį (*mentally inhabit the world*), kuriame pateikta hipotezė yra teisinga, ir pagalvoti, kokie dalykai (pvz., užuominos, įvykiai, rezultatai ir scenarijai) tame pasaulyje galėtų įvykti¹⁴⁸. **Tikimybių santykio įvertinimas yra esminis žingsnis,** nurodantis, kaip atnaujinti ankstesnę nuomonę apie mūsų

¹⁴⁴ Tasha Fairfield ir Andrew E. Charman „Heuristic Bayesian Reasoning“ kn. *Social Inquiry and Bayesian Inference*, sud. Tasha Fairfield ir Andrew E. Charman, (Cambridge: Cambridge University Press, 2022), 3.

¹⁴⁵ Bennett ir Checkel, 16.

¹⁴⁶ Fairfield ir Charman, 73.

¹⁴⁷ Tasha Fairfield ir Andrew E. Charman „Bayesian Reasoning for Qualitative Research“ kn. *Social Inquiry and Bayesian Inference*, sud. Tasha Fairfield ir Andrew E. Charman, (Cambridge: Cambridge University Press, 2022), 6.

¹⁴⁸ *Ibid.*

hipotezių santykinę tikimybę. Pagal Bajeso taisyklę, įgyjama daugiau pasitikėjimo konkrečiu paaiškinimu tiek, kiek dėl gautų įrodymų jis tampa labiau tikėtinas nei kita hipotezė/paaiškinimas.

Proceso atsekime, siekiant išsiaiškinti hipotezių aiškinamąją galią, taikomi keturių rūšių testai: „šiaudo vėjyje“, „lanko“, „rūkstančio ginklo“ ir „dvigubai lemiamas“. Testai klasifikuojami pagal tai, ar testo išlaikymas yra būtinas ir (arba) pakankamas išvadai apie priežastinį ryšį priimti¹⁴⁹. „Šiaudo vėjyje“ testas suteikia naudingos informacijos, leidžiančios paremti arba priverčiančios suabejoti pateikta hipoteze, tačiau tokie testai savaime nėra lemiami – jie nesuteikia nei būtino, nei pakankamo kriterijaus hipotezei patvirtinti ar atmesti¹⁵⁰. Kalbant apie „lanko“ testą, šis testas gali atmesti hipotezes, tačiau nesuteikia tiesioginių įrodymų, kad hipotezė būtų patvirtinta – suteikia reikalingą, bet nepakankamą kriterijų, vertinant hipotezės pajėgumą paaiškinti priežastinį ryšį. Bet tam, kad hipotezė išliktų reikantiška ir ją būtų galima svarstyti toliau, ji turi išlaikyti šį testą¹⁵¹. Trečiojo testo – „rūkstančio ginklo“ testo – išlaikymas leidžia patvirtinti hipotezę ir paaiškinti priežastinį ryšį. Tačiau šio testo neišlaikymas tik susilpnina hipotezę, ji nėra atmetama. Kitaip tariant, testas suteikia pakankamą kriterijų hipotezei patvirtinti, tačiau jo neišlaikymas hipotezės atmesti dar nevertėtų¹⁵². Galiausiai, „dvigubai lemiamas“ testo atveju, testo išlaikymas patvirtina hipotezę ir leidžia atmesti kitas. Šis testas suteikia reikalingą ir pakankamą kriterijų hipotezei patvirtinti¹⁵³. Visgi, socialiniuose moksluose pastarojo pobūdžio testai yra reti, o „lanko“ ir „rūkstančio ginklo“ testų derinys leidžia pasiekti itin panašaus stiprumo aiškinamąją galią¹⁵⁴.

Taigi, galima teigti, kad Bajeso tikimybė yra „logikos išplėtimas“, nes ji pateikia nurodymą, kaip samprotauti, kai turime nepilnų žinių ir dėl to nesame tikri dėl teiginių teisingumo. Galutinis tikslas yra įvertinti, kiek galima pagrįstai pasitikėti savo išvadomis, paremtomis visa surinkta informacija. Svarbu paminėti, kad remiantis gautomis išvadomis negalima atmesti galimybes, kad atsiradus papildomai informacijai, išryškės nauji, pranašesni paaiškinimai¹⁵⁵. Bene svarbiausia – reflektuoti, įvardyti, kad būtų aišku, kokiais duomenimis remiantis viena hipotezė buvo laikyta pranašesne už kitą.

¹⁴⁹ David Collier, „Understanding Process Tracing“, *PS: political science & politics*, 44, 4, (2011), 825.

¹⁵⁰ Andrew Bennett, „Process Tracing and Causal Inference“, kn. *Rethinking Social Inquiry*, sud. H. Brady and D. Collier, (Plymouth: Rowman and Littlefield), 211.

¹⁵¹ Bennett, 210.

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ *Ibid.*, 211.

¹⁵⁴ Stephen Van Evera, *Guide to Methods for Students of Political Science*, (Ithaca: Cornell University Press, 1997), 32, cituota iš Bennett, 5.

¹⁵⁵ Bennett ir Checkel, 30.

2.2. Interviu metodas

Siekiant surinkti pakankamai informacijos, reikalingos išsikeltoms hipotezėms patikrinti, darbe atliekami **kokybiniai pusiau struktūruoti ekspertiniai interviu**. Interviu metodas yra labiau natūralistinis ir mažiau struktūrizuotas duomenų rinkimo įrankis¹⁵⁶. Šio metodo taikymas suteikia galimybę gauti gausius ir išsamius duomenis apie individualias patirtis/perspektyvas (net tokius aspektus, kuriuos sunku pastebėti ar atrasti kitais metodais), taigi leidžia geriau suprasti tiriamąjį reiškinį paaiškinti galinčius veiksniai. „Interaktyvaus“ šaltinio kūrimo procesas sudaro galimybes kvestionuoti ir tikrinti abejonių keliančias kalbėtojo intencijas ir naratyvus¹⁵⁷, galima gauti konkretesnius atsakymus, padedančius geriau atsakyti į tyrimo klausimą. Kartu pažymėtina, kad interviu metodas turi trūkumų – maža imtis gali nepilnai atspindėti tiriamą populiaciją, sunku tyrimą atkartoti, išlieka rizika, kad interviu duodantis asmuo kalbės kitaip negu yra iš tikrųjų, be kita ko, organizacine prasme, metodas yra imlus laikui¹⁵⁸. Visgi, tinkamas interviuotojo pasiruošimas ir interviuojamojo noras pasidalinti informacija ir patirtimi bei abipusė pagarba gali padėti pasiekti sėkmingų interviu rezultatų.

Tyrime pasirinktas interviu tipas – **pusiau struktūruoti ekspertiniai interviu**. Struktūruoti interviu matomi kaip kompromisinis variantas tarp kraštutinumų – visiškai standartizuotų (suplanuotų) ir visiškai nestandartizuotų (laisvo stiliaus) interviu. Pusiau struktūruoto interviu tipas apima kelis iš anksto nustatytų klausimų ir (arba) specialių temų įgyvendinimą. Kiekvienam pašnekovui užduodami numatyti klausimai, tačiau pokalbio metu informantai gali nukrypti nuo užduoto klausimo, pasidalinti papildoma informacija, kuri taip pat gali būti aktuali tyrėjui, tad siekiama tirti kur kas daugiau nei tik tiesioginius atsakymus į pateiktus klausimus¹⁵⁹. Ekspertiniai interviu matomi kaip efektyvesnis ir labiau koncentruotas duomenų rinkimo būdas nei, pavyzdžiui, dalyvaujamasis stebėjimas arba sistemingi kiekybiniai tyrimai. Dažnu atveju tai, kad tyrėjas ir informantas turi bendrą mokslinį pagrindą arba problemos suvokimą gali padidinti eksperto motyvacijos lygį dalyvauti pokalbyje¹⁶⁰. Ekspertiniai interviu suteikia svarbių įžvalgų apie tiriamą reiškinį ir kontekstinės informacijos, kuri dažnu atveju nėra viešai pateikiama, o tai suteikia galimybę tiksliau atsekti priežastinį ryšį. Taip pat akcentuojama, kad

¹⁵⁶ Hamza Alshenqeeti, „Interviewing as a Data Collection Method: A Critical Review“ *English Linguistics Research*, 3, 1, (2014), 39-40.

¹⁵⁷ Inga Vinogradnaitė et al., „Sąkytinės istorija kaip sovietmečio tyrimo metodas“ (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2018), 40.

¹⁵⁸ Eleanor Knott, „Interviews in the social sciences“ *Nature reviews*, 2, 73, (2022), 13.

¹⁵⁹ Bruce L. Berg, „A Dramaturgical Look at Interviewing,“ kn. *Qualitative Research Methods for the Social Science*, sud. Bruce L. Berg (Needham Heights: A Pearson Education Company, 2001), 70-72.

¹⁶⁰ Alexander Bogner, Beate Littig ir Wolfgang Menz, „Introduction: Expert Interviews – An Introduction to a New Methodological Debate“ kn. *Interviewing Experts*, sud. Alexander Bogner, Beate Littig ir Wolfgang Menz, (New York: Palgrave Macmillan, 2009), 2.

ekspertai gali apibendrinti ir pasverti skirtingą informaciją, suteikti duomenų, leidžiančių susieti makro ir mikro analizės lygius¹⁶¹. Visgi, kaip ir kiekvienas metodas, taip ir ekspertinis interviu, turi tam tikrų silpnų vietų – keliami klausimai dėl ekspertų atrankos kriterijų, pabrėžiama asmeninė ekspertų šališkumo rizika¹⁶², tad taikant šį metodą naudinga atsižvelgti ir į minėtus trūkumus, informantų atranką atlikti kruopščiai pasveriant, interviu metu kritiškai vertinti gaunamą informaciją.

Savivaldybės pasirinkimo kriterijai. Remiantis NIPC atlikto tyrimo duomenimis, kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimas vyksta ribotai visoje Lietuvoje¹⁶³. Neatsiribojant nuo visos Lietuvos konteksto, detaliau pasirinktas tirti Vilniaus miesto savivaldybės atvejis – Vilniuje registruota apie pusę visos Lietuvos kultūrinių NVO (586 iš 1 097)¹⁶⁴, remiantis 2022 m. savivaldybių kultūros indekso kultūros makroekonomikos subindeksu, vertinančiu kultūrą kaip kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių ir jo pasiektus ekonominius rezultatus, pastebėta, kad apskritai kultūros ir kūrybinių industrijų sektorius egzistuoja tik Vilniaus mieste¹⁶⁵. Nepaisant to, kad visoje šalyje kultūrinių NVO įtraukimas į paslaugų teikimą išlieka ribotas, galima teigti, kad Vilniuje stebimos kiek geresnės NVO įtraukimo į kultūrinę veiklą praktikos. Nors Vilnius – išskirtinis atvejis, nes sostinėje veikia beveik visos Lietuvos nacionalinės kultūros įstaigos¹⁶⁶, kurios finansuojamos iš valstybės biudžeto, atsižvelgiant į tai, kad Vilniuje yra aktyvus kultūrinių NVO sektorius, o Vilniaus biudžetas yra nuolat augantis, daroma prielaida, kad **Vilnius turi palankias sąlygas dar labiau didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę, įtraukiant NVO, ir net tapti geruoju pavyzdžiu kitoms savivaldybėms**, todėl šios savivaldybės atvejis vertas gilesnės analizės.

Visgi verta paminėti, kad Vilniaus miesto savivaldybės biudžete išlaidų dalis kultūros paslaugoms yra mažiausia, lyginant su kitomis savivaldybėmis – kelerius metus iš eilės sudaro mažiau nei 2 proc., o vienam gyventojui tenkanti suma neviršija 30 eurų. Palyginimui, vidutiniškai kitos savivaldybės skiria daugiau nei 6 proc. biudžeto kultūros paslaugoms, o vienam gyventojui tenkanti vidutinė suma sudaro apie 120 eurų¹⁶⁷. Iš dalies tai gali būti susiję ir su sostinės specifika – Vilniaus miesto kūrėjams ir

¹⁶¹ Christian von Soest, „Why Do We Speak to Experts? Reviving the Strength of the Expert Interview Method“ *Perspectives on Politics*, 21, 1, (2023), 284.

¹⁶² Soest, 281.

¹⁶³ Ričardas Diržys „Viešųjų paslaugų perdavimo situacija Lietuvoje“ (pranešimas pristatytas „Regioniniai NVO forumai 2021“ metu), žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <http://www.3sektorius.lt/nisc/nvo-forumai/regioniniai/>.

¹⁶⁴ Mažeikaitė, 41.

¹⁶⁵ Ibid, 108.

¹⁶⁶ Vilniaus miesto savivaldybės taryba, „Sprendimas dėl Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių ir Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2021 m. sausio 6 d. sprendimu Nr. 1-827.

¹⁶⁷ Mažeikaitė, 240.

organizacijoms skiriamas reikšmingas nacionalinis finansavimas (apie 70 proc. LKT skiriamo finansavimo kūrėjams ir organizacijoms tenka Vilniaus m. sav.¹⁶⁸), kaip minėta, sostinėje veikia beveik visos nacionalinės kultūros įstaigos, finansuojamos iš valstybės biudžeto.

Nepaisant sąlyginai žemo savivaldybės skiriamo finansavimo kultūrinėms paslaugoms, kaip minėta, praktikoje stebimos Vilniaus miesto savivaldybės pastangos didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę – **sudaromos galimybės kultūrinėms NVO konkursiniu būdu gauti finansavimą kultūrinei paslaugai teikti**. Bene ryškiausias to pavyzdys – **Kultūros rėmimo programų projektų konkursas**, kuriame gali dalyvauti ne pelno siekiantys juridiniai asmenys, registruoti Vilniaus miesto savivaldybėje, vykdančios kultūrinę veiklą, išskyrus biudžetines įstaigas ir kitas įstaigas, kurios yra išlaikomos arba dotuojamos iš savivaldybės ar valstybės biudžeto. Kiekvienas pareiškėjas gali pateikti ne daugiau kaip 3 paraiškas¹⁶⁹. Konkursas yra skirtas skatinti ir stiprinti Vilniaus miestui reikšmingus kultūros ir meno projektus bei taip prisidėti prie Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių tikslų (įgyvendinimo)¹⁷⁰. Stebima tendencija, kad lėšos šiam konkursui nuosekliai didinamos: 2021 m. – 577 tūkst. Eurų (finansavimas skirtas 219 projektų), 2022 m. – 885 tūkst. eurų (307 projektų), 2023 m. 1,2 mln. eurų (360 projektų), o 2024 m.– 1,5 mln. eurų, iš beveik 600 paraiškų skaičiaus geriausiai įvertinti 247 projektai¹⁷¹. Interpretuojant šiuos skaičius reikėtų pastebėti, kad Vilniaus miesto biudžetas yra nuolat augantis, lygiagrečiai kasmet skiriamas didesnis procentas kultūros sričiai – tiek NVO veikloms finansuoti, tiek kultūrinių įstaigų algoms padengti¹⁷². Nors tai nėra vienintelis savivaldybės konkursas, kuriame gali dalyvauti NVO (plačiau su kitais Vilniaus miesto savivaldybės organizuojamais konkursais supažindinama 2 priede), atsižvelgiant į didinamą finansavimą ir didėjančią NVO teikiamų paraiškų kiekį, **tyrime pasirinktos tirti būtent šiame konkurse dalyvaujančios kultūrinės NVO**. Kultūrinės NVO suprantamos kaip ne pelno siekiantys juridiniai asmenys, registruoti Vilniaus miesto savivaldybėje, vykdančios kultūrinę veiklą (vizualiųjų menų, scenos menų, muzikos, kino, literatūros ir leidybos, kultūros ir kūrybinių industrijų, etninio kultūros ir mėgėjų meno, tautinių bendrijų, kultūros edukacijos srityse). Kultūrinėmis NVO nelaikomos biudžetinės įstaigos.

¹⁶⁸ *Ibid*, 262.

¹⁶⁹ Vilniaus miesto savivaldybė, „Vilniuje skelbiamas Kultūros rėmimo programų konkursas 2024 metų projektams“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/2023/11/21/vilniuje-skelbiamas-kulturos-remimo-programu-konkursas-2024-metu-projektams/>.

¹⁷⁰ Vilniaus miesto savivaldybė, „Kultūros rėmimo programų projektų konkurso nuostatai“, patvirtinti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2023 m. lapkričio 20 d. įsakymu Nr. 30-2655/23.

¹⁷¹ Vilniaus miesto savivaldybė, „Kultūrai ir meno projektams Vilnius paskirstė 1,5 mln. eurų“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/2024/03/05/kulturai-ir-meno-projektams-vilnius-paskirste-15-mln-euru/>.

¹⁷² Vilniaus miesto savivaldybė, „Vilniaus miesto savivaldybės biudžetas“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/biudzeto-suvestine/>.

Tyrimo priklausomasis kintamasis – kultūrinių NVO įtraukimas į savivaldybės remiamas kultūros paslaugas. Kaip įprasta, kultūrinės paslaugos yra teikiamos savivaldybės biudžetinių įstaigų¹⁷³. Savivaldybė taip pat prisideda prie kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo, sudarydama sąlygas NVO dalyvauti konkursuose, kuriuos laimėjusios NVO gali gauti finansus konkrečiam kultūriniam projektui ar projektams įgyvendinti, t.y. kultūrinei paslaugai ar paslaugoms teikti, vienerių metų laikotarpiui, pvz., Vilniaus miesto Kultūros rėmimo programų projekto konkurse 2024 m. asociacija Vilniaus klubas „Atėnė“ gavo dalinį finansavimą poezijos spektakliui „Lietuva tik viena“, VšĮ „MO muziejus“ gavo finansavimą interaktyviai instaliacijai „Įkūnytos emocijos“ ir parodai „Šito pas mus nėra: MO muziejaus paskaitos apie lytiškumo ugdymą“ įgyvendinti¹⁷⁴. Taip pat savivaldybė pagal konkursines 3 metų finansavimo programas remia skirtingų kultūros ir meno sričių organizacijas, pavyzdžiui, VšĮ Urbanistinio šokio teatrą „Low Air“, VšĮ „Šiuolaikinė ausis“, VšĮ Kino pavasaris¹⁷⁵, tačiau tokį strateginį finansavimą gauna gerokai mažesnis NVO skaičius. Šio darbo fokusas būtent į kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimą, remiantis savivaldybės konkursavimo mechanizmu. Savivaldybės skiriamas finansavimas didina kultūros paslaugų teikėjų įvairovę, nes tik rinkos mechanizmas nėra pakankamas – jo dėka įvairovė didėja nepakankamai dėl įvairių aspektų (kokybės, kainos, prieinamumo), tad papildomas valstybės „įsikišimas“ kultūrinėms NVO, o kartu ir apskritai visuomenės kultūriniam gyvenimui, gali būti kritiškai svarbus.

Galiausiai, svarbu paminėti, kad nors darbe daugiausiai analizuojamas Vilniaus atvejis, remiantis tyrimo metu surinkta medžiaga, pateikiami tam tikri pastebėjimai ir išvalgos aktualūs ir visos Lietuvos mastu. Tai padeda geriau suprasti tyrimo problematiką, kultūrinių paslaugų teikėjų didinimo galimybes, leidžia geriau suprasti Vilniaus situaciją visos Lietuvos kontekste bei identifikuoti pagrindinius iššūkius bei galimybes kultūros paslaugų teikėjų įvairovei, įtraukiant NVO, didinti.

Dalyvių atranka – netikimybinė ekspertinė ir netikimybinė didžiausios įvairovės. Netikimybinė ekspertinė, nes dalis interviu atliekami su nacionalinio lygmens kultūros politikos atstovais

¹⁷³ Pavyzdžiui, BĮ „Vilniaus kultūros centras“ įgyvendina įvairaus pobūdžio meno ir kultūros projektus sostinėje – festivalius (žymiausi – „Kalėdos sostinėje“, Šviesų festivalis), koncertinius renginius, organizuoja valstybinių švenčių minėjimus, parodas ir socialines akcijas, taip pat Vilniaus kultūros centras yra 12 įvairių mėgėjų meno kolektyvų būstinė, padedanti jiems plėtoti kūrybinę veiklą. Kitas pavyzdys – VšĮ „Vilniaus festivaliai“ įgyvendina aukštą tarptautinį lygį atitinkančius kultūros ir meno festivalius, tokius kaip „Sostinės dienos“, „Kultūros naktis“.

¹⁷⁴ Vilniaus miesto savivaldybė, „Skelbiame 2024 metų Kultūros rėmimo programų projektų konkurso rezultatai!“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/kultura-ir-sportas-svietimas/skelbiame-2024-metu-kulturos-remimo-programu-projektu-konkurso-rezultatai/>

¹⁷⁵ Vilniaus miesto savivaldybė, „Pagal konkursus remiamos kultūros įstaigos“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-istaigos/pagal-konkursus-remiamos/>

(2), skėtinių NVO atstovais, turinčiais žinių ir patirties su kultūrinių NVO veikimu ir paslaugų teikimu (3). Taip pat – netikimybinė didžiausios įvairovės, nes kita dalis interviu atliekami su Vilniaus miesto savivaldybės organizuoto Kultūros rėmimo programų projektų konkurso NVO dalyviais – su per pastaruosius 4 metus (siekiant pamatyti ilgalaikę tendenciją) konkurse dalyvaujančių ir finansavimą gaunančių NVO atstovais (3), su NVO, kurios minėtu periodu, yra ir laimėjusios, ir nelaimėjusios (2), taip pat NVO informantų pora, kurie pasirenka šiame konkurse nedalyvauti (1). Verta paminėti, kad buvo bandyta kontaktuoti ir su NVO, kurios nelaimi šio konkurso, atstovais, tačiau nesėkmingai. Kalbintų NVO atstovų sritys, daugiausiai susijusios su scenos menais, taip pat – kultūros edukacijos, etninės kultūros ir muzikos sritimi. Siekiant visapusiško požiūrio, interviu taip pat atliekami su Vilniaus miesto savivaldybės politinio lygmens ir administracijos lygmens atstovais (2). Iš viso, laikotarpiu nuo 2024 m. sausio 8 d. iki balandžio 3 d., atlikta 13 interviu, kurių vieno vidutiniška trukmė – 53 minutės. Interviu klausimynai pateikiami 4 priede, interviu transkripcijos pateikiamos 5 priede.

Kalbant apie interviu vykdymą, dalis interviu buvo atliekami nuotoliniu būdu. Virtualiai atliekami interviu patogiau suplanuojami, taip pat gali sumažinti diskomfortą tarp tyrėjų ir dalyvių. Kartu tai gali kelti organizacinių iššūkių dėl technologinio raštingumo¹⁷⁶, tačiau, nepaisant galimų iššūkių, laikoma, jog tokie interviu informanto pateikiamos informacijos tikrumo nesumažina.

Interviu atliekami laikantis etikos standartų – prieš prasidedant interviu, dalyvis supažindinamas su tyrimo tikslu, dalyvio paprašoma sutikimo dalyvauti tyrime, gavus sutikimą naudoti nuasmenintus duomenis pradedamas interviu. Empirinėje darbo dalyje respondentai yra nuasmeninti, naudojant citatas, panaikinama informacija, leidžianti identifikuoti konkretų asmenį.

Tyrimo medžiaga sudaro teisiniai dokumentai, reglamentuojantys NVO veikimą ir viešųjų paslaugų teikimo reiškinių, surinktų interviu medžiaga, prieinami duomenys apie Vilniaus miesto savivaldybės organizuojamą Kultūros rėmimo programų projektų konkursą ir kitus kultūros srities NVO aktualius konkursus.

¹⁷⁶ Knott, 13.

3. Tyrimas

Šiame skyriuje pateikiami interviu metu surinktos medžiagos, teisinės bazės ir kitos aktualios informacijos, susijusios su kultūrinių paslaugų teikimu, analizės rezultatai. Skyrius sudarytas iš keturių dalių – pirmiausia aptariama viešosios paslaugos samprata kultūros srityje ir teisiškai numatytos galimybės NVO tapti kultūros viešųjų paslaugų teikėjomis, vėliau aptariamas savivaldybės atstovų požiūris į kultūrinių NVO paslaugų teikimą ir galiausiai įvertinami su kultūrinėmis NVO susiję veiksniai, aktualūs paslaugų teikimo kontekste. Kiekvienoje dalyje testų pagalba įvertinama kiekvienos išsikeltos hipotezės santykinė tikimybė. Galiausiai paskutiniame skyrelyje pagrindžiama, kuri išsikeltų hipotezių turi didžiausią aiškinamąją galią.

3.1. Kultūrinės NVO paslaugos teikimo samprata

H1: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas sistemiško kultūros paslaugų NVO teikimo reiškinio reglamentavimo trūkumu.

Remiantis LR Viešojo administravimo įstatymu, **viešoji paslauga** – įstatymų ir (ar) viešojo administravimo subjektų nustatytus reikalavimus vykdoma šių subjektų prižiūrima veikla, kuria sukuriama valstybės ar savivaldybių garantuojama ir visuomenės nariams vienodai prieinama nauda¹⁷⁷. Remiantis LR Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, **viešosios paslaugos kultūros srityje** – įvairių kultūros renginių (spektaklių, koncertų ar kitų meno renginių) organizavimas ir vykdymas, taip pat kultūros seminarų ir konferencijų organizavimas, koncertinės įstaigos rūši atitinkančių edukacinių, pramoginių ir kitų specialių programų organizavimas ir vykdymas, kultūros pažinimo įgūdžių ugdymas, muziejinė edukacija, tautinių mažumų kultūros puoselėjimo ir sklaidos renginių organizavimas¹⁷⁸. Viešojo administravimo įstatyme pažymima, kad dalis viešųjų paslaugų turi būti teikiamos **visos valstybės teritorijoje** (jų teikimą administruoja centriniai valstybinio administravimo subjektai), **kita dalis – nustatytoje valstybės teritorijos dalyje** (jų teikimą teritoriniu lygiu administruoja teritoriniai valstybinio administravimo subjektai, regioninio administravimo subjektai ar **savivaldybių administravimo subjektai**)¹⁷⁹. Kaip jau minėta teorinėje dalyje, kalbant apie kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą Lietuvoje, svarbus vaidmuo numatytas nacionalinio lygmens institucijoms (per LR Kultūros ministeriją ir ministerijos biudžetines įstaigas), tačiau kartu akcentuojama, kad savivaldybės

¹⁷⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/asr>.

¹⁷⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Viešosios paslaugos“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesasis-administravimas/viesosios-paslaugos/>.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/asr>.

gyventojų bendrosios kultūros ugdymas ir etnokultūros puoselėjimas yra savarankiškoji savivaldybių funkcija¹⁸⁰. LR Vietos savivaldos įstatyme numatyta, kad savivaldybė administruoja ir užtikrina viešųjų paslaugų teikimą gyventojams, nustatydamą šių paslaugų teikimo būdą, taisykles ir režimą, steigdamą biudžetines ir viešąsias įstaigas, savivaldybės įmones, akcines bendroves, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka parinkdamą viešųjų paslaugų teikėjus ir įgyvendindamą viešųjų paslaugų teikimo priežiūrą ir kontrolę¹⁸¹. Taigi, **toks valstybės ir kultūros santykio modelis, kuriame kultūros politikos atsakomybes dalinasi tiek nacionalinio, tiek savivaldybės lygmens institucijos, leidžia daryti prielaidą, kad kultūrinių veiklų, įskaitant kultūrinių paslaugų teikimą, reglamentavimui gali trūkti sistemiškumo**. Kitaip tariant, gali būti neaiškios institucijų funkcijų ir atsakomybių apibrėžtys, galinčios turėti tiesioginės įtakos kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimui Lietuvoje, ne visuomet atliepti strateginiuose dokumentuose keliamus tikslus.

Bandymai siekti labiau sistemiško požiūrio į kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą sietini su 2016-2020 m. XVII LR Vyriausybe, kurios programoje buvo įtvirtintas siekis parengti ir priimti **Lietuvos kultūros politikos pagrindų įstatymą**¹⁸². Nors įstatymo priimti nepavyko, 2020 m. Seimo rinkimus laimėjęs naujoms politinėms jėgoms – XVIII LR Vyriausybės programoje atsikartojo siekis parengti Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektą¹⁸³. Šiuo metu, LR Seimas po pateikimo pritarė Kultūros politikos pagrindų įstatymui¹⁸⁴. Įstatymo aiškinamajame rašte pabrėžiama, kad **atskiras kultūros sritis, įstaigų tinklus ar įstaigų veiklą reglamentuojantys įstatymai neturi aiškaus vieningo teisinio pagrindo** – kultūros srityje veikia daugiau nei 20 įstatymų bei kiti teisės aktai, reguliuojantys atskiras kultūros politikos sritis, kultūros įstaigų veiklą. Šie įstatymai neturi aiškios sistemos požymių, t. y., pasitaiko atvejų, kai iš esmės identiškiems teisiniams santykiams galioja skirtingas teisinis reguliavimas, taikomi skirtingi principai¹⁸⁵.

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/asr>

¹⁸¹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/asr>

¹⁸² Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., Teisės aktų informacinė sistema, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/886c7282c12811e682539852a4b72dd4>

¹⁸³ Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.

¹⁸⁴ ELTA, „Seimas po pateikimo pritarė Kultūros politikos pagrindų įstatymui“, LRT, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/2267356/seimas-po-pateikimo-pritare-kulturos-politikos-pagrindu-istatymui>.

¹⁸⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Lietuvos Respublikos Kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/0dd6b1f0471911ea9b3585dbd527d9e8?positionInSearchResults=10&searchModelUID=6aa06b8c-e47e-4e71-8889-87154ae2c87b>.

Tyrimo metu atliktuose interviu dažnu atveju buvo prieita prie svarstomo **Kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto**, su kuriuo tikimasi labiau sistemiško požiūrio į kultūriniame lauke veikiančius veikėjus, įskaitant NVO kaip kultūrinės paslaugas teikiančio veikėjo įtvirtinimą įstatyminiu lygmeniu. Kaip pažymėjo LR Kultūros ministerijos atstovas, „šis įstatymas suteiktų skėtinio požiūrio ir galėtų būti ta kolona, ant kurios galima būtų bandyti statyti pamatą“¹⁸⁶. Lietuvos kultūros tarybos atstovės teigimu, bandymas **institucijų bendradarbiavimą reglamentuoti**¹⁸⁷ teisės aktais atskleidžia, kad problema yra tiek aštri ir akivaizdi, kad jai reikalingas įstatyminis reglamentavimas¹⁸⁸. NVO atstovai šį įstatymą vertina kritiškai – viena vertus, pozityviai žvelgiama į siekį kultūrinėje ekosistemoje įtvirtinti nevyriausybinį sektorių, tikimasi palankesnių galimybių veikti¹⁸⁹, tačiau kita vertus, NVO atstovai pažymėjo, kad įstatyme iki galo nėra aiškiai apibrėžtos kultūrinių institucijų funkcijos ir atsakomybės¹⁹⁰, nuogaustaujama, kad pagrindinėmis žaidėjomis išliks valstybinės, biudžetinės įstaigos, o NVO vaidmuo ir įtraukimas bus fasadinis, sunkiai apibrėžiamas¹⁹¹. Įstatymo poveikio vertinime minimas **lūkestis, kad NVO bus sudarytos palankesnės veiklos sąlygos, didesnės galimybės bendradarbiauti su valstybės ir savivaldybių įstaigomis, veikti regionuose, tiesiogiai prisidedant prie kultūros politikos įgyvendinimo**¹⁹².

Kultūros politikos pagrindų įstatymu siekiama apibrėžti ir **savivaldybių kultūros politikos santykį su valstybės kultūros politika**. Interviu metu buvo išsakyta mintis, kad įstatymas galėtų duoti postūmį pokyčiui **savivaldybėse**: „galbūt šitas įstatymas pajudintų kažką, galbūt savivalda irgi suprastų, kad jai taip pat yra svarbu turėti nevyriausybinį sektorių, nes jisai didina kultūrinę įvairovę, regionas arba miestas tampa įdomesnis, žmonės nenori persikelti, nes yra ne tik tai, kas buvo smetoninėje Lietuvoje, bažnyčia, biblioteka ir ten kažkoks kultūros centras, kad ir kaip jis vadintųsi, bet yra ir kažkas daugiau, ir šitame regione“¹⁹³. **Siekiant aiškesnio savivaldybių kultūros politikos santykio su valstybės kultūros politika, siūloma įgyvendinti Vietos savivaldos įstatymo projektą ir patikslinti**

¹⁸⁶ Autorės interviu su LR Kultūros ministerijos atstovu 2024 m. kovo 22 d.

¹⁸⁷ Šiuo metu tarpsektorinis bendradarbiavimas, teikiant kultūrinės paslaugas reglamentuotas tik Profesionaliojo scenos meno įstatyme. Įstatyme numatyta, kad nacionalinis, valstybinis ir savivaldybės teatras ir koncertinė įstaiga su kita profesionaliojo scenos meno įstaiga ir (ar) užsienio scenos meno organizacija, bendrai organizuodami profesionaliojo scenos meno kūrinio ar kūrinių sukūrimą, viešą atlikimą ir kūrinio ar kūrinių (jo ar jų dalių) naudojimą, gali sudaryti jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį.

¹⁸⁸ Autorės interviu su Lietuvos kultūros tarybos atstove 2024 m. vasario 28 d.

¹⁸⁹ Autorės interviu su skėtinių NVO atstovais 2024 m. vasario 7 d. ir 9 d.

¹⁹⁰ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

¹⁹¹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

¹⁹² Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Didesnio poveikio teisės aktų projektų poveikio vertinimo rezultatų pateikimo forma. Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto poveikio vertinimo rezultatai“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e178f020f73911ee97d7f4f65208a4ec?jfwid=snv7aax69>

¹⁹³ Autorės interviu su Lietuvos kultūros tarybos atstove 2024 m. vasario 28 d.

savarankišką savivaldybės kultūros funkciją, susieti ją su Kultūros politikos pagrindų įstatymo nuostatomis ir tikslais, nustatyti, kad savivaldybės turėtų įvertinti objektyvius kultūros būklės ir procesų rezultatus ir rodiklius, teikiamų ar numatomų teikti kultūros paslaugų kiekį, mastą, kokybę, savivaldybės bendruomenių viešųjų interesų tenkinimą. Kartu įtvirtinamas poreikis rengti savivaldybių kultūros politikos gairės, atsižvelgiant į valstybės planavimo dokumentuose nustatytus prioritetus¹⁹⁴. Tikimasi, kad aiškiau apibrėžus skirtis tarp valstybės formuojamos politikos ir savivaldybių savarankiškosios funkcijos vykdymo, savivaldybės veiks aktyviai pasirinkdamos joms tinkamiausią būdą ir formas, pasitelkdamos nevyriausybinės organizacijas¹⁹⁵. Apibendrinant, galima tikėtis ne tik didesnio vaidmenų ir atsakomybių aiškumo, tačiau ir didesnio suderinamumo savivaldybių lygmenyje su nacionaliniu lygmeniu deklaruojamais tikslais – tai galėtų sudaryti palankesnes galimybes kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei Lietuvoje didėti, labiau į kultūros paslaugų teikimą įtraukiant NVO.

Kaip matyti, įstatymo **projektas kelia diskusijų**, tačiau tai, kad dedamos kryptingos ir tęstinės pastangos, daugiau dėmesio skiriama bendradarbiavimo mechanizmų paieškai, bandoma įtvirtinti kultūrinių NVO vietą ekosistemoje, aiškiau apibrėžti savivaldybių kultūros politikos santykį su valstybės kultūros politika, leidžia manyti, kad toks teisinis reglamentavimas prisidėtų prie NVO teikiamų kultūrinių paslaugų reglamentavimo ir sudarytų palankesnes galimybes kultūrinei paslaugų teikėjų įvairovei didėti.

Hipotezė išlaiko „šiaudo vėjyje“ – atsižvelgiant į fragmentišką reglamentavimą, galima manyti, kad kultūros paslaugų teikėjų įvairovės riboto didėjimo problema slypi teisinėje bazėje. **Hipotezė taip pat išlaiko ir „lanko“ testą** – kultūros paslaugų NVO teikimo reiškinio reglamentavimui išties būdingas sistemiškumo trūkumas: teisinėje bazėje pasigendama aiškiai apibrėžtų kultūros institucijų vaidmenų ir atsakomybių, tai sudaro galimybes savivaldybėms nebūtinai atliepti strategiškai įtvirtintą tikslą dėl kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo. Savivaldybės savo nuožiūra gali pasirinkti ar kultūrinių paslaugų teikimą išlaikyti biudžetinių įstaigų kompetencijoje, ar ieškoti būdų įtraukti naujus paslaugų teikėjų – NVO, sudarant galimybę dalyvauti konkurse finansavimui kultūrinei paslaugai gauti. Taigi, galima manyti, kad savivaldybei pasirinkus neieškoti būdų NVO įtraukti, praktikoje bus stebimas ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas. Hipotezės dar nėra patvirtinama, tačiau, remiantis

¹⁹⁴ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Seimas po pateikimo pritarė Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektui“ LRV, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/seimas-po-pateikimo-pritare-kulturos-politikos-pagrindu-istatymo-projektui/>.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Didesnio poveikio teisės aktų projektų poveikio vertinimo rezultatų pateikimo forma. Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto poveikio vertinimo rezultatai“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e178f020f73911ee97d7f4f65208a4ec?jfwid=snv7aax69>

išlaikytu „lanko“ testu, jos pašalinti negalima. Reiškia tiek hipotezė, tiek aiškesnio reglamentavimo poreikis (Kultūros politikos pagrindų įstatymo priėmimas), išlieka aktualūs. Visgi **pritrūksta duomenų įveikti įtikinamai įveikti „rūkstančio ginklo“ testą** – nors visoje Lietuvoje kultūrinių paslaugų įvairovės didinimas įtraukiant NVO yra ribotas, kaip matyti, nepaisant sistemiškumo trūkumo, kai kuriose savivaldybėse (pavyzdžiui, Vilniaus miesto), stebimos aktyvesnės pastangos įtraukti kultūrinės NVO į paslaugų teikimą. Tai skatina riboto kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės, įtraukiant NVO, didinimo priešasčių ieškoti kituose lygmenyse – savivaldos ir NVO.

3.2. Savivaldybės lygmens veiksniai

3.2.1. Kultūros paslaugų NVO teikimo sandorių kaštų suvokimas

H2: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamos savivaldybių atstovų viešųjų paslaugų teikimo NVO reiškinio naudos suvokimu.

Kaip buvo minėta teorinėje dalyje, viešojo sektoriaus atstovai gali traktuoti institucinių parametru keitimo kaštus, įtraukiant NVO, didesnius nei tikėtina naudą, paslaugos teikimą patikėjus NVO. Siekiant įvertinti tokio aiškinimo pagrįstumą, svarbu aptarti, kaip, remiantis interviu medžiaga, suvokiami **kultūrinių paslaugų teikimo sandorio kaštai**: infrastruktūros ir specifinių žinių, reikalingų paslaugai teikti, faktoriai, taip pat su rezultatų pamatuojamumu susijęs paslaugos teikėjo atskaitomybės aspektas.

Pirmiausia, reikalinga aptarti kultūros paslaugos teikimui **reikalingos infrastruktūros poreikį**. Svarbu pažymėti, kad viešojo sektoriaus įstaigos ir NVO turi skirtingas startines pozicijas – valstybinės įstaigos gauna nuoseklų finansavimą, turi patalpas, kuriose gali vykdyti paslaugas be papildomo mokesčio, turi žmogiškuosius išteklius. NVO, priešingai, neturi pastovaus finansavimo, dažnu atveju neturi savo patalpų, dirbančių žmonių skaičius varijuoja priklausomai nuo projektų¹⁹⁶. Galima teigti, kad viešajam sektoriui optimaliausias variantas galėtų atrodyti paslaugų teikimo išlaikymas biudžetinių institucijų kompetencijoje, neišekant būdų įtraukti NVO. 2022 m. šalyje veikė 110 muziejų (iš kurių 11 nevalstybinių), 2 152 Lietuvos bibliotekos, 66 teatrai (iš jų 53 – nevalstybiniai), 588 kultūros centrai¹⁹⁷. Nors šalyje siekiama mažinti kultūros biudžetinių įstaigų tinklą, pavyzdžiui, jau daugiau nei 20 metų kultūros centrų skaičius yra nuosekliai mažinamas – 2000 m. Lietuvoje veikė 972 kultūros centrai, o 2022 m. – 588¹⁹⁸, visgi skirtingose savivaldybėse galima stebėti skirtingą viešąsias paslaugas teikiančių

¹⁹⁶ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

¹⁹⁷ Valstybės duomenų agentūra, „Lietuvos švietimas ir kultūra (2023 m. leidimas), Kultūros įstaigų veikla“, Oficialiosios statistikos portalas, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-ir-kultura-2023/kultura/kulturos-istaigu-veikla>.

¹⁹⁸ Mažeikaitė, 52.

įstaigų finansavimo tvarką¹⁹⁹. Tai reiškia, **savivaldybės pavaldžių įstaigų reorganizacijos ir likvidavimo praktikos, o kartu ir bandymai įtraukti NVO varijuoja**. Tyrimo metu, didelė dalis informantų teigė, kad viena svarbiausių priežasčių, galinčių paaiškinti ribotą kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didėjimą, įtraukiant NVO, yra susijusi su **polinkiu kultūrinių paslaugų teikimą išsaugoti biudžetinių institucijų kompetencijoje, o kartu išsaugoti tose institucijose dirbančius darbuotojus, todėl nematoma poreikio į kultūrinių paslaugų teikimą įtraukti naujus dalyvius, įskaitant NVO**. Informantų teigimu, noras išsaugoti biudžetinėse įstaigose dirbančius darbuotojus gali būti aiškinamas giminystės ryšiais su savivaldybės atstovais²⁰⁰ arba ilgamečiu, patikimu, lojaliu tų darbuotojų darbu²⁰¹. Interviu metu taip pat nuskambėjo įdomi įžvalga, kad biudžetinės kultūros įstaigos, ypač mažesnėse savivaldybėse, gali būti išnaudojamos savivaldos politikų, siekiant išlaikyti įtaką ir didinti matomumą, ypač artėjant rinkimams – kultūriniai renginiai gali būti traktuojami kaip viešųjų ryšių agentūra, kaip galios demonstravimas ir išlaikymas²⁰². Įdomi tendencija, kad per 2022 metus kultūros centrų skaičius Lietuvoje sumažėjo 27-iais, bet koncertų ir kitų renginių buvo surengta 4,4 tūkst. daugiau²⁰³. Toks pastebėjimas leidžia manyti, kad **biudžetinių institucijų skaičius nekoreliuoja su kultūrinių paslaugų įvairove**, tad tikslinga įvertinti, ar biudžetinės įstaigos išlaikymas nepareikalauja pernelyg daug lėšų, apsvarstyti, galimybes lėšas nukreipti į kultūrinių paslaugų įvairovės didinimo būdus, pavyzdžiui, organizuojant NVO skirtus konkursus. Galiausiai verta paminėti ir priklausomybės nuo kelio aspektą – kultūros srityje, savivaldybėse esančios kultūros įstaigos, veikia jau ilgą laiką, atliepia pagrindinius, esminius bendruomenės kultūrinio gyvenimo poreikius, todėl poreikis naujiems kultūrinių paslaugų teikėjams rasti gali būti matomas mažesnis nei pavyzdžiui, socialinėje srityje, kur spartus senyvo amžiaus žmonių kiekio didėjimas visuomenėje padidino socialinių paslaugų poreikį, o kartu ir naujų paslaugų teikėjų paiešką – kaip matyti, šioje srityje NVO itin sėkmingai konkuruoja ir teikia paslaugas²⁰⁴. Todėl kultūrinėms NVO tenka konkuruoti su biudžetinėmis įstaigomis, o galimybės tą padaryti tiesiogiai susijusios su savivaldybės atstovų suvokiama NVO įtraukimo galima nauda ir (ne)sudaromomis sąlygomis.

¹⁹⁹ BGI Consulting ir VšĮ KULTUR, „Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas. Galutinė ataskaita“ (tyrimas, BGI Consulting (vadovaujantis partneris) ir VšĮ KULTUR, 2012), 17-19.

²⁰⁰ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d. ir Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

²⁰¹ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstove 2024 m. kovo 28 d.

²⁰² Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu, 2024 m. vasario 9 d.

²⁰³ Valstybės duomenų agentūra, „Lietuvos švietimas ir kultūra (2023 m. leidimas), Kultūros įstaigų veikla“, Oficialiosios statistikos portalas, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-ir-kultura-2023/kultura/kulturos-istaigu-veikla>.

²⁰⁴ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

Aptartos tendencijos dėl nepakankamo NVO teikiamų kultūrinių paslaugų naudos suvokimo Lietuvoje Vilniaus miesto atveju nėra ryškios. Apskritai, 2023 m. **Vilniaus miesto savivaldybės** administracijos Kultūros skyriaus kuruojamų įstaigų buvo 28²⁰⁵. Šios savivaldybėse kultūros politikos strateginėse gairėse **numatyta iš esmės peržiūrėti kultūros projektų finansavimo sistemą bei savivaldybės kultūros įstaigų tinklą**²⁰⁶. Realūs veiksmai, siekiant optimizuoti įstaigų tinklą, stebimi ir praktikoje, pavyzdžiui, remiantis naujausia informacija, Kultūros ir švietimo centras „Vilniaus mokytojų namai“ ir Vilniaus kultūros centras tampa viena įstaiga, tikimasi, kad toks pokytis leis stiprinti sostinės kultūrinę ekosistemą ir kurti miesto kultūrai palankias bendradarbybės erdves, o darbuotojai bus perkelti į Vilniaus kultūros centrą²⁰⁷. Inicijatyvos peržiūrėti kultūrinių įstaigų tinklą gali paskatinti naujų kultūros paslaugų teikėjų atsiradimą. Verta paminėti, kad savivaldybė gali palengvinti erdvių veikti klausimą kultūrinėms NVO organizuodama **įveiklinimo konkursus** – savivaldybei priklausančių pastatų nuomą patikėti tiems, kurie užsiims menine veikla. Pavyzdžiui, 2020 m. veiklą pradėjęs kultūros kompleksas „Sodas 2123“ šiuo metu yra Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos (LTMKS) inicijuojama bei kuruojama bendruomeniškumo ir savivaldos principais veikianti erdvė²⁰⁸. Įveiklinimo konkursai yra vienas iš būdų prisidėti prie kultūrinės paslaugų teikėjų įvairovės, įskaitant NVO, didinimo, sudarant jiems sąlygas veikti – Vilniaus miesto savivaldybės atstovo žodžiais – „mes, turėdami savo nekilnojamo turtą, matydami kultūrą, padarėm įveiklinimo konkursą ir tas veikia“²⁰⁹ (papildomos informacijos apie erdvių NVO veikti aspektą galima rasti 3 priede).

Antra, reikalinga įvertinti **specifinių, ekspertinių žinių poreikį kultūrinei paslaugai teikti**. Dažnu atveju NVO matomos kaip tos, kurios turi sukaupusios vertingų žinių apie vietos bendruomenę, jos problemas, o šias žinias tinkama linkme nukreipus, t. y. sudarius sąlygas kultūrinėms paslaugoms teikti, galima tikėtis bendruomenės poreikius labiau atitinkančių kultūros paslaugų. Pavyzdžiui, nors savivaldybės atstovų atžvilgiu dėl jau aptartų priežasčių optimaliausias variantas gali būti parodos rengimo patikėjimas valstybinėmis lėšomis išlaikomam muziejui, užuot įtraukus NVO, kuriai reikėtų papildomai sumokėti, NVO galėtų pasiūlyti kūrybiškesnius sprendimus²¹⁰, kurie galėtų surezonuoti su

²⁰⁵ Vilniaus miesto savivaldybė, „Kultūros skyriaus kuruojamos kultūros įstaigos“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-istaigos/kuruojamos-kulturos-istaigos/>.

²⁰⁶ Vilniaus miesto savivaldybės taryba, „Sprendimas dėl Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių ir Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2021 m. sausio 6 d. sprendimu Nr. 1-827.

²⁰⁷ Vilniaus miesto savivaldybė, „Dvi sostinės kultūros įstaigos taps viena“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/2024/03/27/dvi-sostines-kulturos-istaigos-taps-viena/>.

²⁰⁸ „Sodas 2123“, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://sodas2123.lt/apie/>.

²⁰⁹ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu, 2024 m. kovo 13 d.

²¹⁰ Autorės interviu su skėtinės NVO organizacijos atstove 2024 m. sausio 8 d.

bendruomenės nariais ir praturtinti jų kultūrinį gyvenimą. Žvelgiant į šį aspektą iš **Vilniaus miesto savivaldybės perspektyvos, kultūrinės NVO matomos kaip tos kultūrinių paslaugų teikėjos, kurios gali atspindėti ir atliepti skirtingų tikslinių visuomenės narių poreikius, užtikrinti kultūrinių paslaugų įvairovę**²¹¹. Pavyzdžiui, analizuojant Kultūros rėmimo programų projektų konkurso rezultatus, pastebėta, kad finansuojamų projektų idėjų įvairovė išties didelė, NVO teikiamos kultūrinės paslaugos, skirtos įvairioms tikslinėms auditorijoms – vaikams, jaunimui, senjorams, žmonėms su negalia, pagėgėliams, tautinėms mažumoms²¹².

Trečia, taip pat svarbus ir **numanomas paslaugos teikimo valdymo sudėtingumas**, kuris gali būti sietinas su pačios paslaugos rezultatų nepamatuojamumu. Kultūrinėmis paslaugomis siekiama kompleksinių tikslų, be to, kiekvienam žmogui tos pačios kultūrinės veiklos gali turėti skirtingą poveikį – „vienam tai yra labai pozityvi patirtis, kitam negatyvi ir abi patirtys yra visiškai teisėtos²¹³“, tad kultūrinėmis paslaugomis pasiektus rezultatus išmatuoti itin sunku – „**kaip mes galim apskaičiuot, ką žmogui davė perskaityta knyga, ar pažiūrėtas filmas, ar spektaklis, ar pamatyta paroda?**²¹⁴“. Sudėtingumas pamatuoti rezultatus gali kelti atskaitomybės problemą, todėl gali apriboti kultūrinių paslaugų teikimo patikėjimą kitoms organizacijoms. Žvelgiant į šį aspektą iš Vilniaus miesto savivaldybės perspektyvos, pastebėta, kad kultūrinių paslaugų teikimo kontekste, tam tikri strategiškai miestui reikšmingi, dideli renginiai išlaikomi savivaldybei pavaldžių organizacijų kompetencijoje. Pavyzdžiui, daugiausiai lankytojų sulaukiantis festivalis Vilniuje, trunkantis apie 5–6 savaitės, pritraukiantis svečių ne tik iš Lietuvos, bet ir įvairių pasaulio šalių – kalėdinių renginių ciklas „Kalėdos sostinėje“²¹⁵ išlaikomas savivaldybės biudžetinės organizacijos prerogatyvoje²¹⁶. Be šio projekto, taip pat savivaldybės įstaigos yra atsakingos už festivalio „Sostinės dienos“, Vilniaus šviesų festivalio organizavimą²¹⁷. Paslaugos organizavimo ir teikimo išlaikymas savivaldybei pavaldžios institucijos kompetencijoje įgalina greičiau, lanksčiau reaguoti, priimti sprendimus, tad padeda užtikrinti paslaugos valdymo lengvumą²¹⁸. Kaip minėta, NVO taip pat matomos kaip kultūrinių paslaugų teikėjos – tuo

²¹¹ *Ibid.*

²¹² Vilniaus miesto savivaldybė, „Skelbiami 2024 metų Kultūros rėmimo programų projektų konkurso rezultatai!“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/kultura-ir-sportas-svietimas/skelbiami-2024-metu-kulturos-remimo-programu-projektu-konkurso-rezultatai/>.

²¹³ Autorės interviu su Lietuvos kultūros tarybos atstove 2024 m. vasario 28 d.

²¹⁴ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

²¹⁵ Vilniaus kultūros centras, „Apie festivalį“, kaledossostineje, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.kaledossostineje.lt/apie-festivali/>

²¹⁶ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

²¹⁷ Vilniaus miesto savivaldybė, „Miesto kultūros renginiai“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-renginiai/miesto-kulturos-renginiai/>

²¹⁸ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

atveju, kai paslaugą teikia NVO, atsakomybė užtikrinama konkursinio mechanizmo pagalba (plačiau – kitame skyrelyje).

Remiantis interviu su nacionalinio lygmens kultūros srities organizacijų, Vilniaus miesto savivaldybės, skėtinių NVO atstovais bei NVO, kurių veikimo laukas neapsiriboja sostinės ribomis, galima manyti, kad **Lietuvos atveju, hipotezė išlaiko „šiaudo vėjyje“ testą** – matoma, kad savivaldybės atstovų numanomos NVO paslaugos teikimo naudos suvokimas koreliuoja su stebimomis ribotos kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimo praktikomis, **taip pat išlaikomas „lanko“ testas** – dėl turimos infrastruktūros, įdarbintų žmonių ir aiškesnės atskaitomybės užtikrinimo savivaldybėse matoma tendencija išlaikyti kultūrinių paslaugų teikimą biudžetinėse institucijose. Tai reiškia finansavimas skiriamas įstaigų išlaikymui, o ne priemonėms skatinti naujų kultūrinių paslaugų teikėjų, NVO, atėjimą. Savivaldybės atstovams neįžvelgiant pakankamos kultūrinių NVO paslaugų teikimo naudos, išsaugomi seni instituciniai parametrai, nesukuriamos sąlygos NVO konkuruoti, tad kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovė išlieka ribota. Galima manyti, kad hipotezė **išlaiko „rūkstančio ginklo“ testą** – įsivaizduojant hipotetinę situaciją – naujos savivaldybės, neturinčios jokių biudžetinių institucijų, sukūrimą, būtų racionalu skelbti kultūros paslaugų teikimo konkursus, kuriuose galėtų konkuruoti tiek naujai kuriamos biudžetinės įstaigos, tiek NVO²¹⁹. Ar tokie konkursai būtų organizuojami priklausytų nuo to, kaip naujos savivaldybės atstovai suvoktų kultūrinių paslaugų teikimo, įtraukiant NVO, kaštus ir naudą.

Vilniaus miesto atveju išvados darytinos kitokios nei Lietuvos atveju. Savivaldybės atstovų teigimu, kultūrinių NVO teikiamos paslaugos matomos naudingos, padedančios atliepti skirtingus visuomenės narių poreikius – savivaldybė siekia sudaryti galimybes NVO konkuruoti dėl finansavimo kultūrinei paslaugai teikti, peržiūri biudžetinių įstaigų tinklą, įvertindama galimybes jį optimizuoti, o tai prisideda prie kultūrinės paslaugų teikėjų įvairovės sostinėje didėjimo. Taigi, nors būtų galima sakyti, kad „šiaudo vėjyje“ testas išlaikomas (savivaldybė linksta tam tikrų renginių organizavimą patikėti biudžetinėms institucijoms), **„lanko“ testas nėra išlaikomas** (pripažįstamas NVO teikiamų paslaugų naudingumo aspektas ir stebimos konkrečios pastangos įgalinti NVO veikti), o tai leidžia šią hipotezę atmesti.

3.2.2. Savivaldybės atstovų požiūris

H3: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas savivaldybių atstovų nepasitikėjimu NVO gebėjimais teikti kultūros paslaugas.

²¹⁹ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

Remiantis atliktais interviu su **Vilniaus miesto savivaldybės** politinio lygmens ir administracinio lygmens atstovais, galima teigti, kad šioje savivaldybėje kultūrinės srities **NVO yra matomos kaip partnerės, kuriomis pasitikima, pripažįstama NVO teikiamų paslaugų svarba vilniečių kultūriniam gyvenimui**: „NVO sektorius yra mūsų atrama<...> NVO sektorius ir yra tas, kuris labiausiai pajėgus atspindėti visuomenės poreikius, <...> būtent tai yra mum pagalba, miestui“²²⁰, „NVO yra labiau patikimi. Aišku, yra visokių, čia normalu, bet šiaip jie yra patikimi, yra partneriai“²²¹. Pozityvų savivaldybės atstovų požiūrį atspindi kasmet, nepriklausomai nuo daugumą taryboje turinčių politinių jėgų, didėjantis finansavimas bene svarbiausiam konkursui savivaldybės lygmeniu, kuriame dalyvaudamos kultūrinės NVO siekia gauti finansavimo kultūrinėms paslaugoms teikti – Kultūros rėmimo programų projektų konkursui.

Vilniaus miesto savivaldybės atstovų teigiamą NVO kaip kultūrinių paslaugų teikėjų vertinimą iliustruoja požiūris į NVO skirtų konkursų organizavimą. Interviu metu iš savivaldybės pusės buvo pabrėžtas **poreikis užtikrinti kuo teisingesnį „konkursavimo“ mechanizmą**, kuris, viena vertus, **suteiktų realias galimybes NVO konkuruoti dėl reikalingų lėšų paslaugai teikti**, ir kita vertus, **užtikrintų sąžiningą ir tikslingą Vilniaus miesto savivaldybės lėšų panaudojimą**²²². Kartu pastebėta, kad pačių NVO pateiktos paraiškos ir ataskaitos (tuo atveju, jei buvo gautas finansavimas) matomos kaip savotiškas filtras, kuris leidžia susidaryti nuomonę apie NVO patikimumą²²³. Galima tikėtis, kad toks konkurso sąlygų ir reikalavimų atliepimas sudaro galimybes palapsniui didinti pasitikėjimą NVO kaip patikimomis kultūrinių paslaugų teikėjomis. Taip pat tinkamas lėšų paskirstymas ir atsakingas konkurso laimėtojų paskelbimas siejamas su ekspertų vaidmeniu – pabrėžiama, kad galimas ekspertų subjektyvumas mažinamas siekiant atrinkti kuo kompetentesnius savo srities žinovus, apmokant jų darbą, visuomenei viešinant jų pavardes, siekiant užtikrinti didesnę jų atsakomybę²²⁴. Apibendrinant interviu metu išsakytas mintis, galima teigti, kad Vilniaus miesto savivaldybėje vyrauja palankus požiūris į kultūrinės paslaugas teikiančias NVO – siekiama užtikrinti tiek NVO, tiek savivaldybės atžvilgiu teisingas konkursines sąlygas, o konkursinių paraiškų teikimas ir atsiskaitymas matomi kaip svarbios sąlygos pasitikėjimui rasti ir formuoti. Kaip jau minėta teorinėje dalyje, pasitikėjimui kurtis reikalingas ilgas laiko tarpas, tad galima teigti, kad ilguoju laikotarpiu didesnis pasitikėjimas NVO paslaugų teikimu gali teigiamai koreliuoti su kultūrinių paslaugų įvairovės didėjimu.

²²⁰ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstove 2024 m. kovo 28 d.

²²¹ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

²²² Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

²²³ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstove 2024 m. kovo 28 d.

²²⁴ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

Verta paminėti, kad Vilniaus miesto savivaldybės pastangos, NVO atstovų teigimu, yra juntamos ir vertinamos palankiai – konkursų sąlygos įvardijamos kaip labai geros²²⁵, paraiškos pateikimo ir projekto vykdymo ataskaitų reikalavimai adekvatūs, nepertekliniai²²⁶. **Informantai sutiko, kad savivaldybė suinteresuota didinti kultūros paslaugų teikėjų įvairovę** ir šią mintį tą argumentavo pabrėždami didinamą konkursinį finansavimą²²⁷, nurodydami, kad savivaldybė ieško būdų, kaip paremti skirtingus kultūrinius projektus²²⁸. Įdomu, kad interviu metu NVO atstovai Vilniaus miesto savivaldybės atvejį **palygino su kitų didžiųjų miestų – Kauno ir Šiaulių miesto savivaldybėse NVO aktualių konkursų organizavimo praktikomis**. Pavyzdžiui, pastebėta, kad Kauno miesto savivaldybės paraiškos ir ataskaitos perteklinės, būdingas didelis biurokratinis krūvis, keliami reikalavimai ne visai dera su skiriama finansavimo suma ir tai atspindi nepakankamą savivaldybės pasitikėjimą NVO sektoriumi²²⁹. Kitas pavyzdys taip pat atskleidžia atsargų savivaldybės požiūrį į kultūrinių NVO galimybes teikti paslaugas – pabrėžiama, kad Šiauliuose yra pernelyg sudėtingas konkurso paraiškų administravimas, ir, nors NVO išsakė pastebėjimus savivaldybės atstovams, tačiau savivaldybė grįžtamojo ryšio nepaisė, toliau laikėsi pozicijos, kad konkursinis mechanizmas veikia tinkamai²³⁰. Galima teigti, kad toks fasadinis bandymas įtraukti nesudaro tinkamų sąlygų kultūrinėms NVO teikti paslaugas – priešingai, NVO grįžtamojo ryšio ignoravimas, poreikių neatliepimas, nematymas kaip patikimų ir paslaugas galinčių teikti partnerių, gali lemti dar mažesnę NVO iniciatyvų kiekį. Taigi galima teigti, kad Vilniaus miesto savivaldybės atveju, NVO teigiamai vertina savivaldybės požiūrį į konkursinio mechanizmo veikimą, taip pat pateikti pavyzdžiai pagrindžia mintį, kad konkrečios savivaldybės požiūris į NVO kaip kultūrinių paslaugų teikėjas, atspindinti tos savivaldybės požiūryje į konkursines sąlygas, o netinkamos sąlygos gali būti rimta kliūtis siekti didesnės kultūros paslaugų teikėjų įvairovės.

Nors Vilniaus atveju stebimas palankus santykis su NVO, interviu metu pastebėta, kad **apskritai Lietuvoje, savivaldybėse į kultūrinės paslaugas teikiančias NVO vis dar nėra žvelgiama kaip į galimą partnerį, savo patirtimi ir žiniomis galintį praturtinti vietos bendruomenės kultūrinį gyvenimą**: „esu girdėjęs tikrai ne vieną atvejį, kai ta prasme nevyriausybinis sektorius, ateidamas į savivaldos tas įstaigas prašyti kažko tai, jaučiasi kaip atėjęs pas poną. Duosiu, neduosiu, patinka, nepatinka, ta prasme automatiškai, ypač, kai tu esi mažesnėje erdvėje, mieste yra kitokie dalykai“²³¹.

²²⁵ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

²²⁶ Autorės interviu su NVO atstovėmis 2024 m. kovo 19 d. ir balandžio 3 d.

²²⁷ Autorės interviu su NVO atstovėmis 2024 m. kovo 13 d. ir balandžio 3 d.

²²⁸ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²²⁹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²³⁰ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

²³¹ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

Kita NVO atstovė prisiminė patirtį, kaip kreipėsi į Kupiškio savivaldybę prašydama parūpinti transportą jos NVO organizuotos stovyklos dalyvių pavėžėjimui, tačiau už šią paslaugą gavo neadekvačią didelę sąskaitą, nepaisant sąlyginai mažo kelionės atstumo²³². Dar kitos NVO atstovė pasidalijo mintimis, kad, remiantis jos turima patirtimi, keliaujant po Lietuvą daugiausia susiduriama gana pasyviais, bendradarbiauti su NVO nelinkusiais kultūros centrais²³³. Minėtus pavyzdžius galima sieti su ankstesniame skyrelyje pateiktomis išvalgomis apie priklausomybės nuo kelio aspektą, kuris gali sumažinti savivaldybės atstovų polinkį didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę įtraukiant NVO, linkstama išsaugoti jau ilgą laiką veikiančias kultūrines įstaigas. **Taigi, galima teigti, kad esant tokiai situacijai sudėtinga kalbėti apie pasitikėjimo veiksnį, nes net nėra sudaromos sąlygos ryšiui tarp NVO ir savivaldybės atstovų kurtis, pasitikėjimui formuotis.**

Vilniaus miesto savivaldybės atveju hipotezė neišlaiko „šiaudo vėjyje“ testo – Vilniaus miesto savivaldybės atstovai teigia pasitikintys kultūrinių NVO gebėjimais, atitinkamai siekia užtikrinti sklandžią ir teisingą „konkursavimo“ sistemą, nuosekliai didina konkurso lėšas. Tai reiškia, iš savivaldybės pusės yra sudaromos realios galimybės NVO konkuruoti dėl paslaugos teikimo, o kartu ir kultūros paslaugų teikėjų įvairovei didėti. Taigi, duomenys neparemia hipotezės.

Žvelgiant plačiau, visos Lietuvos masteliu, duomenys leidžia teigti, kad savivaldybės atstovų pasitikėjimas NVO gebėjimais teikti kultūrines paslaugas teigiamai koreliuoja su kultūrinės paslaugų teikėjų įvairovės didėjimu – **Vilniaus savivaldybės atveju, stebimas didesnis pasitikėjimas NVO teigiamai susijęs su kiek didesnėmis kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo praktikomis ir kiek didesniu kultūrinių NVO įtraukimu nei kitose Lietuvos savivaldybėse**. Visgi, kaip minėta anksčiau, dažnu atveju savivaldybėse aptinkamas nepakankamas savivaldybių atstovų viešųjų paslaugų teikimo NVO reiškinių naudos suvokimas, skatinantis tęsti įprastas kultūrinių paslaugų teikimo praktikas. Nesudarant galimybių naujiems veikėjams konkuruoti, kitaip tariant, nežvelgiant NVO teikiamų paslaugų galimos naudos, nesukuriamos sąlygos pasitikėjimui rasti ir formuotis. Taigi, tam, **kad kultūros paslaugų teikėjų įvairovė savivaldybėje didėtų, svarbus žingsnis savivaldybėse turėtų būti sietinas su pasiryžimu keisti institucinius parametrus**, o tai tik dar labiau sustipriną hipotezės dėl savivaldybės nepakankamos kultūrinių NVO teikiamų paslaugų naudos suvokimo aiškinamąją galią.

²³² Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

²³³ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

3.3.NVO veiksniai

3.3.1. Finansinių išteklių vaidmuo kultūrinių NVO veikimui

H4: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamai finansiškai stipriomis NVO.

H4a: kultūros paslaugų teikimo konkurse savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačios NVO vertinimu, yra pakankamai finansiškai stipri.

Kalbant apie organizacijų pajėgumus teikti paslaugas, svarbu pabrėžti **skirtingas NVO ir biudžetinių įstaigų startines pozicijas finansinių išteklių klausimu**. Kaip nurodė NVO skėtinių organizacijų atstovai, „nevyriausybiniis sektorius <dalyvauja> projektuose įvairiuose, nėra taip, kad kaip biudžetinis sektorius, jis gauna tiesiog išlaikymą ir paskui dar papildomai gali, bet bazė jiems yra sukurta – tiek infrastruktūros bazė, tiek atlyginimų bazė, tiek visų kitų kaštų padengimo, elektros ir panašiai. Nevyriausybiniis sektorius viską turi susimokėti pats, užsidirbti atlyginimams, infrastruktūras susimokėti jas, susirasti biurus, iš kur veiks, sales²³⁴“; „Tu būdamas mažiukas murkdaisi, reiškia, konkurencinėj kovoji su didesniais, kurie turi stabilų finansavimą <...> čia dabar bus sporto terminais, reiškia A lyga ir B lyga, ir visi žaidžia viename, o sąlygos yra visai kitos²³⁵“. Atsižvelgiant į tokius finansinių pajėgumų skirtumus, reikalinga įvertinti, kokią kultūrinių NVO pajėgumams teikti paslaugas daro turimi finansai.

Pasikalbėjus su NVO atstovais paaiškėjo, kad didesnė dalis informantų, vertindami savo galimybes dalyvauti konkurse Vilniaus mieste dėl finansavimo kultūrinės paslaugos teikimui gavimo, sutiko, kad turimi **finansiniai ištekliai yra svarbūs, nes suteikia finansinio stabilumo**, leidžiančio organizacijai veikti ir teikti paslaugas, nepriklausomai nuo galimų nepalankių konkursų rezultatų²³⁶, taip pat pabrėžė, kad neturėdami papildomų finansų nesvarstytų dalyvauti konkursuose²³⁷. Visgi, buvo ir kitokių pozicijų keliamu klausimu – ilgametė Kultūros rėmimo programų konkurso laimėtoja nurodė, kad konkursinis finansavimas yra pagrindinis ir svarbiausias šaltinis, kurio netekus NVO netektų galimybės teikti paslaugų²³⁸. Svarbu pastebėti, kad dažnu atveju tam tikras finansinių resursų kiekis visgi yra reikalingas, nes **konkursinis finansavimas nesuteikia pilno finansavimo**²³⁹. Tai patvirtina, kad **NVO turimi finansai yra svarbūs svarstant galimybes dalyvauti konkurse**. Atsižvelgiant į tai, kad skirtingos NVO

²³⁴ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 7 d.

²³⁵ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

²³⁶ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²³⁷ Autorės interviu su NVO atstovais 2024 m. kovo 15 d.

²³⁸ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²³⁹ Tyrime analizuojame Kultūros rėmimo programų projektų konkurso nuostatose pažymėta, kad didžiausia suma, kurios gali būti prašoma iš savivaldybės vienam projektui, gali būti 7 000 eurų, bet ne daugiau kaip 80 procentų visos projekto vertės.

disponuoja skirtingais finansinių resursų kiekiais, svarstant finansines galimybes paslaugai teikti, gali būti įvertinami ne tik turimi, bet ir **numanomi finansai**, t. y. dažnu atveju kultūrinės paslaugos teikimas yra finansuojamas **kelių skirtingų konkursų lėšomis**. Pavyzdžiui, NVO atstovė pasidalijo pastebėjimu, kad kai gaunamas finansavimas Vilniaus miesto savivaldybėje, to paties projekto kito daliai finansavimas gaunamas ir iš Kultūros tarybos, o gavus tik viena finansavimą „nežinotum, ką daryti“²⁴⁰, nes nepavyktų užtikrinti kultūrinės idėjos įgyvendinimo.

Skirtingą NVO atstovų požiūrį į pradinių finansų svarbą pasirinkimui dalyvauti konkurse dėl kultūrinės paslaugos teikimo galima aiškinti ir pačių NVO specifika – kaip jau minėta anksčiau, šios organizacijos veikia vedinos vertybinių, visuomenės gerovės siekių, o pelno siekimas neturėtų būti matomas kaip tikslas savaime. Tačiau remiantis resursų teorija, organizacijos išlikimas ir gebėjimas teikti paslaugas priklauso nuo organizacijos gebėjimo įsigyti išteklių, tai reiškia, gebėjimo generuoti finansus. Atsižvelgiant į NVO atstovų mintis, galima teigti, kad tiriamuoju atveju pastebėta, kad teikdamos kultūrinės paslaugas **NVO susiduria su iššūkiu užsidirbti reikšmingą kiekį lėšų, kuris galėtų prisidėti prie organizacijos ir jos pajėgumų paslaugoms teikti stiprinimo**. Pastebėta, kad dažnu atveju NVO siekia kurti inovatyvią, originalią paslaugą, o tai nebūtinai koreliuoja su dideliu atsipirkimu. Kaip teigė vienos NVO atstovė – „niekad os nebuvom orientuoti į komercinę tokią veiklą, kad spektakliai būtų komerciškai naudingi, nes paskutiniai mūsų spektakliai yra nedidelei auditorijai labai <...>. Mes nu vėlgi nusprendėm, kad tai yra spektaklio kokybei geriausia eiti į ilgą, kūrybinį procesą ir nu tos lėšos gaunasi, kad turi padidėti, nes reikia važiuoti į rezidencijas, mokėti dar kažkokius, sakykim, papildomų žmonių skaičiui – čia jau yra sprendimas, ar mes žiūrime į skaičius tik, ar mes siekiam didesnės kokybės“²⁴¹. Taip pat pateiktas pavyzdys, kad Veliuonoje auditorija yra garbingo amžiaus, įpratę į renginius eiti be bilieta, tad NVO prisitaiko, remiasi praktikomis ir papildomai neapmokestina savo teikiamos kultūrinės paslaugos²⁴², tai iliustruoja orientaciją ne į pelno siekimą, o vietos bendruomenės kultūrinio gyvenimo praturtinimą. Galima tikėtis **net nuostolio pinigine prasme**: „nu ką ten iš tų žiūrovų, kiek užsidirbti, tai čia nu juokas. Jeigu nelieka minus 3 eurai – tai gerai, bet dažniausiai lieka <...> tai labai yra sunku išsilaikyti ir iš tų žiūrovų. Na vienu žodžiu, komercija nekvepia“²⁴³. Verta paminėti, kad kaip vienas iš galimų finansavimo šaltinių buvo minimi ir **užsienyje sugeneruoti finansai** – pastebėta, kad NVO veikdama tarptautinėje plotmėje gali sugeneruoti reikšmingą kiekį finansų, kurie

²⁴⁰ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁴¹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁴² Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁴³ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

gali būti panaudojami sugrįžus į Lietuvą vykdyti kasdienę veiklą²⁴⁴. Visgi, nedaug kalbintų NVO atstovų nurodė vykdančius projektus tarptautinėje erdvėje – tai priklauso nuo kultūrinės veiklos pobūdžio, organizacijos sukauptos patirties ir kitų pajėgumų. Kaip minėta teorinėje dalyje, ne pelno siekianti nevyriausybinė organizacija, gebanti derinti socialinę ir ekonominę veiklą, neatsisakydama savo socialinės misijos, gali būti vadinama *darnios* NVO terminu. Visgi tiriamuoju atveju pastebėta, kad nemažai daliai **NVO ekonominė veikla – vis dar svetimas laukas**, o tai apsunkina galimybes tapti darniomis NVO. Kartu pastebėta, kad NVO stokoja įgūdžių, kaip dirbti su auditorijomis, jų pritraukimu²⁴⁵, apskritai bijo komercijos, nes gali nuvesti į kičą²⁴⁶. **Šios išvalgos aktualios visos Lietuvos mastu ir patvirtina iš savivaldybės gaunamų finansinių išteklių svarbą kokybiškam NVO veikimui ir kultūrinių paslaugų teikimui.**

Nors NVO atstovų požiūris į turimų finansų svarbą, siekiant dalyvauti konkurse dėl galimybės teikti kultūrinę paslaugą varijavo, kalbinti NVO atstovai vienbalsiai sutiko, kad su **konkursiniu finansavimu sietinas nenuspėjamumas apsunkina galimybes kurti ir įgyvendinti ilgametę veiklos strategiją, kuri aktuali organizacijos gyvavimui ir tęstinių kultūros paslaugų teikimui**²⁴⁷. Pavyzdžiui, valstybės ar savivaldybės lėšomis išlaikomas muziejus, gaunantis pastovų finansavimą, gali strategiškai kelerius metus į priekį planuoti parodas, o NVO, susidurdamos su neužtikrintu finansavimu negali strategiškai planuoti savo veiklą kelerių metų laikotarpiu²⁴⁸. Kaip buvo minėta teorinėje dalyje, *ad hoc* finansavimai, be ilgalaikės perspektyvos, nors sudaro galimybes NVO teikti paslaugas, tačiau nesukuria sąlygų ateities bendradarbiavimui, neskatina naujų praktikų formavimosi, tad tikėtina, gali būti tampriai susiję su ribotu kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didėjimu. Didesnis finansinis užtikrintumas įgalintų NVO strategiškai planuoti veiklas ir paslaugų teikimą, pasisamdyti reikalingų žmogiškųjų išteklių (apie tai plačiau kitame skyrelyje) – visa tai yra reikšminga *darniai*, t. y. gebančiai derinti socialinę ir ekonominę veiklą, NVO. **Galima tikėtis, kad būdamos darnios, kultūrinės NVO, galės teikti daugiau kultūrinių paslaugų ilgoju laikotarpiu, tad kartu būtų galima tikėtis kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didėjimo.** Kalbant apie tęstinio finansavimo galimybes, svarbu paminėti, kad yra sudaroma galimybių NVO tęstinei kultūrinei veiklai vykdyti. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto savivaldybės lygmeniu yra rengiami konkursai, kuriuos laimėjus kultūrinė NVO užsitikrina strateginį finansavimą tęstinėms veikloms vykdyti kelerių metų laikotarpiui (žr. 2 priedą), tačiau šį finansavimą

²⁴⁴ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²⁴⁵ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁴⁶ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

²⁴⁷ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁴⁸ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

gauna sąlyginai maža kultūrinių paslaugų teikėjų dalis²⁴⁹. Verta paminėti ir Vilniaus savivaldybės atstovo išsakytą siekį reformuoti dabartinę „konkursavimo“ sistemą, kad ji geriau atlieptų Vilniaus miesto strateginius tikslus, o kartu ir pagerintų NVO veikimo sąlygas. Konkrečiau – profesionaliosios kultūros ir meno projektų bei renginių konkursinio finansavimo sistemos rėmuose sukurti efektyvią ir pažangią Vilniuje vykstančių festivalių finansavimo sistemą, numatant kelerių metų finansavimo perspektyvą²⁵⁰. Kaip interviu metu nurodė Vilniaus miesto savivaldybės atstovas, dabar Vilniaus savivaldybė turi savo organizaciją „Vilniaus festivaliai“, per kurią festivaliams išdalinama tam tikra pinigų suma, o atvėrus šį konkursą, visi, kas organizuoja festivalius, turėtų galimybę gauti pinigus – tai būtų matomas kaip trimetis konkursas, tarsi profesionalesnėms NVO²⁵¹. Toks įgyvendintas siekis sudarytų sąlygas kultūrinių paslaugų, būtent festivalių organizavimo, tęstinėms praktikoms. Būtų tikslinga atsižvelgti ir į kitas kultūrinių NVO veikimo sritis, paieškoti būdų atliepti tyrimo metu pastebėtus informantų lūkesčius dėl daugiau finansinio užtikrinimo kultūrinėms paslaugoms tęsti.

Be kita ko, **didesnės pastangos užtikrinti tęstinį finansavimą paslaugų teikimui galėtų pagerinti ir teikiamų paslaugų kokybę**, nes NVO, teikdama kultūrinės paslaugas ilgesnį laiką, geriau pažintų vietos bendruomenę ir suprastų, kokių paslaugų jai reikia²⁵². Taip pat galima tikėtis, kad paslaugų kokybė pagerėtų ir dėl to, kad finansinis tęstinumas, o kartu ir gebėjimas strategiškai planuoti veiklą, sudarytų sąlygas NVO produktyviai veikti ir išlikti kultūrinių paslaugų teikėjomis: „žmogaus tos galimybės nėra beribės, jis išsitaško, pavargęs ateina, bando kažkuriam projekte, tarp projektų pailsėti <...>. Nemanau, kad turi teigiamą įtaką apskritai visam kultūriniam laukui <...> Aš labai iš daug ko esu girdėjusi, kad nu buvo perdege <...> tokie pašaliniai reiškiniai, sakykim, galbūt turint ilgalaikį tokį stabilų planą, kur žmogus gali planuoti savo finansus, laiką, metus į priekį, du, tai yra visai kitaip²⁵³“ (daugiau apie žmogiškųjų išteklių veiksnį – kitame skyrelyje). Kartu sudarytos galimybės vykdyti tęstinę veiklą regionuose gali būti traktuojamos kaip paskata naujiems veikėjams kultūriniame lauke rasti, kadangi žmonės nematydami ilgalaikės perspektyvos stokoja paskatų veikti nevyriausybiniam sektoriuje²⁵⁴. Visgi, svarbu pažymėti, kad, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos mastu konkursai NVO kultūrinėms paslaugoms teikti nėra organizuojami visose savivaldybėse, tęstinumo kūrimas aktualesnis toms

²⁴⁹ Vilniaus miesto savivaldybė, „Pagal konkursus remiamos kultūros įstaigos“ Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-istaigos/pagal-konkursus-remiamos/>.

²⁵⁰ Vilniaus miesto savivaldybės taryba, „Sprendimas dėl Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių ir Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2021 m. sausio 6 d. sprendimu Nr. 1-827.

²⁵¹ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

²⁵² Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁵³ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁵⁴ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

savivaldybėms, kuriose jau yra tam tikras „konkursavimo“ mechanizmas – kitose savivaldybėse siūlytina pirmiausia išbandyti trumpalaikius įtraukimo formatus, o tuomet, įvertinus NVO susidomėjimą ir grįžtamąjį ryšį iš visuomenės, apgalvoti ir tvaresnes priemones.

Taigi hipotezė, kad kultūros paslaugų teikimo konkurse **Vilniaus** miesto savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačios NVO vertinimu, yra pakankamai finansiškai stipri, **išlaiko „šiaudo vėjyje“** testą – pastebėta, kad NVO turimi finansai suteikia finansinio saugumo ir koreliuoja su didesne tikimybe, kad NVO rinksis konkuruoti). **Hipotezė išlaiko ir „lanko“ testą** – informantai, vertindami savo galimybes dalyvauti konkurse sutiko, kad tiek turimi, tiek numatomi finansiniai ištekliai yra svarbūs, suteikia didesnę kultūros paslaugos teikimo galimybę, ypač atsižvelgiant į tai, kad konkursiniu būdu galima gauti tik dalinį finansavimą. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad kartu hipotezė išlaiko ir **„rūkstančio ginklo“ testą**, nes tam tikras finansinis pajėgumas, papildomos lėšos NVO yra būtinos, siekiant teikti kultūrinę paslaugą.

Svarstant šios ir kitų su NVO veiksniais susijusių hipotezių aiškinamąją galią Lietuvos mastu, atsižvelgiant į duomenų nepakankamumą, testai taikomi nebus, tačiau bus pasidalinama tam tikromis aktualiomis įžvalgoms. Surinkti duomenys gali būti aktualūs tose savivaldybėse, kuriose apskritai organizuojami konkursai NVO įtraukimui – finansinis neužtikrintumas dėl konkurso rezultato apsinkina galimybes NVO strategiškai planuoti veiklą ir teikti tęstinės paslaugas, todėl NVO sudėtinga finansiškai stiprėti ir teikti paslaugas. Taigi, galima teigti, kad gyvenimas „nuo projekto iki projekto“ gali būti matoma viena iš pagrindinių kliūčių kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei didinti.

3.3.2. Žmogiškųjų išteklių vaidmuo kultūrinių NVO veikimui

H5: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas NVO žmogiškųjų išteklių nepakankamumu.

H5a: kultūros paslaugų teikimo konkurse savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačios NVO vertinimu, turi pakankamai žmogiškųjų išteklių.

Kaip jau aptarta, daugelis Vilniaus miesto kultūrinių NVO savo veiklą įvardija gyvenimu **„nuo projekto iki projekto“** – dėl finansinio neužtikrintumo tampa sudėtinga įdarbinti organizacijos veiklos administravimui ir vykdymui reikalingus žmones: „čia jau iš kūrėjų girdžiu, ne tiktais man vienai, bet dažniausiai, kadangi tai yra neužtikrintas finansavimas, jis yra kiekvieną kartą lošiamas <...> tai tokį turėti organizacijai stabilų vadybininką yra didelė prabanga, nes organizacija negali pasakyti, kad

mes jums mokėsime kiekvieną mėnesį atlyginimą²⁵⁵“; „pernai aš buvau taip surizikavus, pasikviečiau ir nežinau, iš kokių pinigų ten visus metus jinai <vadybininkė> dirbo ir šiemet aš jau galvojau šakės, kaip jai reikės, vėl alga mokėt, o reikalingas žmogus, atlaisvina rankas, nes daro visą sklaidą, projektus viešina, viską, kaip pasakyt, prižiūri, kad būtų profesionaliai²⁵⁶“. Taigi dažnu atveju **susiduriama su „žmogaus orkestro“ reiškiniu – pats kūrėjas, šalia pagrindinės kūrybinės veiklos, turi gebėti ir suspėti atlikti daugybę organizacinių ir vadybinių užduočių**: „tai yra „žmogaus orkestro“ reikalas, nes tas žmogus, jis neturi galimybės samdyti, jis turi išmanyti apie kultūrinius renginius, jis turi išmanyti apie komunikaciją, jis turi išmanyti, kur rasti elektrika²⁵⁷“, „aš pati labai daug darau, labai daug. Tai net nežinau, nu taip, tai aš ir esu tas žmogiškasis resursas pagrindinis²⁵⁸“; „aš menininkė, suprantat, ne kokia vadybininkė, bet aš turėjau tą išmokti, turėjau išmokti su buhalterija tvarkytis, turėjau išmokti sutartis sudarinėt, vadybint, tenai viešint, rašyt, skambint, tai kada man kurt, tai, dėl ko aš visa tai darau?²⁵⁹. Pastebėta, kad priešingai nei valstybinės įstaigos atveju, kurioje dirba įvairių kompetencijų darbuotojai, atsakingi už skirtingas veiklos sritis, NVO dažnu atveju yra vienas pagrindinis žmogus, todėl veiklos generavimas tampa pakankamai didelis iššūkis²⁶⁰. Verta paminėti, kad kultūrinių NVO kontekste dažnu atveju dėl finansinio nestabilumo ir dėl pastovios algos neužtikrintumo susiduriama su aukštu kultūrinės srities **darbuotojų mobilumu tarp skirtingų organizacijų**. Viena vertus, tai dar labiau apsunkina galimybes sklandžiai organizuoti veiklą, nes sudėtinga suderinti laisvai samdomų darbuotojų grafikus²⁶¹, nėra tęstinumo²⁶², kita vertus, nauji žmonės gali praturtinti organizaciją naujomis idėjomis ir pasiūlymais²⁶³. Apibendrinant galima teigti, kad **finansinis neužtikrintumas tiesiogiai susijęs ir su žmogiškųjų išteklių kultūrinėse NVO stygiumi** – darbuotojų, turinčių administracinių ir ekspertinių žinių trūkumas, gali apsunkinti kultūrinių paslaugų teikimą. Verta paminėti, kad ši išvalga aktuali **apskritai NVO sektoriui Lietuvoje – įvairiose ataskaitose pastebima, kad dėl finansinio nestabilumo ir su tuo susijusio nepajėgumo mokėti stabilų atlyginimą, NVO dažnai susiduria su darbuotojų praradimo problema²⁶⁴**, o tai apsunkina NVO veikimo, įskaitant ir paslaugų teikimo, pajėgumus.

²⁵⁵ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁵⁶ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²⁵⁷ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

²⁵⁸ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²⁵⁹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²⁶⁰ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²⁶¹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²⁶² Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²⁶³ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²⁶⁴ Ieva Petronytė Urbonavičienė, „Lithuania: Slow but visible progress“, kn. *2017 Report on the State of Civil Society in the EU and Russia*, sud. EU-Russia Civil Society Forum (Vilnius: Standartų Spaustuvė, 2018), 65.

Nors dėl finansinio neužtikrintumo NVO susiduria su **kliūtimis pasisamdyti reikalingus darbuotojus**, kalbinti Vilniaus kultūrinių NVO atstovai pabrėžė, kad **komanda yra svarbi tam, kad būtų galima vykdyti veiklą. Dažnu atveju komandą sudaro „žmonės entuziastai“**, kurie dirba vedini idėjos, gali palaukti finansinio atlygio²⁶⁵. Pavyzdžiui, – „mūsų buhalterė, kuri tvarko, jinai už ačiū viską daro, mes neturim nei vieno etato, mes neturim atitinkamai ir patalpų, nes kam tos patalpos, jeigu tu neturi žmogaus, kuris ten sėdėtų²⁶⁶“, „jeigu darom, tai darom negailėdami jėgų visi, tada pas mus nebūdavo šeštadienis ar sekmadienis, dirbdavo ten, atostogų pridėdavom žmonėm, bet šiaip tai tik toks visuomeninis sektorius turi dirbti <...> Nesilaikydavom mes jokių darbo valandų ir mano komanda matydavo mano indėlį. Atostogoms išeidavo visi, bet aš jau buvau 30 metų be atostogų, <...> aš įsitikinusi, kad tikrai taip dirbant su aistra, su negailėjimu savęs, galima padaryti didelius darbus kultūrai, ir turbūt ne tik kultūrai²⁶⁷“. Taip pat minimas ir **savanorių indėlis bei šeimos narių pagalba**: „savanorių pas mus yra ten komandos 10 kaip minimum žmonių, kur, tiesa, miega ten, kaip nežinau, be tualetų, be vandens, kur papuola irgi baisiom sąlygom savanoriai mūsų dirba, nes tiesiog nėra galimybių“²⁶⁸; „entuziastai žmonės, nu tai aš ir mano šeima labai padeda²⁶⁹“.

Taigi, **Vilniaus atveju hipotezė išlaiko „šiaudo vėjyje“ ir „lanko“ testą** – interviu metu buvo pabrėžta, kad žmogiškieji ištekliai, kuriuos dažnu atveju dėl nestabilaus finansavimo sudaro „žmonės entuziastai“, šeimos nariai ir savanoriai, prisideda prie kultūrinės paslaugos teikimo, todėl tikėtina, kad apskritai, net ir tokių žmogiškųjų resursų neturinčios NVO nedalyvautų konkurse ir kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovė išliktų ribota. **Hipotezė taip pat išlaiko „rūkstančio ginklo testą“** – jeigu NVO turėtų daugiau žmogiškųjų išteklių, aktyviau dalyvautų konkursuose, nes įdarbinti žmonės perimtų organizacines, vadybines ir administracines funkcijas, kūrejas turėtų daugiau laiko kūrybinėms idėjoms generuoti, o tai prisidėtų prie kultūrinės paslaugų įvairovės didėjimo. Svarbu pažymėti, kad **žmogiškųjų resursų klausimas yra abipusiškai susijęs ir su finansinių resursų klausimu** – turint finansinių resursų galima išmokėti atlyginimus dirbantiems komandos nariams, tačiau iš kitos pusės – žmonių, gebančių rašyti projektus, reikalingus dalyvavimui konkurse, komandoje turėjimas, gali padėti gauti finansavimą paslaugoms teikti.

Žvelgiant į žmogiškųjų išteklių klausimą Lietuvos mastu, svarbu atsizvelgti ir į tai, kad tam tikrose savivaldybėse NVO sektorius gali būti labai silpnas arba negausus dėl demografinių

²⁶⁵ Autorės interviu su NVO atstovais 2024 m. kovo 15 d. ir NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²⁶⁶ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

²⁶⁷ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 26 d.

²⁶⁸ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

²⁶⁹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

priežasčių – „nėra kritinės masės tiesiog regionuose, tiesiog nebėra žmonių iš jų taip pat ir kūrėjų²⁷⁰“, „nevyriausybinis sektorius regionuose yra gana silpnas arba jisai savęs neatpažįsta²⁷¹“. Tai tarsi užburtas ratas – iš vienos pusės, galima manyti, kad kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės ribotas didinimas susijęs su itin maža kultūrinių NVO pasiūla regionuose, iš kitos pusės galima manyti, kad NVO sektorius regionuose gali būti silpnas ir nelinkęs teikti paslaugas dėl nepakankamo savivaldybės NVO įtraukimo naudos matymo ir nesudaromų sąlygų jį įtraukti į kultūrinių paslaugų teikimą. Remiantis Vilniaus miesto savivaldybės patirtimi pastebėta, kad savivaldybė, žvelgdama į NVO kaip į visuomenei svarbias paslaugas teikiančias ir patikimas partneres ir sudarydama tinkamas sąlygas konkuruoti, sulaukia kultūrinių NVO susidomėjimo ir kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei didėti sąlygos sudaromos – tai priverčia susimąstyti ir apie potencialiai slypinti kultūrinį potencialą kitose savivaldybėse, kurį paskatinti veikti galėtų aktyvesnis savivaldybės pasiryžimas peržiūrėti įsitvirtinusias kultūros paslaugų teikimo praktikas, įvertinant galimybes kurti paskatas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei didėti.

3.3.3. Įsitinklinimo vaidmuo kultūrinių NVO veikimui

H6: ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamumu NVO įsitinklinimu.

H6a: kultūros paslaugų teikimo konkurse savivaldybės lygmeniu pasirenka dalyvauti ta NVO, kuri, pačių NVO vertinimu, yra gerai įsitinklinusios.

Įsitinklinimas, priklausymas skėtinei organizacijai, kultūrinei NVO gali turėti motyvuojantį poveikį – kaip pažymėjo viena NVO atstovė – suteikia suvokimą, kad esi „bendruomenėj ir kažkokią bendrą idėją vystai, kuri tau yra nesvetima, o kaip tik artima²⁷²“. Atsižvelgiant į prieš tai minėtus iššūkius NVO veikti, susijusius su finansiniais ir žmogiškaisiais resursais, galima manyti, kad **priklausymas skėtinei organizacijai kūrėjui gali priminti jo kuriamo darbo vertę visuomenei, įkvėpti tęsti veiklą sudėtingesniais organizacijai etapais**. Nors Lietuvoje kultūrinės organizacijos, palyginus su kitų sričių organizacijomis, prastai organizavosi kaip asociacijos, kultūros žmonės linkę veikti pavieniui, pavyzdžiui, kaip menininkai, tautodailininkai, fotografai²⁷³, pastaruoju metu matoma pozityvi tendencija – „per paskutinius, sakyčiau, nu per dešimtmetį kažkur tai, gal šiek tiek netgi mažiau, pradeda kurtis asociacijos, pavyzdžiui, <Lietuvos> Meno Kūrėjų Asociacija sustiprėjo labai vat, <Nacionalinė> kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija ir kitų organizacijų, kurios vienija kitas organizacijas.<...>

²⁷⁰ Autorės interviu su Lietuvos kultūros tarybos atstove 2024 m. vasario 28 d.

²⁷¹ Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 7 d.

²⁷² Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

²⁷³ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

Tas įsitinklinimas ir tada, kad neatstovauja kiekvienas save atskirai, o bendrą šitą, duoda to stiprumo ir tada pripažinimo duoda²⁷⁴“. Galima teigti, kad toks kultūrinių NVO jungimasis į NVO skėtines organizacijas sudaro sąlygas stiprinti kultūriniame lauke veikiančių NVO advokacijos gebėjimus²⁷⁵. Tai aktualu ir tiriamuoju atveju – vieningesnis kultūrinių NVO balsas galėtų padėti geriau atstovauti savo pozicijai nacionaliniu lygmeniu, iškomunikuoti kultūrinių NVO lūkesčius dėl kultūrinių NVO įtraukimo į kultūrinių paslaugų teikimą savivaldos lygmeniu ir siekti realaus pokyčio.

Remiantis atliktais interviu su Vilniaus kultūrinėmis NVO, galima teigti, kad NVO politinių gebėjimų dėka užmegzti bei palaikomi **kontaktai** su kitomis NVO ir kitais partneriais gali **tam tikra prasme kompensuoti profesionalių žmogiškųjų išteklių nepakankamumą: partneriai gali praturtinti NVO savo turimomis žiniomis, pasidalinti sukaupta praktine patirtimi, pagelbėti žmogiškaisiais ištekliais**²⁷⁶, pavyzdžiui, padėti parašyti paraišką konkursui²⁷⁷ dėl finansavimo kultūrinės paslaugos teikimui. Gebėjimas rašyti projektus, pagrįsti savo kūrybinę idėjas, siekiant gauti finansavimo paslaugai teikti, ypač svarbus – pasitaiko atveju, kai NVO, kuriančios vertingus kultūrinius produktus, neturi stiprių projektų rašytojų ir susiduria su kliūtimis gauti finansavimą²⁷⁸. Taigi, NVO neturėdama savo komandoje stiprių projektų rašytojų, užmegztų ryšių dėka gali ieškoti pagalbos. Apskritai, palaikomi kontaktai gali palengvinti patį kultūrinės paslaugos teikimo procesą – kiti žmonės gali prisidėti prie NVO teikiamų paslaugų sklaidos (tai gali sudaryti sąlygas pritraukti daugiau auditorijos, generuoti lėšas NVO), gali pagelbėti patalpų klausimu²⁷⁹ – kaip pastebėta, šis klausimas kultūrinėms NVO aktualus.

Nemažiau svarbu ir tai, kad **nevyriausybinis sektorius aktyviai veikia ir bendradarbiauja su kitomis organizacijomis tarptautiniu lygmeniu**²⁸⁰. Patirtys užsienyje suteikia galimybę ne tik semtis įkvėpimo, perimti inovacijas, galinčias suteikti naujų idėjų kūrybinėms paslaugoms kurti, tačiau kartu įgalina megzti ir palaikyti prasmingus ryšius su užsienyje veikiančiomis organizacijomis. Interviu su Vilniaus kultūrinėmis NVO metu atsikartojo pastebėjimas, kad NVO, siekdama sėkmingai vykdyti veiklą ir teikti kultūrinės paslaugas, **investuoja į savo organizacijos žinomumo ir reputacijos didinimą**. Taigi, pasitikėjimas svarbus ne tik tarp savivaldybės ir NVO atstovų, tačiau ir NVO mezgamuose santykiuose su kitomis organizacijomis ar jų atstovais. Kitų partnerių pasitikėjimą pelnysi

²⁷⁴ *Ibid.*

²⁷⁵ *Ibid.*

²⁷⁶ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²⁷⁷ Autorės interviu su NVO atstovais 2024 m. kovo 15 d.

²⁷⁸ Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

²⁷⁹ Autorės interviu su NVO atstovais 2024 m. kovo 15 d.

²⁸⁰ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. vasario 7 d.

NVO matoma kaip patikima paslaugų teikėja, partneriai palankiai vertina galimybes kartu vystyti projektus, o tai NVO **suteikia galimybę plėsti pajėgumus**. Kaip teigė vienos NVO atstovė – „žmonės nežinotų manęs, nežinotų mano komandos, nežinotų, ką mes darom, nežinotų, kad mes turime potencialo, jei nebūtų daugybė pokalbių, daugybė metų lankytų įvairiausių renginių, nebūtų važinėta po visą pasaulį rodyti savo veidą, sakyti, kad mes Lietuva, Lietuva, Lietuva²⁸¹“. Dar vienos NVO atstovė pasidalijo patirtimi, kad išvykus į festivalį Italijoje ir pristačius savo kūrinį, kūrėja buvo pastebėta kaip menininkė, ėmė vystyti artimesnius ryšius su Italijos teatru – teatras kvietė NVO atvykti su nauju darbu, ėmė domėtis Lietuvos teatru, o prasminga draugystė palaikoma iki šių dienų²⁸². Taigi, galima teigti, kad užsienyje kūrybinius projektus įgyvendindama NVO ne tik pasisemia idėjų veikloms vykdyti, garsina Lietuvos kūrėjų ir pačios Lietuvos vardą pasaulyje, tačiau kartu turi galimybę stiprinti savo pajėgumus. **Veikimas užsienyje gali padėti generuoti papildomų lėšų, su kuriomis Lietuvoje galima įgyvendinti kasdienes paslaugas²⁸³**, teikti paslaugas. Kaip jau minėta ankstesnėje dalyje, finansinis stiprumas teigiamai susijęs su NVO gebėjimu strategiškai planuoti veiklas, sustiprinti NVO potencialą teikti paslaugas, tad galima tikėtis ir kultūrinės paslaugų teikėjų įvairovės didėjimo.

Apskritai, santykių su kitais kūrėjais, kitomis NVO ir partneriais kūrimas ir palaikymas tiek su Lietuvos, tiek su užsienio lygmeniu – ilgalaikis, abipusiu pasitikėjimu ir tęstinėmis pastangomis puoselėti ryšį paremtas procesas. Dažnu atveju NVO siekia palaikyti tiek jau turimus ryšius, tiek kurti naujus²⁸⁴. Pavyzdžiui, vienos Vilniaus kultūrinės NVO atstovė pasakojo apie puoselėjamus ryšius su vaikų dienos centrais ir sėkmingai regionuose vystomas jungtines veiklas – galima teigti, kad ryšiai su kitos srities NVO įgalina keistis turimomis patirtimis, dar geriau atliepti visuomenės narių poreikius. Pozityviai gali būti matomas sostinės NVO siekis megzti ryšius su regionuose veikiančiomis organizacijomis. Remiantis informantės patirtimi, regionuose matoma atskirtis, neužpildytas kultūros poreikis, žiūrovai nėra pratę prie šiuolaikinio meno formų²⁸⁵. Pavyzdžiui, remiantis 2023 m. Lietuvos kultūros tarybos tyrimo duomenimis, Lietuvos miesteliuose ir kaimuose, lyginant su likusia Lietuvos dalimi, gyventojai linkę prasčiau vertinti kultūros produktų ir paslaugų prieinamumą ir kokybę, rečiau patys užsiima kūrybine ar kultūrine veikla, rečiau lanko kultūros paveldo objektus ir istorinės atminties įprasminimo renginius²⁸⁶.

²⁸¹ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 19 d.

²⁸² Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

²⁸³ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 20 d.

²⁸⁴ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁸⁵ Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

²⁸⁶ Rūta Matulaitienė ir dr. Laima Nevinskaitė, „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis. 2023“, (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu UAB „KOG institutas“, UAB „Norstat LT“ atliktas tyrimas, 2023), 509.

Lietuvos mastu galima manyti, kad aktyvesnis didžiųjų miesto NVO vykimas į regionus, siekiant teikti kultūrinės paslaugas, galėtų ne tik pajvairinti vietos gyventojų kultūrinį gyvenimą, tačiau kartu supažindinti ir su nevyriausybinio sektoriumi, jo veikla. Gerųjų praktikų artimojoje aplinkoje matymas galėtų įkvėpti tos bendruomenės narius pagalvoti apie NVO įkūrimą ir veikimą savo krašte (svarbu ar apskritai yra sudaromos galimybės savivaldybės lygmeniu). Tuo atveju, jeigu NVO teikdama paslaugą bendradarbiauja su savivaldybės institucijomis, pavyzdžiui, kultūros centru, galima tikėtis, kad tiesioginė patirtis sudarytų galimybę susidaryti įspūdį apie NVO teikiamų kultūrinių paslaugų galimą naudą visuomenėje, ir tuo atveju, jeigu įspūdis teigiamas, galėtų paskatinti pagalvoti apie aktyvesnes galimybes įtraukti NVO, o tai reiškia sudarytų prielaidas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei didėti.

Hipotezė, kad ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, gali būti aiškinamas nepakankamumu NVO įsitinklinimu, **Vilniaus atveju išlaiko „šiaudo vėjyje“ ir „lanko“ testą** – kaip matyti, kylančius iššūkius dėl profesionalių žmogiškųjų išteklių trūkumo tam tikru laipsniu amortizuoja turimi ir palaikomi kontaktai su kitomis NVO bei jų žinios ir pagalba įvairiuose kultūrinės paslaugos teikimo etapuose. Kartu pastebėta, kad palaikomi kontaktai su užsienio NVO ir kitais partneriais ir svetur vykdoma veikla gali padėti generuoti finansinius resursus, o tai stiprina NVO pajėgumus teikti kultūrinės paslaugas Lietuvoje. Visgi **pritrūksta duomenų įtikinamai įveikti „rūkstančio ginklo“ hipotezę** – tikėtina, kad pakankamai finansinių ir žmogiškųjų resursų turinti NVO rinktūsi dalyvauti konkurse, net ir dar nespėjusi įsitinklinti.

3.4. Hipotezių tikėtinumų palyginimas

Kaip buvo minėta metodologinėje dalyje, iškelus hipotezes ir renkant duomenis, buvo daroma prielaida, kad visos svarstomos hipotezės turi vienodas išankstines tikimybes paaiškinti tiriamą reiškinį. Surinkus duomenis reikalinga įvertinti kiekvienos hipotezių tikėtinumą, kitaip tariant, remiantis surinkta ir išanalizuota informacija, įvertinti, kuri hipotezė turi didžiausią aiškinamąją galią Vilniaus ir Lietuvos atveju. Pagal Bajeso taisyklę, įgyjama daugiau pasitikėjimo konkrečiu paaiškinimu tiek, kiek dėl gautų įrodymų jis tampa labiau tikėtinas nei kita hipotezė/paaiškinimas. Kiekvienos hipotezės tikimybės santykis darbe vertinamas pagal išlaikytus testus – aukščiausią galią įgyja hipotezės, išlaikiusios „šiaudo vėjyje“, „lanko“ ir „rūkstančio ginklo“ testus.

Vilniaus miesto savivaldybės atveju vienodai stiprią aiškinamąją galią įgijo dvi hipotezės, susijusios su dviem vienas kitą veikiančiais veiksniais – NVO finansiniais ir žmogiškaisiais pajėgumais. Galima teigti, kad abiejų hipotezių aiškinamasis svoris panašus – žmogiškųjų resursų klausimas yra abipusiškai susijęs ir su finansinių resursų klausimu: su konkursiniu finansavimu ir

sudėtingumu veikti ekonominėje erdvėje sietinas NVO finansinis nestabilumas ap sunkina galimybes formuoti profesionalią komandą, o neturint profesionalios komandos susiduriama su iššūkiais vystyti veiklą ir stiprinti finansinius pajėgumus. Vilniaus atveju, hipotezė, kad ribotas kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didėjimas sietinas su nepakankamau NVO įsitinklinimu išlaikė „lanko“ testą, tačiau „rūkstančio ginklo“ neišlaikė – tai reiškia hipotezės atmesti negalima, ji aktuali, tačiau aiškinamoji galia mažesnė už aukščiau minėtųjų hipotezių. Kartu pastebėtina, kad hipotezės, dėl savivaldybės atstovų nepakankamos kultūrinių NVO teikiamų paslaugų naudos suvokimo ir nepasitikėjimo NVO gebėjimais teikti paslaugas Vilniaus atveju neišlaikė „šiaudo vėjyje“ testo, todėl buvo eliminuotos.

Remiantys tyrimo duomenimis, galima teigti, kad **didžiausią aiškinamąją galią Lietuvos atveju, įgijo hipotezė, teigianti, kad ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didinimas gali būti aiškinamas nepakankamos savivaldybių atstovų viešųjų paslaugų teikimo NVO reiškinio naudos suvokimu.** Kaip matyti, savivaldybės atstovų pasirinkimas išlaikyti biudžetinių įstaigų tinklą, nematant poreikio pokyčiams, nesudaro sąlygų NVO konkuruoti, o kartu ir pasitikėjimui tarp savivaldybės ir NVO formotis. Kaip parodė Vilniaus miesto atvejo analizė, pasitikėjimas NVO gebėjimais teikti paslaugas teigiamai koreliuoja su aktyvesnėmis kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo praktikomis nei visoje Lietuvoje. Kalbant apie NVO veiksnius Lietuvos atveju, kadangi tyrimo fokusas buvo Vilniaus miesto savivaldybė, dėl duomenų nepakankamumo testai atliekami nebuvo, todėl jų tikimybės nevertinamos. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad kalbinti nacionalinio lygmens kultūros politikos atstovai, Vilniaus miesto savivaldybės atstovai, skėtinių NVO ir kultūrinių NVO atstovai, turintys patirties ne tik Vilniuje, galima būtų spėti, kad nevyriausybinis sektorius Lietuvos regionuose gali būti silpnas dėl demografinių priežasčių. Visgi, kaip parodė Vilniaus atvejis, NVO susiduria su sunkumais vystyti ekonominę veiklą, o konkursinis finansavimas, nors ir nesuteikia finansinio stabilumo, tačiau įgalina teikti kultūrinę paslaugą, tad galimybė konkuruoti dėl lėšų paslaugai teikti yra reikšminga. Remiantis šia mintimi, galima išvelgti poreikį kitose savivaldybės aktyviau sudaryti sąlygas NVO konkuruoti, o tam reikalingas savivaldybės atstovų NVO įtraukimo į kultūrinės paslaugas naudos suvokimas. Taigi, šie įrodymai sustiprintų hipotezės dėl nepakankamos savivaldybių atstovų viešųjų paslaugų teikimo NVO reiškinio naudos suvokimo Lietuvos mastu, aiškinamąją galią.

Galiausiai, svarbu paminėti, kad **ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didinimas iš dalies gali būti aiškinamas sistemiško NVO kultūros paslaugų teikimo reiškinio reglamentavimo trūkumu.** Stebima koreliacija tarp fragmentiškos teisinės bazės ir riboto kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimo leidžia teigti, kad išlaikomas „šiaudo vėjyje“ ir „lanko“ testas. Visgi pritrūksta duomenų įtikinamai įveikti „rūkstančio ginklo“ testą. Tai reiškia, kad hipotezė pilnai nėra

patvirtinama, tačiau ir neatmetama, tad tiek hipotezė, tiek pastangos aiškiau reglamentuoti teisinę bazę išlieka aktualūs.

Išvados

Tiek aktyvus, tiek pasyvesnis dalyvavimas kultūriniame gyvenime daro įtaką demokratinėms nuostatoms ir pilietinei kultūrai nepriklausomai nuo asmens socialinės ir ekonominės padėties ar išsilavinimo. Atsižvelgiant į tai ir siekiant prisidėti prie aktyvios pilietinės visuomenės kūrimosi, svarbu atsakingai rūpintis šalies kultūriniu gyvenimu, ieškoti būdų, kaip kultūrinėmis paslaugomis atliepti kuo įvairesnius visuomenės narių poreikius. Vienas iš galimų būdų tą padaryti – didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę, įtraukiant nevyriausybinės organizacijas. Nevyriausybinės organizacijos matomos kaip tos, kurios gerai „jaučia visuomenės pulsą“, savo veikla gali atspindėti ir atliepti skirtingus visuomenės narių lūkesčius, pasiūlyti paslaugų įvairovę. Tiesa, kituose tyrimuose abejojama, ar NVO turi pakankamai pajėgumų ir kompetencijų paslaugoms teikti, pabrėžiami atskaitingumo ir strateginio planavimo iššūkiai. Verta priminti, kad apskritai požiūris į NVO kaip paslaugų teikėjas pasaulyje gana naujas – žvelgiant istoriškai, ilgą laiką viešajame valdyme dominavo tradicinio administravimo doktrina, pagal kurią paslaugų teikimas buvo patikėtas tik valstybinėms institucijoms, vėliau, imtos taikyti Naujosios viešosios vadybos (NVV) idėjos, kuriomis siekta viešojo sektoriaus efektyvinimo, viešajame sektoriuje bandant taikyti privataus sektoriaus elementus. Visgi laikui bėgant ir šis modelis neatliepė lūkesčių ir kaip atsakas pasirodė Naujosios valdysenos (po-NVV) doktrina – pripažįstama, kad tradicinė valdžia prarado galios ir informacijos monopolį, kuriuo anksčiau rėmėsi, todėl šiuolaikinė valdžia turi būti atvira ir gebanti bendradarbiauti su privataus sektoriaus institucijomis bei NVO ir pilietinės visuomenės atstovais. Taigi, šiandien į paslaugos teikimą žiūrima kaip į bendrą veiklą, kurią praturtina skirtingų sektorių turimi resursai ir patirtys. Nors Lietuvoje įtvirtintuose strateginiuose dokumentuose atsikartoja siekis įtraukti kultūrinės NVO į paslaugų teikimą, tačiau praktikoje stebimas ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas. Šiuo tyrimu siekta atsakyti į klausimą, kokie veiksniai galėtų paaiškinti ribotą kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didėjimą.

Siekiant visokeriopai pažvelgti į galimus iššūkius ir galimybes didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę Lietuvoje, buvo atlikti pusiau struktūrizuoti ekspertiniai interviu su kultūros lauke veikiančių nacionalinio ir savivaldos lygmens institucijų, skėtinių NVO ir kultūrinių NVO atstovais ir šių interviu turinio analizė. Taip pat buvo atlikta teisinės bazės, reglamentuojančios kultūros paslaugų teikimą Lietuvoje, analizė, buvo rinkti ir analizuoti kiti papildomi duomenys, susiję su Vilniaus miesto

savivaldybės organizuojamais konkursais, skirtais paremti kultūrinių NVO paslaugų teikimą. Tyrime buvo taikytas proceso atsekimo metodas, remiantis Bajeso priežastingumo logika – siekta išsiaiškinti, kuri hipotezė iš išsikeltų turi didžiausią aiškinamąją galią, atsižvelgiant į tyrimo metu surinktus duomenis.

Vilniaus miesto savivaldybės atveju vienodai stiprią aiškinamąją galią įgijo dvi hipotezės, susijusios su dviem vienas kitą veikiančiais veiksniais – NVO finansiniais ir žmogiškaisiais pajėgumais. Galima teigti, kad abiejų hipotezių aiškinamasis svoris panašus – finansinių resursų klausimas yra abipusiškai susijęs ir su žmogiškųjų resursų klausimu: su konkursiniu finansavimu ir sudėtingumu veikti ekonominėje erdvėje sietinas NVO finansinis nestabilumas apsunkina galimybes formuoti profesionalią komandą, o neturint profesionalios komandos susiduriama su iššūkiais vystyti veiklą ir stiprinti finansinius pajėgumus, kurie įgalintų strategiškai planuoti veiklą ir teikti tęstines paslaugas. Taigi, galima teigti, kad tvariam kultūrinių NVO paslaugų teikimui Vilniaus mieste kritiškai svarbūs finansiniai ir žmogiškieji pajėgumai – jų stokojant veiklos vykdymas NVO tampa rimtu iššūkiu, o tai gali lemti mažėjančią kultūrinių NVO paslaugų teikėjų pasiūlą. Ši įžvalga aktuali ir Lietuvos mastu – gyvenimas „nuo projekto iki projekto“ gali apsunkinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didėjimą dėl aptartų priežasčių.

Nors tyrime tirtas Vilniaus atvejis, atlikti tyrimai su nacionalinio lygmens, savivaldybės, skėtinių NVO atstovais ir NVO, sukaupusiomis praktinės patirties ne tik Vilniuje, bet ir kituose Lietuvos miestuose, leidžia daryti platesnes įžvalgas ir apie Lietuvą. **Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad didžiausią aiškinamąją galią Lietuvos atveju, įgijo hipotezė, teigianti, kad ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės Lietuvoje didinimas gali būti aiškinamas nepakankamos savivaldybių atstovų viešųjų paslaugų teikimo NVO reiškinių naudos suvokimu.** Tyrimas atskleidė, kad kai kuriose savivaldybėse Lietuvoje siekiama išsaugoti įsitvirtinusių biudžetinių institucijų tinklą ir juose dirbančius darbuotojus, tad naujų paslaugų teikėjų paieškos, įskaitant NVO, nėra paplitusi praktika. Neįžvelgiant potencialios NVO kultūrinių paslaugų teikiamos naudos, savivaldybių lygmeniu nematoma poreikio sudaryti galimybių NVO konkuruoti dėl paslaugų teikimo ir kultūros paslaugų teikėjų įvairovės išlieka ribota. Verta pastebėti, kad **Vilniaus miesto atveju, ši hipotezė nepasitvirtino** – nors savivaldybė tikslingai išsaugo tam tikrų kultūrinių paslaugų, ypač turinčių strateginę reikšmę miestui ir šaliai (pvz., „Kalėdos sostinėje“), teikimą savo biudžetinių institucijų kompetencijoje, savivaldybės atstovai sutinka, kad NVO teikiamos paslaugos vertingos – pabrėžia, kad NVO turi reikalingų žinių, kaip atliepti skirtingų visuomenės narių (pvz., vaikų, senjorų, tautinių mažumų, žmonių su negalia) poreikius, taip pat pasiūlyti naujus, originalius projektus, galinčius pajvairinti kultūrinį sostinės gyvenimą. Galima teigti, kad NVO

teikdama kultūrinės paslaugas prisideda prie vietos bendruomenės telkimo, bendradarbiavimo ryšių tarp vietos bendruomenės ir valdžios kūrimo, o tai gali prisidėti prie didėjančios socialinės gerovės rezultatų ilguoju laikotarpiu. Atitinkamai šioje savivaldybėje stebimos pastangos peržiūrėti biudžetinių įstaigų tinklą, įvertinti galimybes jį optimizuoti, siekiant įgalinti NVO veikti. Pastebėta, kad Vilniaus miesto savivaldybės palankus požiūris į NVO gebėjimus teikti paslaugas atsispindi konkrečiuose veiksmuose, pavyzdžiui, stengiamasi užtikrinti sklandžią ir teisingą konkursavimo sistemą, nuosekliai didinamos konkurso lėšos. Tokios sąlygos įgalina NVO konkuruoti dėl paslaugos teikimo, o tai yra reikalinga sąlyga tam, kad būtų galima tikėtis kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didėjimo. Svarbu pastebėti, kad visos Lietuvos masteliu, duomenys leidžia teigti, kad **Vilniuje stebimas savivaldybės atstovų pasitikėjimas NVO koreliuoja su didesnėmis kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo praktikomis ir didesniu kultūrinių NVO įtraukimu nei kitose Lietuvos savivaldybėse**. Visgi, kitų Lietuvos savivaldybių atveju, kalbėti apie pasitikėjimo veiksnį sunku – jeigu savivaldybėse nematomas poreikis peržiūrėti susiformavusį biudžetinių institucijų tinklą ir nesvarstoma apie naujų paslaugų teikėjų įtraukimą, atitinkamai nesudaromos sąlygos pasitikėjimui tarp savivaldybės ir NVO rasti. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad **kritinę svarbą įgyja apskritai savivaldybės atstovų pasiryžimas keisti nusistovėjusias praktikas**, pavyzdžiui, išbandant *ad hoc* NVO įtraukimo būdus. Savivaldybei sudarant sąlygas NVO konkuruoti ir NVO jas atliepian, ilgainiui galima tikėtis pasitikėjimo tarp savivaldybės atstovų ir NVO didėjimo. Nuosekliai kuriamas pasitikėjimas gali turėti teigiamą poveikį tvarioms kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo praktikoms.

Apskritai, Lietuvos atveju, ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, iš dalies gali būti aiškinamas NVO žmoniškųjų išteklių nepakankamumu – dėl demografinių priežasčių Lietuvos regionuose gali būti ribota kultūrinių NVO pasiūla. Tačiau iš kitos pusės – svarbus veiksnys tampa savivaldybės atstovų NVO kultūrinių paslaugų teikimos naudos supratimas ir sąlygų šiam procesui vykti sudarymas. Remiantis Vilniaus patirtimi pastebėta, kad savivaldybė, žvelgdama į NVO kaip į visuomenei svarbias kultūrinės paslaugas teikiančias ir patikimas partneres siekia užtikrinti tinkamas sąlygas konkuruoti ir galima teigti, sulaukia kultūrinių NVO susidomėjimo, tad kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei didėti sąlygos sudaromos. **Tai skatina susimąstyti ir apie galimai slypinti kultūrinį NVO potencialą kitose savivaldybėse, kurį paskatinti veikti galėtų savivaldybės pasiryžimas peržiūrėti nusistovėjusias praktikas ir paieškoti įvairesnių būdų, kultūriniais gyventojų poreikiams atliepti**. Be kita ko, skatintinas ir didžiųjų miestų kultūrinių NVO vykimas į kitas Lietuvos savivaldybes, ypač mažesnes – vykdomos į regionus teikti kultūrinės paslaugas NVO gali ne tik pajavairinti vietos gyventojų kultūrinį gyvenimą, tačiau kartu supažindinti su NVO sektoriumi ir jo veikla.

Viena vertus, tai bendruomenės narius tai gali įkvėpti įkurti NVO savo krašte ir aktyviau užsiimti kultūrine veikla, kita vertus, jeigu NVO teikdama paslaugą bendradarbiauja su savivaldybės institucijomis, pavyzdžiui, kultūros centru, galima tikėtis, kad tiesioginė patirtis sudarytų galimybę susidaryti įspūdį apie NVO teikiamų kultūrinių paslaugų galimą naudą visuomenėje, ir tuo atveju, jeigu įspūdis teigiamas, galėtų paskatinti pagalvoti apie aktyvesnes galimybes įtraukti NVO, o tai reiškia ir didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę.

Atlikus tyrimą taip pat pastebėta, kad ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, įtraukiant NVO, iš dalies gali būti aiškinamas sistemiško kultūros paslaugų NVO teikimo reiškinio reglamentavimo trūkumu. Šiuo metu galiojančiame teisiniame reglamentavime pasigendama aiškaus kultūros paslaugų teikime dalyvaujančių institucijų vaidmenų ir atsakomybių apibrėžimo. Tai leidžia manyti, kad strateginiu lygmeniu įtvirtinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo tikslai atliepiami ribotai, nes už kultūros politiką atsakingi savivaldybės atstovai gali turėti kitokį matymą, gali nematyti poreikio įtraukti NVO į kultūrinių paslaugų teikimą. Poreikį didinti teisinio reglamentavimo sistemiškumą atspindi tęstinės pastangos patvirtinti Kultūros politikos pagrindų įstatymą, su kuriuo tikimasi darnesnio nacionalinio lygmens ir savivaldybės lygmens veikimo, siekiant kultūros politikos tikslų. Nors visoje Lietuvoje kultūrinių paslaugų įvairovės didinimas įtraukiant NVO yra ribotas, kaip matyti, nepaisant sistemiškumo trūkumo, šalyje galima išžvelgti aktyvesnių pastangų įtraukti kultūrinės NVO į paslaugų teikimą (pvz., šiame darbe analizuojamame Vilniaus mieste). Taigi, **nors fragmentiška teisinė bazė pilnai neleidžia paaiškinti, kodėl stebimas ribotas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės, įtraukiant NVO, didinimas ir skatina žvelgti į kitus veiksnius, tačiau tyrimo metu surinkti įrodymai šios hipotezės atmesti neleidžia, aiškesnio reglamentavimo poreikis išlieka aktualus.**

Galima teigti, kad atliktas tyrimas suteikia vertingų įžvalgų, aktualių, siekiant didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę Lietuvoje. Pirmiausia, kaip jau aptarta, nemažai lūkesčių kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimui Lietuvoje sietina su **Kultūros politikos pagrindų įstatymo priėmimu**. Perspektyviai tyrimo kontekste atrodo siekis įtvirtinti **vieningas savivaldybių institucijų vykdomos kultūros politikos gaires visoje šalyje**. Visgi, išlieka klausimas, kokią galią praktikoje turės nacionaliniu lygmeniu parengtų savivaldybių kultūros politikos gairės, kaip jas priims savivaldybių atstovai, kokios bus diegiamos paskatos, siekiant laikytis gairėse numatytų tikslų. **Siekiant užtikrinti priemonės veikimą, priėmus įstatymą, rekomenduojama skatinti atvirą ir įtraukų gairių rengimo procesą, organizuojant įvairaus formato susitikimus su savivaldybių, taip pat savivaldybėse veikiančių NVO atstovais**, tam, kad būtų geriau suprasta kiekvienos savivaldybės specifika – tikėtina, kad

bendradarbiaujant priimti sprendimai turėtų didesnę vertę visuomenės akyse, o kartu sukurtų didesnes paskatas savivaldybės išrinktiems politikams bandyti atliepti visuomenės lūkesčius. Verta pagalvoti apie strategijų „Lietuva 2030“, „Lietuva 2050“ rengimo praktikų (suinteresuotų grupių ir piliečių dalyvavimo) adaptavimą ir šiuo atveju. Kita reikšminga tyrimo išvalga – **rinkos mechanizmas kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei didinti nėra pakankamas, NVO susiduria su sunkumais derinti socialinę ir ekonominę misiją, todėl siekiant įgalinti pilietinės visuomenės organizacijas veikti, viešojo sektoriaus parama, įtraukimas į savo remiamas paslaugas įgauna kritinę svarbą.** Remiantis NVO atstovų patirtimi, galima teigti, kad gyvenimas „nuo projekto iki projekto“ gali būti matoma viena iš esminių kliūčių kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovei Vilniuje didinti, nes dėl finansinio neužtikrintumo NVO sudėtinga turėti strateginę viziją, įdarbinti reikalingus žmones, planuoti veiklas ilgalaikėje perspektyvoje, tad išsakomas poreikis tęstiniam finansavimui kelerių metų laikotarpiui gauti. Pažymėtina, kad Vilniaus miesto savivaldybėje veikia tam tikri konkursai, kuriuos laimėjus NVO gauna finansavimą kelerių metų laikotarpiui, svarstoma sukurti efektyvią ir pažangią Vilniuje vykstančių festivalių finansavimo sistemą, numatant kelerių metų finansavimo perspektyvą. Savivaldybės pastangos užtikrinti daugiau finansavimo garantijų teigiamai paveiktų NVO – jos galėtų strategiškai planuoti veiklas, pasisamdyti darbuotojų, stiprėtų, tad galima tikėtis, kad kultūrinis sektorius augtų, galbūt palaipsniui net galėtų imtis rimtesnių projektų. Visgi, suprantama, kad aktyvesnis kultūrinio NVO sektoriaus auginimas tęstinių finansavimų pagalba gali kelti klausimų dėl savivaldybės lėšų skirstymo efektyvumo ir tikslingumo. Atsižvelgiant į tai, savivaldybė galėtų ieškoti kitų būdų, kultūrinių NVO pajėgumams stiprinti. Su tuo susijusi trečioji rekomendacija – **atsižvelgiant į tai, kad dažnu atveju NVO sudėtinga generuoti lėšas iš teikiamų kultūrinių paslaugų, NVO stokoja gebėjimų pritraukti auditoriją, savivaldybė galėtų apsvarstyti tam tikrų platformų ar mokymų sesijų organizavimą, kurios sudarytų galimybes tarpsektoriniam žinių keitimuisi** – pavyzdžiui, kultūros srityje veikiantys privataus sektoriaus atstovai galėtų suteikti naudingų žinių, aktualių NVO auditorijos pritraukimui, enterpreneriškumo skatinimui, o NVO galėtų pasidalinti savo gerąją praktine patirtimi, kaip geriau atliepti tikslinių auditorijų poreikius.

Tiek Lietuvos, tiek globaliu mastu akademinėje literatūroje pasigendama tyrimų, kurie analizuotų kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės, įtraukiant NVO, didinimo iššūkius ir galimybes. **Atliktas tyrimas prisideda prie akademinės diskusijos, kurioje keliami klausimai dėl NVO pajėgumų teikti paslaugas visuomenei mažiau tyrinėtoje kultūros paslaugų srityje.** Interviu su nacionalinio lygmens atstovais, skėtinių organizacijų NVO atstovais, kultūrinių NVO atstovais ir Vilniaus miesto savivaldybės atstovais, teisinės bazės, reglamentuojančios kultūros paslaugų teikimą Lietuvoje, ir kitų papildomų

duomenys, susijusių su Vilniaus miesto savivaldybės organizuojamais konkursais, skirtais paremti kultūrinių NVO paslaugų teikimą, analizė suteikė galimybę į tiriamą reiškinį pažvelgti ir skirtingų perspektyvų ir visapusiškai įvertinti tiek valstybės teisinę aplinką, tiek su viešuoju sektoriumi ir su nevyriausybinio sektoriumi susijusius veiksnius. **Darbas taip pat prisideda prie tyrimų, nagrinėjančių NVO įtampą tarp socialinės misijos ir ekonominio efektyvumo bei šių aspektų suderinamumo.** Sukonstruotas tyrimo pagrindas įgalino visapusiškai pažvelgti į tiriamą reiškinį – surinkti duomenys patvirtino sandorių kaštų aiškinimo vertingumą, padėjo geriau suprasti kliūtis ir galimybes NVO tapti darnioms. Šiame tyrimo buvo gausu išvalgų, susijusių su ribotu kultūros paslaugų teikėjų didėjimu Lietuvoje – tokios išvalgos gali tapti pamatu kitiems tyrimams, nagrinėjantiems ribotą kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimą šalyje.

Ateities tyrimuose, siekiant dar geriau įvertinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimo Lietuvoje, įtraukiant NVO, iššūkius ir galimybes, rekomenduotina **tirti situaciją kitose Lietuvos savivaldybėse (ypač mažesnėse savivaldybėse)** – atlikti interviu su šių savivaldybių atstovais ir tose savivaldybėse kultūriniame lauke veikiančių NVO atstovais. Surinkta informacija praturtintų šio tyrimo rezultatus, papildytų naujomis išvalgomis, pavyzdžiui, leistų geriau suprasti vienokio ar kitokio požiūrio į kultūrines NVO motyvus. Atsižvelgiant į tai, kad šiame darbe buvo fokusuojamasi į konkursinį finansavimą, **būtų vertinga detaliau tirti ir kitas kultūrinių paslaugų teikimo formas valstybiniu lygmeniu** – Kultūros paso patirtis, Socialinio recepto priemonę, kitas tarpsektorinio bendradarbiavimo formas. Įdomūs pradiniai pastebėjimai minėtais aspektais traktuojami kaip šalutinis šio tyrimo produktas ir yra pateikti prieduose. Kartu verta paminėti, kad interviu metu dažnu atveju buvo minimi Lietuvos kultūros tarybos organizuojami konkursai, jų svarba tad siūlytina detaliau paanalizuoti ir šių konkursų, kaip nacionalinės valdžios paramos, vaidmenį kultūrinių NVO kontekste. **Tiek Vilniaus miesto, tiek kitų savivaldybių atveju būtų vertinga sužinoti ir visuomenės narių požiūrį į kultūrinių veiklą – tiek organizuotų biudžetinių institucijų, tiek NVO patrauklumą.** Toks grįžtamasis ryšys iš visuomenės narių būtų ypač vertingas – tiek politikos formuotojams, tiek biudžetinėms įstaigoms, tiek NVO. Verta apsvarstyti dalyvaujamojo stebėjimo metodo taikymą – fiksuoti dalyvaujančiųjų patirtis, publikos skaičius, įsitraukimą, pasitenkinimą kultūros paslauga ir kitus rodiklius. Galiausiai, verta paminėti, kad tyrimo metu nuskambėjo mintis, jog kultūrinės įstaigos, ypač mažesniuose miesteliuose, gali būti naudojamos kaip ryšių agentūra politikų matomumui didinti – siekiant patvirtinti ar paneigti šią mintį naudinga dekonstruoti kultūros ir politikos ryšį, pabandyti paieškoti galimų politizavimo apraiškų ateities tyrimuose.

Apibendrinant galima teigti, kad aktyvesnis kultūrinių NVO vaidmuo skatina permąstyti nusistovėjusius valstybės ir savivaldybės institucijų vaidmenis kultūros paslaugų teikime, kartu neišvengiamai kelia klausimus dėl valdžios institucijų pasirinkimo, kokį santykį su NVO organizacijomis kurti, ir šio pasirinkimo vienokių ar kitokių pasekmių. Didesnis dėmesys kultūros strateginių tikslų įgyvendinimui praktikoje, kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimui, gali prisidėti prie visuomenės narių sanglaudos didinimo, pilietiškumo ir tautinės savimonės stiprinimo. Įsipareigojimas rūpintis kultūra – valstybės išlikimo ir gyvybingumo pagrindine sąlyga – įgyja ypač kritinę svarbą šių dienų kontekste, kai stebimi autoritarinių šalių bandymai demokratinėms tautinėms valstybėms primesti svetimus kultūrinius modelius ir pavergti jų laisvę.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. „2021 Civil Society Organization Sustainability Index. Lithuania September 2022“, (tyrimas, United States Agency for International Development, 2022), 8.
2. Albuquerque Vasconcellos, Ana Maria de ir Mário Vasconcellos Sobrinho, „Institutional Development for Good Governance: the role of intermediary NGOs in Pará state, Amazonia“ *Rio de Janeiro*, 49, 3, (2015).
3. Alcock, Pete, „A strategic unity: defining the third sector in the UK“ *The Policy Press*, (2010).
4. Alexander, Jennifer ir Renée Nank, „Public–Nonprofit Partnership Realizing the New Public Service“ *Administration & Society*, 41, 3, (2009).
5. Alkas, „D. Kuolys apie švietimą ir kultūrą atkūrus Nepriklausomybę: Rytų Lietuvoje su mokytojais kalbėjau stovėdamas greta Lenino biusto“, Alkas, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://alkas.lt/2020/08/28/d-kuolys-apie-svietima-ir-kultura-atkurus-nepriklausomybe-rytu-lietuvoje-su-mokytojais-kalbėjau-stovedamas-greta-lenino-biusto/>.
6. Alshenqeeti, Hamza, „Interviewing as a Data Collection Method: A Critical Review“ *English Linguistics Research*, 3, 1, (2014).
7. Ambrazevičienė, Agnė, ir Rūta Matulaitienė, „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“(Lietuvos kultūros tarybos užsakymu UAB „KOG institutas“, UAB „Norstat LT“ atliktas tyrimas, 2021).
8. Atack, Ian. „Four Criteria of Development NGO Legitimacy“ *World Development*, 27, 5, (1999).
9. Balboa, Cristina M., „How Successful Transnational Non-governmental Organizations Set Themselves up for Failure on the Ground“ *World Development*, 54, 20, (2013).
10. Bano, Masooda, „Partnerships and the Good-Governance Agenda: Improving Service Delivery Through State–NGO Collaborations“ *Voluntas*, 30, (2019).
11. Barbieri, Dario, ir Domenico Salvatore, „Incentive power and authority types: towards a model of public service delivery“ *International Review of Administrative Sciences*, 76, 2, (2010).
12. Baruah, Bipasha, „Assessment of public–private–NGO partnerships: Water and sanitation services in slums“ *Natural Resources Forum*, 31 (2007).
13. Batley, Richard, „Public Private Relationships and Performance in Service Provision“, *Urban Studies*, 33, 4-5, (1996).
14. Bel, Germa, ir Antonio Miralles, „Factors Influencing the Privatisation of Urban Solid Waste Collection in Spain“ *Urban Studies*, 40, 7, (2003).
15. Bella, José Di, Alicia Grant, Shannon Kindornay ir Stephanie Tissot, „The Private Sector and Development: Key Concepts“ *The North-South institute policy brief*, (2013).
16. Bennett, Andrew, „Process Tracing and Causal Inference“, kn. *Rethinking Social Inquiry*, sud. H. Brady and D. Collier, (Plymouth: Rowman and Littlefield).
17. Bennett, Andrew, ir Jeffrey T. Checkel, „Process tracing From philosophical roots to best practices“, kn. *Process Tracing From Metaphor to Analytic Tool*, sud. Andrew Bennett ir Jeffrey T. Checkel (Cambridge: Cambridge University Press, 2015).
18. Berg, Bruce L., „A Dramaturgical Look at Interviewing“, kn. *Qualitative Research Methods for the Social Science*, sud. Bruce L. Berg (Needham Heights: A Pearson Education Company, 2001), 70-72.
19. Bertacchinia, Enrico, ir Chiara Dalle Nogare, „Public provision vs. outsourcing of cultural services: Evidence from Italian cities“, *European Journal of Political Economy*, 35, (2014).

20. BGI Consulting ir VšĮ KULTUR, „Kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybių kultūros įstaigose tyrimas. Galutinė ataskaita“ (tyrimas, BGI Consulting (vadovaujantis partneris) ir VšĮ KULTUR, 2012).
21. Bogner, Alexander, Beate Littig ir Wolfgang Menz, „Introduction: Expert Interviews – An Introduction to a New Methodological Debate“ kn. *Interviewing Experts*, sud. Alexander Bogner, Beate Littig ir Wolfgang Menz, (New York: Palgrave Macmillan, 2009).
22. Brandsen, Taco, ir Victor Pestoff, „Co-production, the third sector and the delivery of public services An introduction“ *Public Management Review*, 8, 4, (2006).
23. Brinkerhoff, Jennifer M., „Government-nonprofit partnership: a defining framework“ *Public Administration and Development*, 22, (2002).
24. Brown, Trevor L., ir Matthew Potoski, „Transaction Costs and Institutional Explanations for Government Service Production Decision“, *Journal of Public Administration Research and Theory*, 13,4, (2003).
25. Brown, Trevor L., Matthew Potoski ir David M. Van Slyke, „Trust and contract completeness in the public sector“ *Local Government Studies*, 33, 4, (2007).
26. Carmin, JoAnn, „NGO capacity and environmental governance in Central and Eastern Europe“ *Acta Politica*, 45, 1/2, (2010).
27. Cheng, Yuan (Daniel), „Exploring the Role of Nonprofits in Public Service Provision: Moving from Coproduction to Cogovernance“ *Public Administration Review*, 79, 2, (2018).
28. Clark, John, „The Relationship Between the State and the Voluntary Sector“, žiūrėta 2024 m. gegužės 2 d. <https://www.gdrc.org/ngo/state-ngo.html>.
29. Collier, David, „Understanding Process Tracing“, *PS:political science&politics*, 44, 4, (2011).
30. Coston, Jennifer M. „A Model and Typology of Government-NGO Relationships“ *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 27, 3, (1998).
31. Council of Europe, „Fundamental principles on the status of non-governmental organisations in Europe“ *Multilateral meeting organised by the Council of Europe*, MMONG 1 ,5, 2001.
32. Dean, Tony, „Is Public Service Delivery Obsolete?“ *Literaly Review of Canada A journal of ideas*, žiūrėta 2024 m. gegužės 12 d., <https://reviewcanada.ca/magazine/2011/09/is-public-service-delivery-obsolete/>.
33. Diržys, Ričardas, „Viešųjų paslaugų perdavimo situacija Lietuvoje“ (pranešimas pristatytas „Regioniniai NVO forumai 2021“ metu), žiūrėta 2024 m. gegužės 13 d., <http://www.3sektorius.lt/nisc/nvo-forumai/regioniniai/>.
34. Dolšak, Nives, ir Aseem Prakash, „NGO Failure: A Theoretical Synthesis“ *Voluntas*, 33, (2023).
35. Domberger, Simon, ir Paul Jensen, „Contracting out by the public sector: theory, evidence, prospects“, *Oxford review of economic policy*, 13, 4, (1997).
36. Donskis, Leonidas, „Kultūra“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/kultura-2/>.
37. ELTA, „Seimas po pateikimo pritarė Kultūros politikos pagrindų įstatymui“, LRT, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/2267356/seimas-po-pateikimo-pritare-kulturos-politikos-pagrindu-istatymui>
38. Esteves de Araujo, Joaquim Filipe Ferraz, „Improving public service delivery: the crossroads between NPM and traditional bureaucracy“ *Public Administration*, 79, 4, (2001).
39. European Commission, „New report: participation in cultural activities strengthens democracy and social cohesion“, An official website of the European Union, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://culture.ec.europa.eu/news/new-report-participation-in-cultural-activities-strengthens-democracy-and-social-cohesion>
40. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Culture and democracy, the evidence – How citizens’ participation in cultural activities enhances civic*

engagement, democracy and social cohesion – Lessons from international research (Brussels: Publications Office of the European Union, 2023).

41. Eurostat, „Government expenditure on cultural, broadcasting and publishing services“, Eurostat Statistics Explained, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_cultural_broadcasting_and_publishing_services&oldid=593681#General_government_expenditure_on_cultural_services.2C_broadcasting_and_publishing_services
42. Evers, Adalbert, ir Jean-Louis Laville, „Defining the third sector in Europe“, kn. *The third sector in Europe*, sud. Adalbert Evers ir Jean-Louis Laville, (Cheltenham: Edward Elgar, 2004),
43. Feiock, Richard C., ir Simon A. Andrew, „Introduction: Understanding the Relationships Between Nonprofit Organizations and Local Governments“ *Intl Journal of Public Administration*, 29, (2006).
44. Gazley, Beth, ir Chao Guo, „What do we know about nonprofit collaboration? A systematic review of the literature“ *Nonprofit Management and Leadership*, 31, (2020).
45. Graddy, Elizabeth A., „Cross-Sectoral Governance and Performance in Service Delivery“ *International Review of Public Administration*, 13, (2009).
46. Gras, David, ir Karla I. Mendoza-Abarca „Risky business? The survival implications of exploiting commercial opportunities by nonprofits“, *Journal of Business Venturing*, 29, (2014).
47. Haskins, Cecilia, „Working Across Cultural Boundaries: The Many Faces of Diversity“ *Special Feature*, 22, 3, (2019).
48. Hefetz, Amir, ir Mildred E. Warner, „Contracting or Public Delivery? The Importance of Service, Market, and Management Characteristic“ *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22, (2011).
49. Young, Dennis R., *Complementary, supplementary, or adversarial? A theoretical and historical examination of nonprofit-government relations in the United States* kn. *Government and nonprofit organizations: The challenges of civil society*, sud. Boris ir C. E. Steurele, (Washington, DC: The Urban Institute; 1999).
50. Jenei, György, ir Éva Kuti, „The third sector and civil society“, kn. *The Third Sector in Europe–Prospects and Challenges*, sud. Stephen P. Osborne (London and New York: Routledge, 2008).
51. Kekez, Anka, Michael Howlett ir M Ramesh „Collaboration in public service delivery: what, when and how“, kn. *Collaboration in Public Service Delivery: Promise and Pitfalls*, sud. Anka Kekez, Michael Howlett ir M Ramesh (Northampton: Edward Elgar Publishing, 2019).
52. Kiaušienė, Ilona, ir Asta Mikalauskienė, „Kultūros kuriamo vertė darnaus vystymosi kontekste: Baltijos šalių atvejis“ *Informacijos mokslai*, 89 (2020).
53. Knott, Eleanor, „Interviews in the social sciences“ *Nature reviews*, 2, 73, (2022).
54. Kučikas, Arūnas, „Didieji lūkesčiai,“ kn. *Savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų partnerystė*, sud. Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras, (Vilnius, 2001),
55. Kull, Michael, ir John Moodie, „Public service delivery in the Nordic Region: An exercise in collaborative governance, *Nordregio, Policy brief*, 2, (2021).
56. Leonavičius, Vylius, ir Živilė Kėrytė, „Lietuvos psichosocialinės paslaugas teikiančių NVO socialinio ir ekonominio matmens darba“ *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 1, 34, (2014).
57. Liebler, Claudia, ir Marisa Ferri, „NGO Networks: Building Capacity in a Changing World“ (A Study Supported by Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance Office of Private and Voluntary Cooperation, 2004).
58. Lienert, Ian, „Where Does the Public Sector End and the Private Sector Begin?“, Fiscal Affairs Department, in. *The 16th International Symposium of the Review Politiques et Management Public*, 2009.

59. Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“, patvirtinta 2019 m. birželio 4 d. LR Vyriausybės nutarimu.
60. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, „Geriausia kelionė pasaulyje – kultūros pažinimas!“, Kultūrinės edukacijos sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://www.kulturosapasas.lt/apie>
61. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta 2012 m. gegužės 15 d. LR Seimo nutarimu Nr. XI-2015.
62. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendumu.
63. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Didesnio poveikio teisės aktų projektų poveikio vertinimo rezultatų pateikimo forma. Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto poveikio vertinimo rezultatai“, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e178f020f73911ee97d7f4f65208a4ec?jfwid=snv7aax69>
64. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Įsakymas dėl Kultūros paso administravimo ir finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Teisės aktų registras, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/64a5736009a111e9a5eaf2cd290f1944/asr>
65. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Lietuvos Respublikos Kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/0dd6b1f0471911ea9b3585dbd527d9e8?positionInSearchResults=10&searchModelUUID=6aa06b8c-e47e-4e71-8889-87154ae2c87b> .
66. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Seimas po pateikimo pritarė Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektui“ LRV, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/seimas-po-pateikimo-prite-re-kulturos-politikos-pagrindu-istatymo-projektui/> .
67. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Senjorų emocinei sveikatai gerinti – socialinis receptas“,LRV.lt, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/senjoru-emocinei-sveikatai-gerinti-socialinis-receptas/>
68. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.226938>.
69. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26243/asr>.
70. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.
71. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos profesionaliojo scenos meno įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 11d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.235372/asr>
72. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/asr> .
73. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.29578?faces-redirect=true>.
74. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/asr>

75. Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 24 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.
76. Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., Teisės aktų informacinė sistema, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/886c7282c12811e682539852a4b72dd4>
77. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, „Socialinis receptas“, Pagalba sau – emocinės sveikatos link, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://pagalbasau.lt/socialinis-receptas/>
78. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Viešosios paslaugos“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesasis-administravimas/viesosios-paslaugos/>.
79. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Nutarimas dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?jfwid=32wf90sn>.
80. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, „Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.383845/asr>.
81. Mayhew, Susannah H, „Hegemony, Politics and Ideology: the Role of Legislation in NGO–Government Relations in Asia“ *Journal of Development Studies*, 41, 5.
82. March, James G., ir Johan P. Olsen, „Elaborating the New Institutionalism“, *Centre for European Studies University of Oslo*, (2005).
83. Matulaitienė Rūta, ir dr. Laima Nevinskaitė, „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis. 2023“, (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu UAB „KOG institutas“, UAB „Norstat LT“ atliktas tyrimas, 2023).
84. Mažeikaitė, Kristina, „Savivaldybių kultūros indeksas 2022“ (Lietuvos kultūros tarybos užsakymu atliktas tyrimas, 2023).
85. McLoughlin, Claire, „Factors affecting state–non-governmental organisation relations in service provision: key themes from the literature“ *Public administration and development* 31, (2011).
86. McMullin, Caitlin, „The Persistent Constraints of New Public Management on Sustainable Co-Production between Non-Profit Professionals and Service Users“ *Administrative Sciences*, 13, 37, (2023).
87. Morrison, Nicky, „Playing by the rules? New institutionalism, path dependency and informal settlements in Sub-Saharan Africa“ *Environment and Planning A*, 49, 11, 2017.
88. Nakrošis, Vitalis, „Viešojo valdymo reformos Lietuvoje: kodėl ir kuo reikia pakeisti Naująją viešąją vadybą?“, *Politologija*, 61, 1, (2011).
89. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, „Labdaros ir paramos fondo steigimas“ Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <http://www.3sektorius.lt/trecias-sektorius/nvo-steigimas/labdaros-ir-paramos-fondo-steigimas>.
90. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, *Pilietiškumas ir pilietinė visuomenė* (Vilnius: „Kriventa“, 2012).
91. Ohemeng, Frank L. K., ir John K. Grant, „Neither public nor private: The efficacy of mixed model public service delivery in two Canadian municipalities“ *Canadian public administration*, 57, 4, (2014).
92. Osborne, Stephen P., „The New Public Governance?“ *Public Management Review*, 8, 3, (2006).
93. Pape, Ulla, „Changing Policy Environments in Europe and the Resilience of the Third Sector“ *Voluntas*, 31, (2020).

94. Pestoff, Victor A., „Co-production and Public Service Management Citizenship, Governance and Public Service Management“ kn. *Co-production and Public Service Management*, sud. Victor A. Pestoff, (Routledge, 2019).
95. Pestoff, Victor, „Co-production and Third Sector Social Services in Europe: Some Concepts and Evidence“ *Voluntas*, 23, (2012).
96. Petrella, Francesca, et al., Dealing With Paradoxes, Manufacturing Governance, Organizational Change in European Third-Sector Organizations“ *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 51,2, (2022), 237-259.
97. Petronytė Urbonavičienė, Ieva, „Lithuania: Slow but visible progress“, kn. *2017 Report on the State of Civil Society in the EU and Russia*, sud. EU-Russia Civil Society Forum (Vilnius: Standartų Spaustuvė, 2018).
98. Rosenbaum, Allan, „Cooperative service delivery: the dynamics of public sector–private sector–civil society collaboration“ *International Review of Administrative Sciences*, 72, 1, (2006).
99. „SA“, „ Vietoje privatizavimo – keturios patalpos vilniečių idėjų įgyvendinimui“, sa.lt, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://sa.lt/vietoje-privatizavimo-keturios-patalpos-vilnieciu-ideju-igyvendinimui/>
100. Salamon, Lester M. ir Stefan Toepler, „Government–Nonprofit Cooperation: Anomaly or Necessity?“ *Voluntas*, 26, (2015)
101. Salamon, Lester M., „Of Market Failure, Voluntary Failure, and Third-Party Government: Toward a Theory of Government-Nonprofit Relations in the Modern Welfare State“, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 16, 1-2, (1987).
102. Selenis, Valdas. „„Elfos“ gamykla“, VilniusGo.lt, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.vilniusgo.lt/2017/10/22/elfos-gamykla/>
103. Selznick, Philip, „Institutionalism "Old" and "New"“ *Administrative Science Quarterly*, 41, 2, (1996).
104. „Sodas 2123“, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://sodas2123.lt/apie/>.
105. Soest, Christian von, „Why Do We Speak to Experts? Reviving the Strength of the Expert Interview Method“ *Perspectives on Politics*, 21, 1, (2023).
106. Šarūnas, Tadas, et al., „Brėžiant kultūros politikos kryptis“ (galimybių studijos ataskaita, VšĮ Mene, 2018).
107. Šavelė, Gaja, „Gaja Šavelė. Kodėl svarbiausi pokyčiai valstybėje negali vykti be NVO?“, TV3, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/gaja-savele-kodel-svarbiausi-pokyciai-valstybeje-negali-vykti-be-nvo-n1209741>
108. Tasha Fairfield ir Andrew E. Charman, *Social Inquiry and Bayesian Inference*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2022).
109. The Institute of Internal Auditors, *Supplemental Guidance: Public Sector Definition*, (2011).
110. The United States Agency for International Development, Bureau for Democracy, Conflict and Humanitarian Assistance ir Center of Excellence on Democracy, Human Rights and Governance,
111. Throsby, David, *The Economics of Cultural Policy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).
112. U. S. Embassy in Lithuania, „2021 Civil Society Organization Sustainability Index for Lithuania“ U. S. Embassy in Lithuania, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://lt.usembassy.gov/2021-civil-society-organization-sustainability-index-for-lithuania/>.
113. United Nations Interagency Committee on Integrated Rural Development for Asia and the Pacific, 1992.

114. USAID, „CSO sustainability index methodology“, An official website of the United States government, Archived content, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://2012-2017.usaid.gov/what-we-do/democracy-human-rights-and-governance/cso-sustainability-index-methodology>.
115. Valstybės duomenų agentūra, „Lietuvos švietimas ir kultūra (2023 m. leidimas), Kultūros įstaigų veikla“, Oficialiosios statistikos portalas, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-svietimas-ir-kultura-2023/kultura/kulturos-istaigu-veikla>.
116. Valstybės pažangos strategija, „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050““, patvirtinta 2023 m. gruodžio 23 d. LR Seimo nutarimu Nr. XIV-2466.
117. Van Evera, Stephen, *Guide to Methods for Students of Political Science*, (Ithaca: Cornell University Press, 1997), 32, cituota iš Bennett, 5.
118. Vilniaus kultūros centras, „Apie festivalį“, kaledossostineje, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.kaledossostineje.lt/apie-festivali/>
119. Vilniaus miesto savivaldybė, „Kino edukacinių programų finansavimo konkursas“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/kino-edukaciniu-programu-finansavimo-konkursas/>
120. Vilniaus miesto savivaldybė, „Vilniaus mėgėjų meno kolektyvų finansavimas“, Vilnius, 2024 m. gegužės 14 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/megeju-meno-kolektyvu-finansavimas/>
121. Vilniaus miesto savivaldybė, „Dvi sostinės kultūros įstaigos taps viena“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/2024/03/27/dvi-sostines-kulturos-istaigos-taps-viena/>.
122. Vilniaus miesto savivaldybė, „Konkursas Vilniaus miesto kultūros organizacijos statusui gauti“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/konkursas-vilniaus-miesto-trupes-vardui-gauti/>.
123. Vilniaus miesto savivaldybė, „Kultūrai ir meno projektams Vilnius paskirstė 1,5 mln. eurų“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/2024/03/05/kulturai-ir-meno-projektams-vilnius-paskirste-15-mln-euru/>.
124. Vilniaus miesto savivaldybė, „Kultūros rėmimo programų projektų konkurso nuostatai“, patvirtinti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2023 m. lapkričio 20 d. įsakymu Nr. 30-2655/23.
125. Vilniaus miesto savivaldybė, „Kultūros skyriaus kuruojamos kultūros įstaigos“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-istaigos/kurojamos-kulturos-istaigos/>.
126. Vilniaus miesto savivaldybė, „Miesto kultūros renginiai“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-renginiai/miesto-kulturos-renginiai/>
127. Vilniaus miesto savivaldybė, „Muziejų edukacinių programų finansavimo konkursas“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/muzieju-edukaciniu-programu-finansavimo-konkursas/>
128. Vilniaus miesto savivaldybė, „Pagal konkursus remiamos kultūros įstaigos“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/kulturos-istaigos/pagal-konkursus-remiamos/>.
129. Vilniaus miesto savivaldybė, „Profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybinės veiklos programų finansavimo konkursas“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 14 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/profesionaliojo-scenos-meno-istaigu-kurybines-veiklos-programu-finansavimo-konkursas/>
130. Vilniaus miesto savivaldybė, „Skelbiami 2024 metų Kultūros rėmimo programų projektų konkurso rezultatai“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/skelbiami-2024-metui-kulturos-remimo-programu-projektu-konkursas-rezultatai/>

sportas-svietimas/skelbiami-2024-metu-kulturos-remimo-programu-projektu-konkurso-rezultatai/ .

131. Vilniaus miesto savivaldybė, „Vilniaus miesto savivaldybės biudžetas“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/biudzeto-suvestine/>.
132. Vilniaus miesto savivaldybė, „Vilniaus miesto savivaldybės biudžeto lėšų skyrimo Vilniaus miesto istorijos tyrėjų stipendijoms konkursas“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 15 d., <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/vilniaus-miesto-istorijos-tyreju-stipendijos/>.
133. Vilniaus miesto savivaldybė, „Vilniuje skelbiamas Kultūros rėmimo programų konkursas 2024 metų projektams“, Vilnius, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://vilnius.lt/lt/2023/11/21/vilniuje-skelbiamas-kulturos-remimo-programu-konkursas-2024-metu-projektams/>.
134. Vilniaus miesto savivaldybės meras, „Dėl nevyriausybinių organizacijų veiklos stiprinimo 2023–2025 metų veiksmų plano 2.1.1.1. Priemonės „stiprinti bendruomeninę veiklą savivaldybėse“ įgyvendinimo (1 priedas)“, Vilniaus miesto savivaldybės dokumentų paieška, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://aktai.vilnius.lt/document/30405616>
135. Vilniaus miesto savivaldybės taryba, „Sprendimas dėl Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių ir Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2021 m. sausio 6 d. sprendimu Nr. 1-827.
136. Vinogradnaitė, Inga, et al., „Sąsąjūdi istorija kaip sovietmečio tyrimo metodas“ (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2018).
137. Vorevičienė, Jurgita ir Eglė Butkevičienė, „Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis“ *Viešojoji politika ir administravimas*, 16, 1, (2017).
138. Vorevičienė, Jurgita, „Trečiasis sektorius ir socialinė gerovė: nevyriausybinių organizacijų vaidmuo gerovės valstybėje“ *Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas*, 7, 2, (2016).
139. VšĮ Inovacijų agentūra, „Viešųjų paslaugų perdavimo gidas“ 2019.
140. VšĮ NVO teisės institutas ir Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, „Nevyriausybinių organizacijų teisinė aplinka“ (tyrimas, VšĮ NVO teisės institutas ir Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2021).
141. Walls, Margaret, Molly Macauley ir Soren Anderson, „Private markers, contracts, and government provision. What Explains the Organization of Local Waste and Recycling Markets“ *Urban affairs review*, 40, 5, (2005).
142. Weerawardena, Jay, Robert E. McDonald ir Gillian Sullivan Mort, „Sustainability of nonprofit organizations: An empirical investigation“ *Journal of World Business*, 45, (2010)

Priedai

Priedas Nr. 1 NVO kaip kultūros viešųjų paslaugų teikėja

Augant nevyriausybinių organizacijų sektoriui ir poreikiui šio sektoriaus plėtrą ir veikimą reguliuoti, **2014 m. įsigaliojo Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas, kuriame pirmą kartą aiškiai apibrėžta nevyriausybinės organizacijos sąvoka**²⁸⁷. Šiame įstatyme nevyriausybinių organizacijų apibrėžimas kaip nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų valdymo nepriklausomas savanoriškumo pagrindais įsteigtas visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra siekti politinės valdžios arba įgyvendinti vien tik religinius tikslus²⁸⁸. Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo tikslas – kurti palankią aplinką nevyriausybiniams organizacijoms, užtikrinti tinkamas jų veiklos ir plėtros sąlygas²⁸⁹. Įstatyme apibrėžti valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su nevyriausybiniams organizacijomis, taip pat pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos nustatymo, formavimo, įgyvendinimo principai²⁹⁰.

NVO gali veikti kaip asociacijos, kaip labdaros ir paramos fondai arba kaip viešoji įstaiga. **Asociacija** – savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus. Asociacija turi teisę vykdyti įstatymų nedraudžiamą ūkinę komercinę veiklą, kuri neprieštarauja jos įstatams bei veiklos tikslams ir reikalinga jos tikslams pasiekti²⁹¹. **Labdaros ir paramos fondas** savo pavadinimą turintis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio pagrindiniai veiklos tikslai – labdaros arba (ir) paramos bei kitokios pagalbos teikimas Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo ir šio Įstatymo nustatyta tvarka fiziniams ir juridiniams asmenims mokslo, kultūros, švietimo, meno, religijos, sporto, sveikatos apsaugos, socialinės

²⁸⁷ VšĮ NVO teisės institutas ir Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, „Nevyriausybinių organizacijų teisinė aplinka“ (tyrimas, VšĮ NVO teisės institutas ir Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2021), 10.

²⁸⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.

²⁸⁹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.

²⁹⁰ VšĮ NVO teisės institutas ir Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, „Nevyriausybinių organizacijų teisinė aplinka“ (tyrimas, VšĮ NVO teisės institutas ir Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2021), 10.

²⁹¹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.226938>.

globos ir rūpybos, aplinkos apsaugos ir kitose visuomenei naudingomis ir nesavanaudiškomis pripažįstamos srityse. Fondas turi teisę vykdyti įstatymų nedraudžiamą ūkinę komercinę veiklą, kuri neprieštarauja jo įstatams bei veiklos tikslams ir reikalinga jo tikslams pasiekti²⁹². **Viešoji įstaiga** – tai pagal šį ir kitus įstatymus įsteigtas pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus vykdant švietimo, mokymo ir mokslinę, kultūrinę, sveikatos priežiūros, aplinkos apsaugos, sporto plėtojimo, socialinės ar teisinės pagalbos teikimo, taip pat kitokią visuomenei naudingą veiklą. Viešosios įstaigos gautas perviršis (pelnas) gali būti naudojamas tik viešosios įstaigos įstatuose nustatytiems viešosios įstaigos veiklos tikslams siekti, negali būti skiriamas dalininkams, viešosios įstaigos organų nariams, darbuotojų premijoms²⁹³. Viešosios įstaigos ir labdaros paramos fondų formos šiuo metu yra išties panašios, tačiau istoriškai fondai buvo (taigi, dažnai taip yra ir dabar) labiau orientuoti į tam tikrų lėšų ar pagalbos teikimą, o **viešosios įstaigos teikia paslaugas, įgyvendina projektus**²⁹⁴.

Kalbant apie valstybės finansavimą NVO, Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatyme numatyta, kad nevyriausybinėms organizacijoms **finansavimas konkurso būdu** gali būti skiriamas iš Lietuvos Respublikos valstybės ar savivaldybių biudžetų tam tikriems tikslams, pavyzdžiui, **veiklai stiprinti, tiksliniams jų veiklos projektams įgyvendinti ar teikiant viešąsias paslaugas reikalingų gebėjimų stiprinimo projektams įgyvendinti**²⁹⁵. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija nustato nevyriausybių organizacijų finansavimo iš valstybės biudžeto ir šių lėšų administravimo tvarką, projektų vertinimo procedūras, lėšų pervedimo ir atsiskaitymo už gautą finansavimą tvarką. Asignavimų valdytojai, įgyvendindami nevyriausybių organizacijų finansavimo programas ir priemones, tvirtina finansavimo konkursų nuostatus, kuriuose nustato finansavimo kryptis, siekiamus tikslus ir projektų įgyvendinimo rezultatų vertinimo tvarką²⁹⁶. Nevyriausybių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto tvarką, šių lėšų administravimo tvarką ir finansuotinas nevyriausybių organizacijų veiklos sritis, atsižvelgusi į nevyriausybių organizacijų plėtros valstybės

²⁹² Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26243/asr>.

²⁹³ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.29578?faces-redirect=true>.

²⁹⁴ Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras, „Labdaros ir paramos fondo steigimas“ Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <http://www.3sektorius.lt/trecias-sektorius/nvo-steigimas/labdaros-ir-paramos-fondo-steigimas>.

²⁹⁵ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.

²⁹⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.

politiką ir įvertinusi vietos bendruomenės poreikius, nustato savivaldybės taryba²⁹⁷. Verta paminėti, kad 2022 m. LR Seime priimta **Labdaros ir Paramos įstatymo pataisa dėl 1.2 % GPM skyrimo tik NVO sektoriaus paramos gavėjams prisideda prie finansinio nevyriausybinio sektoriaus tvarumo bei galimybių apimti daugiau iniciatyvų**²⁹⁸.

Informantai, paklausti apie **sąlygas NVO įsikurti**, teigė, kad įsikurti yra gana paprasta, sąlygos tinkamos: „vat ryte apsisprendei, kad aš įkursiu VšĮ, prisėdai prie kompiuterio su internetu ir tu jau turi VšĮ, viskas. Toliau pirmyn, generuok idėjas, teik paraiškas, galbūt net ir iš karto bus finansuotas va toks visiškai šviežias, bet su labai gera idėja. Tai aš manau, kad sąlygos bent jau kurtis tai yra nuostabios“²⁹⁹, tačiau sudėtingiau išsilaikyti ir vykdyti veiklą³⁰⁰. Tokie pastebėjimai atliepia ir NVO skėtinės organizacijos atstovės išsakytą poziciją, kad teisinis reglamentavimas Lietuvoje, kalbant apie įvairių sričių NVO veikimą, yra pakankamas, ir pastebėjimą, kad priežasčių, kodėl stringa kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovės didinimas, vertėtų ieškoti įgyvendinimo lygmenyje³⁰¹.

Priedas Nr. 2 Kultūros paslaugų teikimo būdai Vilniaus mieste

Vilniaus kultūrinės NVO, kaip ir kitų sričių NVO, gali dalyvauti **Vilniaus miesto savivaldybės nevyriausybinių organizacijų bendruomeninių veiklų rėmimo projektų konkurse**, kuriame vienos iš tinkamų finansuoti veiklų, skirtos bendruomenės narių (gyventojų) sutelktumui ir tarpusavio pasitikėjimui stiprinti – bendruomenės narių kultūrinė ir švietėjiška veikla (priemonių, skatinančių vietos gyventojų kūrybiškumą, saviraišką ir išprusimą, organizavimas, gyvenamosios vietos bendruomenei telkti ir jos tapatybei skleisti reikšmingų leidinių leidyba, kitos panašios veiklos³⁰².

Žvelgiant konkrečiau į kultūrinėms NVO aktualius konkursus, greta šio tyrimo centre esančio Vilniaus miesto savivaldybės organizuojamo Kultūros rėmimo programų projektų konkurso, vykdomi ir kiti šios savivaldybės organizuojami konkursai, skirti NVO:

²⁹⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439/asr>.

²⁹⁸ Gaja Šavelė, „Gaja Šavelė. Kodėl svarbiausi pokyčiai valstybėje negali vykti be NVO?“, TV3, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/gaja-savele-kodel-svarbiausi-pokyciai-valstybeje-negali-vyksti-be-nvo-n1209741>

²⁹⁹ Autorės interviu su Lietuvos kultūros tarybos atstove 2024 m. vasario 28 d.

³⁰⁰ Autorės interviu su NVO atstovais 2024 m. kovo 15 d. ir NVO atstove 2024 m. balandžio 3 d.

³⁰¹ Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

³⁰² Vilniaus miesto savivaldybės meras,, Dėl nevyriausybinių organizacijų veiklos stiprinimo 2023–2025 metų veiksmų plano 2.1.1.1. Priemonės „stiprinti bendruomeninę veiklą savivaldybėse“ įgyvendinimo (1 priedas)“, Vilniaus miesto savivaldybės dokumentų paieška, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://aktai.vilnius.lt/document/30405616>

1) Kino edukacinių programų finansavimo konkursas³⁰³

Tikslas: Puoselėti Vilniaus miesto kino edukacijos ir kino kultūros sklaidos veiklas ir skatinti kino kultūros ir kino kūrėjų kūrybinę raišką.

Konkurso dalyviai: Juridiniai asmenys, kitos organizacijos ar jų padaliniai, neatsižvelgiant į jų teisinę formą, kurių buveinė yra Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje ir kurie užsiima ar verčiasi kino srities veikla. Konkurse negali dalyvauti kino srities organizacijos, gaunančios nuolatinį valstybės ar Vilniaus miesto savivaldybės finansavimą savo veiklai vykdyti.

Laimėtojų skaičius: nuo 1 iki 3

Sutarties sudarymo laikotarpis: 3 metai

2) Muziejų edukacinių programų finansavimo konkursas³⁰⁴

Tikslas: Saugoti ir puoselėti Vilniaus miesto kultūros tapatumą bei jį aktualinti, ugdyti vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų savimoneę; susieti kultūros paveldo vertybių kaupimą, saugojimą, tyrimus, restauravimą ir konservavimą su visuomenės kultūros poreikių tenkinimu ir kultūros paslaugų bei informacijos visuomenei teikimu; skatinti muziejų atvirumą ir didesnę integraciją į Vilniaus miesto gyvenimą; skatinti neformalųjį vaikų ir suaugusiųjų švietimą, inovatyvių, interaktyvių, kūrybiškų ir įtraukių edukacinių programų vykdymą ir plėtrą.

Konkurso dalyviai: Muziejai, kurie yra įsteigti fizinių ar juridinių asmenų, neatsižvelgiant į jų teisinę formą, kurių buveinė yra Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje ir kurie užsiima ar verčiasi materialinių ir dvasinių kultūros vertybių bei gamtos objektų kaupimu, saugojimu, restauravimu, tyrimu, eksponavimu bei populiarinimu. Konkurse dalyvauti negali Nacionaliniai muziejai, respublikiniai muziejai, žinybiniai muziejai, Vilniaus miesto savivaldybės muziejai, ir kiti muziejai, gaunantys nuolatinę valstybės ar Vilniaus miesto savivaldybės dotaciją savo veiklai vykdyti.

Laimėtojų skaičius: 1

Sutarties sudarymo laikotarpis: 3 metai

³⁰³ Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/kino-edukaciniu-programu-finansavimo-konkursas/>

³⁰⁴ Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/muzieju-edukaciniu-programu-finansavimo-konkursas/>

3) Vilniaus miesto savivaldybės biudžeto lėšų skyrimo Vilniaus miesto istorijos tyrėjų stipendijoms konkursas³⁰⁵

Tikslas: Puoselėti Vilniaus miesto tapatybę, skatinti Lietuvos piliečius domėtis Vilniaus miesto istorija, tirti Vilniaus miesto istoriją, siekiant istorinės atminties gyvybingumo ir įprasminimo, didesnės Vilniaus miestui aktualių istorinių įvykių, reiškinių, asmenybių ir jų veiklos sklaidos.

Konkurso dalyviai: Lietuvos aukštųjų mokyklų, mokslinių tyrimų institutų, mokslinių tyrimų centrų, mokslo ir studijų institucijų bei kitų mokslo tyrimų srityje veikiančių organizacijų mokslininkai ir (ar) tyrėjai bei mokslininkų ir (ar) tyrėjų organizacijos.

Laimėtojų skaičius: nenurodyta

Sutarties sudarymo laikotarpis: iki 2 metų

4) Konkursas Vilniaus miesto kultūros organizacijos statusui gauti³⁰⁶

Tikslas: Stiprinti Vilniaus mieste veikiančias profesionaliojo meno įstaigas ir skatinti jų konkurencingumą; skatinti aukšto meistriškumo kūrybą ir jos integraciją į nacionalinę ir tarptautinę kultūrinę erdvę; aktyvinti kultūros organizacijų komunikaciją garsinant Vilniaus vardą; užtikrinti profesionaliojo meno kūrinių prieinamumą visoms visuomenės grupėms; įtraukti jaunuosius kūrėjus bendrai veiklai, sudaryti jiems sąlygas pristatyti visuomenei savo kūrybą.

Konkurso dalyviai: Profesionaliojo meno įstaigos, kurių registruota buveinė yra Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, veikiančios vizualiųjų menų, scenos menų, muzikos ir kino srityse pagal patvirtintus ir nustatyta tvarka įregistruotus įstaigų įstatus. Konkurse dalyvauti negali organizacijos, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė arba Vilniaus miesto savivaldybė.

Laimėtojų skaičius: ne daugiau nei 3 organizacijos iš kiekvienos kultūros srities

Sutarties sudarymo laikotarpis: 3 metai

5) Vilniaus miesto profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybinės veiklos programų finansavimo konkursas³⁰⁷

³⁰⁵ Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/vilniaus-miesto-istorijos-tyreju-stipendijos/>

³⁰⁶ Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/konkursas-vilniaus-miesto-trupes-vardui-gauti/>

³⁰⁷ Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/profesionaliojo-scenos-meno-istaigu-kurybines-veiklos-programu-finansavimo-konkursas/>

Tikslas: stiprinti ir aktyvinti tarptautinę Vilniaus miesto profesionaliojo scenos meno įstaigų veiklą, skatinti jų konkurencingumą tarptautiniu mastu ir integraciją į tarptautinę profesionaliojo scenos meno erdvę, didinti profesionaliojo scenos meno kūrinių sklaidą ir prieinamumą nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmeniu.

Konkurso dalyviai: Profesionaliojo scenos meno įstaigos, kurių registruota buveinė yra Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje, veikiančios profesionaliojo scenos meno srityje pagal patvirtintus ir nustatytą tvarka įregistruotus įstaigos įstatus, atliekančios savo repertuarą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu ir rengiančios gastroles ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio valstybėse konkurse negali dalyvauti nacionaliniai ir valstybiniai teatrai, koncertinės įstaigos ir kitos organizacijos, gaunančios nuolatinį finansavimą iš valstybės ar Vilniaus miesto savivaldybės biudžeto lėšų savo veiklai vykdyti, taip pat – organizacijos, turinčios arba siekiančios gauti (pateikusios paraiškas) Vilniaus miesto trupės vardą pagal Konkursą Vilniaus miesto trupės vardui gauti.

Laimėtojų skaičius: 1

Sutarties sudarymo laikotarpis: 3 metai

6) Vilniaus mėgėjų meno kolektyvų finansavimas³⁰⁸

Tikslas: Palaikyti, skatinti ir sudaryti sąlygas Vilniaus miesto mėgėjų meno kolektyvams aktyviai dalyvauti miesto kultūriniam gyvenime, išlaikyti ir propaguoti tautinį identitetą, skleisti tautos etninės kultūros paveldą, pasiruošti dalyvavimui 2024 m. Dainų šventės renginiuose

Dalyviai: Pareiškėjas yra juridinis asmuo, vykdamas mėgėjų meno veiklą ir turintis registruotą buveinę Vilniaus miesto savivaldybėje; pareiškėjas yra juridinis asmuo, atstovaujantis juridinio asmens statuso neturintį mėgėjų meno kolektyvą, kuris veiklą vykdo Vilniaus miesto savivaldybėje ir atitinka mėgėjų meno kolektyvo apibūdinimą (laisvalaikiu mėgėjų menu užsiimanti asmenų grupė, visuomenei pristatanti meninės veiklos rezultatus ir (ar)teikianti kultūros paslaugas

Laimėtojų skaičius: Varijuoja (2023 m. – 37, 2024 m. – 43)

Sutarties sudarymo laikotarpis: 1

³⁰⁸ Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/konkursai/megeju-meno-kolektyvu-finansavimas/>

Pastaba: Informacija parengta pagal Vilniaus miesto savivaldybės internetinėje svetainėje pateiktus aukščiau minėtų konkursų nuostatus. Daugiau informacijos: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/svietimas-kultura-ir-sportas/kultura/>, skiltyje „Konkursai“.

Priedas Nr. 3 Kultūros paslaugų teikimo būdai ir galimybės Lietuvoje

Be konkursinio finansavimo, kaip būdai paslaugoms teikti, interviu metu buvo minėtos konkrečios programos – 2018 m. pradėtas įgyvendinti moksleivių kultūrinei edukacijai skirtas **Kultūros pasas** ir senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems asmenims skirta iniciatyva **Socialinis receptas**, kurios bandomasis projektas buvo įgyvendintas 2023 metais, o 2024 m. jau turėtų būti taikytinas visoje Lietuvoje³⁰⁹. Šias programas galima traktuoti kaip tam tikrą krepšelio formą. Krepšeliai – vienam paslaugos gavėjo vienetui nustatoma fiksuota pinigų suma, kuri dotacijų būdu paskirstoma pagal paslaugos gavėjo vienetų skaičių. Krepšelių principo pranašumas – paprastas jų administravimas ir lengvas jais finansuojamų paslaugų perdavimas nevyriausybiniam sektoriui – nereikia skelbti viešųjų pirkimų konkursų. Be to, paslaugų gavėjams suteikiamas platus paslaugų teikėjų pasirinkimas, o paslaugos tampa prieinamos labai plačiam tikslinių gavėjų ratui. Neigiamas krepšelių aspektas yra menka jais finansuojamos paslaugos ir jos poveikio sąsaja, paslaugų standartizavimas visiems gavėjams³¹⁰.

Kultūros pasas – priemonė, leidžianti moksleiviams valstybės lėšomis lankytis įvairiausiuose kultūros ir meno renginiuose: spektakliuose, koncertuose, parodose ir kitose pažintinėse bei edukacinėse kultūros veiklose. Šiuo metu kultūros pasas siūlo per 3 000 įvairiausių kultūros renginių ir edukacinių užsiėmimų: kultūros paveldo, etninės kultūros, architektūros, cirko, baleto, kino, lėlių teatro, dramos teatro, literatūros ir kt. Moksleiviai kartu su mokytojais ar individualiai edukacinius renginius pasirenka patys, atsižvelgdami į jiems skiriamas lėšas, taip pat savarankiškai arba su grupe nusprendžia, kokios srities ar vertės paslaugas užsisakyti³¹¹. Kultūros ministerijos atstovo teigimu, **Kultūros paso** patirtis parodė, kad nevyriausybiniis sektorius geba puikiai konkuruoti, lanksčiai dirbti ir teikiamomis paslaugomis atliepti programoje dalyvaujančiųjų poreikius³¹². Paslaugų atrankoje gali dalyvauti fiziniai asmenys, vykdantys Lietuvoje registruotą individualią veiklą, ir juridiniai asmenys, registruoti vienoje iš Europos Sąjungos ar Europos ekonominės erdvės valstybių narių, kurie užsiima kultūros ir (ar) meno

³⁰⁹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, „Socialinis receptas“, Pagalba sau – emocinės sveikatos link, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://pagalbasau.lt/socialinis-receptas/>.

³¹⁰ VšĮ Inovacijų agentūra, „Viešųjų paslaugų perdavimo gidas“, 2019, 58.

³¹¹ Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija, „Geriausia kelionė pasaulyje – kultūros pažinimas!“, Kultūrinės edukacijos sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://www.kulturospasas.lt/apie>

³¹² Autorės interviu su LR Kultūros ministerijos atstovu 2024 m. kovo 22 d.

renginių, kultūrinės edukacijos veiklų ir (ar) kultūros ir meno renginių, papildytų kultūrine edukacija, organizavimo veikla, kuri yra nurodyta individualios veiklos pažymėjime arba juridinio asmens steigimo dokumente³¹³. Tai reiškia, kad kultūrinės paslaugas gali teikti įvairus spektras teikėjų – tiek valstybinio, tiek nevyriausybinių sektoriaus organizacijų. Kalbinti kultūrinių NVO atstovai pažymėjo, kad, siekiant didesnio NVO įtraukimo, pavyzdžiui, būtų vertinga apsvaistyti galimybę, bent pusę numatytos Kultūros paso krepšelio sumos skirti NVO siūlomoms veikloms³¹⁴.

Socialinio recepto iniciatyva skirta senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems asmenims siekiant stiprinti jų psichologinę gerovę ir psichikos sveikatą per jų įtraukimą į ilgalaikes nemokamas kultūros, sveikatingumo, neformaliojo švietimo ar kitas bendruomenėje ir savivaldybėje prieinamas veiklas³¹⁵. 2023 m. „Socialinio recepto“ iniciatyvos bandomasis projektas buvo įgyvendinamas Kauno miesto, Šiaulių miesto, Vilniaus miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybėse, bandomajame projekte dalyvavo Kultūros ministerijai pavaldžios įstaigos – bibliotekos, muziejai, scenos meno įstaigos, pasiūliusios daugiau nei 50 įvairių senjorams pritaikytų kultūros, edukacinių veiklų³¹⁶. Skėtinės NVO atstovė atkreipė dėmesį, kad tik biudžetinių įstaigų pilotiniame projekte parinkimas iliustruoja, kad buvo pasirinktas „saugesnis kelias“, pasirenkant neįtraukti NVO³¹⁷. Kultūros ministerijos atstovas pabrėžė, kad Socialinis receptas atspindi siekį įtraukti NVO į paslaugų teikimą, nepaisant to, kad lengviau būtų programą konstruoti pasitelkiant savo valstybines įstaigas³¹⁸. Kadangi tai nauja iniciatyva Lietuvoje, dar anksti vertinti, kaip seksis įtraukti NVO į kultūrinių paslaugų teikimą, koks bus santykis tarp valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų teikiamų paslaugų. Taigi, remiantis aptartų programų koncepcijomis ir išsakytomis informantų įžvalgomis, galima pastebėti siekius įtraukti NVO į kultūrinių paslaugų teikimą minėtų programų rėmuose, tačiau, remiantis kalbintų NVO atstovų įžvalgomis, NVO įtraukimas galėtų būti didesnis, išsakomas pozityvios diskriminacijos NVO atžvilgiu siekis.

Siekiant identifikuoti galimus būdus didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę, svarstyta apie **galimas bendradarbiavimo tarp biudžetinių įstaigų ir NVO formas**. Remiantis teorinėje dalyje pateikta paslaugų perdavimo klasifikaciją, interviu metu aptikti **bendrakūrybos elementai** –

³¹³ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Įsakymas dėl Kultūros paso administravimo ir finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Teisės aktų registras, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/64a5736009a111e9a5eaf2cd290f1944/asr>

³¹⁴ Autorės interviu su skėtinės NVO organizacijos atstovu 2024 m. vasario 9 d.

³¹⁵ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, „Socialinis receptas“, Pagalba sau – emocinės sveikatos link, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d. <https://pagalbasau.lt/socialinis-receptas/>

³¹⁶ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, „Senjorų emocinei sveikatai gerinti – socialinis receptas“, LRV.lt, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/senjoru-emocinei-sveikatai-gerinti-socialinis-receptas/>

³¹⁷ Autorės interviu su skėtinės NVO organizacijos atstove 2024 m. vasario 7 d.

³¹⁸ Autorės interviu su LR Kultūros ministerijos atstovu 2024 m. kovo 22 d.

bendraudant su organizacijų darbuotojais, kurie teikia paslaugas, piliečiai gali aktyviai prisidėti prie paslaugos, kurią gauna asmeniškai, kūrimo. Bendradarbiavimo tarp nevyriausybinių ir valstybių įstaigų apraiškų galima aptikti įtvirtintu įstatymiškai – **Profesionaliojo scenos meno įstatyme**. Įstatyme numatyta, kad nacionalinis, valstybinis ir savivaldybės teatras ir koncertinė įstaiga su kita profesionaliojo scenos meno įstaiga ir (ar) užsienio scenos meno organizacija, bendrai organizuodami profesionaliojo scenos meno kūrinio ar kūrinių sukūrimą, viešą atlikimą ir kūrinio ar kūrinių (jo ar jų dalių) naudojimą, gali sudaryti jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį³¹⁹. Tai sudaro prielaidas tarpsektorinio bendradarbiavimo praktikoms kultūrinėje srityje rasti.

Kaip jau minėta, kalbant apie paslaugos teikimą, dažnu atveju atsižvelgiama į sandorio kaštus. Į šiuos kaštus patenka ir specifinės infrastruktūros poreikis, tad viena iš galimų bendradarbiavimo formų galėtų būti susijusi su jau minėtu infrastruktūros paslaugai teikti klausimu. Interviu metu buvo pateiktas pasiūlymas, kad kultūros centrai savivaldybėse galėtų suteikti patalpas, pasidalinti žmogiškaisiais ištekliais (pvz., ūkvedžiu, elektriку), o paslaugą teiktų teikėjas, laimėjęs finansavimą konkursiniu būdu³²⁰. Tokia praktika galėtų paskatinti didesnę NVO įtraukimą ir galimybių veikti sudarymą. Apskritai, interviu su NVO atstovais metu buvo iškomunikuota problema, susijusi su **erdvių paslaugoms teikti trūkumu**. Interviu metu buvo svarstoma, kaip būtų galima atliepti šią problemą. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto kultūros politikos strategijoje buvo numatytas siekis Vilniaus stoties rajone, Naujamiestyje, Naujininkuose ir kitose teritorijose parengti teritorijų įveiklinimo priemonių planą, užtikrinant tarpsektorinį bendradarbiavimą, bendros atsakomybės ir kultūros tvarumo principų taikymą, integruojant kultūrinius ir gamtinius Vilniaus turizmo išteklius, sukuriant būtinąją infrastruktūrą ir sudarant sąlygas investuotojams teikti kultūrinės paslaugas³²¹. Vienas geriausių įveiklinimo pavyzdžių – SODAS 2123 (Vitebsko g. 21 ir 23), pradėjęs savo veiklą 2020 metais. Ši naujai įkurta, toliau nuo miesto centro įsikūrusi erdvė pritaikyta kultūros kūrėjų ir tyrėjų veikloms, scenos menui, muzikai, įvairioms edukacinėms dirbtuvėms, renginiams³²². Įveiklinimo konkursai ne tik įgalina atnaujinti miesto erdves, kurioms reikalinga restauracija, tačiau kartu gali sudaryti galimybes kūrėjams turėti pastovią erdvę kultūrinėms idėjoms įgyvendinti, o ilgojoje perspektyvoje – prisidėti prie kultūrinių renginių sostinėje įvairovės didinimo. Šias mintis gali iliustruoti buvusio elektrotechnikos fabriko „Elfa“, patalpose

³¹⁹ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos profesionaliojo scenos meno įstatymas“, Teisės aktų informacinė sistema, žiūrėta 2024 m. gegužės 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.235372/asr>

³²⁰ Autorės interviu su NVO skėtinės organizacijos atstovu 2024 m. vasario 9 d.

³²¹ Vilniaus miesto savivaldybės taryba, „Sprendimas dėl Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių ir Vilniaus miesto savivaldybės kultūros politikos strateginių gairių įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, Vilnius, 2021

³²² „SA“, „ Vietoje privatizavimo – keturios patalpos vilniečių idėjų įgyvendinimui“, sa.lt, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://sa.lt/vietoje-privatizavimo-keturios-patalpos-vilnieciu-ideju-igyvendinimui/>

įsikūrusio Menų fabriko „Loftas“ pavyzdys – nuo 2010-ųjų šiose patalpose veikia Viktoro ir Živilės Diawarų įkurtas „kultūrnamis“ – menų fabrikas „Loftas“, kasmet pritraukiantis į renginius apie 100 000 žmonių³²³. Kultūros atėjimas į nuošalesnius rajonus gali turėti teigiamą poveikį didesnei visuomenės daliai, aktyvesniam jos kultūriniam gyvenimui ir apskritai rajono atgimimu ir plėtrai: „aplinkui, toj menininkų terpėje, pradeda greta jos kurtis kažkokie mažesni verslai, pradeda tas klasteriai kažkokie darytis, iš kažkokios apleistos teritorijos jinai darosi patrauklia, nes ten yra kultūra, yra paslaugos, yra žmonės, yra įdomu ir jos atgyja šiek tiek“³²⁴.

Žvelgiant į užsienio gerąsias praktikas, pastebėta, kad įkvėpimo dėl erdvių NVO suteikimo galimybių galima semtis iš olandų patirties: „užkrečia olandų pavyzdžiai, kai didelę miesto infrastruktūrą arba statinius, kurie yra *in transition*, kaip jie vadina, ta prasme, neaišku, ką su jais daryti, nu paima ir užleidžia kultūrininkus tenai. <...> nebenaudojamos mokyklos, atiduodamos nevyriausybiniam sektoriui ir paskui dar miestas sugeba, paskolinęs tą infrastruktūrą, pirkti paslaugas vienokias ar kitokias, ta prasme, kultūrinės ar edukacines, ar bendruomenių užėmimo³²⁵“. Taigi, erdvių klausimas gali būti matomas kaip vienas iš tinkamų būdų biudžetinėms įstaigoms ir NVO bendradarbiaujant, vykdant kultūrinę veiklą. Kartu, atsižvelgiant į tai, kad tinkamo inventoriaus nebuvimas apsunkina galimybes sudaryti viešosios paslaugos teikimo sutartis, galima teigti, kad bandymai spręsti šį erdvių trūkumo klausimą gali prisidėti ir prie toliaregiškesnių sprendimų – sumažinti kaštus ir paskatinti kultūrinių paslaugų įvairovę.

³²³ Valdas Selenis, „„Elfos“ gamykla“, VilniusGo.lt, žiūrėta 2024 m. gegužės 10 d., <https://www.vilniusgo.lt/2017/10/22/elfos-gamykla/>

³²⁴ Autorės interviu su LR Kultūros ministerijos atstovu 2024 m. kovo 22 d.

³²⁵ Autorės interviu su LR Kultūros ministerijos atstovu 2024 m. kovo 22 d.

Priedas Nr.4 Interviu klausimynai

Skėtinių NVO atstovams skirtas klausimynas

1. LRV 2019 m. patvirtinta Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“ remiasi nuostata, kad kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Taigi, poreikis rūpintis ir puoselėti kultūrą įtvirtintas strateginiuose dokumentuose, kultūros svarba neabejojama. Ar, Jūsų nuomone, kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?
2. Jau minėtoje strategijoje „Kultūra 2030“ užsibrėžtas tikslas – nuosekliai ir tolygiai įgyvendinti kultūros politiką siekiant valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinų sektorių bendradarbiavimo. Remiantis Jūsų patirtimi, ar ir kiek NVO gali būti matomos kaip viešojo sektoriaus partneris?
3. Kaip manote, ar galime daryti prielaidą, kad Lietuvoje apskritai sudaromos palankios sąlygos kurtis, augti, vystytis [būtent] kultūros srities NVO ar NVO kultūros srityje? Ar mūsų šalis šiuo aspektu dar turi daug kur patobulėti?
4. Pakalbėkime apie viešųjų paslaugų perdavimo reiškinį. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, numatyta, kad viešasis sektorius turi teikti tik tas paslaugas, kurių negali teikti nevyriausybinių organizacijų, bendruomeninės organizacijos ir verslo įmonės. Išties, nemažai tyrimų rodo, kad NVO užima svarbų vaidmenį socialinių paslaugų teikime, taip pat paslaugų, susijusių su COVID-19 pandemija ir nelegalia migrantų krize teikime. Visgi, žvelgiant į kultūrinių paslaugų perdavimo praktikas situacija atrodo liūdnoka – remiantis Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro atliktu tyrimu, kultūros srityje 2020 metais NVO buvo perduota vos 3,87 % viešųjų paslaugų (palyginimui – sporto srityje 20,55 %).
 - 4.1. Kaip manote, kas lemia tokį santykinai mažesnę kultūros paslaugų „perdavimą“ NVO?
 - 4.2. O kas dar? Ar tai jau visos priežastys? (teisinė aplinka? valdžios atstovų požiūris? NVO pajėgumai?)
5. Galbūt galėtumėte įvardinti sėkmingų viešųjų paslaugų (kultūros srityje) „perdavimo“ NVO pavyzdžių? O kokių kitų išskirtinių pavyzdžių kalbant šia tema?

Gal kažką norėtumėte papildyti?

Dėkoju už pokalbį.

NVO atstovams skirtas klausimynas

1. LRV 2019 m. patvirtinta Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“: kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Taigi, poreikis rūpintis ir puoselėti kultūrą įtvirtintas strateginiuose dokumentuose, kultūros svarba neabejojama. Ar, Jūsų nuomone, kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?
2. Kaip manote, ar galime daryti prielaidą, kad Lietuvoje apskritai sudaromos palankios sąlygos kurtis, augti, vystytis [būtent] kultūros srities NVO ar NVO kultūros srityje? Ar mūsų šalis šiuo aspektu dar turi daug kur patobulėti?”
3. Jūsų NVO jau ne pirmi metai dalyvauja „Kultūros rėmimo programų projektų“ konkurse Vilniaus mieste. Kokie motyvai lemia Jūsų pasirinkimą dalyvauti šiame konkurse?
4. O ar yra kitų būdų be minėtojo konkurso, kaip galite gauti finansavimą kultūrinėms paslaugoms teikti? Ar vykstate į kitus miestus?
5. Pakalbėkime plačiau apie minėtąjį konkursą. Kaip vertintumėte konkurso sąlygas? Ar jos pakankamai aiškios, ar numatyti atsiskaitymo reikalavimai ne per griežti ar finansavimas patrauklus?
6. Kaip manote, kokia Jūsų NVO pagrindinė stiprybė, leidžianti laimėti konkursą ir gauti finansavimą projektui įgyvendinti? (arba – kaip manote, kurios priežastys trukdo Jums laimėti konkursą)
 - a. Finansiniai resursai?
 - b. Žmogiškieji resursai?
 - c. Įsitinklinimas/kontaktai?
7. Remiantis Jūsų asmenine patirtimi, ar galima teigti, kad Vilniaus miesto savivaldybė žvelgia į NVO kaip į partnerį?

Gal kažką norėtumėte papildyti?

Dėkoju už pokalbį.

Nacionalinio lygmens kultūros institucijoms skirtas klausimynas

1. Įvairiuose strateginiuose dokumentuose (Pvz., Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“), įtvirtintas poreikis rūpintis ir puoselėti kultūrą, kultūros svarba tiek apskritai šiuolaikinei demokratijos raidai, tiek kiekvienam visuomenės piliečiui individualiai neabejojama. Taip pat, šiuo metu vyksta konsultacijos/pastabų teikimas dėl LR kultūros politikos pagrindų įstatymo, kuriuo siekiama apibrėžti kultūros politikos tikslą ir uždavinius, įvairius kultūros politikos principus, net savivaldybių kultūros politikos santykį su valstybės kultūros politika. Apskritai, kaip Jūsų nuomone, Lietuvos kultūros politikos formavimas ir įgyvendinimas atrodo ES šalių kontekste? Galbūt galime pastebėti kažkokių unikalių mūsų šalies kultūros politikos bruožų ar specifinių iššūkių, lyginant su kitomis ES šalimis?
2. Jau minėtoje strategijoje „Kultūra 2030“ užsibrėžtas tikslas – nuosekliai ir tolygiai įgyvendinti kultūros politiką siekiant valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinį sektorių bendradarbiavimo. Remiantis Jūsų patirtimi, ar ir kiek (kultūrinės) NVO gali būti matomos kaip viešojo sektoriaus partneris?
3. Kaip manote, ar Lietuvoje sudaromos palankios sąlygos kurtis, augti, vystytis būtent kultūros srityje NVO? Ar mūsų šalis šiuo aspektu dar turi kur patobulėti?
4. Pakalbėkime apie kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimą. Apskritai, su kultūrinėmis paslaugomis yra įdomi situacija. Pavyzdžiui, socialinių paslaugų perdavimo būdai įvairūs – krepšeliai, konkursai, viešieji pirkimai, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės, finansavimo sutartys. Kultūrinėje srityje dažniausiai matomi konkursai, finansavimas projektiniu būdu... Tai turbūt ir galime laikyti populiariausiu būdu perimti paslaugas – laimėti konkursus, ar nebūtinai? Galbūt yra ir kitų būdų?
5. Kalbant apie kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimą, Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, numatyta, kad viešasis sektorius turi teikti tik tas paslaugas, kurių negali teikti nevyriausybinių organizacijų, bendruomeninės organizacijos ir verslo įmonės. Išties, nemažai tyrimų rodo, kad NVO užima svarbų vaidmenį socialinių paslaugų teikime, taip pat paslaugų, susijusių su COVID-19 pandemija ir nelegalia migrantų krize teikime. Visgi, žvelgiant į kultūrinių paslaugų perdavimo praktikas situacija atrodo liūdnoka – remiantis Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro atliktu tyrimu, kultūros srityje 2020 metais NVO buvo perduota vos 3,87 % viešųjų paslaugų (palyginimui – sporto srityje 20,55 %). Kaip manote, kas lemia tokį mažą/santykinai mažesnę kultūros paslaugų „perdavimą“ NVO? (teisinė aplinka? savivaldybės atstovų požiūris? NVO pajėgumai?)

6. Galbūt galėtumėte įvardinti sėkmingų viešųjų paslaugų (kultūros srityje) „perdavimo“ NVO pavyzdžių? O kokių kitų išskirtinių pavyzdžių kalbant šia tema?

Gal kažką norėtumėte papildyti?

Dėkoju už pokalbį.

Vilniaus miesto savivaldybės atstovams skirtas klausimynas

1. Vilniaus miesto tarybai patvirtinus šių metų savivaldybės biudžetą, jame kultūros sektoriui numatyta 23,1 mln. Eur., tad finansavimas kultūrai išaugo trečdaliu. Taip pat skelbiama, kad menui ir kultūrai sostinėje šiemet bus dar daugiau galimybių ir erdvės – naujiems ir tęstiniams kultūros projektams paskirstyta didžiausia paramos suma per visą konkurso istoriją – 1,5 mln. eurų. Gal galite paaiškinti, kokie veiksniai paskatino skirti daugiau dėmesio kultūrinei sričiai Vilniaus mieste?
2. Žvelgiant į Vilniaus m. sav. atvejį, matyti tendencija, kad nemažai finansavimo gavėjų kultūros srityje turėjo NVO žymą, tad galima teigti, kad kultūrinės paslaugas Vilniuje šalia visų kitų tiekėjų teikia ir NVO. Kaip bendrai ir pasiremdami savo patirtimi vertinate NVO kaip paslaugų teikėjas kultūros srityje? Kaip manote/patyrėte, ar NVO kaip paslaugų teikėjos gali būti matomos kaip atsakingos, patikimos partnerės ar jų atžvilgiu turėtų būti laikomasi atsargesnės pozicijos? Kodėl?
3. O kaip manote, ar galimas dar didesnis NVO įtraukimas į kultūrinių paslaugų teikimą Vilniaus mieste? Jei taip, kokiais būdais? Kas, Jūsų nuomone, kliudo tą padaryti? Jei ne, kodėl?
4. Kultūros rėmimo programų projektų konkursą laimėjęsios viešosios įstaigos, organizacijos, asociacijos, paramos fondai gauna finansavimą įgyvendinti tam tikrą projektą. O ar tai vienintelis būdas didinti kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę? Galbūt yra dar kitų būdų?
5. Nors Vilnius bendrame kontekste atrodo kiek geriau, bendra tendencija šalies lygmeniu liūdnėsnė – remiantis Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro atliktu tyrimu, kultūros srityje 2020 metais NVO buvo perduota vos 3,87 % viešųjų paslaugų/jos įtrauktos į valstybės finansuojamų kultūros paslaugų teikimą (palyginimui – sporto srityje 20,55 %). Kaip manote, kas lemia tokį mažą/santykinai mažesnę kultūros paslaugų „perdavimą“ NVO? (teisinė aplinka? savivaldybės atstovų požiūris? NVO pajėgumai?)

Gal kažką norėtumėte papildyti?

Dėkoju už pokalbį.

Priedas Nr. 5 Interviu transkripcijos

Interviu Nr. 1

Tyrėja: GS

Informuojamasis: II

Koduota institucija: skėtinė NVO

Data: 2024 m. sausio 8 d.

Trukmė: 44:41

Interviu atlikimo būdas: gyvai

Interviu kodas: Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. sausio 8 d.

GS: Taip, tai informuoju, kad nuo dabar yra pokalbis įrašomas, šiandien yra 2024 m. sausio 8 d. ir šios dienos interviu informantė yra NVO ekspertė, sukaupusi ilgametės patirties NVO klausimais, tad dėkoju dar kartą, kad sutikote prisidėti ir iš karto pradėsiu nuo klausimų. Tai pirmasis būtų toks. Labiau apie kultūrą, tai kaip trumpai šiek tiek ir užsiminiau, kad LRV 2019 metais patvirtinta Lietuvos kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“ remiasi nuostata, kad kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Taip pat strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tai tarsi tas poreikis rūpintis kultūra yra tikrai įtvirtintas strateginiuose dokumentuose ir dėl jo neabejojama svarbos. Tai visgi, ar jūsų nuomone, kultūros sričiai Lietuvoje būtų praktikoje skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

II: Aš iš karto pasakysiu, kad mano sritis yra bendrai NVO sektorius ir tos sritinės sritis kaip viešosios politikos, kaip, pavyzdžiui, kultūra, tai ne nesu aš tokia labai gryna ekspertė, aš daugiau tokiu bendriniu požiūriu, požymiais galiu pasakyti, bet tuo bendriniu požiūriu vis tiek, kadangi turime narių, kurie dirba kultūros srityje, ką aš matau, kad labai mažai žingsnių, ta prasme, tas iš tiesų poreikis yra didžiulis, mes matome, kad kultūra labai yra svarbi dalis vien, pavyzdžiui, aš, pavyzdžiui, „Neik į teatrą“ kiek sutraukė dėmesio ir bilietai yra išparduoti reiškiams, kad tai yra svarbi dalis ir žmonėms, bet ir politikai. O mes dažniausiai politiką, kuriam dėl žmonių. Tai tas poreikis tikrai yra, jo ta prasme, realiai kultūrinio trūkumo regionuose ypatingai yra daug, bet truputėlį pereinant dar vieną žingsnį, ką tu klausai, aš sakyčiau, kad tas poreikis yra ir atliepiant, kad tai yra valstybei svarbus dalykas, mes matome „Lietuva 2050“ strategiją, kur kultūra yra horizontalus dalykas ir kalbama apie svarbiausius aspektus, ką norima pasiekti iki 2050 metų, tai labai rekomenduoju šitą dokumentą, kuris galutinė jau stadijoje patvirtintas ir dabar yra Seime, irgi pasižiūrėti, kokie ten yra rodikliai numatyti, kas yra dabar, nes tikrai bus irgi naudingos medžiagos. Bet ir tuo pačiu ten yra tikrai parodomas poreikis, kad tai nelieka kažkur tarp eilučių, o tai yra svarbus horizontalus dalykas, kad kultūra yra vienas iš esminių klausimų. Tai dėl to, atsakant, aš manau, kad taip, tiesiog čia turbūt yra skirtingas dalykas, kad šnekant, susiejant su nevyriausybinėms organizacijoms, tiesiog iš tradicijos, iš seno laiko dar labai daug buvo kultūrinių valstybių biudžetinių įstaigų. Taip išlikę yra.

GS: Taip, supratau, dėkui už jūsų atsakymą. Taip pat nenutolstant nuo šios strategijos „Kultūra 2030“ buvo užsibrėžtas tikslas, čia labiau ir su NVO bus, nuosekliai ir tolygiai įgyvendinti kultūros politiką, siekiant valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo. Tai tas mano klausimas ir skambėtų, remiantis Jūsų patirtimi, ar ir kiek NVO gali būti matomos kaip viešojo sektoriaus partneris?

II: Bendrąja prasme ar kultūrinės organizacijos prasme?

GS: Iš tikrųjų pradžioje gali pasakyti, kaip jūs matote ir bendrąją.

II: Nes čia yra tikrai labai didelis skirtumas, nes labai labai priklauso nuo viešosios politikos sričių. Kaip jau minėjau, tai jeigu bendrąja prasme sakyti ir aš daugiausiai susiduriu su socialinėje srityje veikiančioms organizacijoms. Nes ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra atsakinga už NVO sektorių ir NVO

sektorius plėtrą. Tai matau pagerėjimą, ir kai dalyvauji šitoje veikloje turbūt daugiau negu 20 metų, prieš 20 metų tikrai buvo labai liūdna ir labai ta prasme situacija sudėtinga ir dabar pokytis tikrai yra didžiulis palyginamas. Bet kai mes nueinam tada į tas sritines sritis, ten tada labai priklauso žmogiškasis faktorius iš tiesų. Priklauso, kas yra žmogus atsakingas už tą sritį, sėdintis ministerijoje ir savivaldybėje, švietimo ar kultūros skyriuje. Ir kaip jis tada tas mato bendradarbiavimą su NVO sektoriumi, bent aš sakyčiau dokumentai visi, vat kaip ir tu vardiji, šitą strategiją, NPP, e-pilietyje priimti dokumentai, visi, kurie šneka, kad būtina įtraukti nevyriausybinės organizacijas kaip partnerius, yra dokumentai. Praktinis taikymas yra ta sritis, kur tas butelio kakliukas, kur kliūna. Netgi dabar naujoj, pavyzdžiui, Atviros vyriausybės programoje, patvirtintame veiklos plane 2023-25 metų, ten irgi šneka apie tai, kad reikia NVO daugiau įtraukti, bet šnekame jau apie tą kad įtraukti visais etapais, reiškia ne tik tai paklausiau nuomonės ar padariau konsultaciją, bet paskui nežinau, ministerija ruošia kažkokią naują strategiją, pavyzdžiui, šitos kultūros strategijos rengimas bus atnaujinamas ir sudaryta darbo grupė, kur jau visada nuolatos yra NVO, ne tik padaromas atskiros konsultacijos. Tai reiškias iki pabaigos ir iki įgyvendinimo. Čia aš tikrai labai matau, netgi galiu sakyti turbūt didelę pažangą, nes net tokios ministerijos, kaip, pavyzdžiui, Krašto apsaugos atsivėrė apie visuotinę gynybą ir įtraukė nevyriausybinės organizacijas, ko anksčiau nebūdavo. Tai kultūra, sakau, yra tokia labai specifinė sritis, nes kultūros žmonės yra kultūros žmonės, bet sakau, ta patirtis, kad daug metų veikia valstybinės įstaigos arba yra meno kūrėjai, kurie atskirai veikia nu irgi tą sistemą šiek tiek unikalizuoja, nes niekur kitur taip nėra. Manau, kad dėl to ta praktika tokia yra, kad dauguma vis dėlto paliktos kultūrinės biudžetinės įstaigos, kad manau, kad čia turbūt mes jau atsiremėm į esminį klausimą, pasitikėjimą NVO sektoriumi.

GS: Bet galėtume, pavyzdžiui, sakyti, kad vat, kaip ir užsiminėt, kad unikalus tas, unikalizuoja, tai gal tas tarsi užkoduota pačioje kultūroj? Kaip ir sakot, kultūrininkai galbūt kažkas gali būt ar ne manytume?

I1: Visko gali būti, labai sunku pasakyti, bet iš tiesų, ką aš matau ir kuo labai džiaugiuosi, kad per šitą va laiką, kol dalyvauju NVO sektoriuje, kad kultūrinės organizacijos labai prastai organizavosi kaip asociacijos, veikia kultūros žmonės kaip atskiri dauguma - menininkas, tautodailininkas, fotografas ar dar kažką, o dabar ką aš matau per paskutinius, sakyčiau, nu per dešimtmetį kažkur tai, gal šiek tiek netgi mažiau, prasideda kurtis asociacijos, pavyzdžiui, Meno kūrėjų asociacija sustiprėjo labai vat, tą vat kultūrinių ir kūrybinių asociacija ir kitų organizacijų, kurios vienija kitas organizacijas. Tai nėra, kad tiesiog vienos srities, bet atsiranda skirtingas toksai, advokaciją jų didėja ir netgi pagal tai, kaip Kultūros ministerija skiria jiems ir finansus advokacijos stiprinimui, tai aš suprantu, kad jie jau pripažįsta tas organizacijas labiau. Aš nesakau, kad tai yra idealu, toli gražu neideal, nepalyginsi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kaip yra, ten tikrai didelis labai įtraukimas, bet vėl sakau, čia remiasi į žmonės jau sakyčiau, gal Socialinės apsaugos ministerijoj atsirado tokie, pradžioj rėmėsi į žmonės, tada atsirado tradicija ir tada jau yra tęsiama. Pavyzdžiui, į komisijas įtraukiama, į vertinimo komisijas, ten tariamasi, diskutuojama, rengiam nuostatos, o kultūroj yra dar tik tie pradiniai žingsneliai žengiami, bet jie yra teisinga linkme.

GS: Aha, supratau, galima sakyti ir toksai įsitinklinimas lemia, ar ne? Koks tas sukauptas socialinis kapitalas kažkoks, ar galėtume kažką daryt prielaidą, kad pradėjo daugiau vienyti, kai buvo pavieniai?

I1: Jo, galima turbūt sakyti, taip. Aš manau, kad tas įsitikinimas ir tada, kad neatstovauja kiekvienas save atskirai, o bendra šita, duoda to stiprumo ir tada pripažinimo duoda.

GS: Supratau, taip taip, labai įdomus momentas šitas. Tai tada judant toliau, kaip jūs manot, ar, bet čia gal ir atsikartos, bet gal kažką papildomai dar turėsit pasakyti, kad ar galime daryti prielaidą, kad Lietuvoje apskritai sudaromos palankios sąlygos, kurtis, augti, vystytis būtent kultūros srityje NVO?

I1: Ne. Manau, kad nepakankamas. Ne tai, kad ne, bet manyčiau, kad nepakankamas ir tikrai labai matyčiau didelį poreikį tą sustiprinti – jų augimą, stiprėjimą ir ypatingai asocijuotų struktūrų, aš šneku apie skėtinių organizacijų, kur jungia skirtingas, kad kuo daugiau, kaip sakyti eitų ne tik savo interesus, bet platesniais kultūros atstovų interesais atstovaujančios skirtingas sritis. Nes sakau, ką matau kultūroje, kad dauguma dailininkai už save, fotografai už save, norisi to tokio bendrinio šnekant apie kultūros sritį.

Nes tikrai ką nuo ko ir pradėjau sakyti, kad regionai vis dėlto yra ta grandis, kuri yra silpnesnė, kur rečiau atvažiuoja arba ta kultūra yra popso kultūra, o nėra ta gilioji, pavyzdžiui, istorijų namų muziejai dabar apie propagandą, emigraciją, bangas, na va tokių gilesnių nuvažiavimų, tų spektaklių, tokių ne popsinių sakykim to irgi reikia, bet irgi labai svarbu, o tai yra kainuoja kaštus, nesvarbu, kas tai daro, ar valstybinė įstaiga, ar nevyriausybinė. Tai yra labai sudėtinga, o nevyriausybinėms yra dar sunkiau, nes dauguma gyvena pagal projektus, reiškias tas tvarumas ir išlaipinimas, eksploatavimas, pavyzdžiui, nu nežinau 3 metams į priekį, kad jie nuvažiuos ten, pavyzdžiui, Vilkaviškis, Skuodas ar kokia Šilalė, jie negali, nes tiesiog finansavimas dažniausiai yra metinis. Tada tai, kad gali 2 metus, tai čia ne visi dar gali tokius ilgesnius. Aš sakyčiau, aš matyčiau labai didelį poreikį stiprinti organizacijas – tiek jų vykdomas teikiamas paslaugas ir teikiamos paslaugos turiu omenyje, kad nežinau, muziejai, teatrai visa kita, bet tiek ir stiprinant jų advokacijos įgūdžius.

GS: Tai čia kažkas tokio kaip sisteminiu lygmeniu, taip?

II: Taip, taip...

GS: O, pavyzdžiui, kaip teisinė bazė?

II: Mano matymu, teisinė bazė pas mus yra pakankamai gera ir taip pas mus yra tiek daug keičiamų įstatymų per metus, mes lyderiaujame tarp Baltijos šalių, kad sunku tada visus juos kokybiškai greitai pritaikyti, tada jie stringa įgyvendinimo lygmeny. Tai sakyčiau, tas įgyvendinimo lygmuo, bendros praktikos, galbūt gerieji pavyzdžiai, ko turėtų būti daugiau dalinimasi va to, kad įgyvendinimas, kuris stringa. Kaip sakiau, „Lietuva 2050“ strategija labai aiškiai kryptį nubrėžia, kad kultūra yra horizontalus dalykas ir mums svarbus pamatas, kaip lietuviams. Ta prasme dokumentai, kaip ir yra, politinės kryptys yra, įgyvendinimas, kuriame neišpildoma iki galo užsibrėžtų tikslų.

GS: Hmm gerai...

II: Galim šnekėti ir apie atsakomybę, tas irgi labai yra svarbu, kaip ir sakai, susieji ir su ekonomine nauda. NPP buvo užsibrėžta, kad iki 2030 metų bus 30 procentų perduota viešųjų paslaugų. Mes dabar turim, pavyzdžiui, Vilnių, aš atsidariau 2021 duomenis, Vilnius lyderiaujantis yra ir tik 6 procentai. Nerealų, kad iki 2030 m., per 6 metus, mes išaugtume dar 14 procentų, tai čia Vilnius lyderiaujantis, kai kur net 1 procento nesiekia. Tada aš keliu tą klausimą, kas bus už tai atsakingas? Ar tai bus sakoma, ai ups mums nepavyko ir tada nusibrėžkite naują tikslą ir čia yra labai svarbus strateginis dalykas valstybiniu lygmeniu, kad jeigu tu planuoji, kad tu ir dedi pastangas, kad tai pavyktų, o ne kažkur tai kuri dar vieną dokumentą ant viršaus, ai pratęsim.

GS: Taip, taip, o čia matytumėt lyderystę, pavyzdžiui, kad turėtų to imtis nacionaliniu lygmeniu, ar gal savivaldybės galėtų kažką daugiau, vietos lygmeniu?

II: Manau, kad nacionaliniu lygmeniu. Nes kaip ir bebūtų, vis tiek tas nuleidimas nurodymų yra vis dėlto dar labai gajus ir veiklus, jeigu iš kitos pusės, jeigu tai veiktų savivaldybių lygmeniu, tai matytume bent kelias savivaldybes, kuriose gerųjų pavyzdžių.

GS: Teisingai, taip, taip.

II: Nes dokumentus jos turėjo patvirtintus, gaires turėjo, bet matom, kad nevyksta taip.

GS: Taip, iš tiesų, net nesusimąščiau... Gerai tai tada galbūt palieskim būtent tą viešųjų paslaugų perdavimo reiškinį labiau. Kas yra centrinis, bet, žinoma, taip natūraliai atėjom. Tai, vėlgi aš tą pažangos strategiją taip šiek tiek vis miniu „Lietuva 2030“, tai čia irgi pasakyta buvo, kad viešasis sektorius turi teikti tiktai tas paslaugas, kurių negali teikti NVO, bendruomeninės organizacijos, verslo įmonės. Tai iš tiesų mes ir matom, kad NVO užima svarbų vaidmenį socialinių paslaugų teikime, ką parodė ir Covid pandemija, migrantų krizė, kai tarsi buvo toks kaip ir gelbėtojas, kaip pagalba padedant spręst tas problemas. Tai kaip aš ir minėjau, kad žvelgiant į tas kultūrinės paslaugas čia matom tą mažą procentą. Tai kaip jūs manot, čia turbūt kaip ir atsikartosim, bet vis tiek turiu paklaust, kas lemia tokį santykinai mažą mažesnę būtent kultūros paslaugų perdavimą NVO, lyginant sakykim su tom kitoms sritims?

II: Aš sakyčiau, čia turbūt yra keli aspektai. Vienas, nuo ko aš čia ir pradėjau, tai yra pasitikėjimas – nepasitikima, kad nevyriausybinės organizacijos galės kokybiškai, nuosekliai, tvariai tęsti tam tikras

kultūrinės paslaugas. Jeigu mes šnekam, pavyzdžiui, apie kultūros centrą, nes jis turi visada gyvuoti, jis negali gyvuoti tik tada, kai yra pinigų ir užsidaryt. Kadangi tai yra viešoji paslauga... Nu, pavyzdžiui, kaip nu paimkim vaikų dienos centrus, jie ir tęsia paslaugų, jie nesustoja, tai reiškias patirtis ir praktika, kaip tai veikia kitose srityse yra. Tai reiškias, kad tos organizacijos nemanau, kad jos yra kažkuo labai skirtingos, kad jos paimtų ir nutrauktų veiklą. Tai, sakyčiau, čia yra pasitikėjimo reikalas ir gerųjų pavyzdžių daugiau eskalavimas turėtų, vienas dalykas. Antras – kodėl yra baimės? Kadangi yra biudžetinės įstaigos, savivaldybių įstaigos yra įdarbinti žmones. Natūralu, iš tų žmonių kyla natūralus prieštaravimas, kad o kas dabar su mumis bus? Kaip jūs mus atleisite? Nors iš kitos pusės, jeigu tai kažkas, tai, pavyzdžiui, tie patys žmonės išeitų ir sukurti nevyriausybinę organizaciją ir jie vykdytų ir tęstų veiklą, jie galėtų tuos pačius darbuotojus, jeigu jie gerai dirbantis, išlaikyti. Dėl to turbūt natūralu, yra ten kultūros centras, valstybinis, biudžetinis savivaldybės ir jie vykdo paslaugas, nėra kitos paslaugos, dėl to ir pastoviai jie ir vykdo, ir nėra skelbiamo konkurso. Tai čia turbūt tas vienas dalykas iš tų kliūčių, kad tiesiog turi savivaldybė, žengti žingsnį ir sakyti: žiūrėkit, mes norim, kad mūsų kultūros paslaugas teiktų nevyriausybinė organizacija. Kam ir atsirado viešosios paslaugos pirkimas iš kitų teikėjų, tai gali būti ir nevyriausybinės organizacijos, tai gali būti ir privatus sektorius, bet atsirado dėl to, kad būtų kokybė ir prieinamumas žmonėms. Reiškias galutinis tikslas yra geras, tik jo įgyvendinimas užstringa tam tikra lygmenyje, kad nu mes negalime atleisti ten žmonių, o tos nevyriausybinės yra nepatikimos, tai jos veikia, tai neveikia ir visi kiti dalykai. Turi tų gerųjų pavyzdžių matyti daugiau, kad sakytų, okei mes galim pasitikėti, kad čia viskas bus gerai. Lygiai taip pat nuo pasižiūrėkim nežinau, privačių kultūros įstaigų atsiranda kaip „Mo muziejus“. Bet yra ir tų, ir tų, kaip mano šita „Menų spaustuvė“, kuri yra kaip nevyriausybinė organizacija. Man atrodo, ir „MO muziejus“ laiko nevyriausybine save..., nors ten... tai čia vienas dalykas. Mintį pamiršau, dar kartą klausimą pakartok.

GS: Tiesiog, kas lemia, kas galėtų lemti tokį mažą procentą būtent kultūros paslaugų perdavimo nevyriausybinėms sektoriui, lyginant su kitom sritim.

I1: Aš sakyčiau, turbūt dar vienas dalykas, kas lemia, kas, kas man atrodo, kad sakau, kultūros įstaigos yra labai senai veikiančios, daug metų. O socialinės, jų atsirado daugiau, nes atsirado naujų paslaugų, pavyzdžiui, vaikų dienos centrų nebuvo ir jie yra jaunesni sąlyginai. Pavyzdžiui, paslaugos senjorams, jų anksčiau tiek nebuvo, ir kadangi jos atsirado naujesnės, reikėjo, kas teiktų tas paslaugas ir tada, kaip sakyti, nevyriausybinės galėjo konkuruoti, o kultūros, kadangi veikia ilgą laiką, tai jos tiesiog nu nebuvo kažko naujo poreikio naujoms atsirasti ir tada tos veikia senos iš seno laiko. Aš sakyčiau, vat jeigu mes sukurtume naują čia savivaldybę ir tada vat kas teikti kultūros paslaugas, tada jau galėtume NVO konkuruoti, nes jų tiesiog nebūtų... Tas nusistovėjimas ir jų veikimas ilgą laiką. Nežinau, kultūros centras yra aiškus, muziejus yra aiškus jo tikslas ir jeigu veikia tas muziejus, tai yra aiškus, net nėra ko skelbti. Tokį muziejų nepaskelbsi, jis yra veikiantis. Aš sakyčiau, čia turbūt dar iš vienas aspektų, kas man atrodo galėtų būti tas kliuvinys, kodėl jos neperduodamos nevyriausybinėms organizacijoms.

GS: Supratau tada jūs čia kaip ir apibendrinant tiesiog sakytumėt, kad yra tas toksai valdžios kaip naudos nematymas kažkiek ar ne? Tas, kaip kalbėjom, tas pirmas jūsų skirtas apie tą pasitikėjimo stoka?

I1: Bet čia ne nauda. Aš sakyčiau vienas iš dalykų – nepasitikėjimas, o kitas, kaip sakiau, – nėra dėl ko skelbti konkurso, nes jau yra. Tai vienas iš tų aspektų galėtų būti, nepasakysiu kur, kokioj savivaldybėj, kad kultūros centro darbuotojas, tiesiog jam buvo sudėtinga aplinka, ir jis įkūrė savo organizaciją ir palaipsniui organizacija davė jiems kultūros centrą administruoti, nes jis labai gerai darė darbą, pritraukė naujų projektų ir ten darė tų gerų dalykų. Tai yra tų gerųjų pavyzdžių, bet jie tokie vienetai, kad jie ištirpsta visoj daugumoj tarp tų 60 savivaldybių.

GS: Taip, taip. O ką manytume, apie viešųjų paslaugų kultūros srityje perdavimo apie teisinę aplinką? Ar yra kažkokių, tarkim, būtent kultūros sričiai būdingų ten teisinių spragų? Ar nesusidūrėt, nepastebėjot?

I1: Šiaip tai teisiniai klausimai yra geri, jie taikomi bendrai visoms sritims, nėra atskirai išskirtas kultūrai ir neturėtų būti išskirta. Tai manau, kad teisinė yra pakankama, praktinis įgyvendinimas stringa.

GS: Galėtume sakyti, kad NVO yra pakankamai laisvos veikti, ar ne, nes, bent jau skaitant, man susidarė įspūdis, kad būna tokių sisteminių kliūčių, kad gali atbaidyti, čia gal labiau nuo kūrimosi, bet aš bandau ieškot kažkokių sąsajų su paslaugos teikimu, kad yra galbūt kažkokie labai griežti reikalavimai, galbūt apie konkursus galim galvoti, kad sąlygos labai tokios įspraudžiančios kažkokios?

I1: Bet mes apie labai skirtingus dalykus dabar. Nes konkursai yra vienas dalykas. Jeigu tai viešoji paslauga, tai yra garantuotas finansavimas, yra pasirašoma sutartis ir organizacija gauna pastoviai finansavimą. Aš čia tiesiog paralelę vedu su vaikų dienos centrais. Su jais pasirašo sutartis, man atrodo, ten dabar dvimetės, kai kam metai. Bet ir tada jie tiesiog žino, kad jie gauna pinigų ir jie gauna pinigų jau sausio mėnesį. Kas dažniausiai kitoms organizacijoms sudėtinga, nes jie vat priklauso nuo projekto. Bet čia yra 2 labai skirtingi dalykai. Vienas dalykas, kad yra viešoji paslauga, kur tu gauni pasirašius sutartį su savivaldybe ir gauni finansavimą, plus yra projektai, tas yra privalumas, jeigu organizacija gali prisitraukti projektų ir daryti papildomos veiklos arba išplėsti tą teikiamą veiklų spektrą daugiau priimti klientų, vadinamų asmenų, kuriems teikiamos paslaugos, tai čia tik privalumas. Viešoji paslauga tai yra tiesiog garantuojamas valstybės finansavimas ir kurį tu turi pagal tam tikras paslaugas, tam tikram žmonių skaičiui suteikti. Tai čia yra 2 skirtingi, tai šito nereiktų maišyti, bet vėl privalumas, kad biudžetinė įstaiga, jiems nesvarbu nuo metų, su jais nieks naujos sutarties nepasirašo, blogiausiu atveju vadovas kas penkis metus keičiasi, bet ir tai man rodos kultūrinėms įstaigoms negalioja tos kadencijos, nors gal ir galioja dabar kai kurioms, Mažvydo bibliotekos vadovo... Tai galioja. Tai va tai čia, jeigu tai yra biudžetinė įstaiga, tai jinai sau iš metų susidėlioja tas pačias veiklas, apsigina savo biudžetą ir jis dažniausiai jis nesikeičia, toks pats išlieka. Nevyriausybinėms organizacijoms, dažniausiai kaip tada, jeigu tai yra, neteikia paslaugos, tai turi rašyti projektus ir tuos projektus gauna ar negauna, ir dėl to turbūt tas pasitikėjimas, kad pažiūrėk, vienais metais jūs vykdėt veiklą, kitais nevykdėt, bet tai natūralu, kad nevykdė, nes negavo finansavimo. Bet jeigu teiktų viešą paslaugą, tai tas finansavimas iš valstybės jau būtų garantuotas. Nu čia čia tam tikri niuansai, bet teisinė bazė bendrai žiūrint, aš atskirai neišskirčiau kultūros, nes yra bendrai visokių yra, manau, sureguliuojamas pakankamas, jeigu kažkas yra nepakankama arba kažkas iš praktikos, matome, kad reikia patobulinti, tai pakankamai pas mus pas mus geranoriškai galima pakeisti ir apsiginti ir nėra didelių kliūčių kažkokių. Pavyzdžiui, mes dabar NVO plėtros įstatymo šiek tiek pakeitėm, tai dažniausiai įstatymą pakeisti užtrunka bent 2 sesijas. Čia per vieną sesiją buvo pateikta, pasvarstyta, nes ten mažas dalykas, tai tikrai tas geranoriškumas yra.

GS: Nu įgyvendinime stringa...

I1: Taip, įgyvendinime, ir vėl, kaip sakyti, šitas Seimas yra palankūs NVO sektoriui matom. Man atrodo, kad jau žmonių sąmonėj atsiranda tas NVO sektorius, kaip atskiras sektorius, profesionalus, kuriame žmonės dirba ir jau toks supratimas yra. Tai aš manau, kad čia laiko klausimas ir kultūros truputį paaugs. Bet nu ką mes vertiname? Kodėl Vilniuje didysis procentas? Dėl to, kad Vilniuje yra daugiau žmonių, daugiau kam teikti paslaugas, nes kultūros sektoriaus vis tiek tos paslaugos, kad ir viešosios, dalis jų nori dar ir papildomai užsidirbti, sakykim, šalia bent jau. Nes tai yra dažniausiai didelės patalpos, kurias sudėtinga ir brangu išlaikyti, kai pabrango elektra, šildymas, daug kam sudėtinga, kad ir gautos panaudos būdu iš savivaldybės, tam tikri dalykai galų gale kėdės, ekranai dar visokie apšvietimai. Tos sąnaudos yra daug didesnės negu kitose srityse veikiančioms organizacijoms. Nešneku apie sporto, bet sportas yra visiškai specifinė sritis, ten daug netikrų NVO.

GS: Taip, tai tada apie tą viešųjų paslaugų perdavimą būtent kultūros srityje reiškini palietėm tuos teisinius dalykus, ką sakėt, kad visai negalėtų būti kaip matoma kliūtis, nes visai galima pakeisti tai.

I1: Taip, taip, bet aš sakyčiau, kad ji yra pakankama, tai yra pakankama teisinė bazė. Tuo labiau 2050 strategijoje yra numatyta, ką reiškia, kad 2050, kai numatyta, tai reiškia ir teisinės dokumentai bus orientuoti į tai.

GS: Supratau, ir dar tada man norisi būtent šituo klausimu paliesti tas NVO. Ar būtų galima sakyti, kad tas paslaugų perdavimas stringa ir dėl to, kad, tarkime, NVO neturi pakankamai finansinių išteklių?

II: Aš sakyčiau ne tik finansinių, bet ir žmogiškųjų išteklių, bet natūralu, kad tai remiasi į finansinius. Iš kitos pusės, kaip sakyti, jeigu organizacijos žinotų, kad jos teiks tam tikras paslaugas, susirastų tų žmonių ir įsidarbintų. Tik tai vėl dalykas norisi to tvarumo ir tęstinumo, kad tai nebūtų, pavyzdžiui, metams daviau ir paskui, kaip sakyti, atėmiau, nes *ai kažkas man nepatiko*. Čia vis dar remiasi dalykus į tuos dalykus, nes jeigu nori, kad žmonės turėtų profesionalius žmones ir jie, kaip sakyti, užaugtų, organizacija teiktų tas paslaugas, kokybiškas, naujoviškas, kūrybiškas. Tai tu turi tuos žmones, ne metams reikia, ilgalaikę perspektyva reikalinga. Kad žmonės jaustųsi saugūs, nes atėjau įsidarbinti, noriu, kad bent, nežinau, du metus padirbėti. Tai aš sakyčiau, tas yra svarbus aspektas, ne tik finansinis, tai finansinių trūksta, bet, kaip sakyti, turint žmogiškųjų išteklių galima parašyti projektą ir galima prisitraukti, bet kadangi mes remiamės į žmogiškuosius išteklius, tų rankų dažniausiai neužtenka. Nu paprastas pavyzdys, aš iš *<mini NVO skėtinę organizaciją>* galiu pasakyti, kad va dabar sausio mėnesis, gruodį pateikėm, iki sausio 5 reikėjo pateikti ataskaitą. Dabar, sausio mėnesį mes turim pateikti 3 paraiškas, kur baigiasi terminai, vasarį dar vieną ir taip toliau sekti dalykus tam, kad galėtume šiais metais ir kažkokių papildomų dalykų. Kitas dalykas, vėl priklauso nuo organizacijos, kitos organizacijos pavyzdžiui, nerašo mažų projektų, juos labai sunku administruoti, administravimo kaštai gaunasi didesni. O savivaldybės lygmeniu... Pavyzdžiui, Šiaulių savivaldybėj, kultūrai 2021 m. duomenimis, 3,85 proc. Bet, pavyzdžiui, lyginant sumom, tai biudžetinėms įstaigoms skirta beveik 14 milijonų, o NVO skiriama tik tai arti milijono, nesiekia milijono, nu tai vat proporcingai skirtumas yra tikrai labai milžiniškas, labai didžiulis, bet tai konkretus pavyzdys, nes Šiauliuose yra kultūros skyrius, kuris skelbia kultūrinėms organizacijoms konkursus, administravimas yra toks sudėtingas ir toks *mikro management'as* ten yra, kad organizacijos, net neteikia Šiauliams ir sako, mes ieškom kito finansavimo. Tai čia atsiremiam į savivaldybes ir joms yra kaip sakyti, duodamas atgalinis ryšys, kad žiūrėkit mums netinka, netinkamos sąlygos, nuostatai netinkami, labai dideli reikalavimai ir tiesiog tai vėl paduoda pavyzdį, kad tiesiog savivaldybė nesuinteresuota, kad organizacijos klestėtų, būtent apie kultūrinės srities šneku, nes jeigu jie būtų suinteresuoti, tai atsižvelgtų ir keistų nuostatus. Ir čia visiškai nesenas pavyzdys. Nors procentas kaip ir procentas, kaip yra 3,85, nu šiek tiek didesnis, bet iš esmės, nu turima omeny, kad Šiauliai yra vienas iš didmiesčių, tai bet koku atveju organizacijos tikrai ne viena skundėsi, kad jie neteikia dėl to, kad yra sudėtingas administravimas ir, kas yra turbūt blogiausias ar liūdniausias dalykas, kad savivaldybė sako ne ne ne, pas mus viskas yra gerai. Nemato ir negirdi.

GS: Na o gal tada galima iš NVO perspektyvos žiūrėti, galvoti, kad tai yra tarsi toks užkoduotas konfliktas, kad tarsi valdžia, savivaldybė, gal nori NVO matyti kaip stiprų partnerį, kuris galėtų teikti paslaugas, bet kartu nesudaro galimybių, kaip matom, finansavimas gali šokinėti – metams gauna, metais ne, gal galėtume sakyti, kad labai sunku iš šitos situacijos išeiti? Trumpai tariant, tarsi tikisi, kad NVO bus stipri, kad jinai galės teikti paslaugas, bet kartu daro viską taip, kad ji neturėtų galimybių stiprėti?

II: Paprastai paklausk klausimo, ką nori sužinoti?

GS: Ar nėra tarsi užburtas ratas, kad iš NVO tarsi tais dokumentais kaip ir nurodoma, tikimasi, kad jos bus stiprios, galinčios teikti kažkokią, tarkim, paslaugą, bet praktikoje kaip matome tas įgyvendinimas stringa ir net kažkokios tokios sisteminės kliūtys yra, kad jos, kaip ir nėra pajėgios tam konkuruoti, tarkim, su savivaldybių biudžetinėms įstaigom?

II: Nu pirmiausia remiamės į tai, ką jau šnekėjom, į kelius dalykus, NVO nėra pajėgios konkuruoti, nes valstybinės įstaigos a) turi nuoseklų pastovų finansavimą, joms nereikia kovoti ir apsiginti; b) dažniausiai turi patalpas, kurioje gali vykdyti paslaugas ir joms tai nekainuoja papildomai ir turi natūraliai, kadangi turi finansavimą, turi žmonių skaičių, kurie dirba toje biudžetinėje įstaigoje. NVO dažnu pavyzdžiu neturi savo patalpų, gali gauti panaudos būdu arba nuomotis tas patalpas. Žmonių skaičius taip pat priklauso nuo projektų, kadangi dažniausiai turi praeiti sutartis, kiek turi projektų, tiek turi žmonių, bet dažniausiai tie žmonės įgyvendina veiklas, kurias kuriems jie gauna finansavimą, tai ta prasme, bet jeigu tai jie gautų tos viešosios paslaugos teikimą, tai jie gautų tam tikrą pinigų sumą vykdyti paslaugoms ir vėl mes atsiremiam, jie neturi patalpų, tos patalpos kartu yra nesuteikiamos. Nežinau, ar priklauso nuo

savivaldybių, žinau, kad gali būti dvimečiai projektai, trimečiai, pavyzdžiui, ar savivaldybė pasirašo tik metam ar pasirašo dviem, reiškias po metų tu vėl turi įrodinėti, kad tu esi ne žirafa ir kad tu teiki tas paslaugas ir pasieki rodiklius ir gerai pasieki. Tai reiškia, kad tu turi, ta prasme parodyti daug daugiau negu iš tiesų turi ta kultūrinė įstaiga, kuri yra biudžetinė. Pavyzdžiui, tu turi parodyti, kad jeigu ten tau reikėjo 100 žmonių pasiekti, tu pasieki 100, bet plus dar paėmei 20, kur papildomai kažką pritraukei iš projektuko. O valstybinė įstaiga 100 pasiekė 100 pliusiuką užsidėjo. Taip, sakau ir viskas, viskas yra gerai, Kai mes šnekam apie NVO, mes šnekam ir apie kokybę. Norim tos kokybės ir norim įvairiapusiškumo kitokių kampų ar kitokių nuomonių, ką NVO dažnu atveju gali. Tai taip, gauname užburta ratą, tam reikia stiprinti NVO ir auginti. Dabar tas sektorius yra pakankamai dar silpnas, lyginant su socialine sritim. Tiktai dėl to, kad jis nebuvo nuosekliai stiprinimas, finansuojamas, įtraukiamas galų gale į sprendimų priėmimą, nes socialinis sektorius pastaruosius 10 metų buvo labai smarkiai auginamas, tai matom tos dienos centrus, kur dalis yra valstybinio arba savivaldybinio, bet dalis yra NVO, bet NVO ženkli dalis yra, taip pat paslaugos senjorams, paslaugos namuose teikiamos žmonėms jau gali NVO dalyvauti konkursuose, kur jie gali konkuruoti ir teikti tas paslaugas. O kadangi valstybė tas paslaugas perka ir jie neturi savo, tai dažniausiai imamas ir NVO, o kultūros tiesiog neskelbia, kad įgyvendinti kažkokią parodą. Natūralu, neskelbs, nes yra muziejus, kuris tą parodą ir įgyvendins. Ir tada lygiai taip pat galvojant, jei yra muziejus, kuris turi patalpas, kuris gali surengti tą parodą, kam kviesti NVO, kuriai tu mokėsi papildomai iš pinigų, nes muziejai šiaip ar taip gauna pinigus, tada jiems dar reikės patalpų, tos patalpos kainuos, tie kaštai išauga, taip gaunasi, tartum nelogiškai. Bet galbūt tas, jeigu darytų NVO, iš kitos pusės, gal būtų paroda kūrybiškesnė, gal būtų patraukli vaikams, būtų daugiau edukacinė, ne visiškai tokia mirtis jūroje. Kur kartais pasižiūriu ir galvoju *Jesus Christ, ką jie čia daro*. Su visa pagarba žmonėm, bet galvoti, kur tuos žmones perkelti, to atsinaujinimo tikrai labai reikia. Iš kitos pusės, jeigu mes šnekam apie mažesnius miestus, nepadarysi tenais daugiau tokių... Pavyzdžiui, dabar vat Zarasuose, man atrodo, Saukų muziejus atsidarė. Jis yra privatus, privačia iniciatyva ar ten kuriasi tų iniciatyvų, bet nu tam turi ateiti, jau ateina jie su finansus, jie planuoja, kad rašys projektus. Kražiuose irgi ten stiprėja, bet tiesiog labai daug eina iniciatyvos ir labai daug daro renginių, tiek juk kražiškiai, kurie išvažiuavę, ten vietoj, bet kiti neturi tiek finansavimo, neturi tiek galimybių ir jeigu ten nėra, nežinau vienas kultūros centras, tai jis ir yra, ir daugiau tu negali prikurti daugiau kultūros centrų ar muziejų, nes nebus tų lankytojų, kas ateis. O jeigu tu šneki apie lankytojus, nori pritraukti reiškias, tu turi kurti infrastruktūrą, turi būti maitinimas, turi būti apgyvendinimas, kas jau yra papildomi dalykai, bet, pavyzdžiui, dienos centras, vėl grįžtu prie socialinių... Labai sunku lygint, jeigu ten yra vaikų, tai jie ir bus ten, jiems reikės tų paslaugų. Nereikia, kad atvažiuotų daugiau, nes ten yra 20 vaikų ir jiems tų paslaugų reikia ten 20, o su kultūra gaunasi kitaip. Parodos gi nekeisi kas savaitę, tie patys 20 šeimų atėję pasižiūrėti... Čia labai labai skirtingas dalykas, bet aš manau, kad čia turi atsirasti tradicija ir praktika, per geruosius pavyzdžius, kad dalį, didesnę dalį kultūrinių paslaugų galima perduoti ir nevyriausybinėms organizacijoms. Bet taip, taip, tai grįžtant prie tavo klausimo, taip, jas reikia auginti, stiprinti jau dabar, nes nu tiesiog jos neužauga per dieną.

GS: Taip, iš esmės jau visiškai žinokit ir link pabaigos gal tiesiog dar norėčiau užklausti, nors tikrai mes sukamės aplink tą patį, bet gal kažkas nepastebėta, bet būtent apie tą viešųjų paslaugų teikimą kultūros srityje. Ar įsitinklinusi NVO, sakykim, turinti tų kažkokių, galbūt daugiau kontaktų su savivaldybe, dalyvaujanti kažkokios veiklose, labiau palaikanti ryšį galėtų, tarkim, turėti daugiau galimybių teikti paslaugas?

II: Negaliu šito atsakyti, negaliu pasakyti, čia labai sunku. Nežinau, tikrai negaliu, neturiu tokių duomenų. Bet mes šnekam apie tą patį, iš tos pusės, jei NVO yra stiprinamos, jei yra konkursai, kur gali dalyvauti, nu kaip mes šnekam apie stiprinimą, reiškias turi būti kažkokie konkursai, nežinau, miesto renginiams, kultūriniais, šventėms organizuoti, tą pačią parodą surengti ar atsivežti kažkokią. Reiškias turi būti kultūros biudžetas, skirtas nevyriausybinėms organizacijoms. Tada jeigu jas nuosekliai auginant... Aš visada sakau, tai gali būt partnerystė, pavyzdžiui, NVO ir biudžetinės įstaigos, darant

kažką kartu, nebūtina iš karto paimti ir viską perduoti. Gali būti tarpiniai tam tikri variantai, kur naudojasi bendromis patalpomis kartu ar daro kažką tai, irgi galimas variantas, jeigu mes šnekame apie mažesnes savivaldybes. Yra tam tikra kultūros specifika, kad savivaldybėms tai nebus prioritetas. Finansai visada eis socialinėms sritims, dažniausiai socialinė, sveikata, kur labiausiai reikia, kur labiausiai skauda žmonėms. Kultūra gaunasi, kaip sakyti, desertas. Nors sakom desertas, bet jis iš esmės yra būtinas mūsų sielai ir vidui, kad mes augtume. Tai reiškia, dažniausiai jis lieka ir ant tų antraeilėjų dalykų ir dėl to irgi to strigimo yra. Bet auginimas, pripažinimas, pagalvojimas, būdai, pavyzdžiui, jeigu mieste nėra nevyriausybinės organizacijos kultūros srityje, gal gali iš kitos savivaldybės atvažiuoti, teikti paslaugas, tų sprendimų tikrai yra, ir visokių išiečių. Bet iš kitos pusės, pavyzdžiui, vat kas yra paradoksas, pavyzdžiui, Kultūros taryba yra vienas gerasis pavyzdys, kaip skirstomas finansavimas kultūrinėms organizacijoms ir kitoms, kurias teikia kultūrinės paslaugas ir netgi kaip buvo NVO kuriamas fondas ir kiti fondai, kur NVO programos, konkursai, dažnai atsiremiami į Kultūros tarybos pavyzdį, nes ten buvo labai aiškiai, viskas sureglamentuota ir visas vertinimas, visas procesas ir nuostatai. Sakau, yra tų gerųjų pavyzdžių, iš ko kiti mokosi, bet nepakankamai, nes Kultūros tarybos turimas fondas neužtenka visai Lietuvai padengti, reiškia, tas pastiprinimas turi ateiti ir iš savivaldybių. Šnekant apie savivaldybių biudžetą dažnai būna, kad jie pakrapija po tūkstantį eurų ar dar kažką. Už tūkstantį eurų metam tu gali sumokėti kažkokią algą, gali padaryti renginį, nediduką, kai žinai, kad padarei kažką gerai, tai tu skiri tam laiko pakankamai. O jeigu žmogus dar kitur dirba, natūralu, kad organizacija neauga ir nestiprėja.

GS: Taip, taip, o dar sakykit man toks klausimas iškilo, abstraktesnis toks, kaip sakėt, kad kultūra toks desertas, ar ne, kad vis yra kitų sričių kam skirti, tai tas visas dabar didesnis finansų skyrimas gynybai, ar tai irgi turės kažkokios įtakos, kad kultūrai dar tarsi toliau..? Ar, kaip manot, ar nepaveiks? Nes ir Covid pandemija, sveikatos apsaugai labiau, dabar matome karą, kas reikalauja stiprinti gynybą, tai kultūrai dar vis tolsta ar, kaip manot, pozityviai išsibalansuos?

I1: Aš manau, kad bus profesionaliai, nebus taip, kad nubraukta bus tiesiogiai nuo kultūros, nuo visų sričių šiek tiek bus nubraukta. Valstybės biudžetas yra toks, koks yra, pinigų neprispausdinsi, neišplėsi, natūralu, bus mažinimas nuo kitų profesionaliai. Mano paprastu požiūriu, valstybėj pinigų yra, paskirstymas kartais būna keistas. Vėl artėja rinkimai, vėl priklauso nuo to, kas bus valdžioje, koks bus ministras, ar bus suinteresuotas, kad kultūra gautų finansavimą, augantį finansavimą, stabilų, ar ne. Nes kas irgi labai konkretus pavyzdys yra, kad kultūra turbūt viena iš paskutinių sričių, kuri gavo Europos sąjungos finansavimą. Nes tiesiog jie nepateikdavo, kas jiems yra svarbu. Nu tai čia šneku apie informaciją ne tik tam laikotarpiui, prieš tai šiek tiek gavo, bet jie buvo vieni iš tų paskutinių, kur žemės ūkis, socialinis gaudavo, jie būdavo, kad arba labai labai mažai arba praktiškai nieko.

GS: Tai dėkui, labai įdomu jūsų klausytis, jūsų įžvalgų, jūsų patirties ir iš tiesų taupant jūsų laiką, galbūt kažką norėtumėt pridėti, ar jau kaip ir manot, kad apkalbėjom esminius dalykus?

I1: Man kas dar visą laiką įdomu, tai vienas aspektas, ką iš karto liečiau, tai atotrūkis tarp didžiųjų miestų ir regionų, manau, kad yra labai svarbus aspektas, tam tikras pasiteisinimas, kodėl neatsiranda daugiau tų paslaugų tokių, kokių jų reikia. Ir dar vienas aspektas, kad tas nuoseklus NVO auginimas kaip partnerio yra tiesiog būtinas dalykas. Ir netgi paliečiant tą tavo klausimą dėl gynybos finansavimo, netgi tokiu atveju, mažai tikėtina, bet galimu, jeigu nutiktų ir pas mus tokia x diena, vis dėlto kultūros įstaigos yra tos įstaigos, kurios turi dideles patalpas, natūralu, žmonės eitų ir čia slėptųsi. Reiškia, jų vis tiek reikės, patalpų ir jų resursų turimų, žmonių, kurie padėtų. Buvo daug niuansų, bet bet kokiu atveju kultūra manau, kad netgi bet kokiu metu yra svarbus aspektas, netgi kovidu jie susigalvodavo tų dalykų, kaip galima pateikti ir per televiziją rodydavo tų spektaklių visokių žmonėms. Tas yra poreikis, yra reikalinga. Dar vieną aspektą pamiršau, gal prisiminiu, daug pas mane minčių bėgioja...

GS: Labai geros mintys ir tikrai, tai jeigu prisiminsit galit pasakyti, bet šiaip dėkoju jums labai, stabdysiu tada įrašymą.

Interviu Nr. 2

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I2

Koduota institucija: skėtinė NVO

Data: 2024 m. vasario 7 d.

Trukmė: 32:50

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su skėtinės NVO atstove 2024 m. vasario 7 d.

GS: Šiandien yra 2024 m. vasario 7 diena ir šios dienos interviu informantė yra aktyviai veikianti kultūrinų NVO lauke. Tai dėkoju dar kartą, kad sutikote prisidėti prie tyrimo, kuriuo siekiama suprasti viešųjų paslaugų perdavimo NVO Lietuvoje reiškinį, konkrečiau siekiant atsakyti klausimą, kodėl, nepaisant tų deklaruojamų gražių tikslų, stringa viešųjų paslaugų perdavimas kultūrinėms NVO. Na ir pirmas mano klausimas toks yra gana abstraktus. Iš esmės toksai, kad poreikis rūpintis ir puoselėti kultūrą yra įtvirtintas strateginiuose dokumentuose. Pavyzdžiui, strategijoje „Kultūra 2030“ remiamasi nuostata, kad kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Taip pat sutariama, kad tai yra labai svarbus aspektas kalbant apie visavertį kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimą, kad tai susiję ir su politinės demokratijos raida. Tai ta svarba, apibendrinant galima teigti, tikrai neabejojama, tačiau kaip visgi, jūsų nuomone, ar kultūros sričiai Lietuvoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I2: Ačiū labai už pakvietimą dalyvauti interviu ir už klausimus. Labai geras jūsų pastebėjimas, kad tai, kas yra nustatyta strateginiuose dokumentuose, dažnai nėra taip paprastai įgyvendinama atitinkamuose lygmenyse. Jeigu pastebėjote, tam tikra struktūra susiformavusi per ilgesnį laikotarpį, per nepriklausomybės laikotarpį, pavyzdžiui, kultūros ministerija jina turi pavaldžias organizacijas, tas tinklas yra pakankamai platus. Ir iš tikrųjų kultūros ministerija labai atsakingai rūpinasi šitų organizacijų veikla, gyvenimu, aprūpinimu, finansavimu ir panašiai. Tačiau nevyriausybinis sektorius, kuris irgi susiformavo nepriklausomybės laikotarpyje, jo nebuvo ankstesnėj santvarkoj. Jis sustiprėjo ir dabar darbuotojų yra tikrai apie 50 %, jeigu ne daugiau, nes ankstesniais duomenimis, 2021 metų, man atrodo, buvo apie pusę darbuotojų, dirbančių nevyriausybiniam sektoriuje. Tai reiškia, kad vis labiau kultūros sektorius įsitvirtina būtent nevyriausybiniam sektoriuje. Tai reiškia, kad tiek jauni žmonės ateina dirbti į šitą sektorių. Šitas sektorius pagal visus tyrimus, Europos Sąjungos tyrimus, yra lankstus ir labai prisitaikantis, palankus darbdavys jaunimui, palankus darbdavys žmonėms, kurie nori lanksčių darbo sąlygų. Tačiau visas reglamentavimas, mes matome, kad, deja, stringa ir, ko gero, tai, kas yra įtvirtinta strateginiuose dokumentuose, vėlesniuose poįstatyminiuose aktuose įvairiuose, tvarkose ir panašiai, vis tiek stengiamasi nueiti saugesniu būdu, saugesniu keliu ir rinktis žinomą kelią, paskirstyti lėšas pavaldžioms įstaigoms ir organizacijoms. Todėl, kad, matyt, ir mūsų visuomenėje vyraujanti tam tikra nuostata, nepasitikėjimas, yra apskritai valstybės mastu didelė problema, kad mes nepasitikime institucijomis, piliečiai nepasitiki institucijomis, institucijos nepasitiki piliečiais, taip pat nepasitiki institucijos nevyriausybinio sektoriumi. Nesakau, kad visur yra taip, tačiau atsakomybių perdavimas jis apie tai ir kalba. Jeigu mes turėtume didesnę pasitikėjimą, atsirastų daugiau paslaugų, kurias norėtumėte deleguoti todėl, kad valstybei yra per brangu išlaikyti platų tinklą. Valstybinių institucijų tinklas dažnai būna nepaslankus, jis tikrai inovacijoms, tam lankstumui, tikrai yra didelis iššūkis valstybinėms biudžetinėms organizacijoms. Tuo tarpu nevyriausybinis sektorius jis labai greitai jaučia tiek rinkos tendencijas, jis labai jaučia lankytoją, vartotoją, kaip mes bepavadintume, jaučia nuotaikas. Taip pat nevyriausybinis sektorius daug bendradarbiauja tarptautiniu lygiu. Tarptautiniu mastu greitai perima inovacijas tam tikras. Todėl, kad kitaip neišgyventų, neišliktų. Turi suktis, taip, sakykime. O iš čia ir ateina ir inovatyvios veiklos, ir įtraukimas visuomenės, ir populiarinimas -tikrai labai daug kompleksinių

veiklų ir kompleksinis vertės paketas. Ir tarsi mes ir suprantame tai, bet kai ateina klausimas dėl finansavimo ar perdavimo paslaugų, tada išskyla, o kaip mes kontroliuosime? O kaip mes įvertinsime? O kaip mes matuosime, pamatuosime ir panašiai. Čia, suprantate, tai yra susitarimo klausimas, jeigu mes nusprendžiame, kad einame tuo keliu, tai tada mes sėdame prie bendro stalo ir kuriame tam tikrus mechanizmus tam tikras schemas, kokiu būdu perduoti tas veiklas, bėda yra tame, kad nevyriausybinis sektorius regionuose yra gana silpnas arba jisai savęs neatpažįsta. Yra ir vietos savivaldos, aš drįsčiau mesti akmenuką, į vietos savivaldą. Apskritai regionuose ne visada atpažįstama vertė kultūros, jeigu mes pasižiūrėsime į kokias šiaurės šalis, į Daniją, į Suomiją, kur kultūra apskritai integruota, neįsivaizduojama, kad kažkoks regionas kažkokia vietovė, neturėtų savo kultūrinio identiteto. Ten irgi labai stiprus yra nevyriausybinių, bendruomeninis tas įtraukimas labai svarbus. Mes norim lygiuotis į šitas šalis, bet reikia perimti ir tą kultūrą atitinkamą. Paminėsiu apie vieną atvejį. Galbūt Klaipėdos, aš nežinau, ar jūs girdėjote, neseniai iškilęs toks reiškinys, kur pasikeitus valdančiajai daugumai, išrinkus naują miesto tarybą buvo suformuota tokia institucinė darbo grupė, kuri vertina kultūros projektus nevyriausybinių organizacijų, tačiau iš aštuoniolikos, vos ne dvidešimties narių toje valdyboje, taryboje, patariamojoje institucijoje, kaip beįvardinsi, yra vienas nevyriausybinkas, visi kiti yra pavaldūs merui, pavaldžios organizacijos, institucijos. Taip, savivalda yra nepriklausoma. Bet su tuo irgi reikia kažką daryti, reikia, kad kokius saugiklius dėti, nes nu tai yra visiškai nedemokratinis būdas ir demokratija turi būti apsaugota. Nevyriausybinis sektorius jis labai jautrus yra ir jį labai lengva yra palaužti ir tam tikras iniciatyvas. Aš turiu pasakyti, Klaipėdoje nevyriausybinių organizacijų tikrai labai aukšto lygio ir buvo, yra ir kol kas dar jos tebėra labai aukšto lygio ir tarptautiniu mastu pripažintos, tai jau tikrai ne vien Lietuvos mastu, bet tarptautiniu. Tai nežinau, čia gal taip plačiai, komentaras toks, sukonkretinkit, į kurią pusę labiau...

GS: Ačiū labai, tikrai labai įdomios išvalgos, čia vis žymiuosi, ką noriu dar paklausti jūsų, nes tikrai labai taip apžvelgiate visapusiškai. Tai gal pirmiausia norėčiau sustoti prie to, kad jūs minėjote, kad yra per brangu, kad tas nepaslankus valdžios sektoriaus tinklas, kad baimė tas atsakomybes perduoti? Tai gal galima būtų, remiantis tokiomis jūsų mintimis, sakyti, kad į bent jau NVO, kultūros srityje fokusuokimės, nėra žvelgiama kaip į partnerį iš valdžios.

I2: Absoliučiai, tikrai taip ir tą mes ne vieną kartą pažymėjome, kad vyrauja, mūsų manymu, toks iš viršaus į apačią požiūris. Nevyriausybinių organizacijų yra tos, kurios yra tos, kurios yra prašytojos, tos, kurios ateina išekvoti biudžetines vietines lėšas ir panašiai, kad nežiūrima į partnerį, kuris kuria vertę ir kuris bendradarbiauja įgyvendinant taip pat strateginius tikslus, kaip sukurti visuomenei gerovę. Ir, beje, už daug mažesnius kaštus todėl, kad jeigu mes palygintume, kiek dirba žmonių nevyriausybiniame sektoriuje, kokius darbus, projektus padaro ir kiek dirba biudžetinėse organizacijose, tai mes tikrai pamatysim labai didelį skirtumą. Ir kiek tarptautinių projektų padaro ir vidinių projektų, ir renginių kiek padaro ir komunikacijos. Žodžiu, žiūrėkit, tikrai labai platus spektras. Tai ir nevyriausybiniam sektoriui, nesakau apie dabar biudžetiniam sektoriui, nesakau apie viską, tikrai yra labai puikiai dirbančių įstaigų, organizacijų, bet vėlgi reiktų pasižiūrėti į kartus, tos puikiai dirbančios organizacijos tai vat, kiek jos išleidžia lėšų, ar ne, būtų įdomu irgi palyginti analogus tam tikrus. Aš labai mėgstu duoti tą pavyzdį, „Saulę ir jūrą“. Tai yra nevyriausybinių organizacijų produktas. Pasakykite man tą vieną pavyzdį, biudžetinio sektoriaus, kuris būtų sukūręs kažką panašaus ir būtų šitaip monetizuota, šitaip išviešinta tarptautiniame lygyje. Jeigu mes paskaičiuotume, tai „Saulė ir jūra“ paminėjimų ir Lietuvos paminėjimo buvo ženkliai daugiau negu, visa komunikacijos strategija, kurią valstybė išleidžia lėšas tam, kad paminėjimus įvairiausių, ten įvairiausiuose renginiuose paskaičiuotų Lietuvos paminėjimus. Tai yra nesulyginama vertė. Jeigu mes pradėsime giliai analizuoti ir žiūrėti, tai čia tikrai yra daktaro disertacijos tema.

GS: Taip, taip tikrai įdomu, o dar žiūrėkit, taip užsiminėt, galbūt jums šauna į galvą, koks pavyzdys? Tarkim, to, kaip viešojo paslauga yra perduodama sėkmingai, tai kultūrinei NVO, ar ne, ar koks anti-

pavyzdys? Na, kaip nevyksta, tai turbūt kaip ir sutariam, kad trūksta to, tai galbūt kažkokį gerą pavyzdį jums taip pavyktų dabar sugalvoti?

I2: Tai vienas iš pavyzdžių galėtų būti, beje, mūsų pasiūlytas buvo, kaip kultūros sektorius prisideda prie kitų sričių, vertės sukūrimo kitoms sritims. Tai pavyzdžiui, yra toks „Socialinis receptas“, veikla, kurią kuruoja sveikatos apsaugos ministerija ir tas „Socialinis receptas“, nežinau, ar jūs girdėjote ką nors, tai mūsų siūlymu nevyriausybinis sektorius turėjo eiti lygiagrečiai su biudžetinėms organizacijoms ir teikti paslaugas. Ir tikrai žinome, kad ir norėjo, ir buvo pasiruošę sudalyvauti, deja, pilotiniame projekte tas neįvyko. Mūsų siūlymu tikrai reikėjo pabandyti būtent piloto laikotarpyje, tai buvo praeiti metai, pabandyti ir su nevyriausybiniais sektoriumi, pajudėti ir pažiūrėti, bet vėlgi nueita buvo saugesniu keliu, kaip visada. Paprasčiau pasakyti savo biudžetinėms įstaigoms jūs darykite tą tą tą. Suprantama, bet, kaip ir sakau, saugesnis būdas, bet šiais metais vėl truputį vėluoja, mano žiniomis, tai tik nuo 2 pusmečio prasidės nuo tos veiklos, žiūrėsime, kaip seksis, bet tai vat vėl vienas iš pavyzdžių. Jeigu jūs pasidomėtumėte tuo receptu, jūs pamatytumėte, kad biudžetinis sektorius turi labai labai menką įvairovę. Tai, ką atneša nevyriausybinis sektorius, jis atneša įvairovę. Kaip ir minėjau, jie nebijo žmonių, jie dirba su žmonėmis, jie yra arti žmonių, todėl, kad tai yra kasdienė duona, tai yra žmonės, su kuriais jie dirba betarpiškai. Tuo tarpu biudžetinis sektorius, kur pagalvoja, turim kažką ir pasiūlykim jiems tiesiog va. Tai va vienas iš pavyzdžių, be abejo, mes turime eiti į ugdymo sferą. Tai čia jau ir popamokinės paslaugos gali būti, dar didesnis nevyriausybinių organizacijų įtraukimas netgi į formalų ugdymą. Apie kurį mes irgi kalbame, kad tai atneštų, apskritai, formuotų ir skonį vaikų, ir įtraukimą. Vaikai, pavyzdžiui, dažnai kai susiduria su biudžetiniu sektoriumi ir jeigu pavyksta, viskas labai gerai, bet jeigu nepavyksta ir, pavyzdžiui, pamokos ar kažkokia popamokinė veikla jinais būna nuobodi, tai atitraukia tai numušą bet kokį norą ateity turėti, ką bendro su kultūra ir jeigu tų įgūdžių nėra stiprių šeimoje, vaikui išvis nėra galimybės susiformuoti, suformuoti tą poreikį kultūrai. Na, o kultūra yra vienas iš variklių kūrybiškumui. Apie kūrybiškumo kompetencijas mes nuolat kalbame. Ir aš susitinku su startuolių kūrėjais, irgi kalba apie šitą kompetenciją. Globaliame kompetencijų indekse kūrybiškumas yra 2-oje vietoje išskirtas kaip geidžiamiausia kompetencija. Tai iš dvidešimties sąrašo 2 vietoje. Tai bet iš kur jis kyla, iš kur kyla kūrybiškumas? Tai vat mes ir turim pasižiūrėti į šaknis. Be abejonės, kai paskaitai apie įvairius susiformavusius tyrėjus, kaip jie ateina prie savo kažkokių išradimų, atradimų, inovacijų ir panašiai, visada šalia eina tas kūrybinis dėmuo. Tai žmogus grojo, tai šoko, tai piešė, tai dalyvavo, aktyviai kūrė, tais filmus kūrė, tai operatorium, tai fotografavo. Visur yra kūrybinis elementas, tik mes visuomenė to neatpažįsta, ir politikai to neatpažįsta, todėl kultūra va kaip jūs ir sakote, tarsi gražiai aprašyta strateginiuose dokumentuose, bet realybėje dažnai yra neįvertinta.

GS: Taip, labai įdomu jūsų klausytis ir, pavyzdžiu reikės pasidomėti daugiau, nes tikrai atrodo vertas dėmesio ir ypač dar tyrimo rėmuose tikrai aktualus. Sakykit, kadangi tas laikas jūsų ribotas, dar noriu užbėgti ir į tą NVO pusę. Kai mes kalbam apie tą paslaugų va tą viešųjų tokių strigimą, ar galėtume įžvelgti, kad ir NVO, galbūt joms trūksta kažkokių išteklių ar žmogiškųjų ar finansinių? Galbūt nėra įsitikinusių? Ką jūs manytumėt šituo aspektu?

I2: Be abejonės, trūksta, be abejonės, trūksta, todėl, kad reikia suprasti, kad nevyriausybinis sektorius negauna jokių pajamų, negauna jokių pajamų iš niekur, jis konkuruoja. Mes dalyvaujame projektuose įvairiuose, nėra taip, kad kaip biudžetinis sektorius, jis gauna tiesiog išlaikymą ir paskui dar papildomai gali, bet bazė jiems yra sukurta - tiek infrastruktūros bazė, tiek atlyginimų bazė, tiek visų kitų kaštų padengimo, elektros ir panašiai. Nevyriausybinis sektorius viską turi susimokėti pats, užsidirbti atlyginimams, infrastruktūras susimokėti jas, susirasti biurus, iš kur veiks, sales, kurias irgi dažnai, mes darome renginius, mums irgi reikia susimokėti už sales. Jeigu gauna palankioms sąlygoms nuolaidą, tai valio, bet ne visada taip būna. Žodžiu, už viską, visa tai kaštai, dažniausiai nevyriausybinis sektorius negali turėti atskirų žmonių, tarkim, komunikacijai ten, tai yra integruotos labai kompetencijos mūsų. Tuo tarpu kaip biudžetinis sektorius turi atskiras komunikacijos pozicijas ir daugybę kitų. Be abejonės, tai mes turėtume kalbėti irgi, kad jeigu biudžetinės organizacijos, jos teikia tam tikras paslaugas ir yra

paskaičiuota už kiek jie tą paslaugą nu gali suteikti, tai turbūt nereikia tikėtis ir norėti, kad nevyriausybinis sektorius suteiks analogišką kokybišką paslaugą už 25 % to lėšų kurios šiaip skirtos. Tai turi būti aiškiai aprašytos sąlygos, konkursai, kokios paslaugos gali būti ir tada konkuruoti reikia. Reikia žiūrėti, kuris projektas yra palankiausias ar programa palankiausia panašiai, tą reikia įvertinti. Nes labai dažnai mes tikrai išgyvename tokį požiūrį, ai tai nevyriausybinis sektorius, žinote, rinkoje kainos ir atlyginimai biudžetinių organizacijų, vat kultūros ministras tariasi derasi dėl atlyginimų biudžetinio sektoriaus, o staiga nevyriausybiniam sektoriui, sako nu, žinot, jūsų projektų kaštai yra per brangūs. Nors mes suprantam, kad jau indeksavimas turėjo įvykti, ir jau 3 metai, kaip jau visos paslaugos yra pabrangusios ir panašiai, tai vienareikšmiškai negalima tikėti, tai būtų tiesiog, žinot, nepadoru iš valstybės pusės tikėtis, kad nevyriausybinis sektorius padarys pigiai ir gerai. Mes galim kūrybiškai, inovatyviai, efektyviai padaryti. Arti žmogaus būti. Bet negalima išnaudoti nevyriausybinių sektoriaus. O toks požiūris dar vyrauja.

GS: Taip, tai vėl iš tikrųjų atsiremiam į tokią baimę perduoti atsakomybę, nepasitikėjimą ir viskas atsiremia į tai, kad tada galbūt ir bandoma kažkaip ar ne vat reikalauti daug, bet nieko mainais ir tai ne duoti, neskatinti. O dar sakykit, ką jūs manot apie teisinę bazę ar jinai ydinga, ar jinai visai yra tokia įgalinanti NVO kultūros srityje veikti?

I2: Dabar nežinau, ar jūs esate pastebėjusi yra rengiamas, jau nežinau 5 metus, ko gero, Kultūros politikos pagrindų įstatymas.

GS: Taip, taip, taip.

I2: Rytoj kultūros ministerijoje bus pristatomas projektas. Nežinau, ar jūs dalyvausite. Dalyvausite? Nedalyvausite. Taip, tai štai bus pristatomas tas projektas, mus buvo pakvietę konsultacijai vieną kartą per praeitus metus, metų pradžioj, na ir toliau kažkoks veiksmas vyko, kažką kažkokį projektą rengė ir, žodžiu, dabar vat jau mums pristatys. Bus matyt, mes siūlėme, kad įstatyme turi būti įtvirtinamas nevyriausybinis sektorius kaip sistemos dalis. Negali sistema įeiti tik nacionalinės, valstybinės ir savivaldos lygmens organizacijos. Nevyriausybinis sektorius turi įeiti lygiai taip pat į sistemą, turi būti aiškiai identifiktuotas vaidmuo, vertė, kurią jisai sukuria, prasmė, tai yra partneris. Jeigu tas taip partnerystė bus įtvirtinta įstatyme, manau, kad mes turėsime didesnius saugiklius, daugiau tų saugiklių. Labai sudėtinga yra situacija su savivalda. Dar kartelį norėsiu grįžti, todėl, kad savivalda yra kaip yra nepriklausoma ir negalima reguliuoti nacionaliniame lygmeny, savivalda ir yra. Bet kokie čia galimi mechanizmai ir kokius saugiklius galima būtų nustatyti, man labai įdomu, kas bus šitame projekte rytoj pristatyta, todėl, kad mes ir ankstesniam projektui siūlėme nemažai nevyriausybinių sektoriaus pozicijų stiprinimo, ir šitam projektui taip pat, na ne projektui, tiesiog konsultacijų metu mes išsakėme. Reikia tikėtis tokio pozityvesnio požiūrio. Dar vienas momentas, jeigu žinote Lietuvos kultūros taryba. Kažkada pati pirminė intencija buvo šitas fondas, jis turi būti skirtas nevyriausybiniams organizacijoms. Bet ten tai krizė, tai dar kažkas, tai dar kažkas ir taip įvyko, kad dalis programų tiesiog na jos taupant lėšas, jos atsidūrė biudžetinio sektoriaus programų, jos atsidūrė tame Kultūros tarybos lauke. Ir tas tęsiasi iki šiolei. Tai dabar jau kol palaiptai buvo išimti nacionaliniai teatrai, kurie įsivaizduokit konkuruoja nacionaliniai teatrai, nacionalinės įstaigos ir tada nevyriausybinis sektorius. Tai, be abejo, kad negali būti jokios konkurencijos. Tai ten, kur yra fabrikai ištisi, kur ten po 600 žmonių dirba, nu tiesiog neįmanoma, nesuvokiama. Po truputį klausimas sprendžiasi. Vienais metais ten buvo koncertinės įstaigos, dabar muziejai po truputį lyg tai jau išjuda. Bet, kaip ir minėjau, yra savivaldos organizacijos, ten yra linkusios. Savivaldybės įstaigos, tai vat vėl kaip savivaldybėse, kituose regionuose kaip augti kūrybiniam nevyriausybiniam sektoriui... Daug klausimų.

GS: Tikrai taip, labai įdomu, iš tikrųjų jūsų klausytis ir norisi, atrodo, dar ir klausinėti, bet matau, kad mums liko jau labai nedaug laiko. Tai taip galvoju visiškai pabaigai. Galbūt jūs norėtumėt kažką dar pasakyti, pasidalinti, nes tai pabandžiau, aš taip apžvelgti, žinot, užklausti tokių kertinių momentų, tikrai žinoma, jų yra daugiau, bet galbūt jums dar žinot kažkas ant liežuvio galo yra ką norėtumėt šita tema pasakyti?

I2: Taip. Mes manome, ir asociacijoj ne vieną kartą esame kalbėję, kad yra būtina sustatyti tam tikrus, tiesiog formuoti tą kultūrą ir mechanizmus tam tikrus formuoti, kaip įtraukti tas pačias nevyriausybės organizacijas labiau į sprendimų priėmimą. Ne tik laikyti jas vykdytojomis, kurios menčiau žino, supranta ir joms viską reikia pasakyti, bet kad tai būtų tikrai reikia vertė partnerystė ir sprendimų priėmime, politikos formavime, įsiklausyme ir įgyvendinime. Be abejonės, nes suprantate, kai iš viršaus yra nustatomos taisyklės, o paskui nevyriausybiniis sektorius, su kuriuo dažnai gali būti ir nepasitariama netgi, jis paskui ten sukasi, kaip čia dabar įgyvendinti. Mes matome, kad ir pati centrinė valdžia dažną kartą neįvertina ir yra tam tikras atotrūkis tarp sprendimų priėmėjų ir įgyvendintojų, ypač nevyriausybiniio sektoriaus, todėl, kad jų požiūriu jisai išvis yra, dažnai, suprantat, nežino, ką su juo veikti. Tai geriau tada atsiribokim, labiau toks saugesnis sprendimas. Jeigu atsirastų, aš gal pateiksiu vieną pavyzdį. Labai yra geras tam tikras formatas, kuris ateina iš Europos sąjungos institucijų, kur yra labai aiškiai nustatyta, kad tam tikri instrumentai, stebėsenos komitetai įvairūs ir panašiai turi būti įtraukiami socialiniai partneriai kaip lygiaverčiai. Tai mes turime tokį formatą mes turime europinio lygmens ir europiniam planavimui, ten programavimui dokumentų, bet nacionaliniame to įtvirtinto neturime, strateginio planavimo metodika šiek tiek įtvirtina tai, bet aš matau, kad ją labai lengva kažkaip apeiti, tai va čia irgi reikia pasigilinti, kur ir kas ten stringa. Labai geras pavyzdys, aš suprantu, kad tai sudėtingas, ilgas ir panašiai, bet nežinau, jeigu „Lietuva 2050“ viziją, jums teko susipažinti su tuo procesu, įtraukiu procesu, tai mes tikrai matome, kad nėra nei vieno proceso be trūkumų, bet šiai dienai mes matome, kad tai tikrai vienas iš pavyzdinių įtraukimo pavyzdžių, kaip visuomenė gali įsitraukti. Dalyvauti ir tada yra, tas visai kitas santykis ir su tuo dokumentu, ir su ta vizija, ir galiausiai požiūris į socialinę partnerystę ir visai kito lygmens.

GS: Tai panašu, kad yra dar labai daug kur, ar ne, pasitempti, tobulėti ir galima kiekvienoje srityje, ar ne, tiek teisinio reguliavimo, tiek valdžios sektoriaus. Kas aišku, tiek nacionaliniu, tiek savivaldos lygmeniu, ta tokia savotiška įtampa galima turbūt irgi ją, matyt, tiek ir pačios NVO stokoja resursų, nes na nepakankamai to gauna. Tai visas tas vaizdas labai kompleksinis. Nuoširdžiai ačiū jums, kad jūs padėjote labiau, plačiau, geriau suprasti ir dar žinot, kartu dar kitoks susidėliojo mano mintyse vaizdas, tai nekantrauju toliau klausytis išvalgų, analizuoti viską, žiūrėti, sisteminti ir tada, žinoma, pabaigoje pasidalinti ir su jumis tais rezultatais.

Interviu Nr. 3

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I3

Koduota institucija: skėtinė NVO

Data: 2024 m. vasario 9 d.

Trukmė: 1:32:06

Interviu atlikimo būdas: gyvai

Interviu kodas: Autorės interviu su skėtinės NVO atstovu 2024 m. vasario 9 d.

GS: Tai pirmiausia tada klausimas yra toks bendras, tai yra Kultūros politikos strategija „Kultūra 2030“, kur kultūra įvardijama kaip lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo, formų bei inovacijų veiksnys, taip pat teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas ir panašiai. Tai iš esmės tas poreikis rūpintis kultūra ir kultūros svarba neabejojama, tai atsispindi strateginiuose dokumentuose. Tai ar visgi, jūsų nuomone, kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I3: Ne. Ne. Aš išplėsiu. Tai, kas yra deklaruojama, yra labai gražu, o praktiškai.... Jeigu mes kalbame, kad kultūra ir menas yra tam tikra prasme... Aišku, man nusibodo kartoti, bet kitaip turbūt aiškiau nelabai pavyks. Čerčilis, Vinstonas Čerčilis, karo metu, 2 pasaulinio, kai jam buvo pasiūlyta sumažinti kultūros

finansavimą, nes reikėjo, nes karas reikalavo daug lėšų, jis tada paklausė, galbūt rasit tikslią citatą, jis paklausė tai vardan ko tada mes kariausim? Jeigu mes aukojam kultūrą, vardan ko, tada tas karas? Tai yra tik ekonomika. Tai jeigu mes kalbam, kad kultūra yra mūsų nuo nacionalinio identiteto pamato iki visuomenės vystymosi ir augimo intelektualinio tokių katalizatorių, tai yra nuo visuomenės vystymosi ir intelekto, ir tobulėjimo, ir kūrybiškumo, ko tik norit, katalizatorių kultūra yra, tai jeigu mes žiūrėsime iš tos pusės, tai jinai yra svarbi, bet tuomet, kalbant apie praktinį įgyvendinimą, turėtų būti bent jau aišku, aš nuleidžiu tokį labai žemą galbūt lygį, bet jau bent jau kaip Estijoje yra Kultūros ministras yra 2 pagal svarbumą ministrų lygy. Aišku, ten neįrašyta į dokumentus, bet iš esmės yra antras ministrų kabinete. Mūsų atveju nekalbant asmeniškai apie vieną ar kitą ministrą, tai turbūt yra paskutinis. Tai parodo šitą dalyką. Mes sakykim, iš kultūros lauko, tikrai, kaip ir dabar, džiaugiamės kažkuria prasme, kai Kultūros ministru, nekalbant apie asmenybę ir asmenybinius bruožus, kai kultūros ministru tapo vienas iš valdančiosios partijos vicepirmininku ir tai yra nu žinot, jeigu imant visą tą politinę hierarchiją, partijos vicepirmininkas nu jau atrodo, kad, bet. Nu kaip pasakyt, panašu, kad Kultūros ministras į Finansų ministeriją eina kaip mokinys ant kilimėlio. Čia nekalbant apie asmeninius bruožus ir nekalbant apie vieną ar kitą personaliai ir nekalbant apie jį asmeniškai, bet tiesiog tą tas įprotis ir ta tas požiūris, ir ta situacija nu yra ir elementari, ta prasme, nėra tai va tai kas parašyta yra popieriuoj. Kur yra 2 labai svarbūs dalykai, kalbant apie politinį procesą ir įgyvendinimą strategijų, 2 labai svarbūs dalykai, kurie įvyko per pastaruosius porą metų. Pabandyčiau metodiškai išaiškinti, kad tai būtų suvokiama. Yra 2 finansavimo šaltiniai, vieni pagrindinių finansavimo šaltinių, tą bandoma sakyti atitrauktos rankos. Tai yra Kultūros taryba ir ta prasme tas ypač, kas susiję su nevyriausybiniais sektoriais arba na, arba tuo privačiu nevyriausybiniais, nes matot, tarkim, nevyriausybinis sektorius kai kuriose vakarų šalyse čia, aišku, galbūt išeina iš jūsų, bet gal būtų įdomu jums irgi pasidomėt, kai kuriose šalyse yra laikomos privačiu sektoriais. Hm ar jie ten skirsto į privatus pelno siekiantis, ne pelno siekiantis – nežinau, bet aš esu tokių girdėjęs, reiškia tam tikrų dalykų, bet gerai, kalbėkim apie nevyriausybinių sektorių. Dar vienas momentas labai svarbus jums šiaip kalbant apie nevyriausybinių sektorių. Dabar yra praeitais ir užpraeitais metais pakeistas įstatymas, papildytas dėl tos NVO žymos *< dalinasi įžvalgomis dėl NVO žymos atsiradimo ir spragų šios žymos reglamentavimo atžvilgiu >*. Tai, kadangi Kultūros taryba finansuoja, kalbėkim ne remia nei vienas, nei kitas – finansuoja, bet finansuoja ne tik NVO, bet ir privačius paraiškų teikėjus, nes gali ir, tarkim, kokia leidykla, kurią UAB, tai kalbėkim ne viešojo sektoriaus ūkio subjektus. Tiek Kultūros taryba, tiek reiškia buvęs Spaudos radijo televizijos rėmimo fondas, tiek dabartinis Naujas medijų fondas įkurtas. Ligi tol, ligi praeito rudens, ar užpraeito rudens, dabar man jau metai perkrito, susipainiojau... Kultūros taryba gaudavo lėšas, dar taip vadinamą Kultūros rėmimo fondą, realiai tai buvo Kultūros rėmimo fondo įstatymas. Jis buvo tiktai, kaip įstatymas ir kaip sąskaita banke, ir kaip eilutė valstybės biudžete. Jokio pastato, direktoriaus, Kultūros rėmimo fondo ar dar kažko nebuvo. Tai buvo Kultūros rėmimo fondas, buvo jo veikla, kaipio tokio fizinio juridinio asmens veikimas baigėsi, kai buvo įkurta Kultūros taryba, 2012 gal ar 13 metais. Bet buvo toks momentas, kad pagal tą Kultūros rėmimo fondo įstatymą, alkoholio ir tabako akcizo procentas ir 3 man atrodo, tuo metu buvo procentai ir 10 % nuo lošimų loterijų ėjo į tą Kultūros rėmimo fondą ir iš to buvo finansuojama kultūra. Mes tai dabar jau nekalbėkim apie etiką ir apie moralę ir kitus dalykus, kad iš alkoholio ir lošimo pinigų finansuojama kultūra visa kita, palikime. Čia yra kita tema. Bet buvo taip formuojamas grubiai pasakius, kuo daugiau išgeria ir pralošia, tuo daugiau kultūros neviešajam, o tuo metu ir viešasis sektorius galėjo ir muziejų, reiškia, dar papildomas finansavimas, bet tas ypač, kol aktualu reiškia nevyriausybiniam sektoriui, nes kitų šaltinių be savivaldos finansavimo nelabai yra. Privatūs yra, bet čia, tarkim, kalbėkim apie valstybės indėlį. Gal 22 pabaigoj, tikrai ne šių metų, o 20 metų pabaigoj buvo nuspręsta panaikinti Kultūros rėmimo fondo įstatymą, nes realiai tai buvo tik įstatymas ir sąskaita, nes kai buvo įkurta Kultūros taryba, pagal įstatymą buvo parašyta, kad Kultūros taryba, reiktų atsidaryti tiksliai pasižiūrėt, kad Kultūros taryba, reiškia, skirsto Kultūros rėmimo fondo lėšas. Dabar prieš trejus ar ketverius metus, kai Konstitucinis Teismas pasakė, kad negalima priišti procentiškai prie akcizų vat to tokio skirstymo, išskyrus padarė

vienintelį skirtumą LRT, išimtį, kad LRT gali pagal biudžeto, reiškia valstybės biudžeto, reiškia apimtis būti procentinė dalis, kad politikai nelįstų, o čia negalima. Kas įvyko tuomet, tuomet įvyko taip, kad jau alkoholio, tabako ir lošimų pinigai ėjo į bendrą biudžetą. Ir tiesiog dalis tam tikra biudžeto suma buvo skiriama Kultūros tarybai per tą Kultūros rėmimo fondą. Atrodytų smulkmena, nu ta prasme, ok, pasikeitė, suma liko panašiai, bet yra toks vienas momentas. Metus ar 2 jos buvo skiriama per tą Kultūros rėmimo fondą. Vadinasi, Seimas priiminėdamas valstybės biudžetą, Kultūros rėmimo fondą, tai yra sumą, skiriamą Kultūros Tarybos Tarybai išskirstyti matydavo valstybės biudžeto eilutėje ir galėdavo Seime, galima būtų buvę Seime sakyti, kad, žiūrėkit, yra mažai, vyktų politiniai debatai ir taip toliau, taip toliau. Panaikinus Kultūros tai rėmimo fondo įstatymą, dabar ta suma Kultūros tarybai yra skiriama tiesiai į bendrą Kultūros ministerijos katilą ir nuo Kultūros ministro sprendimo, nežiūrint to sakoma, kad nemažės, nors nedidėja, jau čia skaičius galima, paskui bus paimta. Jau viskas priklauso nuo Kultūros ministro sprendimo, vadinasi, ligi tol sprendimo su kiek skirti tam sprendimą priiminėjo, galėjo daryti įtaką Seimas. Dabar kiek skirti sprendimą daro ministras. Jau yra žymiai didelis laiptelis žemiau. Jau nekalbėkim, kad Kultūros rėmimo fondas nespėja su infliacija sumom, mes jau čia atmetam sumas, daugiau mažiau, bet tiesiog sprendimo priėmimas yra vienu stipriu laipteliu žemiau. Dabar yra kas padaryta, kodėl tarkim, vienas iš argumentų, kodėl mes prieštaravome, <mini savo skėtinę NVO>, tą galit parašyt, čia tikrai ne paslaptis, nes visur parašyta buvo, Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo, sakykim, sunaikinimu, jis yra ne sunaikintas, bet tiesiog ne jam skirtas yra finansavimas, o Visuomenės informavimo įstatyme yra įrašytas naujas punktas, kad yra steigiamas naujas Medijų rėmimo fondas, per kurį žiniasklaidai, tuo pačiu ir kultūrinei žiniasklaidai bus skirstoma parama. Ten yra daugybė dalių nuo to, kad liko tik 3 dalininkai vietoj 22. Kai mes kalbame apie paramą žiniasklaidai, apie skaidrumą ir taip toliau ir toliau daugybė dalykų. Kitas momentas, kad tas pats Spaudos radijo televizijos rėmimo fondas yra medija žiniasklaidai, reiškia tuo pačiu ir nevyriausybiniai daliai. Finansavimas taip pat buvo valstybės biudžeto eilutėj. Ir taip pat Seime galima buvo inicijuoti diskusiją jau aukščiausiam Lietuvos politiniam lygmeny, Seimas yra aukščiausias politinis lygmuo. Nu, mano manymu, šitoj vietoj nes prezidentas gali tiktai vetuoti biudžetą ir vetuoti įstatymą. Iš esmės čia yra sprendimas aukščiausiam lygmeny. Aišku, kyla politinės diskusijos iš esmės, ar Seimas gali, kai kuriose valstybėse taip, kad Seimas negali judinti Vyriausybės atnešto biudžeto arba iš viso atmesti arba reiškia, bet nu čia palikim kitiems politiniams procesams. Bet reiškia, spaudos yra televizijos rėmimo fondas, buvo atskira eilutė valstybės biudžete. Dabar nu, kad neapsimeluočiau tą reiktų dar dėl viso pikto patikrinti. Aš galėsiu perklausti, bet dabartinis naujasis Medijų fondas jis taip pat jau nebėra valstybės biudžeto eilutėje, o tai yra iš Kultūros ministerijos skiriami pinigai, aš šitą pasiklausiu, jums patikrinsiu. Reiškia, bet ta prasme tai yra 2, 2 tas Medijų rėmimo fondas, jis ten nevyriausybinei kultūrinei žiniasklaidai nėra tiek didelis dalykas, kiek imant su Kultūros taryba. Tai bet bent jau imkim Kultūros tarybą, tai yra pagrindinis, iš jos eina dalis ir viešajam sektoriui, tai yra tiek savivaldos organizacijoms tiek ir tiek, ir tiek, ir reiškia nacionaliniam, nu nacionalinei dabar kai kurie po truputėlį išimami. Bet yra tas finansavimas valstybės lygmeniu. Ir jis yra nuleistas kartele žemiau, tai jeigu mes čia kalbam dokumentuose, kad yra labai svarbu, o finansavimas ir ypač nevyriausybinių sektoriaus yra leidžiamas kartele žemiau, man kažkaip nesueina galai. Čia jau sakau, atmeskim sumas, atmeskim sumas, didėja, mažėja čia jau kitas dalykas, vieni sakys, labiau reikia karui dabar nei kultūrai, čia tiek to. Bet tai yra tiesiog nu politinė, jeigu mes kalbame apie politinį dalyką. Dabartinis Seimo kultūros komiteto pirmininkas Juozapaitis bandė šitą Kultūros rėmimo fondo įstatymo panaikinimą argumentuoti tuo, kad Konstitucinis Teismas priėmė sprendimą, kad nebegalima per akcizo lėšas procentiškai skirti šitam dalykui. Taip, šitoj vietoj jis yra teisus, bet Konstitucinis Teismas neuždraudė kultūrą, Kultūros taryba finansuoti per Kultūros rėmimo fondą, nes faktiškai, tai jau metai ar 2 po Konstitucinio Teismo sprendimo buvo ir daroma. Ta prasme tai buvo daroma, kad tiesiog biudžeto lėšos buvo skiriamos Kultūros rėmimo fondui, o pagal kitą įstatymą tai yra Kultūros tarybos įstatymą, kad Kultūros taryba disponuoja kultūros rėmimo fondą. Tas metai ar 2 jau praktiškai ir įvyko ir veikia, ir niekam neskaudėjo, ir viskas buvo puiku. Bet, kaip minėjau, tuo metu, kol dar buvo, reiškia, net ir

tiesiog biudžeto lėšos skiriamos per kultūros rėmimo fondą, tai mes galėjome diskutuoti politiniam lygmeny Seime. Dabar mes galim diskutuoti politiniam lygmeny, tiktai su Kultūros ministru. Tai čia yra, nu toks vienas labai praktinis, nežinau, sakau ilgai pasakojau, bet tiesiog, kad jūs ten paskui galbūt ištrumpinsite, kad suprastumėt, kodėl. Vienas iš pagrindinių argumentų buvo, Konstitucinis Teismas uždraudė. Taip, jis uždraudė akcizines lėšas naudoti procentiškai, bet jis neuždraudė biudžeto lėšomis finansuoti tokią schemą. Ir tada nu visi šitie gražūs žodžiai subyra. Tada visi šitie gražūs žodžiai subyra, jau atmetus tai, kad nu Kultūros ministerija yra, jeigu jūs pasižiūrėsit kur nors dabar tiktai galbūt po truputėlį Kultūros ministerija gauna europines Europos fondų lėšas kažkokiai programai. Ligi tol ilgus metus realiai lėšomis, kurios būtų netgi kažkiek skiriamos kultūrai, tai jomis disponuodavo, tarkim, Vidaus reikalų ministerija, tuometinė ūkio ministerija, kur kažkiek tai būdavo galbūt ne tiek kultūrai, kiek kūrybinėm industrijom, kultūriniam, tai yra kultūrinės, kūrybinės industrijos. Tai kažkiek tai, bet reiškia tų europinių lėšų, Kultūros ministerija būdavo neprileidžiama. Tai nu dokumentas rašo viena, ir nu kaip pasakyt, aš dabar *<mini vykusį kultūrinį renginį>*, pasakiau, kad nu, deja, kad mums reikia susitelkti ir artėja kiti metai, tai yra jau šiemet tai, kad deja, politikams kultūra tampa įdomi ar svarbi tiktai rinkiminiais metais, nes tokiu būdu yra lengviau prieiti prie žmonių. Tai nu ir buvo pabandyti, tai tuo metu yra pažaidžiama, po to vyksta, kaip vyksta. Nežinau, ar atsakiau čia sakau, čia toks labai konkretus pavyzdys, o ne, nes aš pasakysiu ne, o ne, nes man patinka, man nepatinka taip toliau. *<teikia papildomą informaciją apie Medijų fondą ir jo nuostatus>*

GS: Dar žiūrėkit, aš norėčiau jūsų pasiklausti apie tų paslaugų, jau po truputį einant. Iš tikrųjų ne visai vat radau, kokiais būdais gali būti perduodamos tos kultūrinės paslaugos NVO, nes kiek atradau daugiausiai tai, kad yra, pavyzdžiui, finansuojamos projektiniu būdu, kaip ir kažkokie konkursai vykdomi. Nes radau atitinkamai, kad socialinės paslaugos yra krepšeliai, konkursai, viešieji pirkimai, finansavimo sutartys. Tai galvojau, galbūt jūs man dar galėtumėt...?

I3: Nelabai čia yra.... Suprantat, čia nelabai yra to dalyko. Čia yra va, tas ir yra toks truputėlį... Kaip tai galėtų būti? *<teikia informaciją apie renginį, kuriame dalyvavo>*. Ir ten bekalbant, aš dabar neprisiminsiu, žinokit, kaip to žmogaus pavardė, bet vienu žodžiu jie išvažinėję visais ten NVO klausimais po visą Lietuvą, ir sako, mes, mes sako, sako, turim tokį mes, kai pradėjom kalbėt apie kultūrą, apie tas kultūras, NVO ir tuos visus momentus, ir aš sakau, nu, nėra ten vienos tiesos, kad kažkaip nu yra ta prasme, nėra balta ir juoda, įvairiose su ta pačia NVO yra įvairių dalykų ir čia nereikia sudievinėti, ir reiškia, ir su tuo viešuoju sektoriumi ir tiek ar valstybinio, ar ten reiškia, ar ten, tarkim, savivaldos irgi yra įvairių dalykų. Ir pasiūlė tokį labai įdomu, įdomus dalykas kalbant ypač apie sakykim, nes tas 2030 daugiau kalba apie tą 15 % savivaldai. Sako, galėtų būti toks dalykas, kad, tarkim, yra kultūros centrai, nu praktiškai kiekvienam rajone. Tai ir dabar tas kultūros centras ir pats prisižiūri tam tikrą reiškia infrastruktūrą, patalpas ir daro tam tuos visus renginius ir taip toliau. Sako, jeigu kultūros centrai kaip infrastruktūra būtų vienas dalykas ir, tarkim, nu yra tenai, ten nežinote, ūkvedys, elektrikas, ar ko ten reikia, ir jis atsakingas tik už infrastruktūrą. O visos kitos minkštosios veiklos, tai yra ten nuo vasario 16 iki Dainų šventės ar ten Užgavėnių ar ten kažkokio to regiono, ar to krašto kažkokių tai ar to miestelio, jeigu jis didesnis, ne tik rajono centras, bet to miestelio kažkokios na nu šventės – jas finansuotų konkursiniu būdu. Ir tada tuo konkursiniu būdu, ne tas pats kultūros centras metai iš metų darytų tą patį per tą patį, bet būtų konkursiniu būdu. Ok, galbūt kaip atskira organizacija galėtų būti ir savivaldos tokia ale kultūros centro, bet tai būtų jinai dalyko, ta prasme, dalyvautų konkurse kartu su nevyriausybinio sektoriumi ir tada kur kas geriau pasiūlo, kas įdomiau pasiūlo ir taip toliau. Tai tokiu būdu galbūt ir iš tikrųjų įmanoma būtų, nes tada jie gauna finansavimą to finansavimo tai daliai to finansavimo dalis apimtų ir tam tikrą infrastruktūros finansavimą nu, nes natūralu arba tada savivalda pasiima infrastruktūrą finansuoti pilnai atskirai, o čia grynai tiktai veiklom ir gali būt ir čia jau kaip modelis sudėstys. Ir tada yra reali galimybė. Dabar, kol tokio veiklom normaliom veiklom ne padrikomis atskiom, bet normaliom normaliais gabalais, sakykim, o ne tenai mini projektukais, kol nebus galimybė konkuruoti su tęstine ilgesne veikla, nevyriausybinio sektoriaus regionuose, nes jos nesusiformuos, nes žmonės neišgyvens.

Nes nu tu turi, kai imant socialinį sektorių, kai yra tie krepšeliai, tu gauni tęstinį, metinį, ta prasme, tu gali planuoti tęstinę metinę veiklą, nes sudėtingiausia NVO sektoriuje tikrai tie atlyginimai ir algos nėra didelės, ten yra daugiau nu, sakykim, žmonės pasišventę tai idėjai ir tam dalykui, ir kai pradeda netgi ir tame, ne, ne itin gausiame atlyginime pradeda trūkinėti tie dalykai, tie žmonės tiesiog išeina. Dideliame mieste kitas žmogus gali ten pabandyt kažkokį tai rasti galbūt laikiną darbą ar kažkokį papildomą darbą. Regione tų darbų tokių nelabai yra. Nu ir žmonės tiesiog išeina, jie meta, jie net neina į tai. Taip, iš praktikos, būna, kiek negaliu suabsoliutinti, bet būna gan dažnai, kad, sakykim, nežinau, nenoriu būti ta prasme ten kalbėti apie lyčių lygybės ar nelygybės, bet vis tiek, kiek teko susidurt, tai gan dažnai pasitaiko tokių dalykų, kad, tarkim, jeigu vyras užsiima kažkokiu verslu ar ten kažkoks, ten, sakykim, didesnis vadovas ar dar kažkaip, kuris generuoja daugiau pinigų, tai labai dažnai, kad reiškia žmona turi galimybę nedirbti, sakykim, intensyviai. Tam tiesiog, kad išlaikytų. Ir tuomet, sakau, daugiau aš susidūriau su tuo, kad tai reiškia, kad tai užsiima moteris ir tada, ar tai yra tam tikros ir socialinės paslaugos, ar tai yra su vaikais, darbas ir ten, ar kokie autistai vaikai, ar ten dar kažkas. Aišku, tai kartais nutinka žmonės regionuose, kai tas tas nutinka, kai žmonės patys susiduria su šeimoj su tokiais dalykais. Bet tai yra labai šaunu, kai žmonės neverkia, kad čia nėra savivaldybė, ar socialinės apsaugos ministerija visko neišsprendžia, bet jie patys kuria organizacijas, asociacijas, padeda ta prasme, tuo pačiu sprendžia ir savo šeimos tam tikrus dalykus, bet padeda spręsti ir kitiems. Ta prasme, kai yra tas balansas, kai žmogus gali, nebijo surizikuoti, kad kartais kažkiek tai bus tų lėšų, kažkiek nebus, jis gali, nes jis turi tam tikrą finansinį užnugarį. Tai, jeigu būtų tie kažkokie krepšeliai ar kažkokios tai formos, tai tada tas tęstinumas, tai tada natūralu ir kultūros sektoriui kažkiek tas prasiplėstų, *<teikia siūlymą dėl Kultūros tarybos regioninių tarybų veiklos ir finansų skirstymo>*, nes nevyriausybinės organizacijos nu suprantat nu, tarkim, nu nežinau, kokį paimt pavyzdį dabar. Nu, tarkim, vidurys Lietuvos, Dotnuva. Kėdainiai yra rajono centras, bet tikėtina, kad Dotnuva irgi turi kultūros centrą. Kažką tai ir panašus čia kaip, pavyzdžiui, tikiuosi, nežinau, nepatikrinau, bet. Tai, jeigu yra Dotnuvos, ten nežinau, kultūros centras, biblioteka ar dar kažkas, tai dalyvauja tam regioniniam konkurse, jie turi patalpas, jie turi atlyginimą stabilų, jiems moka už šildymą ir taip toliau taip. Tai kaip Dotnuvoje esanti NVO, kuri neturi nei atlyginimų garantuotų, nei patalpų, nei nieko tolygiai gali konkuruoti su kažkokio savivaldos organizacija. Negali. Tai tam, kad nevyktų bandoma, yra sakyti, kad dabar jau viešojo sektoriaus organizacijos tiek nacionalinio lygmens, tiek savivaldybės yra skatinamos bendradarbiauti su savivalda visa kita. Aš pats esu gyvenęs ketverius metus vienam iš reiškia iš nu ne iš didžiųjų miestų. Negaliu pasakyti, kad nėra ten to, kad ten blokuoja, kad nenori įsileisti ir visa kita, bet esu girdėjęs iš savo patirties. Negaliu pasakyti, tikrai buvo pakankamas, normalus bendradarbiavimas, bet esu girdėjęs tikrai ne vieną atvejį, kai ta prasme nevyriausybiniis sektorius, ateidamas į savivaldos tas įstaigas prašyti kažko tai, jaučiasi kaip atėjęs pas poną. Duosiu, neduosiu, patinka, nepatinka, ta prasme automatiškai, ypač kai tu esi mažesnėje erdvėje, rajonas mieste yra kitokie dalykai. Vadinasi, jeigu tau kažkas tai savivaldybės įstaiga davė kažkokiam renginiams patalpas ar dar kažkur dar kažką, tai yra automatiškai suponuojama, kad nuo tu tiesiog neturi teisės atėjus rinkimų metu pasisakyti prieš tuos, kurie yra valdžioj, tau ta prasme tiesiogiai nepasako taip, bet ta prasme, kad yra suponuojama ir ypač mažesniuose, mažesnėse bendruomenėse, tai yra, tai yra nu žaidžiama, manipuluojama šitais dalykais ir taip toliau. Ir kaip tada tas nevyriausybiniis sektorius regionuose, kai jis dar turi konkuruoti, šičia, tai jūs atskirkit, jūs duodat x lėšų, tai sakykim, ok, padarom tyrimą ir mes matom, kad 30 % x, reiškia, regioninės tarybos lėšų, yra nevyriausybiniam sektoriui. Tokiu būdu mes galim užauginti nevyriausybinių sektorių regione, nes nu atvirai žiūrėkim taip regione surasti rėmėją nevyriausybiniam sektoriui yra beveik beviltiška. Dideliam mieste nu tu gali dar rasti. Regione nu gerai, jeigu pas tave, tavo mieste yra ten nu, sakykim, sūrinė, pieninė dar kažkas tai didelis verslas, jis galbūt kažkiek duos, bet jeigu to nėra, tu negausi. *<svarsto, kaip su mažu finansavimu turėtų būti įmanoma užauginti nevyriausybinių sektorių>*. Ir kitas momentas, kuris vis dar yra didžiulė problema šitose regioninėse tarybose. Norima kad, tas būtų balansas regionų tarybos, kurios atlieka ir ekspertinį darbą, ir sprendimus priima, ką finansuoti, yra sudaromas, kai kiekvienas rajonas turi po 2 Tarybos narius

– vieną deleguoja savivaldybė, kitas yra laisvas nepriklausomas. <teikia informaciją apie į tarybas deleguojamus narius>. Ir tada tas momentas, nu tai natūralu, kad kai yra antras tas nepriklausomas – biblioteka, kultūros centras ar kažkokia kitokia įstaiga, nu tai jie visi temps visada į savivaldybei skirtus finansavimus ir NVO sektorių lieka trupiniai.

GS: Tai čia tas toks, galima sakyti, ar net nenoras netekti ir darbo vietų kažkokių...?

I3: Taip...

GS: Nes, pavyzdžiui, vat įdomu, ar gali būt, kad tiesiog tokia kaip priklausomybė nuo kelio, maždaug, kad nori išlaikyti ir vietas, ir viską. Ar gali būt tas tokia labiau baimė perleisti, nepasitikėjimas?

I3: Aš iš matymo, ypač iš matymo <mini Lietuvos miestą>, kur aš gyvenau, ta prasme kultūros įstaigos jos labai yra intensyviai, aš negaliu pasakyti apie kitus, intensyviai naudojamos politikų, jeigu juos galima taip vadinti politikų, savivaldos politikų, išlaikyti įtaką ir reklamos, ypač artėjant ypač artėjant rinkimams, tikslams ir matomumui. Dabar jūs pasižiūrėkit, <mini konkretų kultūrinį renginį>, matau, ta prasme kultūros centras organizuoja, kitaip vadinasi, <mini pavadinimą>, bet tai yra savivaldos reišia, jis organizuoja viską – miesto šventes, kultūrinius renginius, didesnius koncertus, mažesnius koncertus, visa kita visa kita. Visur ateina meras pasveikinti, pasakyti, ar dar kažkas. <dalinas savo asmenine patirtimi>. Lygiai taip pat yra, tarkim, kai maža savivalda ten yra unikalus iš visos situacijos, nu ten įsivaizduokim, kad nežiūrint to, kiek ten priregistruota žmonių, bet faktiškai gyvenančių nu tuo metu buvo apie, na nežinau, maža imtis. Darbų nėra, ta prasme pagrindinis darbdavys yra savivaldybė per komunalininkas, kultūros centras, mokykla tam tikra prasme, ten sveikatos priežiūros centras taip toliau... Nes arba žmogus, sakykim, gali tas, kas turi pakankamai nekilnojamojo turto ir nuomoja, nes jeigu netgi tu turi kavinę arba užsiiminėji dviračių nuoma, tu turi gauti licenciją iš savivaldybės, pavyzdžiui, gali negauti alkoholiui kaip kavinė licencijos. Suprantat, ta prasme ir realiai per šituos visus dalykus žmonių nėra daug, ta prasme ten tam kultūros centre žmonių dirba kažkas, kažkas yra reišia, kažkas yra žmona, kažko ir taip toliau ir taip toliau, bet tai čia jau yra kiti ryšiai, čia jau mažos, ypač savivaldybės, didesnės tu per tiek nepaveiksi, bet tai yra ruporas, nes nuolat eina, reišia eina savo, ta prasme, politikai eina ir išėjimas prie žmonių, nes jeigu jūs svarstysite kokius nors ekonominius dalykus ar dar kažką, tai savivaldybės posėdy ar dar kažkur nu tu neprieisi prie žmonių. Per kultūrinius dalykus jie prieina prie žmonių. Ir tas, ypač savivaldos lygy, ir dabar jūs supraskit, kad jeigu kultūrinius renginius rengs ne tau pavaldus darbuotojas ar organizacija klausimas, ar per tą kultūrinį renginį bus tiek daug dėmesio skiriama ir tai bus skiriama merui, kiek jis norėtų. Jo gali, pavyzdžiui, galbūt ir net nepakviesti kalbėt. Suprantat, ir jis praranda tą ruporą, aš suprantu, kad į kultūrinius renginius ne vis ne visi žmonės ateina, bet bet kuriuo atveju nu ta prasme tai veikia kaip viešųjų ryšių agentūra. Tas reišia, tas variantas nu iš tos serijos *doors to doors* reišia tiesiogiai ar kaip ten kitaip, gal yra terminas. Tai tiesiog viešųjų ryšių agentūra ir dabar mes siūlom savivaldai prarasti nemokamą viešųjų ryšių agentūra merui savo, reišia, žinomumo žinomumui stiprinti.

GS: Aha suprantu...

I3: Ir čia yra, čia yra toks ta prasme. Aš nepagyvenęs tenai, aš net nebūčiau nu susidūręs su tuo, nes, ta prasme, ten yra galimybė per tuos per tuos kultūros centrus, ten jie prafinansuoja tiek dalykų, kurių jie negalėtų finansuoti tiesiog iš savivaldybės – susitikimų, vakaruškų, kažkokių baliukų, ten dar kažkur tai dar kažkur ir taip toliau. Ne savivaldybė tiesiogiai ne, kultūros centras, o paskui nu... Ir užsisuka tie dalykai. Aš nesuabsolutinu, kad taip yra visur. Bet nu aš tikrai abejoju, ar jie norės prarasti.

GS: Tai toks savotiškas kaip galios išlaikymas, ar ne?

I3: Taip, tai yra galios ir demonstravimas, ir galios išlaikymas. Ta prasme, per socialinę per socialinių paslaugų centrus, jie nieko, jiems yra neįdomu. Ten nėra jokių viešųjų ryšių, ten nėra net ir jeigu tu papasakosi, kad ten meras atėjo ir pabuvo, ten socialinių paslaugų ir su neįgaliaisiais ar dar kažkam tai. Reklamine prasme tai nebus tiek patrauklu, kaip merui atsistoti su kažkokiu žinomu menininku dainininku, ar reišia ir su kažkokiu žinomu ralistu nusifotografuoti, pabūti ir taip toliau. Nu tas ralistas atvažiavo ar menininkas, nu ką jis nu jis atvažiavo, jis daro, pristato parodą ar dar kažkokiam renginį,

jis nebėgs nuo to mero, kaip ir tai yra, tai yra nuolatinė galios pozicija ir demonstravimas. Aš čia su tuo, aš čia su tuo, aš čia su tuo. Mane žino visa Lietuva, ta visa Lietuva santykinai žino, santykinai nežino, bet.... Aš abejoju, vien tik iš šito čia reikia turėti tiek sąmoningumo, kad meras turėtų tiek sąmoningumo, kad viso šito atsisakytų.

GS: Suprantu, o šiaip taip labai čia taip stipru, atrodo, ir įdomu. O ką jūs manytumėte, ar būtų galima, pavyzdžiui, tokį santykinai mažesnę mažą kultūros paslaugų perdavimą iš dalies bandyti paaiškinti ir pačių NVO, tarkim, išteklių trūkumo tiek žmogiškųjų, finansinių įsitikinimas, galbūt mažas...?

I3: Taip, taip. Taip, taip, tas visiškai susitinku, tikrai taip, tai aš tą ir tą ir kalbu, kad net.... Dabar žiūrėkit, jeigu ta pati Kultūros taryba, per regionines programas pasakytų, kad va, tarkim, nu Telšių regiono yra skiriama pusantro milijono, na ir milijonas. Ir iš to milijono 40 % tai yra 400 000 bus skirta nevyriausybiniam sektoriui. Ir čia, kol galbūt padidės kažkada tai procentas nevyriausybiniam sektoriui. Bet reiškia, bet jis bent nemažės 5 metus. Žmonės, kurie planuoja gyvenimą ir ypač sakau, tarkim, mieste, tu gali, tau nepatiko tas darbdavys turi galimybę susirasti, galbūt nu ne geresnis, dar kažkaip, bet tai yra tikrai dar darbo pasiūlos. Regione nėra tos darbo pasiūlos, nėra, būkim atviri. Žmonės planuoja savo gyvenimus. Ir jie mato, žiūrėkit, užsidegė žalia šviesa, mums tai patinka, mums tai įdomu. Gerai, galbūt mes 2-3 metus ant nulio važiuosim, bet mums bent tą nu, mes ne į minusą eisim, mes bent ant nulio, o paskui galbūt mes išplauksime į didesnius vandenį, gal net mes jau kažkokius tarptautinius projektus pabandytume padalyvaut dar kažkur tai. Dabar, kai tu žinai, kad šansų tau gauti kažkokį finansavimą, bent ant nulio, ta prasme, kad tu neuždirbsi, bet tu bent nu bent įsuksi tas veiklas, bent už šitą tu žinai, dabar jokios garantijos nėra. Tai iš kur tas NVO rasis? Taip, privatus verslas man pasakojo, koks ten privatus verslas, tas privatus verslas, sakau, jeigu, reiškia, šeima turi UAB ir VŠĮ kokį nors, kur ta UAB, nu tai nepykit, bet tai čia yra nu. Čia yra ne taip. Tai mes kalbam ne apie tai, tai. Jeigu pas mus yra ta europinė kultūros ir meno paramos sistema, kur yra jinai eina ne amerikietiška reiškia, o jinai yra per perskirstymą, tai yra per per, didžiaja dalim per perskirstymą ir per reiškia viešuosius finansus, tai tie viešieji finansai, nu gerai viešieji finansai gerai yra ten nacionaliniam įstaigom ir ten taip toliau taip toliau savivaldos įstaigoms. Bet tai tada mes arba pasakom, kad mums nerašomi į šituos nacionalinius dokumentus, kad mums reiškia nevyriausybinius sektorius įdomus ir jūs kapanokitės kaip UAB, kaip privatus verslas. Arba jeigu mes rašom, kad mums tai yra svarbu, tai mes kažką tai pasiūlome jiems. Nes nu žinot, 1,2 % surinkimas šito reiškia nuo žmonių sumokėto GPM, tai net, jeigu įsivaizduokit siūlymas buvo, kad, kadangi dalis didžioji dalis žmonių nedeklaruoja ir nėra, tai reiškia 1,2 % buvo siūlymas, reiškia tą nedeklaruota suma 1,2 % atiduoti NVO prie Socialinės apsaugos ministerijos fondui, kuris finansuoja NVO programas, nesutiko politiniu lygmeniu, nesutiko to daryti. Ok, pasako 1,2 % jūsų sumokėto gyventojų pajamų mokesčio yra nevyriausybiniam sektoriui, jūs galit skirt. Tie, kas paskirsto, tai paskirsto konkrečiai – Petru, Jonui, Birutei, tam VŠĮ, tam VŠĮ, tai asociacijai, taip toliau, bet kur nepaskirstyta, nu tai duokit tuos pinigus bendram NVO fondui, kuris finansuoja įvairius NVO projektus ir socialinius, ir ten dar kažką tai, paskirstykite – ne, neduoda. Tai vat čia jums ir pavyzdys. Tai pridėkit, išskirstykite neišskirstyto GPM, reiškia tą 1,2 %, kažkiek socialiniams dalykams, kažkiek švietimui, kažkiek kultūrai, kažkam dar arba bendrai į NVO fondą, ta prasme, nenori duot, nes ai žmonės neišsiskirstė, tai mes pasiliksim savo biudžete ir darysim, ką norim. Tai vat čia ir tas požiūris į tą nevyriausybinių, kaip mes tas nevyriausybines organizacijas auginsim...

GS: Tai čia ar teisingai suprantu, kad reikėtų tokio postūmio nacionaliniu lygmeniu?

I3: Taip.

GS: Taip, iš čia ta prasme, tas toksai turėti tas garantijas, kažkokias vat kažkokį tęstinumą pasiūlyti žmonėms....

I3: Va tas tęstinumo mechanizmas, ypač kultūros. Suprantat, socialinių paslaugų sferoje yra tas momentas, kad nu, kaip pasakyt, ar neįgalių, ar su vaikais, ar dar kažkas nu tikėtina, norėtųsi galbūt kitaip, bet tikėtina, kad nu to ne pamažės ir jeigu jau jeigu jau yra kažkur, tai tas poreikis, nu jis bus, ir jie turi tuos krepšelius, kur ten irgi aš žinau, kur ten vėluoja ne nu, bet vis tiek. Iš esmės tu žinai, kad bus,

nu ta prasme. Šičia, tu dalyvauji tokioj loterijoj, absoliučioje loterijoj. Žmogus gali padalyvaut metus loterijoj, 2 metus, bet jis pavargsta. Ta prasme, aš suprantu, kad nu valstybė negali sudaryt garantijų, nes nu o galbūt net kita VŠĮ pasiūlys įdomiau, bet kai tu matai, kad tu net neturi savo vagos... Ta prasme, tu net neturi savo vagos, kad tu žinai, kad va tiek nevyriausybiniam sektoriui, kultūros srity, regioniniam finansavimui bus skiriama lėšų, tu net neturi absoliučiai nieko, tu būdamas mažiukas murkdaisi, reiškia, konkurencinėj kovojoj su didesniais, kurie turi stabilų finansavimą taip toliau, taip toliau ir čia yra, čia yra priežastis, mano supratimu, visos šitos situacijos, yra bendras kultūros suvokimas kultūros ir kultūros finansavimo valstybėje. Tai yra, visi šitie dalykai yra tam, kad paslėptų per mažą kultūros finansavimą. Tiesiog, nes į tuos, reiškia, konkurencinius finansavimus pretenduoja tiek savivaldos, tiek nacionaliniai, didesni mažesni dariniai, tiek nevyriausybinius sektorius. Ir tada jūs nu, panaudosiu tokį žodį *murkdykitės* tenai. Tai aš nesuprantu ir po šiai dienai nesuprasiu, dabar nacionalinis, tarkim, muziejus iškėlė iš Kultūros tarybos. Nors, kiek suprantu, iškėlę jie Kultūros tarybai gaudavo didesnę finansavimą, negu dabar gavo iškėlus. Čia yra kita problema, kad Kultūros ministras po šiai dienai negali atsakyti, ar nacionaliniai muziejai išėjo iš Kultūros tarybos, išėjo su pinigais, ar tie pinigai liko. Kultūros komitete, kai buvo pristatymas ir yra tokia Kultūros ir meno taryba, tai yra ministro patarimoji taryba, nepainiokite su Kultūros taryba, Kultūros ir meno taryba neskirsto pinigų, tai yra ministro patarimoji taryba. Ten irgi neatsakė, ar išėjo su pinigais, ar ne. Sistema yra tokia – kultūra yra tiesiog nepakankamai finansuojama. Ir, kad ta neakivaizdų nepakankamą finansavimą paslėptų, jie daro mišrius tuos konkursinius finansavimus per Kultūros tarybą arba savivalda. Nes, jeigu būtų normalus finansavimas, kaip, jūs man atsakykit, kaip nacionalinio lygmens muziejus, gali planuoti parodas 2, 3 5 metus į priekį, o normalūs muziejai taip ir planuoja, jeigu jis nežino, ar jis iš Kultūros tarybos gaus tam projektui finansavimą ar negaus, koks čia gali būt planavimas. Tai jeigu valstybė pasitiki nacionalinio muziejaus direktorium, jis turi kadencijas, ir, jeigu jis jau nepadaro, tai jūs keiskit vadovą, bet neįmanoma pakabinti nacionalinio muziejaus ant projektinio finansavimo. Tai yra absurdas totalus. Mes galim nedidelę galeriją pakabinti, kuri planuoja metams į priekį, tiktai parodas, bet ne nacionalinio lygmens muziejų, kuris keičiasi su kitais nacionaliniais muziejais, planuoja 2, 3, 5 metus į priekį parodų apsikeitimus. Tai jis susiplanuoja dabar parodą iš tarkim, Prado muziejaus atvežti į Lietuvos nacionalinį dailės muziejų už 3 metų ir už 3 metų jis sužino, kad jis negauna. Gerai, pasikeitė dabar situacija, negauna iš Kultūros tarybos finansavimo, tai iš ko jam ta, kaip jis atrodys....

GS: Taip, taip...

I3: Tai yra tiesiog nepakankamas kultūros finansavimas yra slepiamas tokiu būdu. Vienas iš tų nepakankamo finansavimo pavyzdžių slėpimų, aš taip ir pavadinčiau, yra prieš dvejus metus pradėtas Kultūros taryba, buvo meno sritys, buvo 10 ar daugiau meno sričių, tarkim, kinas fotografija, literatūra, architektūra ir buvo finansavimas. Dabar sugrupavo – viena iš grupių yra vizualieji menai – fotografija, dailė, tarpdisciplininis menas. Ir, jeigu jūs paimsit, tai reiškia, kiek buvo anksčiau visiems atskirai ir kiek dabar, tai yra mažiau. Ta prasme tam, kad mažėja finansavimas, tai padaro pergrupavimą viduj, čia mes padarysim taip, kaip kitos šalys daro, čia nieks skirsim nedaro, čia dabar pasaulis plėtėja, žanrai jungiasi, visa kita, o tu paskui pamatai, kad čia yra dūmų uždanga. Čia yra tiesiog tam, kad nes paskui yra labai sudėtingas, nu reikia skaičiuoti, kur iš tikrųjų kas kur, nes atsiranda naujos programos su naujais skaičiais. Ir tai yra, nu tai yra tiesiog slapstoma nepakankamas kultūros finansavimas ir tiek žinių, tai čia nėra, tiesiai šviesiai galima pasakyt.

GS: Bet, bet iš esmės, ar teisingai suprantu, kad ir ta teisinė aplinka nėra pas mus tokia tobula, yra taisytina kalbant, pavyzdžiui, apie kultūrinių paslaugų, sakykim, perdavimą NVO, ar galėtume galvoti, kad mes, pavyzdžiui, apie kultūrą tas labai įdomus yra Kultūros politikos pagrindų įstatymas...

I3: Dabar kaip tik vakar buvo pristatymas, kaip tik Kultūros ministerijos ruošiamas įstatymas bus, matyt, kaip jis, kaip jis gausis iš to, ką vakar buvo pristatymas, tai buvo visai neblogai, galiu pasakyt tik tiek. Tai tas Kultūros politikos pagrindų įstatymas, kas yra džiugu, vakar sakau, kaip tik buvo pristatymas, kad į jį numatoma, ir tarp sąvokų ir tarp kultūros politikos formavimo, ir įgyvendinimo, įjungti

nevyriausybinių sektorių, meno kūrėjų organizacijas, ir į ten įvardintų kaip tokie dalykai, kultūros kūrybinės industrijos. *<svarstė apie pašnekovo NVO realų vaidmenį ir funkcijas kultūros politikos formavime ir įgyvendinime, kaip tą supranta ministerija>*. Ir tiktai dabar jau aišku, tas įstatymas nebuvo nu pristatytas pilna apimtimi tekstine, bet nu tam tikros gairės jau yra kalbama apie NVO, o apie meno kūrėjų organizacijas, kad menininkas yra kaip ir laštelė, reiškia, ten to kultūros ir meno. Ta pradinė, kur iš kurios auga, reiškia ir jo organizacijos, ir NVO sektorius, ir kultūros, kūrybinių industrijų sektorius irgi įvardintas, kad jos turi integruotis ir į patį kultūros politikos formavimo procesą, ir paskui eina įgyvendinimas. Tai reik tikėtis, kai jau įstatymas bus tekstinis, jis planuoja pradinį vertinimu duoti tekstinį kažkur vasario pabaigoj, kovo pradžioj, kad jau mes pamatysim, kur tas atgula, nes dabar mes teoriškai esam, bet praktiškai nu vat noriu paklausti, nenoriu nepaklausi, jeigu ateina šakinis įstatymas, tai yra ten, tarkim, kokio norėjo daryti pataisas Kultūros meno kūrėjų ir meno kūrėjų organizacijų įstatymo. Gerai, mums atsiunčia derinimui, reiškia, tą įstatymą, bet yra kiti dalykai, kurie yra nu, mes irgi tos pačios meno kūrėjų organizacijos, jos irgi yra kultūros, kūrybinių industrijų sektoriaus dalis. Nes jos vykdo visokius projektus, leidinius, jos nėra tik tais nu tokios profsąjunginės organizacijos, jos vykdo irgi tuos dalykus. Tai ir labai dažnai pamiršta žmonės šituos dalykus. *<teikia informaciją apie Kultūros ir meno tarybos formavimą>*

GS: Na ir dar pabaigai gal norėčiau prie tų viešųjų paslaugų, to perdavimo kultūrinių būtent sugrįžti. Gal jums šauna į galvą koks sėkmingas pavyzdys, kai kaip perduodamos tos paslaugos kultūrinės NVO? Ar nelabai? Kokia savivaldybė galbūt ar kokį pavyzdį taip?

I3: Suprantat, čia yra klausimas, toks daugiau filosofinis. Kas yra tos kultūrinės paslaugos? Su socialinėm paslaugom mums, kaip ir aiškiau, kas yra socialinės paslaugos. Vaikų dienos centrai, neįgalieji. Mes suprantam, ta prasme, o kultūrinės paslaugos, kas jos yra ta prasme? Muziejus? Tam tikros meno ar kultūros veiklos, šventės? Čia yra toks labai abstraktus dalykas. Tai, todėl tas nu man tas paslaugų, kultūros paslaugų, perdavimas jis yra toks nu, labai... Sakau, va turbūt optimaliausias būtų vat, kaip sakiau, kur pasiūlė, tos paslaugos yra taip tai tada. Savivaldybė apsiima infrastruktūrą, o jau tos minkštosios veiklos tos, vadinkim, paslaugos ten nuo... nuo... būrelių iki ten Vasario 16 ar kažkokių kitokių švenčių – jau vyksta konkursas ir nevyriausybinius sektorius kartu gali būti ir su savivaldos organizacijomis, tarkim, tarkim, reiškia, jos konkuruoja įgyvendinant šitus dalykus. Tai tada galbūt, nes... Nu tos kultūrinės paslaugos jos nėra.. Turbūt čia ir yra tas sudėtingumas, ir sunku suformuoti tuos krepšelius, nes jos neturi to tokio linijinio tęstinumo. Jos neturi to linijos tęstinumo, nes, tarkim, perduoti nevyriausybiniam, VŠĮ ar ten asociacijai, ar ten, nežinau, dar kažkam taip įgyvendinti kultūros centro funkcijas čia irgi yra klausimas, ar tai yra sprendimas. Gal, gal bet, bet nu labai sunku... Ta prasme, tos paslaugos jos yra nu neapskaičiuojamos. Nes vaikų dienos centras tu žinai, kad ok yra tiek vaikų ir tu prižiūrėsi, tiek tai vaikų ir tau vat vaikas bus nuo tada iki tada ir tu nu tu gali. Tas yra labiau metodologiškai ir ir kažkokiom kitom imtim apskaičiuojama ta paslauga. Čia yra ta paslauga, čia yra lygiai taip pat kaip, kaip aš sakau, o kaip jūs apskaičiuosite, reiškia kultūros ar nu, sakykim, labiau meno naudą. Tai yra nu tai yra, sakykim, intelektualiniai vitaminai, tai kaip mes galim apskaičiuot, ką žmogui davė perskaityta knyga, ar pažiūrėtas filmas, ar spektaklis, ar pamatyta paroda? Tai kultūros kūrybinių industrijų prasme, mes galim paskaičiuoti, kad žmogus tiek sumokėjo už bilietą, tiek to bilieto nuėjo kino platintojams, kuris paskui platintojas nueina kino gamintojui, tiek kino teatre, kad būtų užtikrintas tęstinumas, kad dar būtų tas kino teatras, taip toliau. Knygoj mes galim pasiimti, reiškia, konkrečią knygą, kiek uždirbo knygynas, kiek uždirbo leidykla, kiek galbūt nubyrėjo autoriui, o galbūt nenubyrėjo autoriui. Ir kiek mes iš viso šito išlaikome tą pačią industriją – tiek knygynų tinklus, tiek leidyklos, tiek taip toliau, reiškia ten spektaklio tuo pačiu metu. Vizualaus meno tai yra dar sunkiau, nes didžioji dalis parodų yra nemokamų iš viso ir tada nu nežinai ta prasme, gal žmogus, pamatęs parodą, ar, reiškia, ar pažiūrėjus filmą koks nors dirbantis, kad ir tiesiog arba technologijų IT, arba tiesiog kažkokių technologijų įmonė, kuris užsiima proceso optimizavimu, gal jam po to šaus mintis, kuri tuos procesus po optimizuos ir jie sutaupys didžiulius kaštus. Nes jam kažkur tai susijungia jungtys ir mes niekad to neapskaičiuosim. Ir

čia yra taip, kaip aš ir per 15 minučių jiems sakiau, sakau, čia yra taip pat kaip, tarkim, mes kalbam apie startuolius, mes versle puikiai suprantam, kad startuolis gali ir nepasisiekti. Versle tinka, o vat mene negali. Iš kur mums žinot, kad vat to menininko, o gal kaip tik to menininko, kuris atrodo, kad mažiau vertingas, kitiems dar labiau surezonuos kūriniai ir taip toliau. Tai čia yra kaip su startuoliais, tai čia yra tas ir todėl ir tas paslaugų perdavimas galbūt čia jis ir yra sudėtingas dar ir dėl to, kad tęstinių paslaugų perdavimas, aš turiu minty, ta prasme, kad galėtų tikrai paleisti ir pabandyt viena ar kita savivaldybė pabandyt paleisti, ok, mes imam infrastruktūrą, bent miesto šventes atiduokit, atiduokit miesto šventes viskas, vat yra tiek pinigų, mes atiduodame miesto šventes, tarkime, miesto šventę reikia padaryti kultūros centre, gerai mes, kaip nebūtų ten stumdymosi, kiek ten mokėti kultūros centrui, nemokėti tas, kas laimės, kad mes nu infrastruktūra prafinansuojama iki galo, čia yra grynai minkštosioms veikloms. Nu gal jį pasiims, tarkim, net ne nevyriausybinis sektorius, o bendruomenės pasiims. Tai valio, mes pastiprinsim bendruomenes. Tai irgi yra nu, ta prasme, tai yra pastiprinsim tą bendruomeniškumą. Mano supratimu, nevyriausybinių sektoriaus vienas iš tų privalumų, kad tie žmonės, kaip pasakyt, jie yra ne galios pozicijoje, kalbant su bendruomene, su aplinka, su visuomene, nes tie, kas jau yra viešajam sektoriui, jie nori ar nenori tam tikra prasme jau jie yra galios pozicijoje. Tai, jeigu mes norim lyginti horizontalumą ir tą atskirtį, tai ok, ir tos pačios bendruomenės yra labai gerai. Nes, mano supratimu, aš nežinau, ką, apie ką mąstė strategijos rašytojai, tai tas perdavimas yra daugiau tam horizontalumui, tam horizontalumui visuomenės, ta prasme, tos atskirties mažinimui, kad būtų mažiau galios, nes ta situacija, tarkim, bet kuriuo atveju net ir kažkokiam regione veikianti VšĮ, prasme nu, nu ne VšĮ, nenubanalinkim, ta prasme veikianti nevyriausybinių sektoriaus organizacija ar bendruomenė, kai jie ateina, kai jie ateina į kultūros centrą prašyti patalpų, jie ateina, ko? Jie ateina pra-šy-ti. Jie ateina prašyti ir jie yra prašytojai, ir mes norim nenorim, koks bebūtų sąmoningas vadovas to kultūros centro ar vadovė, nu vis tiek pati situacija suponuoja. Tu ateini prašyt. Tai, tarkim, ką labai nudžiugino. Tarkim, pavyzdys – labai nudžiugino vakar per pristatymą, ne su Kultūros politikos pagrindų įstatymu susijęs dalykas, bet pasakė, kad įvedė dabar į Nacionalinių kultūros įstaigų vadovų vertinimo klausimyną, aš, kiek suprantu, tiksliai, galbūt nepasakysiu, bet kiek organizacija turėjo reikalų ir partnerysčių su nevyriausybiniu sektoriumi ir vertinant vadovo nacionalinių įstaigų veiklą, bus atsižvelgiama, kiek organizacija turėjo partnerysčių. Į tuos naujus konkursus, reiškia, jau įvedė tokį vienas iš vertinimo ten kriterijų balų ar kažkaip ir vadinasi, jau tai yra nu, mano supratimu, tai yra labai daug. Kiek nacionalinio, reiškia, nacionalinių kultūros įstaigų vadovai, kiek pačios įstaigos turi bendradarbiavimą su NVO.

GS: Tai daug žadanti naujovė.

I3: Tai jo, iš tikrųjų, iš tikrųjų nudžiugino ir tada nu natūralu, kad žmonės supras, kad jeigu tu neturėsi, ką pasakyti, jeigu pretenduoji antrai kadencijai, jeigu tu neturėsi, ką parodyti, tai tų kažkiek balų mažiau gausi. Tai čia toks nu labai tiesioginis ta prasme. Galima rašyti strategiją tokius dalykus. Bet strategija gali ir likti popieriuje, o kai tu jau turi duoti ataskaitą, kuri nulemia tavo balus, toliau norint tęsti šitą veiklą, jau tada tai nelieka tiktai popieriuje. Tada yra jau įeina į rezultatus, į įvertinimą tai. Tai sakau, tai nu nežinau, ar atsakiau labai sudėtingas tas perdavimas. Jis tikrai sudėtingas, nes aš sakau, tarkim, girdžiu ir apie tas vaikų centrus, ir apie, ir apie visą kitą, <mini skėtinę NVO>, kai ten kolegos ypač metų pabaigoje, vos ne kiekvienais metais metų pradžioje, reiškia, jau čia yra ten skaičiavo kaip realiai krepšelius paskaičiavo, nepaskaičiavo, perveda, neperveda dar kažką. Bet čia yra nu finansų planavimo dalykas, valstybės, kur nesugeba laiku susiplanuot, susidėliot taip toliau, bet ten nu sakau. Čia yra. Tarkim, kas galėtų dar paskatinti? Yra tas vadinamas Kultūros pasas. Dabar yra nauja programa Kultūros receptas, bet, tarkim, kol ten išilinguos ir taip toliau, yra Kultūros pasas. Tai yra moksleiviams skiriama į metus ar 15 eurų, vadinasi, kultūros paslaugoms. Kodėl negalima padaryti, kad tą Kultūros pasą gali suteikinti tik nevyriausybinius sektorius, ir veiklos atliekamos negali būti viešajam sektoriui, nes, suprantat, galima įsteigti viešąją įstaigą prie kokio nors muziejaus ir ta viešoji įstaiga rengs ekskursijas į muziejų. Tai tiesiog sudėti tam tikrus saugiklius, ir tada visos tos lėšos nueis į nevyriausybinių sektorių. Nes dabar, nes dabar valstybė skirdama lėšas bet kam, ta prasme, ta prasme, mokykla pasirenka ar ten ar

ten, jie ten nuvažiuoju į Vilnių, nueina į kokį muziejų, nuperka bilietus į vieną, nuperka į kitą per vienas nuvažiavimą, ir tų 15 eurų nėra. Dabar jūs pažiūrėsit NDGA, 8 eurai bilietas, bijau pasakyti, kad realiai 2 muziejai ir viskas. Valstybė skiria lėšas sau. Taip, ta prasme tai ne garantuotai, gali imti kitą dalyką. Aš sutinku, kad muziejai daro edukacijas, viskas yra gerai. Tai viskas yra gerai, tai tada jūs skelbkit 7 minimum 7 eurai turi būti nevyriausybiniam sektoriui. Darykit paskatas, duokit, gerai, nu bent minimumą, ta prasme, žmonės, kai tu gauni, ta prasme patiekalą, ateini valgyti nu, tarkim, ateini į mokyklą valgyti ir tau sako, kad tau pietus bus nemokamai, jeigu tu bent vieną iš 2 patiekalų pasirinksi žaliavalgį. Tai tu pradėsi galvoti, ta prasme, nu gerai ne žaliavalgį, o ekologišką. Tada mes va tau kompensuosime tos dienos pietus kaip moksleiviui, tai bent po truputėlį, tada žmonės pradėtų iš viso galvoti, tada iš esmės mąstymas, kas tas yra tas nevyriausybinis sektorius, su kuo jis valgomas, kas tas yra, nes dabar jis toks marginalizuojamas, ten kažkas yra čia tie, kurie čia kažkas daro, čia tie, kurie vis burba, kad pinigų nėra. Nu gerai, čia yra tie, kurie vis burba, kad nėra pinigų. Bet nevyriausybinis sektorius atlieka labai svarbią funkciją, kur? Kokią? Verslas iš esmės užsiima tik ta dalimi, kuri yra pelninga nu, nes tai yra pelno siekiančios organizacijos. Viskas yra gerai su verslu. Valstybė garantuoja, turi garantuoti, turi garantuoti minimalias žmogaus poreikio funkcijų užtikrinimui dalykus. Bet tarp to minimalaus poreikio ir tai, ką verslas pasiūlo, kas neša pelną, kas yra pelninga, yra tokia pilka zona, kuri yra labai svarbi, visom prasmėm, socialiniam, nelygybės dalykais, socialinių problemų sprendimai, kultūrinės saviraiškos dalimi, kultūrinės saviraiškos ir saviugdodos dalimi, intelektinės saviugdodos dalimi, kur neįeina, nepatenka į valstybės, kaip ir privalomus minimaliuosius poreikius užtikrinti ir nėra pelną kuriantys dalykai, kad tu galėtum ir lieka ta pilka zona, kuri atitenka kaip tik nevyriausybiniam sektoriui, kuris ir užpildo, tai jeigu mes norim, kad ta pilka zona būtų tuščia, nu tai ir jinai bus tuščia. Jeigu mes nenorim, kad jinai būtų tuščia, vadinasi, reikia rasti sprendimų, tokius tvarius, nepatinka man tas žodis, bet šiuo atveju jis tikrai tinka, tvarius sprendimus arba ilgalaikius sprendimus, kad tas sektorius turėtų galimybę gyvuoti, nes žmonės, jeigu jie jau renkasi tą tokį nu nelengvą kelią, tikrai nėra. Aš nesakau, kad verslas yra lengvas, bet versle bent tu praėjini nelengvam kely, tu bent gauni tą grįžtamąjį finansinį ryšį, kitokį, nelengvą kelią, kad jojo nemestų, nes kuo toliau ir ilgiau jie eis, tuo jie turės daugiau rezultatų, atsiranda patirtis, atsiranda kontaktai, atsiranda ryšiai. Tai yra ilgalaikiai dalykai. Suprantat, nes lygiai taip pat ta prasme, kaip nėra tų nėra, žmogus neturi tos garantijos, kad ok, tu gali laimėti konkursą, negalėt, bet kai tu dalyvauji, ta prasme, ne savo, ne savo upėj, o kažkokiam vandenyne, tai dažnas net nebenori, pabando 2, 3 metus, rankos nusvyra ir nebenori, ypač regione. Tai sakau, bent būtų, sakau, bent būtų, tarkim, Regioninės kultūros tarybos, bent būtų režis, kad vat 5 metams bus, tarkim, 40 % nevyriausybiniams organizacijoms ir po 5 metų tas procentas nemažės. Ta prasme, kad mes nubrėžėm, sakyk, 30-40, tegul nustato, kaip nori ir tas nemažės, ir viskas. Ir tada tu žinai, tada rasis. Tada tu žinai, kad tu konkuruoti su tokiau pačiu neturinčiu patalpu, neturinčiu, kas už elektrą sumokės ir neturinčiu tau nuolatinę algą išmokėt. Tada tu auginsi, bet tu žinosi, kad tu toj pačioj lygoj dabar, nes nu čia dabar bus sporto terminais, reiškia A lyga ir B lyga, ir visi žaidžia viename, o sąlygos yra visai kitos.

GS: Na tai dėkui jums labai už jūsų įžvalgas. Net nežinau, gal norite dar kažką pridurti?

I3: Nežinau, kažkokį vat norėjau pradžioj pasakyti apie tą, apie tą reiškia vat, kur išgirdau, galvoju, ar bus proga, bus kontekstas ar ne, apie tuos nacionalinių vadovų reiškia tą konkursą. Tai labai tikrai pradžiugino ir kaip pasakyti, nu nėra, nėra, aš matau, nėra regionuose, to VŠĮ, prasme. NVO, nėra iš ko jį vystyti. Nėra, nėra aišku ir vystytų tai, jeigu ten iki 15 % to bendro finansavimo tu gauni, tai iš ko tu gyvensi ta prasme? Tai nu įsivaizduokit, tai projektas, gerai tu gauni netgi nu, pafantazuokime 20 000 gauni projekto metus nu. Tarkim, tai čia yra daug. Tai dabar mes įsivaizduokim, jeigu 20 000 projektams, tai gali gauti, man atrodo, ar 35 %, ar 35 % šitiem administraciniam, maždaug apie 7000, tai vadinasi nu grubiai, sakykim tu gauni apie 500 į mėnesį atlyginimą, čia iki mokesčių. Kai dabar minimalus atlyginimas yra 900 keliadešimt EUR. Tai vadinasi, tam, kad tu galėtum vieną žmogų išlaikyti bent ant to minimalaus atlyginimo, nes, jeigu vykdant normalias veiklas tęsti, nes ilgalaikes, tai tas žmogus turi būti, nes visiems atrodo, kad čia padarei va čia va yra taip miesto šventė, tai padarei koncertą, padarei

muge, padarei, dar ką tai čia yra 2 mėnesių reikalas ir tuom viskas baigiasi. Taip, tai tada, kai yra tas 2 mėnesių reikalas, tai vat, o taip šventės ir atrodo, bet tas žmogus turi domėtis, turi skaityti, nuvažiuot kitus miestus, turi susitikti su žmonėmis, ta prasme, tas toks to projektinio finansavimo suvokimo, atsiprašau, bukumas, ta prasme, jeigu tu nori daryti net gerai, tarkim, fotografijos festivalį. Fotografijos festivalis, kad jis būtų tikrai prasmingas, jis netrunka 3 mėnesius, kai tu surenki 3, 4 mėnesius surinkti nuotraukas, rėmini jas, darai žurnalą ir taip toliau. Tai yra visų metų procesas, nes tu turi bendrauti su bendruomene, tu turi kažkur pats dalyvauti, turi kažką kviesti, turi žiūrėti tau reikia kažkokių žmonių, kur paskaitas skaitys dar kažkas. Aš nesakau, kad tai yra nu pilna diena darbo laikas. Bet bet kuriuo atveju, jeigu žmogus daro 3, 4 didesnius projektus per metus toje pačioje erdvėje, toje pačioje aplinkoje tai tam, kad jis ta prasme, žmogus, turi pamatyti kitas vietas, kitus sprendimus, kad nebūtų tas pats per ta pati, kad jis tobulėtų. Vadinasi, jis turi tam skirti pakankamai laiko ne tik tai savo laisvalaikiu taip apgraibom. Tai dabar nu tai gerai, tai yra tie 500 nu tai gerai, NPD nėra, tai žmogus ir gaus 450 400 tarkim, tai ok nu, bet neišgyvensi tu tam regione net ant minimumo, tai nu tai gerai, tai tada tau reikia turėti bent 40 000, iš kur tuos 40 000 regioninė nevyriausybinė organizacija gaut metam projektui. Ta prasme, iš kur, iš kur ji gaus, ta prasme, kai nėra požiūrio, ta prasme, iš kur jis gaus tam, kad tas žmogus galėtų bent ant minimo bazės sėdėti ir tada augintis auginti. Ta prasme, nes nu realiai tai yra vieno, deja, bet nu taip veikia sektorius. Norim mes to ar nenorim, tai yra nu tai yra žmogaus orkestro reikalas, nes tas žmogui – jis neturi galimybės samdyti, jis turi išmanyti apie kultūrinius renginius, jis turi išmanyti apie komunikaciją, jis turi išmanyti, kur rasti elektriką, jis turi viską. Natūralu, kad darant viską, nu nu nebūna, viskas idealu. Bet, einant metams, žmogus, turėdamas galimybę ir dirbdamas tame kelia kvalifikaciją. Aišku, būna žmonių tokie, kurie nedaro, bet nu visur visko būna. Bet kalbant apie tai, kad kai žmonės ryžtasi tokiam dalykui, dažniausiai jie turi kažkokią savo vidinę motyvaciją, nes tai nėra pelno siekiantis dalykas, tu neuždirbs iš to daug, tai vadinasi, turi žmogus vidinę motyvaciją, jis turi vidinę motyvaciją, tai tikrai jisai ir darys. Jis nu ne stovės toje vietoje mes, nes jis norės. Nes jis supranta, kad jis bet kuriuo atveju dalyvauja konkurencijoje, ta prasme, jis dalyvauja konkurse ir taip toliau. Jis norės kažką keisti, kažką atrasti, kažką tęsti, kažką vystyti ir taip toliau. Tai taip, yra ir ir tų stagnuojančių atvejų, aš neabsoliutinu, bet nu mes pasižiūrėkim, ta prasme. Nu tada, jeigu politikų priėmėjam kyla klausimų, tai tegul jie padaro tyrimus, tegu jie pasikalba su psichologais, tegul padaro psichologinę analizę nežinau, tegul padaro daugybę tyrimų, jeigu jie pamato, kad nu tai yra beprasmė investicija, tai tada nereikia dokumentuose, tai aš nežinau <teikia informaciją apie straipsnį portale, kuriame pašnekovas pateikė savo poziciją apie jaunų menininkų motyvavimą svetur>. Kaip sakė man vienas žmogus, kuris užsiiminėjo savo įmone, verslu, sakė, aš irgi esu menininkas sakė, aš iš euro darau 2. Tai tas kūrybiškumas yra visur. Tiktai mes kiekvienas tą kūrybiškumą panaudojam ir įveiklinam, ir jis leidžia mums tobulėti, eiti pirmyn bet kur. Tai kultūra ir menas yra to tas kūrybiškumo katalizatorius ir kiekvienoje srityje jos reikia. Kūrybiškumas nėra tik tai meninis, jis yra meninis, bet jis yra ir visur. Tai sportininko trenerio sugalvotas naujas derinukas krepšinio komandai taip pat yra kūrybiškumas.

GS: Supratau, ačiū jums labai, tokia gražia įžvalga, nata ir sustabdysiu mūsų įrašą.

Interviu Nr. 4

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I4

Koduota institucija: Lietuvos kultūros taryba

Data: 2024 m. vasario 28 d.

Trukmė: 57:55

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su Lietuvos kultūros tarybos atstove 2024 m. vasario 28 d.

GS: Tai tada pirmiausia norėčiau tokį gana bendrą klausimą užduoti. 2019 metais Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“ kultūra yra įvardijama kaip lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo, formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje yra teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Bet tas poreikis rūpintis kultūra, ją puoselėti tikrai yra įtvirtintas strateginiuose dokumentuose, ta svarba neabejojama. Tačiau visgi, jūsų nuomone, ar kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I4: Ačiū labai na, jūs iš karto taip su sunkiasvoriu. Tiesą sakant, puiki strategija, man jiniai labai patiko kaip vat, kaip strategija, kaip dokumentas turinio prasme. Mano manymu, iš kultūros perspektyvos „Strategija 2050“ yra silpnesnė, bet čia tik mano asmeninė nuomonė, bet būtent ne kaip strategija apskritai, o kaip kultūros aspektu strategija. Tai dabar ta Strategija 2030 kažkaip juntama, ar jiniai veikia, tai visada galima nueiti ir pasidomėti Eurostato bendraisiais duomenimis, kiek Lietuvos valstybė investuoja į kultūrą, kokią biudžeto dalį sudaro investicijos į kultūrą ir taip toliau ir taip, toliau, ir ten jūs pamatysite, kad Lietuva yra aukščiau vidurkio. Metai, aišku, skirtingi, bet iš esmės, Lietuvos valstybė kultūros biudžetui skiria didelę dalį. Tai dabar, ar tai juntama? Va čia, va čia ir prasideda pagrindinis klausimas, kur tie pinigai išeina, kas yra suvokiama kaip kultūra, kas sudaro tą visą biudžetą ir panašiai, ir taip toliau, ir taip toliau. Tai va čia prasideda mūsų valstybių skirtumai nuo senųjų demokratinių valstybių, kurių sandaros yra visiškai kitos, istorijos visiškai kitos ir tos vat kultūros infrastruktūros yra absoliučiai visiškai kitos ir, tarkim, yra šalių, na, pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė, kurios apsisprendė, kad tokios institucijos kaip Menų tarybos, jie tai vadina ne Kultūros, o Menų tarybomis *Arts councils*, jos paskirsto visą biudžetą. Kiekvienais metais arba kas 3 metus yra inicijuojami konkursai ir peržiūrimas absoliučiai visas valstybės aparatas. Mes esam kitoje realybėje, mes esam vis dar posovietinėje realybėje ir paveldėjom labai didelį milžinišką tinklą su kultūros centrais, su kraštotyros muziejais, su daugybe daugybe prie tų kultūros centrų, esančių mėgėjų meno kolektyvų su etninės kultūros pakraipa. Na aišku bibliotekų tinklas labai taip pat didžiulis. Visa tai po truputėlį redukuojasi, nunyksta, mažėja, bet aparatas vis dar yra labai labai didelis. Tai čia tada vat prasideda klausimai, tai kas kokią dalį sudaro? Čia jau aš iš Lietuvos kultūros tarybos perspektyvos į šitą klausimą detalčiai atsakyti negaliu. Aš tik galiu pasakyti, kad Lietuvos kultūros tarybos dalis valstybės biudžete kultūrai yra 6 %. Kas yra likę 94 %, tai čia reikėtų aišku pasidomėt. Taip į šitą dalį eina, tarkim, nacionalinio transliuotojo biudžetas. Jis yra nuolat augantis, man atrodo, jau pasiekė galbūt 64 milijonus eurų, bet čia reiktų tikslinti. Dabar aš tiesiog pasakoju. Toliau tikrai nemaža dalis keliauja nacionalinėms valstybinėms institucijoms ir taip toliau, ir taip toliau, bet mes esam 6 % biudžete ir pas mus kreipiasi visas nevyriausybinis sektorius ir taip pat savivaldybių biudžetinės įstaigos. Na, ir jų labai nedaug beliko tų vat nacionalinio arba valstybinio lygmens biudžetinių institucijų, jų dar yra, bet palyginus jų yra mažai, tai va čia ir kyla pagrindinis klausimas apie mūsų patį tinklą. Ar jis yra tinkamas ar ne, čia šiaip tai yra tikrai atviras ir labai diskutuotinas klausimas, kai kas galėtų jį keisti, o gal jo nereikia keisti, gal jis ir taip jau transformuojasi? Tiesą sakant, bibliotekos patyrė milžiniškas transformacijas. Aš jau nebežinau, kas yra biblioteka, nes tai toli gražu nebėra knygų išdavimo ir pridavimo vieta. Tai yra daug daugiau – tai yra kompiuteriai, internetas, įvairūs klubai, skaitymo iniciatyvos. Ten, tarkim, mano rajono bibliotekoje keliautojų klubas yra, senjorų klubas. Žodžiu, be galo daug teikia paslaugų, lygiai taip pat ir funkcionuoja kultūros centrai ir taip toliau tai, suprantat, atsakymas yra labai kompleksiškas ir sudėtingas.

GS: Taip, taip, sutinku, įdomu klausytis jūsų, net ir užsiklausiau. Iš tikrųjų gal norėčiau šiek tiek dabar sugrįžti, minėjęt kultūros centrus, tą aparatą, ar ne, kad yra toksai įsitvirtinęs. Tai labai dažnai, būtent vat kalbant apie tą kultūros paslaugų teikėjų įvairovės didinimą, pasigirsta idėjų, kad, tarkim, kultūros centrai galėtų, tarkim, pasidalinti savo patalpomis, suteikdami galimybę, tarkim, teikti tas paslaugas kažkokias nevyriausybinėms organizacijoms, kad jos tarsi galėtų atsiverti, galbūt teko jums irgi tokių idėjų girdėti.

Kai kalbam apie tas kultūros srities paslaugas, tai su socialine sritimi šiek tiek bandoma lyginti, kaip yra dienos centrai, panašiai tai vat su kultūra. Kiek man susidarė toks įspūdis, kad iki šiol kalbant, kad kultūros centrai tarsi gali būti kažkoks toksai atskaitos atramos taškas, pagal ką mes tas paslaugas kultūrinės ir žiūrime. Tai kaip jūs, gal čia taip daug visko kalbant... Kaip jūs manytumėt va, tas aparatas, galbūt, tas sustabarėjimas, kažkoks ir nesinori to pokyčio, gal norisi tiesiog išlaikyti tą struktūrą tokią nes yra ir žmonės biudžetinėse įstaigose, kurie dirba ir galbūt tam mechanizmui tiesiog vat sunku keistis. Kas galbūt lemtų, kad yra mažiau, tarkim, nevyriausybinėms organizacijoms atitenkančių kažkokių paslaugų?

I4: Tai tada vat norėčiau referuoti į kitą dokumentą, kurį kaip tik šiandien ryte ir skaičiau ir gilinausi. Visiškai neseniai jau viešumoje pasirodė Lietuvos kultūros politikos pagrindų įstatymo projektas ir jisai yra su lydinčiais dokumentais. Vienas iš jų yra projekto poveikio vertinimas. Man jis labiausiai iš tikrųjų ir patiko, nes ten gan išsamiai yra apžvelgiama, kiek mes ko turime, referuojama vat ir Lietuvos kultūros tarybos inicijuotus įvairius tyrimus, išryškinamos tos problemos. Tai vat būtent šito įstatymo kontekste bandoma na, tiesiog kažkaip įtvirtinti, na jau turbūt bus nebe rekomendacija, nes įstatymų reikia laikytis ir jais vadovautis, jog institucijos bendradarbiautų. Tai yra tik įstatymo projektas, ar jis bus priimtas, ar ne, koks jis bus priimtas – dideli klausimai. Bet va toks bandymas yra. Vadinasi, problema yra tiek aštri ir akivaizdi, kad ją jau reikia dėti įstatymą ir pradėti reglamentuoti, nes matot, kas dar yra čia problemiška, kad vienas yra kalbėti apie nacionalinio ir valstybinio lygmens institucijas ir jau dalis šito klausimo yra sutvarkyta Profesionaliojo meno scenos įstaigų įstatyme, kur yra įtvirtinta kaip ir na prievolė, galima sakyti, bendradarbiauti su nevyriausybinį sektorium. Bet savivalda jinai kol kas buvo palikta kažkokioj paralelėj, nes visada teigiama, kad čia savivalda, čia negalima kištis, čia yra autonomija ir taip toliau, bet iš esmės niekas nevyksta. Savivaldų yra labai skirtingų lygmenų, tos 60 savivaldybių, kurios yra Lietuvoje, jos yra be galo skirtingos. Mes vat plėtojame regioninį modelį, tolygi kultūrinė raida ir ten yra deleguojami asmenys iš visų 60 savivaldybių ir mes tiesiog matom milžiniškus skirtumus, tarp jų tarp jų ir Vilniaus, tarp Vilniaus ir Kauno, tarp Kauno ir likusios Lietuvos, žodžiu, tikrai daug visko ir kartais, pavyzdžiui, prasprūsta koks nors nuostabus ir neįtikėtinas atvejis kažkur visai regione, nedideliame mieste. Žodžiu, įvairovė milžiniška, bet savivalda, kaip ir minėjau, jinai tarsi kažkokioj paralelėj yra. Tai tikiuosi, kad šitas įstatymas kažką sujudins. Tai dabar kitas dalykas, tarkim, šitų savivaldybių deleguoti atstovai į mūsų Kultūros tarybas, dalis iš jų aiškina, kad pas juos nėra nevyriausybinio sektoriaus, nėra čia su kuo bendradarbiauti. Tai aš, aš tai neskubėčiau būtent su šituo teiginiu, nes nevyriausybinio sektoriaus yra visur, tiesiog na kai kur jis yra realiai 3, 5 žmonės, įkūrę 4 viešąsias įstaigas. Kitur jis yra žymiai didesnis, bet man atrodo, kad jam tiesiog nesukuriamos sąlygos kurtis. Ir ir čia ir yra, matyt, didysis tas atotrūkis tarp Vilniaus, Kauno ir kitų miestų, nes pagal mūsų statistinius duomenis, aš jau beveik sunkiai Klaipėda galėčiau priskirti prie šitų 3 didmiesčių. Nors dažniausiai na juk yra manoma, kad Vilnius, Kaunas, Klaipėda, na vis tiek yra pagrindiniai miestai. O likusi dalis, na neturi tokių statistinių kiekybinių duomenų, tokių pajėgumų ir mastų, bet iš mūsų Lietuvos kultūros tarybos perspektyvos, tai Vilnius dažniausiai yra 60 %, 70 %, 50 % vat tokiomis dalimis visa tai dalinasi. Ir Vilniuje, na ir Kaune, na, gerai iš dalies ir Klaipėdoj, prijunkim, yra labai daug nevyriausybinio sektoriaus ir iš to vat kuriasi ta visa įtampa, įtampa nebūtinai neigiama prasme, intensyvumas, pavadinkime, intensyvumas, kuris generuoja jau kažkokį kitą lygmenį ir galima, jau svarstyt, kam su kuo bendradarbiauti, kurti vat tą horizontalumą, nes yra tiesiog kritinė masė. Kituose miestuose kritinė masė dar nepasiekta. Galbūt šitas įstatymas pajudintų kažką, galbūt savivalda irgi suprastų, kad jai taip pat yra svarbu turėti nevyriausybinių sektorių, nes jisai didina kultūrinę įvairovę, regionas arba miestas tampa įdomesnis, žmonės nenori persikelti, nes yra ne tik tai, kas buvo smetoninėje Lietuvoje, bažnyčia, biblioteka ir ten kažkoks kultūros centras, kad ir kaip jis vadintųsi, bet yra ir kažkas daugiau, ir šitame regione, galima būtų gyventi. Tai vat aš na, aš tiesiog dedu viltį į būtent šitą įstatymą, nes aišku, kai jau bus priimtas įstatymas, turės atsirasti ir įvairūs, taip pat ir poįstatyminiai

aktai, kitas reglamentavimas, visi turės persidaryt atitinkamai kitus dokumentus, bet kol kas visa tai nu ne sukabinta.

GS: Taip, taip, aš irgi kažkaip visai dabar seku tą įstatymą, man taip įdomu atrodo, kad ta kultūra yra toks svarbus aspektas, kaip ir strategijose atsispindi, o vis dar tas toks reglamentavimas buvo užstrigęs šiek tiek, dabar vat atnaujintas tas procesas... Tai irgi man įdomu labai, ir taip įdomu iš jūsų išgirsti dar, kad vat lūkestį tokį, kad galbūt kažkas bus į gerą, kad tai bus įstatymu reglamentuota, tai, kaip ir sakote, privalu laikytis ir to klausyti....

I4: Nes vat aš dar patikslinti, bet jūs gal jau užfiksavot, būtent vat tame priede, kur yra poveikio vertinimas, projekto poveikio vertinimas, yra paminėta tai, ką mes irgi stebim, kad Lietuva iš to vat valstybinio biudžeto, kaip aš ir minėjau, skiria ganėtinai reikšmingą dalį kultūros finansavimui. Tuo tarpu savivalda stipriai atsilieka, lyginant su Europos sąjungos šalimis, tai, ką galima pamatyti bendruosiuose duomenyse ir taip toliau. Ir čia vat tos amžinos diskusijos, ką mes diskutuojam ir regioninėse kultūros tarybose, kad iš jų vertinimo yra teigiama, kad va čia turi būti autonomija, savivalda turi būti nepriklausoma ir taip toliau, bet visa tai reikia finansuoti iš valstybinio biudžeto. Bet yra kita pusė, ne viskas taip taip pat vienareikšmiška, kuri teigia, kad palaukit, bet visi pinigai yra savivaldybėse, o tai savivaldai rūpi jos vietos aplinka jos patrauklumas, visa ta patirčių įvairovė ir taip toliau ką vat ir galėtų sukurti kultūra. Žodžiu, tos diskusijos jos vyksta nuolat ir iš tiesiog vat kiekybinių duomenų galima konstatuoti, kad na savivalda galėtų ir labiau pasistengt su investicijomis būtent į kultūrą.

GS: Dar žiūrėkit šiek tiek papildantis klausimas, o galbūt jums dabar taip kyla kokia mintis, vat kokią savivaldybę būtų galima laikyti kaip geruoju pavyzdžiu, kad, tarkim, vat kultūros srityje ir tą jaučia poreikį, ir kultūros NVO bando įtraukti. Galbūt kažkokį pavyzdį turėtumėt?

I4: Tai čia matot, mes pernai metais publikavom 2 indeksus, kurie iš tikrųjų tapo mūsų populiariausiu tyrimu iš viso per visą istoriją ir tam peržiūrų buvo daug ir taip toliau. Tai yra savivaldybių kultūros indeksai. Tais pačiais metais sugebėjom padaryti ir 21 metų, ir 22 metų. Tai ten labai aiškiai matosi, kokios savivaldybės, kokią dalį skyrė ir galima net į tuos subindeksus nueiti, tarkim, finansavimas kultūrai ir pamatyti, ten absoliučius dydžius. Na, tai aišku, jeigu pasižiūri absoliučius dydžius, tai nu Vilnius vis tiek skiria beveik tokį patį biudžetą, pavyzdžiui, kaip visos Lietuvos kultūros tarybos, labai panašų. Bet jeigu paimt santykį nuo viso bendro biudžeto, tai Vilnius yra paskutinis. Tai vat tokie vat prioritetai yra Vilniaus miesto savivaldybės. Galbūt jie keisis, nes indeksai kartoja 21, 22 metų, po to gi mes turėjom rinkimus, įvyko pokyčiai, susiformavo nauja valdančioji dauguma ir taip toliau, galbūt judės į priekį šiuo klausimu, bet ten lygiai taip pat matosi, o kas skiria didžiausią dalį nuo savo biudžeto? Na tai Neringos savivaldybės atvejis jau ten aptartas daugybę kartų, bet jo kažkaip vis rimtai nevertina, nes na čia Neringa, suprantate, tokia išimtis gyventojų mažai, o realiai vat sezoninė situacija. Gerai, bet yra kitos, yra nu nežinau, vat Zarasus prisimenu, vat tikrai reikšmingą dalį biudžeto skiria kultūrai, taip pat tuos indeksus visada galima susirasti geriau žiūrėti aišku, patį naujausią 22 metų ir tiesiog vat pasižiūrėt kas ką ir kaip. Ir, tiesą sakant, didieji miestai yra galia. Vilnius paskutinis, atrodo, priešpaskutinė ar ne Klaipėda, visai ten netoli prie galo Šiaulių miestas, na ir vat didieji miestai, tai tikrai nėra tie vat ledlaužiai ir avangardas. O dėl ko taip yra, mes vat irgi svarstom, nes visa tai vėlgi vat kompensuoja tos visos nacionalinės valstybinės institucijos, kurios yra tuose miestuose. Gal čia ir yra sprendimas, aš nežinau, bet jeigu kažkoks regionas mato, kad pas juos nėra nei valstybinių, nei nacionalinių institucijų, nu dėl kažkokių tai priežasčių, tai vadinasi, tada savivalda turi pasistengti, nes kitaip tai išvis nieko nebus.

GS: Mhm taip taip.... O gal dar norėčiau dabar šiek tiek sugrįžti prie tų va NVO, ką šiek tiek užsiminėt, būtent tų kultūrinių NVO. Kaip jūs vertintumėt, ar apskritai sudaromos yra palankios sąlygos, kurtis, augti, vystytis būtent kultūrinėms NVO Lietuvoje?

I4: Lietuvoje ar Vilniuje?

GS: Lietuvoje. Na taip, žinoma, tos savivaldybės skirtingos, tai gal norėčiau aš taip žinot, Lietuvoj tai plačiau, bet suprantu, kad yra tas savivaldybių dėmuo toksai labai svarbus ir labai iškreipiantis, kad galim šnekėt apie daug atvejų tai tai gali tiesiog ir apie Vilnių.

I4: Nes suprantat, čia vat ir yra didysis atotrūkis ir atskirtis. Ir jį labai labai ryški būtent NVO atskleidžia. Vėlgi vat tikrai rekomenduoju tą indeksą pasiimti. Man atrodo, ten net yra pjūvis, o kiek yra NVO, ir kiek, kur, na tai Vilniaus jau turbūt niekada nieks neaplenks, visiškai klestėjimas NVO, o ar jau jų tiek daug bereikia galima kelti klausimą, kodėl jų čia tiek daug yra ir vat jūs klausiate, ar yra sąlygos tai, jeigu jų yra tiek daug, vadinasi puikios sąlygos. Ir tarkim, na aš pati esu iš menų pasaulio ir žinau, kad tu vat ryte apsisprendei, kad aš įkursiu VšĮ, prisėdai prie kompiuterio su internetu ir tu jau turi VšĮ, viskas. Toliau pirmyn, generuok idėjas, teik paraiškas, galbūt net ir iš karto būsi finansuotas va toks visiškai šviežias, bet su labai gera idėja. Tai aš manau, kad sąlygos bent jau kurtis tai yra nuostabios. Dabar toliau na Kaunas, dar konkurencija laiko puiku. Klaipėda jau silpniau, nes na aš tai manau, kad Klaipėdos potencialas yra daug didesnis negu jis pats yra, kad gal jis ten dar kažkur slypi, nors nežinau, ar sekėte buvo daug labai diskusijų apie naują Klaipėdos kultūros politiką ir daug nepasitenkinimo ir taip toliau. Tai aš nežinau, kaip tai paveiks ir galbūt kažkokie kūrėjai paliks Klaipėdą, nežinau, tikiuosi, kad taip neatsitiks, o tada vat toliau, kas vyksta. Tai to NVO skaičiai drastiškai krenta. Kodėl jie krenta ir man atrodo, kad čia jau nebe kiekybinių reikia tyrimų, nes mes tiesiog galim suskaičiuoti, kiek kur ko yra, nes nu labai lengva per registrų centro duomenis pasijungi pamatai, kas veikia kultūros srityje ir suskaičiuoji. Bet čia jau kažkokie socialiniai, nežinau, demografiniai, gal net ir psichologiniai ir ekonominiai aspektai prasideda, tiesiog nėra kritinės masės ir ji nesikuria. Nes kuo giliau ir regioną, tuo labiau yra išsigalėjęs biudžetinių įstaigų formatas, nes jis vis tiek jisai turi užtikrintumą ir turi kažkokias darbo vietas ir nevyriausybiniam sektoriui yra labai sunku ten steigtis. Savivaldybė neturi jokių finansavimo schemų visiškai, nes, pavyzdžiui, kad ir kiek mažai nuo bendro biudžeto skirtų, tarkim, Vilniaus miestas, na vis tiek konkursai tai yra. Ar ten, nežinau Kaune yra konkursai, Klaipėdoje vis tiek yra konkursai, kad ir kaip ten dabar kultūros diskusijos dėl pačio mechanizmo formato, ten to rankos atstumo principo ir kitų klausimų. Šiauliai, Panevėžys tikrai turi. Žinau, kad va Zarasai, Vilkaviškis irgi steigia, net ir Panevėžio rajone, savivaldybėje irgi yra, bet ten, kur nėra nu, nėra jokių sąlygų, kritinės masės nėra, pavyzdžiui, jūs galite tame indekse taip pat pasižiūrėti, kiek yra kokių menininkų. Taip, aš suprantu tos statistikos ribotumą, nesuskaičiuoti ten visi, bet na, kažkokia tiesa yra. Jeigu kažkokiam regione arba miestelyje yra na, nežinau 10, 20 menininkų apskritai, nes viešąsias įstaigas dažniausiai kūrėjai ir steigia. Tai iš ko jie steigia, nu tai yra tikrai nepaprasti ir sudėtingi tada procesai, ir tada nu vat, kaip buvo per Knygų mugę čia neseniai irgi diskusija, nežinau, ar žiūrėjot, Jolanta Kryževičienė darė ir, man atrodo, mediatekoje tikrai yra, pamiršau pavadinimą, bet ji buvo skirta regionams ir ten toks Rokas Kašėta dalyvavo jie su, nežinau, ar žmona, ar partnere, nežinau santykių, bet kartu su savo, pavadinkim, partnere persikėlė, man, atrodo, į Varėnos savivaldybę, ten pradėjo daryt festivalį, na ir apskritai tokį kūrybišką, etišką gyvenimo būdą propaguoti ir jisai pradėjo visą kalbą nuo demografijos. Nu vat suprantat nuo demografinių aspektų – nėra kritinės masės tiesiog regionuose, tiesiog nebėra žmonių iš jų taip pat ir kūrėjų. Tai nu čia be galo daug veiksnių. Mes tiesiog vat labai konkrečiai galim konstatuoti skaičius, kiek ko yra. O vat, kodėl taip yra? Čia jau didžiulės diskusijos. Na, žmonės iš regiono čia jau nebe, mano nuomone, bet mes nuolat darome įvairias apklausas ir galiu vat praskleisti, ką žmonės anonimiškai mums rašo, kad kuo mažesnis miestelis, kuo mažesnis regionas, tuo labiau išsigalėjo tai, ką galima pavadinti savivaldybiniu nepotizmu. Jeigu tu nesi kažkokios struktūros dalis, viskas, praktiškai nėra šansų kažką, kurti kažką kritikuoti, kažką tokio drąsesnio pareikšti, nes viskas yra prieš bendrąją sistemą. Ir taip tai yra, nu, beveik neįmanoma, tai viso to irgi yra. O Vilnius, aišku, kadangi na yra žymiai didesnis arba ten Kaunas, bet jau ir vat jau Klaipėda, žiūrėkit jau kelia va šitą klausimą, na tai sudėtinga labai.

GS: Mhm taip, dar vat kažkaip apie tą tokį ryšį, vat kaip su tuo nepotizmu šiek tiek, galvoju pereflektuoti. Tai žiūrėkit, ar galima būtų taip galvoti, apie tuos konkursus, galim susisiaurinti, kad konkursus galbūt daugiau galėtų dalyvauti, galbūt net sėkmingai pasirodyti NVO, kurios turi kažkokios, gal patirties jau su savivaldybe pačia, ar ilgiau dirba galbūt kažkur dalyvavo kažkokiuose renginiuose, ar tiesiog vis perspina žinot keliai, kad tarsi turėtų tokį būdą laimėti konkursą. Kaip jūs manytumėt, ar nelabai čia galima kažkokią bandyt sąsają siet?

I4: Palaukit, koks klausimas, kaip suprast klausimą?

GS: Kad tiesiog vat kažkaip tokia mintis kilo, kad ar gali būti, kad NVO, tarkim, kurios turi užmezgusios kažkokį kontaktą su, sakykim, savivaldybės atstovais, tikėtina, gali ir laimėti tų konkursų? Ar čia nereikėtų taip tokio ryšio brėžti, nes aišku, tokius dalykus yra sunku pamatuoti, bet galbūt tokia mintis, kad tie ryšiai galbūt gali vat būti kaip tas kapitalas socialinis, kurį gali išnaudoti NVO bandydama kažkaip teikti paslaugą?

I4: Na čia daug labai aspektų. Tai pats pagrindinis aspektas yra tas, kad aš tai manau, kad ryšiai ir demokratija yra nesuderinama. Čia yra mano nuomonė, ar tai galėtų pagerinti, jeigu tai vis dėlto vyksta, taip galėtų, bet tam tada reikia visų pirma, apskritai konkursus turėti, nes aš sakau, kad tikrai tikrai ne kiekviena savivaldybė kažkokius konkursus turi. Bet aš iš principo tai esu visiškai prieš ryšius, nes nu, aš sakau, tai tiesiog kerta demokratijos pamatą ir tai kerta tai vat, kuo mes vadovaujamės. Nu tai, pavyzdžiui, lygiavertiškumo principas, vienas turi ryšių, kitas neturi, viskas griūna visa sistema arba, tarkim, kažkoks objektyvus, nešališkas vertinimas, tai viskas, ryšys nėra objektyvus ir nešališkas. Tai, aš tai tikiuosi, kad bus pasirinkti visiškai kiti įrankiai, bet na, jeigu klausiat, ar tai padeda, tai ryšiai visada visur visais atvejais šiaip tai padeda ir nebūtinai čia reikia iš karto galvoti apie kažkokią korupciją ir taip toliau. Bet kadangi mes čia kalbam apie kažkokį finansavimą ir panašiai, tai čia yra korupcijos apraiškos.

GS: Taip, dėkui, tiesiog tokia mintis, žinot, buvo kažkaip tokia pagauta, tai taip ir užklausiau. Bet iš tikrųjų, taip labai gerai, papasakojot. Dar žinokit, dabar galbūt norėčiau šiek tiek eiti prie tų paslaugų, tų būtent kultūros srityje, ir čia norėčiau prieš tai jūsų pasitikslinti. Galbūt jūs man galėtumėt daugiau informacijos suteikti. Nes kol kas, kiek aš pati domėjausi ir kiek atlikau interviu, tai tos kultūros paslaugos, kaip jos suprantamos, tai yra vis dar toks labai miglotas apibūdinimas. Tarkim, vieno interviu metu bandėme vesti tokią, kaip paralelę su būtent to socialinės apsaugos va ta sritimi, su vaikų dienos centrais, kur ten teikia paslaugas ir tada žiūrėjome į kultūrą, kultūros sritį, kaip būtent per tą iš kultūros centrų pusės, kad galima kažkokias paslaugas bandyti teikti. Ir tarsi toksai būtų tas būdas perleisti viešąją paslaugą, kažkas su kultūros centrais tarsi. Bet kiek aš pati vat ieškojau, kiek žiūrėjau, tai man susidarė įspūdis, kad bene tas populiariausias, tai yra tie konkursai. Kaip yra įvairūs konkursai, projektinis finansavimas, kad tada gali vat konkuruoti tie paslaugų tiekėjai ir teikti tą kažkokią paslaugą. Tai vat apskritai taip apie apibendrinant, galbūt jūs galėtumėt pasakyti, kaip yra ta kultūra, tos kultūros paslaugomis, nes, tarkim, kažkokie krepšeliai, sutartys, kaip yra socialinėje srityje, tai to, kaip aš tokio ir konkretaus neradau... Na Kultūros pasas yra. Gal jūs galit man savo tą tokį vaizdinį turimą pasakyti, kad gal tada man bus aiškiau orientuotis apskritai kultūros paslaugų toje žinote įvairovėje.

I4: Žinokit čia didelis klausimas. Matot, visų pirma, labai, ta prasme, pati sąvoka, kultūra nėra suprasta. Jinai yra tokia įvairi ir ir tokia vat neišaiškinama, kad kiekvienas turi skirtingą kultūros supratimą. Pavyzdžiui, man kultūra yra visiškai viskas, ką sukūrė žmogus. Nes tai, kas nėra kultūra, tai yra gamta tiesiog. Man kultūra yra ir teisė, ir įstatymai, ir elgesys, nežinau, prie stalo ir menas, ir ta prasme viskas – verslas, gamyklos, nes vis tiek ten yra kažkokie įrenginiai, kažkas kažką projektavo, kūrė dar ir taip toliau. Tai vat mūsų įstaigos, kaip Lietuvos kultūros tarybos, atrama yra ta, kai buvo pradėtas jos steigimo procesas ir pagal kitų užsienio tarybų pavyzdį buvo pasiimtas tas menų tarybos pavadinimas, nes visur yra *Art councils*. Tai buvo įvertintas kaip per siauras. Na vat ir mes ir galinėjamės su ta Lietuvos kultūros taryba, kad vat kas tai yra, bet čia tokia labai labai didelė filosofinė vertybinė diskusija. Gal tiek to, eikime, bet aš vis tiek matau pagal mūsų paraiškas pagal mūsų programas, pagal mūsų stipendijas, kad mes iš esmės dirbam su menu. Ne kultūra apskritai, o su menu, ir tada man, kultūros paslauga ir man tai nebėra paslauga, man tai yra patirtis. Nes kultūros paslauga, bet mes apie bibliotekas prieš tai kalbėjom, tai paslauga, pavyzdžiui, yra knygų išdavimas, priėmimas – labai konkreti paslauga, atėjau, išsirinkau, pasiėmiau, ačiū, kad suteikiat, perskaičiau, grąžinsiu. Bet vat meno patirtis vat kas tai yra ir čia vat toks dalykas, kuris, na, jis tiesiog vat persmelkia, pakeičia arba nepakeičia, nes galbūt yra visiškai neįdomi nuobodi vidutiniška patirtis niekaip neapsišviete, nepraturtėjai ir nieko toliau mąstyti nenori nei domėtis, viso gero. Bet vat patirtis, kuri na tiesiog po truputį vis keičia visuomenę, bet ta patirtis taip pat ir gąsdina.

Ir yra toks vat principas, na angliškai jis vadinasi *arms length principle*. Pas mus labai įvairiai verčiamas, dabar tame įstatyme mačiau yra rankos atstumo, nu tiesiogiai pažodžiui taip, kiti verčia dar pagarbaus atstumo. Kodėl jo reikia? Todėl, kad menas gali kelti labai nepatogius klausimus, kad jisai gali žadinti vat per patirtis kažkokius net veiksmus, jie gali būti visiškai nepalankūs politikam, visiškai kitokie. Menas gali kritikuoti, menas gali įtraukti į tai, kas nu vat audrina visuomenę, nežinau LGBT, pavyzdžiui, klausimai juk labai dažnai būtent kūrėjai pirmi kelia šitą klausimą. Kaip apibrėžti patirtis, nežinau, bet patirtis na kaip yra meno žanrai yra kažkokie formatai, tai žanrai yra knygos, muzikos kūriniai ir taip toliau, o formatai tai yra na kas, paroda, koncertas ir panašiai. Aš jau net keliu klausimą, ar tai, kas labai labai populiarėja ir mūsų terpėje, bet ir tai kuo užsiima, tarkim, vat Kultūros pasas, kad edukacijos. Va edukacijos, edukacijos, edukacijos, bet čia yra patirtis ar paslauga? Jeigu į tai žiūrime kaip į paslaugą, tai vat atėjau, pasiemiau, atidaviau, ačiū už dėmesį. Bet kaip aš tai orientuočiausi į edukaciją kaip į patirtį, kuri tave vat keičia ir transformuoja kažkaip tai. Ir dar daug daug kitų aspektų yra, tarkim, kad ir tame įstatyme, projekte, atsiprašau, ne įstatyme irgi kalbama apie tas kultūros paslaugas, bet realiai aš vis tiek matau, kad apie patirtis, kad menas keičia tavo sveikatos būklę, na sveikatos plačiąja prasme turiu omeny psichologinę visą jauseną ir taip toliau, kad jisai socialines problemas, kažkokias tai sprendžia, ten įtrauktis ir panašiai vat, tarkim, ES finansuoja, nežinau projektus, kurie vyksta kalėjimuose, projektus, kuriuos vykdo, tarkim, marginalizuotos etninės grupės, nežinau romai, pavyzdžiui, ar kažkokie kiti, tarkim, darbas su labai probleminiais paaugliais, nežinau, Pabradės pabėgėlių centre kažkokios iniciatyvos, nu vat tokie dalykai. Tai jūs vat man pateikti, turėtumėt apibrėžimą, mes susitartume dėl jo dėl šito apibrėžimo ir va tada realiai galėtumėt diskutuoti. Tai šitas įstatymas dar geras tuo, kad jis bando formuoti apibrėžimą, nes jeigu matėt, ten yra bandoma formuoti, kas yra kultūra. Beje, aš labai džiaugiuosi, kad ten formuojama tokia platesnė kultūros sąvoka, nes dažnai kultūra lygu menas, oi tikrai ne menas yra tik kultūros dalis.

GS: Taip, taip, dėkui iš tikrųjų tas jūsų pasakymas, kad kas yra paslaugos, kas yra patirtys, tai labai kažkaip įsirežė man, labai patiko, kad tikrai apie patirtis galim šnekėti apie tą visą poveikį ar ne, kaip keičia. Tai dėkui jums už tai, kad papasakot, nes tikrai vat ką aš irgi pastebėjau, kad na kultūra taip, kompleksiška, kaip ir sakot, yra sudėtinga ir apsibrėžti, kaip kas tai mato, tai interpretuoja tada atitinkamai ir tos paslaugos kas tai suprantama... Žodžiu, dėkui jums...

I4: Bet žiūrėkit, kodėl dar aš sakau, kad tai yra subjektyvu, kad, tarkim, vat tam savivaldybių kultūros indekse mes tiesiog skaičiavom, kiek ko yra, kas kaip registruotas. Ir tai, kiek buvo diskusijų, kodėl tik tiek menininkų, taigi aš pats pažįstu daugiau Tauragėj, kodėl jų tik tiek. Nu jie nesiregistruoja, kaip menininkai, nu vat ir ką tada daryti? Registruotis reikia. Bet mes penktadienį pristatysime gyventojų dalyvavimo kultūroje tyrimą Kaune. Kas ten man vat kelia ne nuostabą, bet aš tiesiog matau, kaip subjektyvu. Ten dalyvavo, jeigu aš dabar neklystu 3300 respondentų, šiaip čia yra išties milžiniška imtis, jeigu pasižiūrėti, kaip apskritai dabar sociologinės apklausos visos daromos, ir ten mane nustebino tai, kad atrodytų, kad Vilniuje, pavyzdžiui, tiek visko daug vyksta, nu, aš tiesiog kartais nebežinau, kaip išsirinkti, tarkim, renginį artėjant savaitgaliui, nes yra tiek daug, bet vilniečiai vis tiek nėra labiausiai patenkinti. Va ten buvo klausimai, kaip jūs vertinat prieinamumą, kaip jūs vertinat kokybę? Mes irgi ten klausėm paslaugų, produktų, vartojam tas visas sąvokas, o labiausiai bent jau šitame tyrime yra patenkinti nu vat džūkai. Tai, kas yra vat ten Varėnoje, Druskininkuose, Alytuje ir taip toliau, nes žmonės, nu vat jiems taip atrodo. Ir šitas subjektyvumas, nu jis yra nenugalimas tai. Nes tai yra žmogaus kurti dalykai, vienam tai yra labai pozityvi patirtis, kitam negatyvi ir abi patirtys yra visiškai teisėtos.

GS: Aha, tai taip dėkui, kažkaip toliau bus kalbant, atrodo, kad tą kultūrą, bent jau iki šito darbo, vienaip įsivaizdavau, dabar vis tas vaizdinys man pačiai, žinot, vis atrodo metu sau iššūkį, kartais tam tikrom mąstymo kažkokiom normom, kad taip įdomu ir taip kompleksiška. Tai tikrai dėkui už tas jūsų išvalgas ir mintis. Tai tai žinokit, iš tikrųjų, dar norėčiau gal, jau galim ir link pabaigos, tiesiog dar sugrįžti prie to, dabar tas viešųjų paslaugų perdavimas taip skamba kažkaip grubiai, apie tas patirtis jau norisi su jumis pašnekėjus daugiau šnekėti, tai tada tiesiog vat laikantis dar vis tos sąvokos, nors galime matyti, kaip ir

patirčių teikėjų įvairovės didinimą, tai apie tuos vat, kodėl stringa, kodėl kultūros srityje tom NVO yra gana mažai mažas tas procentas, ką jos gali teikti? Tai, kaip jūs manytumėt, kaip ir kalbėjom apie tą valdžią, ar ne? Dabar taip pat apibendrinsiu tiesiog, kad, kaip ir nacionaliniu lygmeniu, galima matyti, ar ne, kad sutinkama ir dokumentai strateginiai ir įstatymas vat yra kur kuriamas, o savivaldos lygmenyje va čia ir užstringa, ar ne, vat kalbant apie tą tokį, kaip ir į valstybinį sektorių, kad savivaldybė labai skirtingai atstovai vertina, ar ne, tą poreikį ir tas požiūris į kultūrą. Na tai čia, kaip susidariau tokį įspūdį vat remiantis jūsų mintimis, bet tikrai galite pataisyti, papildyti, kad gali būti, kad savivaldybės ne visos mato naudą, ar ne, vat tiesiog teikti kažkaip tą didinti įvairovę, bandyti įtraukti kultūrinės NVO tai tai man va toksai vat užsifiksavo. Ir aš va dabar ką norėčiau paklausti jūsų žiūrint iš NVO, pačių NVO puses, kaip jūs manytumėt ar tos kultūros NVO pas mus turi pakankamai išteklių? Tai žmogiškųjų, finansinių vat tiesiog, iš tos pusės.

I4: Žmogiškųjų, manau, kad taip, bet matot čia vėlgi ko yra klausiama? Jeigu žiūrėti apskritai į potencialą, kas gali susikurti ir susikurti į NVO, kas gali jį papildyti, tai aš matau labai didelį potencialą. Nes čia aš vis kažką išplečiu ir nukrypstu, bet labai mėgstu taip giliau pasianalizuoti kažkurį, tai kitą tarybą ir esu gana detalai išanalizavus Suomijos atvejį. Beje, suomiai vadinasi visai ne menų taryba, jie vadinasi *Arts promotion center*, taip išsiverčia, tai, nežinau, sklaidos ir skatinimo centras kažkas tokio, bet jie iš esmės yra veikiantai taip, kaip mes, kaip taryba ir aš pamačiau, kad santykinai suomiai turi lygiai tiek pat menininkų, visiškai. Pas mus yra ir 10 000 pas juos yra virš 20 000, mūsų populiacijos irgi 2 kartus daugmaž skiriasi, labai labai panašūs dydžiai. Bet suomiai skiria savo visų pirma tiesioginėms investicijoms į kūrėją, tada į nevyriausybinių sektorių, tai pas mus to nėra, bet čia mes grįžtame į pirmą klausimą, ar Suomija, kaip valstybė apskritai skiria didesnę procentinę dalį nuo valstybės biudžeto? Ne. Nu vat suprantat paradoksą, kur yra tas visa kita, kas kas suvalgo tą dalį. Nu gerai, atsidarius biudžetą galima ten daugmaž pamatyti, išdalinti, išskaidyti, bet tiesiog visada kyla klausimas, ar mūsų valstybei tikrai toliau reikia visų šitų institucijų? Ar tas aparatas yra tikrai optimalus? Jeigu ne, ką daryti, nes tai gi yra be galo skausminga. Kažkur kažką tai uždaryti nebrėžiant perspektyvos, kaip va čia bus ateityje, kad čia kažkas yra keičiama į geresnį, taigi, bus milžiniškas pasipriešinimas ir jis bus pagrįstas. Kaip tą lūžį padaryt. Aš jau manau, kad mes turbūt lūžio ir nebepadarysim, reikia tiesiog išgyventi ne revoliuciją, nes revoliucija jau nebeįvyko, viskas. Tik evoliucija gali būti, nes, pavyzdžiui, Suomijos aparatas yra visiškai kitaip sukonstruotas, tenai nėra tokio kiekio nacionalinių ir valstybinių institucijų, nevyriausybinis sektorius yra labiau išsiplėtojęs ir stipresnis, nes į jį investuojama daugiau, bet iš tiesų nu vat apie nevyriausybinių sektorių kalbam, bet mane nustebino, kokios mažos Lietuvos valstybės investicijos tiesiogiai į kūrėją. Nes kūrėjas kaip asmuo ir yra va tas potencialus NVO, nes NVO ir susidaro kūrėjams susijungus. Mūsų investicijos yra tragiškai nedidelės. Aš turiu omeny, kad visų pirma tai yra stipendijos, na ir toliau socialinių garantijų. Tiesa, Lietuva užtikrina daugiau negu kitos valstybės, bet jos jau vykdomos per Kultūros ministerijos schemas, kurių aš jau detalčiau, nebepakomentuosiu, bet yra dengiamas ir sveikatos draudimas, ir, man atrodo, gal ir sugalvota schema dėl motinystės atostogų ir dėl papildomų pensijų, bet jau čia plėstis nebenoriu, čia jau reikėtų ministerijos dokumentus žiūrėti, bet va tos tiesioginės investicijos per stipendijas labai labai mažos, labai. Tai lygiai taip pat jos yra nedidelės ir su NVO, nes neįvyksta svorių pakeitimas, nes jis tikrai nepaprastas, tikrai skausmingas. Taigi aišku, kad galėtų būti didesnės, bet galbūt tada šitą dalį galėtų vis dėlto kompensuoti savivalda. Bet savivalda irgi yra nu prislėgta to savivaldybės biudžetinių įstaigų svorio lygiai taip pat. Na ir, aš aš net neabejoju, kad dauguma savivaldybių daro, ką gali, nes vis tiek konkursus kuria, schemas kuria ir aš dažnai randu bandymus, tarkim, paimti kažkokius Lietuvos kultūros tarybos veikiančius į įrankius, juos kažkaip adaptuoti, supaprastinti vietiniam kontekstui, tai čia yra labai pozityvios praktikos, bet nu kitose savivaldybėse nu tiesiog nu neišjudėta per 30 metų niekur.

GS: Mhm, taip taip, supratau, labai patiko man ta jūsų mintis apie tai, kad evoliucija reikalinga, kad revoliucija jau nebebus, jau per vėlu, o evoliucija gali būti tai. Visiškai tada pabaigai apie tą evoliuciją kažkaip man labai užsifiksavo mintis tokia graži ir taikli, ir tiksli. Tai, kaip jūs manytumėt, vat tai

evoliucijai tam, sakykim, pajudėjimui, ar ne, kurios pusės pastangų labiau reikėtų? Ar reikėtų vat sisteminiu lygmeniu kažkokių stipendijų, paskatų, tą teisinę bazę žiūrėti, kas va dabar yra, ar ne, įstatymų tvarkoma, ar čia reikėtų labiau iš tos savivaldos, va ten to postūmio, kad nebijotų galbūt rizikuoti, pabandyti kažką naujo, ar ne, ar tiesiog pačių NVO, tarkim, kūrėjų vat iniciatyvos daugiau. Čia toks kompleksinis, atviras, labai klausimas, bet galbūt jūs vat matytumėt, ar viena puse ar labiau kompleksinis vaizdas, kaip visiškai jūsų nuomone?

I4: Nu aš net nežinau, kokia sąvoka būtų pagrindinė. Bet turbūt būt atviram ir bandyti suprasti. Čia taip labai paprasta ir banalu. Mes skatinam įvairiom formom sostinės nevyriausybinės organizacijas ir, aš tik darau prielaidą, tiksliai nežinau, bet darau prielaidą, kad Kultūros ministerija taip pat skatina ir savo biudžetines įstaigas būtų atviroms regionams. Ta prasme bendradarbiauti, ten važiuoti, suteikti tas kultūros patirtis ir panašiai. Bet tikrai ne kiekviena įstaiga, tai aš jaučiu dabar pereinu vėlgi, į nevyriausybinių lygmenį, skuba tai daryti. Ir kartais na pamatau socialiniuose tinkluose kažkokių pareiškimų, kad mes čia į provinciją nevažiuosim. Nu nu man tai labai gaila girdėti tokį pareiškimą, vadinasi, atotrūkio mes niekada neįveiksime. Tai vis dėlto reikėtų stengtis artėti vienam prie kitų, o ne tolti. Dabar kitas dar dalykas, kad labai dažnai patys regionų atstovai sako, kad na čia reikia įvesti tvarką, ką čia centrinė valdžia dabar nieko nedaro, čia pas mus tą savivaldą tragiškoje padėtyje, čia reikia kažkokį sustiprintą režimą dabar padaryt. Nu palaukit tai tada vėlgi na pažeidžiamas irgi kažkoks esminis tos savivaldos principas, čia atvažiuoja kažkokie kolonistai iš sostinės dabar paaiškinti, kokios čia dabar tvarkosi, yra madoje ir kaip čia dabar, kaip kokiam aborigenamams reikės viską daryti, mes čia apšviesim ir išvažiuosim. Aš nežinau, kaip vis dėlto čia reikėtų bendradarbiauti, bet tų formų reikėtų ieškoti ir na. Na tiktai per bendravimą tai galėtų įvykti ir, pavyzdžiui, kuo man vis dėlto patiko Klaipėdos atvejis. Bet, nežinau, ar matėte, bet Klaipėdos savivaldybės tarybos kai kurių narių pareiškimai nu buvo visiškai skandalingi, tarkim, aš dabar jau net neatsimenu pareigų, bet ten jau net ir žiniasklaidoje buvo aprašinėta kaip ar vicemerė vos ne man atrodo, vicemerė užsipuolė tai, kuo reikėtų didžiutis ir girtis tai konkrečiai ten Šeiko šokio teatrą ir pasakė, kad čia yra pinigų plovimo schema ir ištaškyti finansai. Tai po tokiu pareiškimų, tai tiesiog nusvyra rankos, nes tu supranti, kad nieks nesuvokta, nieks nesuprasta ir niekur čia ne išjudėsime, nes tokia situacija yra Klaipėdoje. Čia 3 pagal dydį Lietuvos mieste. Bet nu aš nežinau, vis dėlto ne užsiverti, o ieškoti kažkokio dialogo, bet labai sunku tą daryti, nu tikrai nėra paprasta, nes bendraujant su regioninėm kultūros taryboms, tu tiesiog matai kažkokį kitą mąstymo modusą. Žmonės kažko bijo, jie skambina anonimiškai ir bijo prisistatyti, jie net bijo pasakyti, iš kokios savivaldybės jie skambina, nes jie mano, kad su jais bus susidorota. Na, jie nori pranešti, nežinau, kažkokį ten netinkamą atvejį, vėlgi nepotizmo kažkokią tai apraišką ar panašiai ar panašiai, ir jie skambina nebe savivaldos institucijų nacionalinio lygmens institucija, bet yra bijoma. Man tai yra kažkaip nebesuprantama ir nebeįsivaizduojama, bet tokia yra situacija. Tai nežinau, kartu kažkaip bendradarbiauti. Bet ar būtent va ta taip vadinama centrinė valdžia čia vat galėtų viską išspręsti ir iš gerinti, ir patobulinti, nu, ne taip viskas veikia. Tol kol savivaldą renka žmonės na reikia į tai atsižvelgti ir klausyti. Kitas, aišku, klausimas tai, ką tie žmonės išsirenka į tą savivaldą? Nu tai, jeigu daugumai buvo tinkama, tai vat ir turim tą. Aš nežinau, man tiesiog kartais neviltes akimirkomis susidaro įspūdis, kad tas meno poveikis gal ir visai nedidelis yra. Nes atrodytų, kad vat menas keičia, menas transformuoja, menas parodo kažkokius trūkumus, spragas arba gal nebūtinai kalbėkime apie meną, o apie kultūrą plačiaja prasme, yra gi įvairūs tyrimai ir mokslininkai, kurie ten vis kažką skelbia ir viešumoje, ne tik savo akademinuose sluokniuose, analizuoja ir taip toliau, bet toks įspūdis susidaro, kad visuomenė tiesiog kažkaip tam atspari. Ir vis tiek išsirenka, ką išsirenka. Tai nežinau, tai norisi šiaip tikėti meno ir kultūros ir mokslo galia, bet na, kartais kyla įvairių minčių.

GS: Supratau, supratau, tai dėkui jums labai iš tikrųjų. Tikėkime tą evoliuciją ir tą pozityvia nata visgi daugiau, bet tikrai nuoširdžiai jums dėkoju už jūsų laiką, už jūsų mintis, patirtis ir daug tokių labai tikslingų tų nuorodų, ką dar pati galėsiu ir pasidomėti plačiau. Tai tiesiog žinot jau tai pabaigai, galbūt jūs norėtumėt kažką pati pridėti, ar jau, kaip žinot, gal kokias mintis šovė, kažką galvojot, kad gal ne

nepalikau vietos įsiterpti? Tai jeigu norėtumėt, dar galėtumėt kažką pridėti, o jeigu ne, tai tada galėsime tą interviu ir užbaigti.

I4: O šiaip tai nu nežinau, bet vėlgi Klaipėda paminėjau, aš nežinau, kaip toliau seksis Klaipėdoj, ar vėlgi pats tas poveikis kažkoks tai bus, ar ne, bet kas čia man patiko, kad ne pratyłėjo Klaipėda. Bet vat vis tiek buvo pabandyta iškelti problemą ir apie tai pakalbėti, nes man susidaro įspūdis, kad, pavyzdžiui, Kaunas patylėjo. Bet labai panašius klausimus apie tą rankos atstumą, kalbant, kiek politikai turi dalyvauti konkrečių sprendimų priėmime, ar jie gali vat vis dėlto pradėti diktuoti sąlygas, kad pas jus va tai gali įvykti, o tas negali vykti ir jeigu, pavyzdžiui, kažkas yra susijusio, nežino su LGBT ar panašiais dalykais, tai žinokite, čia vat negali kaip savivaldybės biudžetinės institucijos veiklose tokių dalykų būti. Tai čia yra visiškas pažeidimas, bet nu man, aš nemačiau tokių diskusijų viešumoje Kauno atveju. Tik Klaipėdos atveju vis dėlto įvyko ir tai vat yra svarbu, tiesiog mes kažkada turėjom regioninių kultūros tarybų forumą, kuriuo žinot, kokia tema pasiėmėm - Ar jau laikas nebijoti? Kažkaip vat panašiai buvo suformuota ar jau laikas nebijoti? Tai gal jau laikas nebijoti ir tas problemas iškelti, nes, kaip aš sakau, gal jau nebe anonimiškai paskambinti ir kažką čia pranešti ir ką man toliau daryti su ta informacija anoniminė ir nepatikrinta, o gal pasidomėti? Bet nu sunkūs sprendimai, nes va čia ir atsiskleidžia vat didelių miestų perspektyvos, kad jeigu kažkur vis dėlto sudegsi, na tai galėsi čia šone veikti ir tada vat mažų miestų perspektyvos, kur turbūt turės savo gyvenimą visą keisti. Tai būti aktyvesniems tiesiog ir bandyti bent jau, nes man sudėtinga tikrai kalbėti, nes nu ką, aš iš sostinės perspektyvos kalbu.

GS: Taip turim tą regioninį atotrūkį, kuris ir būtent šituo klausimu irgi yra ryškus, irgi pastebimas ir irgi kaip ir suprantama problema, kad turim daug tų kaip ir lietuvių, ne vieną, jeigu taip žiūrėtume, kad didmiesčiai yra skirtingi, arba tą Klaipėdos atvejį aptarėm.. Tai iš tikrųjų tikrai nuoširdžiai ačiū jums, tikiuosi, nepavogiau daug jūsų laiko labai, nors valanda, tai vis tiek...

I4: Ačiū labai.

Interviu Nr. 5

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I5

Koduota institucija: NVO

Data: 2024 m. kovo 13 d.

Trukmė: 1:02:37

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 13 d.

GS: Tai iš esmės pirmas mano klausimas būtų toksai labai platus. Tai čia dabar bus daug teksto, tai tiesiog po to aš, kaip konkrečiai pasakysiu tą klausimą. Tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“ kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės, savivertės įvairių kūrybingumo, formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir tiesiog visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tai poreikis rūpintis kultūra ir apskritai kultūros svarba neabejojama, tai yra įtvirtinta tuose dokumentuose. Einant prie to klausimo, tai visgi, jūsų nuomone, kaip jūs manote, ar kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I5: Čia labai sudėtingas klausimas, nes vis tik daug labai kalbų tuo klausimu ir viešų diskusijų, ir kultūros bendruomenės nepatenkintų pasisakymų būna, kartais gal nedaug patenkintų. Bet iš tikrųjų aš pati esu linkus kalbėti savo srityje. Aš ne nesu, sakykim, labai stebinti ir žiūrinti, kas pasakyta buvo iš politikos, sakykim, pusės, kas padaryta. Galbūt aš nebūčiau linkus, sakykim, kaip sakoma spekuliuoti žodžiais ir vertinti, ar čia pakankamai, ar nepakankamai skiriamas dėmesys. Bet tai yra kalbama, yra daromi

žingsniai. Mes irgi dirbam ta linkme, nes tuom tikim. Ir, be abejo, visą laiką atrodo, kad galėtų būti daugiau <dėmesio>, geriau visą laiką, tai yra, kadangi nevyriausybinės kultūros organizacijos jos dalyvauja konkursuose, konkursai yra konkursai, kažkas laimi, kažkas nelaimi. Taip ir mes kartais laimim, kartais ne ir, būna įvairių ir emocijų, bet be abejo, manau, kad išsikeltas uždavinys yra labai svarbus, nes mes patys kaip organizacija dirbam ir su vaikų dienos centrais šalies regionuose, mes kuriam spektaklius vaikams ir jaunimui, ir dabar šiuo metu pradėjome vykdyti projektą, pristatome savo spektaklius šalies regionuose ir nu per šią veiklą mes matome, kad yra kaip ir neužpildytas tas poreikis, ypatingai regionas yra atskirtis. Ypatingai jeigu tai nėra komerciniai spektakliai, sakykim, televiziniai veidai, žiūrovai iš viso, pavyzdžiui, nėra įpratę regionuose prie kažkokių šiuolaikinių teatro formų. Tai yra tokia ir edukacija. Daugelis, sakykim, jaunimo regionuose nėra matę spektaklių, arba kai atviriau pakalbi, daugiau, taip pat ką matė, tai net nėra profesionalus teatras. Tai aš, kaip žmogus, kurį nuo vaikystės vedė į teatrą, ir jaučiu poreikį eiti teatrą ir domėtis kultūra. Tai suprantu, kad tai yra svarbu. Tai kaip ir. Bet ar tai yra pakankamai? Galbūt aš nenorėčiau, aš nesu politikė ir nenorėčiau iš tikrųjų, čia ne mano kompetencijose tas klausimas, ar tai yra pakankamai dar nepakankamai? Be abejo, nepakankamai, nes visą laiką norisi daugiau ir daugiau galimybių, bet, sakykim, mes kaip organizacija irgi esam tokio dydžio, kokia galim būti pagal savo finansavimą, pagal gautas galimybes, tai iš tikro irgi gal galėtumėm dar šiek tiek daugiau vykdyti veiklą, norėtuši turėti tokias labiau užtikrintas... *<informantė pastebi, kad jos kompiuteris išsikrauna, tad greitai metu eis paimti kroviklio>* tokias labiau ilgalaikės, nes mes visą laiką apeliuojam vienam konkursui ir tai yra tam tikram laikotarpiui ir tai yra kaip ir negali turėti labai ilgalaikės strategijos. Tiktais norėti, įsivaizduoti ją, bet ar pavyks ją įgyvendinti, ar bus tam lėšų nėra žinoma. Tai galbūt norėtuši tokio užtikrintumo ilgalaikio, tokio įsipareigojimo iš valstybės ne tik vienam projektui, bet, suprantu, kad žingsnis po žingsnio, nes mes irgi esam jauna organizacija, labiausiai orientuoti kurti kultūrinius produktus, bet taip pat ir jų sklaida ir užsienyje labai daug pristatome savo darbus, bet tuo pačiu ir šalies regionuose. Tai tai galbūt kas iš mūsų pusės, tai norėtuši tokio ilgalaikio, kad tas projektinis vienam projektui, pusmečiui finansavimas, toks yra neilgalaikis, tu negali planuoti. Į ateitį toks yra toks truputėlių trumpo bėgimo distancijoms *<pokalbis šiek tiek nutrūksta, informantė eina paimti kroviklio kompiuteriui pakrauti>*. Dar ką galėčiau pridurti. Gal čia nežinau, ar labai tiks, ar nelabai, bet nu dar yra ir susijęs labai didelis biurokratinis, visoks uždedamas krūvis, nes tas paraiškų rašymas, nuolatinis pagrindimas, ataskaitos, gal čia savivaldybei taip negalima apeliuoti, pas juos galbūt nėra jau taip jau didelis tas administracinis krūvis uždedamas biurokratinis, bet yra ir kitų konkursų, gal kur yra toksai krūvis, kuris irgi atima nedidelių organizacijų, tokią energiją, resursus, laiką.

GS: Ačiū jums labai, net pasižymėjau kelis momentus, ką norėčiau dar jūsų paklausti iš šito. Tikrai labai įdomu klausytis, ką šnekat. Pirmiausia apie tą minėjot, aš ir mačiau jūsų „Facebook“ pažiūrėjau paskyrą prieš pokalbį, nes tiesiog pasirodė įdomi apskritai jūsų veikla organizacijos. Tai jūs minėjot, kad po tuos regionus keliaujate, vedate ten programa savo ar ne? Tai norėjau paklausti, ar pastebėjot, pavyzdžiui, iš savivaldybės, kai atvykstat, kaip jus ten priima, ar toksai priešiškus ar kaip tik laukia, džiaugiasi, kad jūs iš Vilniaus atvykstat?

I5: Labai skirtingos. Mes dabar bendradarbiaujam su kultūros centrais regionų, ir tokių atokių labai nedidelių, kur ten 2 parduotuvės ir daugiau nieko nėra, miestelis. Tai labai skirtingai, yra, pavyzdžiui, regionų, miestų, su kuriais buvom sutarę bendradarbiauti, bet jie nelabai lankstūs, o yra tokių, kuriems labai svarbu, jie sako, mes norim vežti, ne „Domino“ teatrą, nes šiaip, jeigu taip regionus pažiūrėti, tai ten yra einamos pagrinde, einami kultūriniai renginiai yra „Domino“ teatras ir kažkas kas yra televizoriuje, kažkokia pop kultūra visiška tai, sakykim, šiuo metu lankėmės Veliuonoje ne per seniausiai, tai būtent į tai orientuota jų kultūros centro direktorė. Tai čia ir nuo vadovų organizacijos regionuose priklauso, kiek jie yra, kiek domisi, kiek jie atviri kitam, kas ne televizijoje, bet ir tuo pačiu tai rodo kaip svarbu važiuoti tuos regionus, kurie mato tik televizorių ir jiems viskas baigiasi, jeigu neegzistuoja televizorių, tai čia kas čia per kultūrą? Tai žodžiu, tai tas toksai ir tuo pačiu ir parodo, kaip

svarbu kultūros atstovams ne tik Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje rodyti, sakykim, šiuolaikinius spektaklius, kurie ne orientuoti į mases, bet ir vykti į regionus.

GS: Ar teisingai suprantu, kad kiek savivaldybių, tiek iš esmės ir tų požiūrių, nuomonių, labai skirtingai priima... Ir gal tada jums, minit Veliuoną, šautų, koks pavyzdys, ar gerasis, ar blogasis, kaip jus priėmė? Galit gerąjį pasidalinti, kad, pavyzdžiui, iš kultūros centro jautėsi tas poreikis, kad va džiaugėsi, kad atvyko kažkas ne iš televizoriaus, ar tiesiog, kad žinot kažkas naujo?

I5: Šiaip gal nėra taip jau labai daug tų požiūrių, yra požiūris, kad atviri, sakykim, ne televizijai, ne popkultūrai centrai, atviri apskritai, kad vyktų veikla, o ne šiaip stovėtų pastatas tenais ir būtų vien būreliai arba nemotyvuoti, nelabai suinteresuoti. Ir tas ir pasimato bendradarbiavime, sakykim, kai kurie centrai, nepaisant to, kad tenais mes atvykstam ir paprastai neapmokestinam nei bilietų, na remiamės, kaip ir situacija, ar įmanoma tame miestelyje apmokestinti bilietus, ar ne. Nu, sakykim, Veliuonoje tai ten labai sudėtinga būtų, nes sena auditorija ir šiaip yra tokia situacija, kur įpratę, kaip minėjo eiti be bilietų, tai tas toksai už bilietus irgi išauklėta taip publika, bet tai, sakykime, nu kai kurie centrai dar nori imti nuomą už salę ar panašiai. Kai kurie – jūs tiktais atvykit, mes padėsime surinkti žiūrovus ir visa, ir visą kitą organizacinę veiklą padėsime padaryti tai, kaip ir jaučiasi jau, kaip kaip yra bendradarbiaujama. O dėl priėmimo gal patikslinkit, ką būtent norite sužinoti, ar kaip publika priima, ar kaip, ar kaip ten centro darbuotojai?

GS: Publika, įsivaizduoju, kad turbūt visai laukia, centro darbuotojai? Nes matot va kai tyrinėju tą reiškinį, tai atrodo, kartais ir savivaldybės, kultūros centro, sakykim, atstovai būna tokie... Kaip ir ten man tokia hipotezė yra, kad nenoras toksai, nepasitikėjimas, nenoras, skeptiškumas. Tiesiog toks vienas iš spėjimų, kodėl gali įstrigti paslaugų perdavimas. Mes tai man dėl to įdomu sužinoti, kaip jūs susidūrėte, kaip priima jus ar nepriima, ar priimame, kaip sakot, tai tik duosim jum patalpas atvykit laukiam tai ar daug va tokių teigiamų atvejų?

I5: Yra, bet sakykim, gal jeigu lyginti didesniu procentu... Gal nedarysiu statistinių išvadų, nes tikrai mes negalim nuvažiuoti į visus centrus, bet yra centrai, kurie yra atviri, yra, sakykim, kurie vos gavę pasiūlymą, skambina, nori bendradarbiauti arba kurie rašo patys ir yra kur nu, ne, ne neprisibelsi tarsi, toksai formalus labiau bendradarbiavimas. Bet jie irgi turi savo turbūt problemas, iššūkius, nes labiau bendradarbiavom, kad ir su Visagino kultūros centru, ruošėm irgi pristatyti ten spektaklį jau nuo pernai metų tai. Irgi minėjo, kad jie turi labai didelį tą administracinį biurokratinį krūvį. Tai galbūt kaip kas į tai reaguoja, kas jau sako jau sutvarkysim popierius, jau daugiau nieko nedarysim, kam dar užtenka kažkokių motyvacijos, jėgų organizuoti ir kažkokius ryškesnius renginius, sakykim, tie centrai, kurie daro, kuria renginius, jie kažkokius festivalius net turi, jie yra tokie labiau užsidegę motyvuoti ir yra tokie snaudžiantys. Tai aišku dabar, aišku, kad yra geriau bendradarbiauti su motyvuotais centrais. Bet tie snaudžiantys ir kažkada gal atsibus.

GS: Taip, o dar sakykit, ar galėtumėt išskirti kažkokį, turbūt gal apie tuos teigiamus dalykus šnekėkim, tą ne snaudžiantį, o aktyvesnę savivaldybę kažkokią galėtumėte įvardinti? Kur jautėtės priimti ir viskas buvo gerai tiesiog?

I5: Tai yra ir Veliunos nesenai aplankytas centras ir su Visaginu bendradarbiaujam, Ignalinos centras pats pareiškė norą bendradarbiauti, siūlo erdves, yra tų centrų tikrai. Bet gal didžioji dalis, sakykim, nes mes ir patys kreipiamės, gal yra labai didelė dalis, kur toks, kaip į vandenį ten. Tikrai mes nesam už tokia didelė organizacija, kad aš galėčiau vertinti visus centrus, čia jau reikėtų pačius centrus tyrinėti, nes mes vykdom daug veiklų, čia yra daugiau toks patyriminis dalykas. Šiuo metu vykdom projektą su, tuoj pasakysiu, ar 7 kultūros centrais regionuose, tai vis tik mūsų organizacijai tai yra nu kelių mėnesių darbai, tai yra daug, bet šiaip, kad vertinti jau tyrimui, kultūros centrus Lietuvos, tai aš manau, tai yra nu per maža apimtis, kad aš galėčiau teigti, kad tiek čionais, kokie tie centrai, čia jau reikėtų detalesnio tyrimo, pokalbio centrais ir ne vien tik mūsų informacijos. Nes mes tuo pačiu vykdom ir su yra gan patogu, pavyzdžiui, bendradarbiauti su su aktyviomis asociacijoms. Mes su nevyriausybine organizacija <mini organizacijos pavadinimą> bendradarbiaujam rodydami mūsų vaikams spektaklius. Tai tai irgi tie patys

regionai, bet jau jau kitos organizacijos. Ir galbūt vat su šituo projektu mes jau daug metų dirbam ir daug keliavom po Lietuvą. Tai jie ir vaikų dienos centrai, jie ir daug stengiasi, daro, kaip ir juos administruoja kita nevyriausybinė organizacija ne kultūrinė, o mes su jais bendradarbiauja tam, kad teikti jiems kultūrinės paslaugas tai kaip ir toks daug narių tam, kad pasiektų kultūra žmones regionuose ir tikrai esam buvę tokiuose miesteliuose, kur laukai laukai, viena bažnyčia, pora namų ir čia pasirodo, gyvena vaikai. Esam ir edukacines veiklas ne tik spektaklius tokioms organizacijoms rodę. Ir nuo to kaimo dydžio nepriklauso, kiek žmonės bus atviri, nes kartais yra atviresni negu, sakykim, koks nors rajonas ar mokykla Vilniuje, nes irgi nėra taip, kad čia Vilnius visas toksai atviras, tarsi tiesiog teoriškai žmonės turi galimybes, bet tai yra palikta kaip ir tėvų valiai. Ir tikrai esam susidūrę su tokiom mokyklomis, kur sulaužė dekoracijas, nežino, kaip elgtis net ir Vilniaus centre, nes nu kaip ir Vilniuje irgi yra regionų, nuošalių, kur tikrai ir dabar prisimenu ir nes aš kaip ir nesiruošiau, politinės veiklos nevykdom, nesam kaip ir viso Vilniaus masto tyrinėtojai, bet tikrai net kalbant apie Vilnių iš tikrųjų nėra tolygiai užtikrinamos kultūrinės paslaugos visiems vaikams, seneliams, visiems jo gyventojams, nes tarsi prieinama, bet prieinama tiktai tiems, kas yra įpratę, kam reikia, turi poreikį ta prasme, norą ir galimybes. Bet, sakykim, tie žmonės, kurie nesirenka, kaip, pavyzdžiui, vaikai, tikrai labai didelė dalis jie nėra matę profesionalių spektaklių, kaip bebūtų keista, net ir esant Kultūros pasui, kuriame ten turi mokytojai patys atsirinkti, turi galimybę, bet ir tie mokytojai, jie mes esam buvo tokiose situacijose, kur buvo ir gėda. Kur esam, pas mus pas mus yra gan brangūs spektakliai, nišiniai, nes naudojam radijo techniką, mes jų tikrai negalima rodyt po kelis eurus, nes vien ta radijo technika kainuoja žmogui brangiau, tai kaip ir esam susidūrę, kad prie vaikų prie vaikų administratoriai Kultūros paso šaukdavo „eikit, sumokėta tai brangiai“. Tarsi nu nes net ir mokytojai kai kurių mokyklų galvoja, kad va 10 eurų spektakliui - pusantros valandos, su dekoracijomis, didžiule kūrybine grupe, yra dideli pinigai, bet, sakykim, išleist kavinėj nėra dideli pinigai. Tas toksai, kad nu Vilniuj irgi yra daug provincialumo tokio, sakykim.

GS: Mhm, taip dėkui tikrai labai įdomu išgirsti jūsų mintis ir įžvalgas. Gal dar norėčiau žinokit sugrįžti va dabar prie konkursų šiek tiek. Jūs minėjot, kad to tokio norėtusi, galbūt būtų paskata tęsti veiklas, va taip kryptingai veikti, jeigu būtų užtikrinamas tęstinumas, trūksta to tokio, kad yra nuo projekto tarsi iki projekto, tokia nežinomybė, kaip čia bus. Tai pirmiausia norėjau pasiklausti jūsų kokiuose konkursuose, kokiais būdais gaunate tą finansavimą. Tie būtent būdai, nes kiek žinau, kad yra Kultūros rėmimo programų projektų konkursas Vilniaus mieste, Kultūros taryba organizuoja konkursus... Tai va kokie būdai gauti tų reikalingų finansų NVO veiklai vykdyti?

I5: Galbūt ir išvardinot Lietuvos mastu tuos 2 pagrindinius, būna kažkokie dar tokie, kaip ir trumpalaikiai vienkartiniai, kaip, pavyzdžiui, dabar Lietuvos sezonas Prancūzijoje, kur dalyvavome, bet jie galbūt labiau nukreipti į tokį Lietuvos kultūros pristatymą užsienyje, nes mes daug dar su šita sritim dirbame, bendradarbiaujam su užsienio teatrais. Bet kas liečia Lietuvoje veiklas, kultūrinės veiklas žmonėms, sakykime, galbūt yra tie pagrindiniai, kartais asociacijos pačios, nevyriausybinės organizacijos turtingesnės perka paslaugoms, Kultūros pasas, sakykim, tokios pagrindinės.

GS: Mhm gerai dėkui, nes kodėl matot, aš taip užklausiu, kadangi kiek kalbu ir su informantais, tai apskritai kultūros paslaugas, kaip tokios labai skirtingai yra apibūdinamos. Apskritai kultūra kaip terminas yra platus, daug ką apimantis, paslaugos asocijuojasi tarsi galbūt tokios, kiek nepatalpinančios tos patirties, kalbame kaip apie patirtis labiau, kažkokius patyrimus. Tai va, dėl to tiesiog norėjau žinot pasiklausti, kokiais būdais, tiesiog, kad pačiai orientuotis. Tai dėkui, kad patikslinote, tada galbūt grįžkime prie to Vilniaus miesto kultūros rėmimo programų konkurso, kur aš čia šiek tiek daugiau pasižiūrėjusi esu, tai norėjau pasiklausti jūsų, kaip jūs vertintumėte konkurso sąlygas? Šiek tiek kalbėjote apie tas administracines tokias problemas, tą našta ne tik, kaip sakote ir šitame konkurse, tos paraiškos, rašymas pagrindimas.... Tai norėjau jūsų pasiklausti, ar tai yra kaip ir kliūtis dalyvauti. toks apsunkinimas ar yra ir kitokių kliūčių?

I5: Daugiau, kad atima laiko, ir gal nėra taip, kad jau jeigu tai pažiūrėti į vieną kažkokį projektą, tai gal taip negalėtum įvardinti, kad tai labai didelė našta, kad labai sudėtinga ten visa tai padarys, nors būna ir

finansinės ataskaitos, kur samdomės mes buhalterę. Vis tiek tokio derinimo vienas prie vieno... Aš dabar skaičiaus neatsimenu, bet kadangi tie finansai vis tiek yra gan riboti, tai visos organizacijos bando turėti kuo daugiau projektų ir jie yra po vieną. Tai, sakykim jeigu mes per metus įvykdom kokį 14, ar ten nežinau, aš dabar tiksliai to skaičiaus. Kažkada skaičiavausi, kiek čia laukia, bet nu sakykim, paimkim, kad ir bent tokį skaičių 14, nežinau, kodėl jis man šovė į galvą projektą. Tai įsivaizduokit, jeigu visiems dabar reikia atskirai atsiskaityti, atskirai surinkti sąskaitas, ataskaitas ir visus dokumentus, tai gaunasi toks, kad ir tuo pačiu metu būna teikimai naujiems projektams, tu turi auginti naujas idėjas ir pagrįsti atsiskaitinėti už senas, ir nu dar reikia įgyvendinti, tai tas gaunasi labai.... Jeigu žiūrėt vieno projekto kontekste, tai atrodo kaip ir nedaug, bet jeigu tam tai iš vieno projekto, sakykim, gali užtikrinti savo komandai, nu, sakykim, mėnesio atlyginimo, tai turi turėti bent 12 projektų ir tada yra jau 12 projektų ataskaitos. Ir tie projektai yra skirtingi kai kur, jeigu yra sukūrimas spektaklio tai yra tikrai daug gausybė sąskaitų. Toks yra, kad pastoviai tu turi ir kad yra sudėtinga. Čia jau iš kūrėjų girdžiu ne tiktais man vienai, bet dažniausiai, kadangi tai yra neužtikrintas finansavimas, jis yra kiekvieną kartą lošiamas, kiekvieną kartą loši, kaip čia aš juokauju loši loterijoje, bet kiekvieną kartą dalyvauji konkurse, tai tokį turėti organizacijai stabilų vadybininką yra didelė prabanga, nes organizacija negali pasakyti, kad mes jums mokėsime kiekvieną mėnesį atlyginimą. Nes galiu pasakyti, didžioji dalis organizacijoje yra galimybė rašyti paraiškas, gauti finansavimą ir gauti atlyginimą. Tai, kaip suprantama, nu ne, ne daug kad žmonių eis tokiom sąlygom dirbti ir dažniausiai tie menininkai, kurie negali nekurti, jie patys ir rašo, ir atsiskaito, ir įgyvendina. Tai ta visa administracinė našta krenta tam pačiam kūrėjui. Nes tas toks nėra, nėra galimybės pasisamdyti, sakykim, administratoriaus, vadybininko negalint užtikrinti jam nuolatinio atlyginimo. Ir šiaip nu ką pasakysi žmogui?

GS: Tai iš esmės kūrėjas, menininkas turi būti labai universalus, ar ne? Gebėti viską iš esmės, kaip ir pasidaryti ir ataskaitas kažkaip ar ne, ir pasiplanuoti, ir galų gale tą meną kurti...

I5: Nes yra labai skirtingų organizacijų, su mumis kalba, tai čia pas mus yra vis tiek toks mūsų pagrindinis tikslas yra kurti kultūrinius produktus, ten spektaklius, juos pristatyti tai, kaip ir tai yra kūrėjų organizacija, o būna ir asociacijų, kur yra daugiau įsteigta vadybininkų organizacija. Jie jau jų jie labiau jie samdosi tiesiog menininkus tam tikroms veikloms. Tai yra nu toks skirtingos organizacijos ir turbūt jos turi skirtingą situaciją, bet jeigu tai yra kūrėjų organizacija, tai ji dažniausiai turi didžiąją dalį pati ir vadybinių veiklų nuveikti.

<dėl „Zoom“ programos apribojimų nutrūksta pokalbis, interviu tęsiamas naujai sukurtame pokalbyje>

GS: Apibendrinant mūsų aptartą klausimą, tai ar teisingai suprantu, kad iš esmės tie konkursuose numatyti reikalavimai, atsiskaitymai nėra iš esmės per griežti ar kliūtis? Tiesiog užtrunka laiko tai padaryti?

I5: Taip, gal čia čia nėra tikrai pati didžiausia problema, tiesiog prisideda, kadangi nėra pakankamo, sakykim, žmonių skaičiaus. Tai prisideda, atima laiką iš sakykim iš kūrėjų, paslaugų teikėjų.

GS: Mhm supratau, gerai. Dabar toksai klausimas, labai noriu išgirsti nuomonę, labai įdomu, kiek pasižiūrėjau, radau duomenis 2021 metų konkursų Vilniaus mieste. Tai jums, kaip ir sakot, tas tarsi lošimas kabutėse tų pinigų tai buvo, kad ir laimite, ir nususuka fortūna, ir nepavyksta laimėti. Tai noriu paklausti jūsų, kaip jūs manot, kokia yra jūsų organizacijos stiprybė, kuri, jūs manot, leidžia jums laimėti konkursus?

I5: Gal sakykim tik turint omeny dar ir Vilniaus savivaldybės paraiškas, ten tikrai yra labai nedidelės sumos, tai jie tikrai nėra lemiami organizacijai. Gal dabar šį pusmetį šiek tiek pakito požiūris savivaldybės, jie pradėjo skirti didesnes sumas vienam projektui. Šiaip aš džiaugdavausi tik tuo, kad jeigu gauni savivaldybėje finansavimą, tai gauni ir Taryboje tam pačiam projektui, nes šiaip, jeigu negautum Taryboje, o gautum savivaldybėj, kaip buvo anksčiau tas finansavimas, tai tu nežinotum, ką daryti, nes realiai už tą sumanymą įgyvendinti projekto. Tai tas toks, galbūt savivaldybė niekad nuo kultūros organizacijai su kultūros rėmimo programa tikrai nebuvo lemiamos reiškinys, ar jinai gali vykdyti veiklą, ar ne. Nes anksčiau būdavo projektui skirdavo 2000 eurų, tai nu tarsi spektaklio

sukūrimui, tai neįmanoma. Dabar šiek tiek kitoks, gavome spektaklio sklaidai savivaldybėj nu, kuri planuoja išleisti rugsėjo pirmą savaitę. Tam spektakliui sukurti bendradarbiaujame su <minima Kauno miesto biudžetinė kultūrinė įstaiga>. Žodžiu, taip yra kuriamas darbas. Mes gavome Tarybos finansavimą spektakliui, tada dar <minima Kauno miesto biudžetinė kultūrinė įstaiga> prisideda ir jis bus jų repertuaro spektaklis. Ir dėl to mes galime sukurti šį naują spektaklį ir savivaldybė skiria pakankamai šįkart pinigų, kad nereikia ten galvoti, kaip įgyvendinti, kad tikrai pavyks šį spektaklį pristatyti. Dar nesuvedėm duomenų, kiek pavyks kartų, bet tikrai ne vieną ir ne 2 kartus pavyks pristatyti Vilniuje.

GS: Mhm, o kaip manytumėt, kalbant apie tą jūsų komandą, kaip vertintumėt, ar jūsų yra didelė komanda? Ar jina labiau mažesnė, bet stipri komanda, kad pavyksta jums žinot ir tą paraišką konkursui parašyti ir ten po to atsiskaityti. Man tas komandos dabar aspektas, būtų įdomu išgirsti iš jūsų.

I5: Komanda kiekvienam darbui yra skirtinga, prasideda nuo idėjos ir žiūrima, kuri komanda būtų tinkama. Sakykime, yra žmonės, su kuriais jau daug kartų dirbome, ne viename projekte, yra būna naujų, nauja patirtis būna. Mes visą laiką siekiame bendradarbiauti su profesionalais, siekiame įsutelkti įdomius menininkus, nes nu vis tiek teatras yra toksai bendradarbiavimas, tai kuo daugiau yra to bendradarbiavimo, skirtingų kūrybinių minčių, tuo yra įdomesnis projektas. Tai nėra vienas žmogaus darbas. Tai tai taip būna. Mes jau ne vieną esam ir sukūrę darbą ir įgyvendinę projektą, tai kiekvienam projektui būna skirtingi skirtingos komandos, yra branduolys, kuris eina nuo vienas projekto iki to, yra žmonių, kur laviruoja, yra kokių žmonių vis ieškom, kurių trūksta, tikslas visą laiką turėti profesionalią, atsakingą komandą.

GS: Aha suprantu, o sakykit tas vat branduolys jūsų minėtas, jeigu ne paslaptis, daug ten jūsų, yra tų tokių jau, kad visur einančių žmonių?

I5: Kas yra vat sakykim nevyriausybinei organizacijai, tai nėra kažkokia valstybinė įstaiga, kuri turi savo darbuotojus. Mes kiekvienam projektui juos samdome. Tai irgi yra, šiaip tai yra viena iš priežasčių, sakykim, čia jau mano tikrai nuomone, ir jau aš darbinės patirties aš galiu teigti, kadangi menininkai jie nedirba pagal darbo sutartis, o vaikšto iš vienas projekto į kitą, jie ir yra to neužtikrintumo daug, neaišku, ar šitas projektas sugaus kitiems metams finansavimą ar kitas gaus. Dažnai dėl to kyla ir tokių nu profesinių dalykų, trukdančių įgyvendinti projektą, sakykim, dar geriau arba, pavyzdžiui, trukdo, stabdo projektą. Būna problema ir reikia spręsti, ieškoti išeičių dėl to, kad nu tikrai menininkai jie negali sau leisti, kad ir, pavyzdžiui, aktoriai, jie negali sau leisti dirbti su vienu tiktais projektu arba, pavyzdžiui, sakykim, aš kitiems metams aš turiu daugiau pasiūlymų, pakvietimų, ne aš jau šitam nesutiksiu, nors jis dar yra tik paraiškos formoje, man šitas labiau patinka, nes jis negali pasakyti, nes nežino, kurios paraiškos gaus finansavimą, kurios ne, ir būna situacijų, kad žmogus prisizada visur ir sako galės ir matai, kad reikia tiesiog išsikrovoti laiką, kad jis galėtų dirbti tam projekte. Tai, sakykim, gal tai yra, sakykim, minusas, o tokio projektinio darbo, aš manau, nes ir žmogaus tos galimybės nėra beribės, jis išsitaško, pavargęs ateina, bando kažkuriam projekte, tarp projektų pailsėti, tai tas toksai tas per didelis krūvis. Nemanau, kad turi teigiamą teigiamą įtaką apskritai visam kultūriniam laukui ir nes nu tai, ar nėra tiesiog kažkokio vieno projekto projekto, sakykim, problema. Tai ir aš pati kaip menininkė, tą jaučiu, kad, sakykim, buvo, pavyzdžiui, metų, sakykim, jeigu prieš tai metuose nieko negauni ir negali vykdyti veiklos tiktais labai nedidele dalim, jeigu kas nuperka spektaklį, tai dalyvauji visur ir paskui jeigu gauni visur, tai galvoji kaip tada visur suspėti. Būna per didelis krūvis, aišku, čia yra ir visuose darbuose, ten ir kur yra pagal darbo sutartis tokių problemų, kad na vieną kartą yra didesnis bumas darbų, kitąkart mažesnis. Bet, sakykim, tas stresas, kad menininkas nežino, kiek jis turės darbų kitais metais, tikrai daro įtakos tam, kad jis neatsirinkinėja projektų, sutinka daugiau projektų, būna pavargęs, tad, sakykim, tas toksai neužtikrintumas įtakoja. Galbūt tai nėra, sakykim, ryšku vieno projekto rėmuose, bet, pavyzdžiui, mano nuomone, bendram kultūros, sakykim, laukui, kenkia, nes žmonės nuėję išsitaško, pervargsta labai daug kas kultūros srityje dirbančių žmonių jie turi mažesnius atlyginimus ir daro daug veiklų. Aš labai iš daug ko esu girdėjusi, kad nu buvo perdegę ir panašiai, sakykim, su tuo vyksta nu ta prasme tokie

pašaliniai reiškiniai, sakykim, galbūt turint ilgalaikį tokį stabilų planą, kur žmogus gali planuoti savo finansus, laiką, metus į priekį, du, tai yra visai kitaip.

GS: Mhm suprantu, kad to užtikrintumo tiek projektams, veiklai būtų nauda, tiek savijautai galų gale menininkų, ar ne? Kūrėjui tas užtikrintumas, tas žinojimas. O dar sakykit, pakalbėjom vat apie tuos žmogiškuosius resursus, tą komandą. Norėčiau paklausti ir apie finansinius resursus. Suprantu, kad tai tokia tema, kad nu vis tiek žinot visą laiką, kaip sakyti, norisi daugiau tų finansų turėti. Bet visgi kaip jūs vertintumėt, kaip jūs jaučiate, lyginant su kitom NVO, kokia ta jūsų savijauta, ar jūs turit pakankamai tų finansų veiklai vykdyti? Ar, kaip sakyti, toksai, reikėtų turėti daugiau? Tikrai suprantu, kad visą laiką daugiau reikia, bet taip tiesiog žinot va taip vertinant jūsų tokiu požiūriu, ar tai pakankamai tas finansų kiekis, kiek gaunate?

I5: Mūsų yra nekomercinė organizacija. Mes kol kas dirbam įgyvendinant projektus, kuriems turim finansavimą arba, sakykim, jeigu festivalis perka spektaklį, jį pristatome tokį išankstinį iš kažkokių santaupų, pelno mes kaip ir nekaupiam. Nes dirbant projektinėj veikloj tu negali turėti pelno, tu gauni lėšas projektui ir jas jau turi ir panaudotų, negali pasilikti lėšų – „o čia mums biškį liko, tai mes čia ateičiai kažkokiam savo nuožiūra projektui“. Tokių komercinių didelių projektų, aš pati dar neįgyvendinau, nes paprastai būdavo, jeigu, kad ir yra pirkimai ar geresni pirkimai iš festivalių, tai mes tiesiog dalindavom, ką turim visiems, visai kūrybinei grupei, tokio kaip pelno didelio nepasilikdavo, bet ir nelabai būdavo tokios galimybės, kad čia kažkokį žymų pelną pamatyti, nes vis tiek yra išlaidos, yra komanda. Ir tokio ir niekados nebuvo labai kol kas orientuoti į komercinę tokią veiklą, kad spektakliai būtų komerciškai naudingi, nes paskutiniai mūsų spektakliai yra nedidelei auditorijai labai, nedideliame kiekiui ir nuėjom tuo keliu tam, kad tai yra geriausia patirtis tokiam spektakliui kelionei, spektakliui, žygiui patyriminiam. Tai realiai ir mes jį pristatome, kai turime papildomas lėšas, nes tai nėra įmanoma skaičiuojant iš to žmonių kiekio, kiek gali būti, kiek yra spektaklio savikaina nėra įmanoma sau, netgi, kad atsipirktų, ten kaip įmanoma, bet tada tas bilietas turėtų būti nesuvokiamos kainos, nu tikrai jeigu tai yra spektaklis šeimai, tai šeimai negali tiek kainuot spektaklis, net ir pusantros valandos miške, sakykime, ir panašiai. Tai sakykim, mūsų veikla buvo ne tokia ir stipriai komercinė, nes pradiniai tokia mūsų buvo tikslai kurti kuo įdomesnę meną, kuo inovatyvesni ir panašiai. Tai galbūt net neturėjau tokio tikslo. Dabar galbūt pradedam galvoti, paskutinį išleidom spektaklį jau ne lauke, o ne Vilniaus viešosiose erdvėse kaip kurdavom, bet jau uždaroje patalpoje, kur žiūrovų kiekis gali būti labai didelis, bet jis yra ką tik išleistas. Kiek mes ten mes iš tikrųjų neturim kaip organizacija didelios patirties dirbti su auditorijoms, auditorijos pritraukimu ir visu tuo komerciniu tokiu mechanizmu, nes niekados nebuvo tai orientuoti. Sakykim, mes nu tikrai nesam kažkokia ten tobula organizacija, kuri viską gali ir, sakykim, turim savo sritis, esam maža organizacija ir orientuojamės į tą kol kas aukštą meninį lygį, o jis nebūtinai koreliuoja su dideliu atsipirkimu.

GS: Taip, taip, tai čia vat kaip ir sakot visiškai tas NVO dalykas, kad vis tiek pirmiau yra tos idėjos, tos vertybės, tie norai, o pinigai jau jau yra toksai reikalingas, bet nėra pelno siekimas tas pirmaeilis, prioritetinis dalykas.

I5: Kūrybiniame procese tie sprendimai yra padaromi, nes tai yra iš tikrųjų labai koreliuoja su menine spektaklio kokybe, ypatingai, jeigu mes dar, kaip mes dirbam netradiciniam teatro žanre, sakykim, paskutiniai, ilgiausiai kurti mūsų darbai yra ir atvirose erdvėse. Ir tai tai nėra scena, kad žiūrovai sėdi ir ten aukštai žiūri. Tai vėl žiūrima pagal situaciją, kokiam žiūrovų kiekiui tai turi būti, kad tai būtų geriausia patirtis ir, sakykim, ir tuo metu yra priimami sprendimai. Ar mes einam tuo keliu, kad būtų žiūrovai ir tokia geriausia patirtis? Ar mes netaupome dekoracijoms, netaupom kūrybiniam tokiam visam indėliui, ar mes skaičiuojam, kiek mes galime už tai atsiumti. Tai yra visai skirtingi keliai, nes tada dekoracijos būtų blankios ar ten pigios, nebūtų samdoma aukšto meninio lygio tenai, sakykim, komanda, nes nu taigi scenografai irgi turi savo kainą, galbūt būtų atsisakoma iš viso tokio dalyko kaip kompozitorius, nes nu pas mus visą laiką yra nu jau visos tos sudedamosios dalys. Tai, kaip ir čia yra ypač pačio projekto kūrybiniame procese, kuriuo keliu eis arba, pavyzdžiui, paskutinis mūsų darbas mes bendradarbiavom

su prancūzų teatru ir su italų teatru ir kūrybiniam procese tas bendradarbiavimas išsiplėtė, nes buvo tiktais numatytas, galbūt nuotolinės konsultacijos, bet jis išsiplėtė. Mes nu vėlgi nusprendėm, kad tai yra spektaklio kokybei geriausia eiti į ilgą, kūrybinį procesą ir nu tos lėšos gaunasi, kad turi padidėti, nes reikia važiuoti į rezidencijas, mokėti dar kažkokius, sakykim, papildomų žmonių skaičiui. Ir čia jau yra sprendimas, ar mes žiūrime į skaičius tik, ar mes siekiame didesnės kokybės nu ir tas jau kaip ir paliečia ir sakykim, tai suderinti nu nėra, sakykim, labai paprasta reikia galbūt patirties, ir šiaip galbūt tai yra, ar tu eini komerciniu keliu, ar ne, tu, sakykim, skaičiuoji, kas mums pigiau, nesvarbu, kad negražu.

GS: Taip dėkui, suprantu... Dar vienas toksai čia jau į pabaigą einame, pakalbėjom apie tuos visus resursus, ar ne, dar jūs minėjot, kad ir į užsienį keliaujate ir po regionus taip plačiai neapsiribojate Vilniumi. Tai atrodo, kad jūsų organizacija turi sukaupusi daug įvairių ryšių, ar ne? Toksai platus tarsi tinklas ir su kitomis asociacijomis, organizacijomis, Kaip ir minėjote, bendradarbiaujate. O kaip manot va tas toksai, sakykim, įsitinklinimas, toksai socialinis kapitalas ar tai irgi gali būti kaip viena iš stiprybių tokių jūsų organizacijos?

I5: Manau, kad tai yra labai svarbu, nes mažai organizacijai, sakykim, vienai taip, nes kitaip nelabai įmanoma ir veiklas vykdyti, tik vienoje vietoje. Tai ir tas labai svarbu yra ryšių su užsienio organizacijomis plėtimas, nes tai vis tik ir augimas toks, važiavimas į festivalius, stebėjimas kitų kūrėjų darbų festivaliuose, taip pat, pavyzdžiui, galbūt tokiu keliu konkursiniu esame patekę į festivalius, kur siunčiam savo darbus, bet ir jie atsirenka, sakykime, iš kitų darbų, kad pristatytume. Bet tuo pačiu ir tolimesni ryšiai tampa lengvesni, nes jau šis teatras mus pažįsta, žino mūsų darbus. Jie jau be didelio tokio konkurso linkę atkreipti dėmesį ir pakviesti su nauju darbu, ima domėtis paskui, su kuo ilgiau dėl bendradarbiavom su tokiu Italijos teatru, šiuo metu jau ją siūlo kartu kurti spektaklį, bendradarbiauti, ima domėtis ir Lietuvos teatru, nori atvykti su savo darbais tai kaip ir toks daug, yra šitai, yra lėtas procesas, tai nėra taip, kad tu užmezgi kontaktą ir labai greitai, tu jį turi auginti, sakykim, kai kurie kontaktai yra jau jau daug metų puoselėjami ir visą laik ieškome ir naujų. O ir siekiama auginti tiek nu, tiek su užsienio bendrovių organizacijoms, tiek su Lietuvos, ir ieškom tokių organizacijų ir regionuose, kurios linkusios bendradarbiauti, kurios nori, kad parodyti savo regiono žmonėms, kultūrinius renginius kažkokius. Taip, mes turime organizacijų draugų, turim tiek Lietuvoj, tiek pasaulyje.

GS: Tai čia turbūt jau tas toksai ryšių mezgimas, tai jau turbūt kaip ir savaime suprantama, išeina iš tų konkursų rėmų, tiesiog ar ne? Būna, gal konkursas kažkoks ir padeda, kaip sakote, finansavimas padeda realizuoti projektą, o tas projektas atkreipia dėmesį, galbūt užsimezga kokie ryšiai. Tai pats konkursas savaime nėra kažkas tokio ar ne? Bet tiesiog būtent per projektus, per veiklą, per tą jūsų veiklą, visus tęstinius tokius ar ne projektus, tada tie ryšiai ir mezgasi, ir kaupiasi. Taip turbūt ar ne?

I5: Jeigu paimtume, kaip tokį pavyzdį tą Italijos teatrą, su kuriuo aš pirmą kartą užmezgiau tokius ryšius.... Dar prieš tai buvo Ukrainos ten teatrai keli, bet jie, kaip ir dabar situacija tokia sudėtinga, bet, sakykim, jeigu paimti vieną pavyzdį, tai taip, aš domėjausi tokiu teatro žanru inovatyviu ir radau seminarą, ten yra teatras, institutas ir festivalis toje organizacijoje, turi daug veiklų. Šiaurės Italijoje tai visų pirma aš atvažiavau ten į seminarą ir tuo metu jie mane pastebėjo kaip menininę, nes stebėdavo rezultatus to seminaro to teatro direktorius, ir ir sako atvežk, ar turi kokių savo darbų, atvežk į festivalį, tai kaip ir tas... O išvykau irgi, gavau mobilumo stipendiją ir galėjau sau leisti išvykti į tą seminarą ir paskui, šiuo metu mes jau planuojame kartu kurti spektaklį, jie pristatė savo kurtus kino scopus tokius ir siūlo su ta menine priemone kurti naują spektaklį. Tai kaip ir, kaip ir nu yra va toks ryšys, kad gali nuvykti, nes vis tiek, visi tie konkursai užsienyje yra popieriniai. Tu negali taip pat atsirinkti žmogaus vien iš kažkokio ten portfolio ar ten video, pavyzdžiui, mūsų lauko spektakliai, tai jie sunkiai filmuojami, nes jie garso spektakliai ten reiktų kažkaip labai įdomiai montuoti viską, nes garsas yra ausinėse, vaizdas nebylus. Tai žodžiu, tai, kaip ir negali labai lengvai save pristatyti kitaip, tiktais nuvykus, susipažinus, užmezgus kažkokius ryšius ir yra pasitikėjimo. Ir su Lietuvoj partneriais taip pat kažkokias paslaugas suteiki, užsimezga ryšys ir juos puoselėji, bet tuo pačiu dar yra to tęstinumas svarbus, nes mes daug keliamom pernai po vaikų dienos centrus regionuose ir iš vienas pusės, kaip ir teikiame paslaugą, bet iš

kitos pusės, mes ir susipažįstam su jais toje erdvėje ir dar labiau suprantam, kokių paslaugų jiems reikia. Tai šiuo metu, sekančiais metais negavom tęstinumui, vykdyti veikloms, bet nu, kaip ir tas bendravimas, jisai leidžia ir atidžiau nusistatyti, ko reikia tai bendruomenei, labiau pažinti tuos žmones, nes be tokio atskiro finansavimo vyksti nu galima, aišku, kad mes kažkaip to nepropaguojame nuvykti pažiūrėti, patyrinėti. Čia jau toks mokslinis tyrimas - nuvykti patyrinėti, ko jiems iš tikrųjų reikia, tai čia jau visai atskiri resursai turėtų būti, jau atskiri žmonės tai daryti. Tai vis tik mes ir per kultūrinės veiklas ir per kultūrinės tokias pažintis pažįstam ir Lietuvoje, ir užsienyje, ir būnant vienam festivalyje tu gali susipažinti su kito festivalio atstovais ir jie pasikvies tavo spektaklį. Žodžiu, tas toksai nuo dalyvavimo, ryšių mezgimas, pažinimas mums labai svarbus.

GS: Labai papasakojot ir įdomiai, net ir visai užsiklausiau, tai žiūrėkit jau visiškai visiškai link pabaigos dar norėčiau taip šiek tiek atsiplėšti, taip iš viršaus, labiau visuminį vaizdą pažiūrėti. Vėlgi, jūsų nuomone, jūsų vertinimu, jūsų patirtimi, čia toksai klausimas, ar sutiktumėte, kad Lietuvoje apskritai yra sudaromos palankios sąlygos kultūros srities NVO kurtis, augti, vystytis. Apskritai, kaip tas sąlygas tokias sistemiškai taip vertintumėt?

I5: Šiaip iš tikrųjų tai yra sudėtingas klausimas, nes aš galbūt esu panirusi į savo veiklą ir negaliu sakyti, ar tikrai visom organizacijoms yra palankios sąlygos.

GS: Tai čia žinokit, jūs pagal save, kaip jūs jaučiat žinot iš jūsų patirties visiškai?

I5: Aš gal nedrįsčiau teigti, kad palankios, nes aš, pavyzdžiui, pagalvojau, jeigu aš turėčiau, sakykim, neturėčiau kažkokių atsarginių saugiklių, galbūt aš negalvočiau tęsti veiklos kultūrinėje srityje, nes, sakykim, jeigu neturėčiau, sakykim į ką kreiptis, jeigu žinočiau, kad, pavyzdžiui, neturėsiu veiklos kitą pusmetį. Tai nu aš labai gerai pagalvočiau, ar aš galiu sau leisti, sakykim, vykdyti tą veiklą, nes visgi tai yra ne dėl to, kad... visgi dėl to nestabilumo. Kad tai nėra, nėra nu, sakykim, aišku, kas bus kitais metais, kad kiekvienais metais dalyvauji konkurse, tai, sakykim, tu turi turėti kažkokių saugiklių, kad nu, kad sau galėtum leisti gyventi tokiam neapibrėžtam, neapibrėžtoms sąlygoms. Nors čia dar priklauso nuo amžiaus, sakykim, gal jaunas žmogus gali su, kuris neturi šeimos sau leisti, pasiseks, nepasiseks ten toj veikloj įsitvirtinti. Tai nu, sakykim, čia labai priklauso nuo žmogaus situacijos. Galbūt aš ne, nežinau, kaip atsakyti į tą klausimą, sakykim, bet nes tai yra sudėtinga atsakyti, negaliu pabūti kito kito batuose.

GS: Bet žinokit gerai labai atsakėt, tikrai ta prasme, nes aš taip ir galvojau kai, jūs sakot, kad tų saugiklių reikėtų, taip ir galvojau perklausti, kad tiesiog dėl to neužtikrintumo turbūt viskas atsiremia į tą tokį tęstinumo nebuvimą, kad projektas nuo projekto, lošimas gausi negausi... Tai va taip man susidarė toks įspūdis irgi, tai tikrai dėkui. Ir iš manęs visiškai paskutinis klausimas, čia irgi jisai bus toksai jums turbūt nepatinkantis visuminis, apimantis daug tokių dalykų.

I5: O galbūt galvoju, gal šituos klausimus nu ir mano socialinėje erdvėje dokumentuoja žmonės ir menininkai, ir kultūros operatoriai, kurie ir buvo, sakykim, kultūros veikloj ten, sakykim, yra tų žmonių, norėsit pasikalbėt su tokiais aš galiu pasakyti kontaktus, kurie domisi labai išsamiai kultūros politika. Aš nesu tas žmogus, kuris žiūri, kokie yra aktai išleisti, kaip juos įgyvendina valstybė, ministerija, ten savivaldybė. Aš nestebiu, aš neturiu tokių resursų, nes aš be viso savo kultūrinės veiklos dar turiu 2 vaikus tai, šiaip asmeninį gyvenimą, tai aš tiesiog studijavau kultūros vadybą, magistratūrą ir kultūros politika. Tai tarsi turėčiau tuos įrankius, bet aš ne neturiu laiko tam, nu ta prasme, aš negaliu nekurti, tai ir galbūt tai neįtakoja kultūros, ten politikos sprendimai mano pasiryžimo kurti ar nekurti. Aišku, kuria linkme jie įtakoja, ar aš turiu galimybių kurti, ar ne, nes, sakykim, aš negaliu kurti vienas, nesu, sakykim, dailininkė, kuriai užtenka drobės ir teptuko, man reikia komandos, komandą be lėšų sunku sutraukti. Sakykim, tai, be abejo, įtakoja finansavimas ar aš galiu kurti. Bet tai nėra tokiam politiniam lygmeny, kad valstybė nusprendė, kad svarbu ir dabar aš darysiu, jeigu nuspręs valstybę, kad kultūra nesvarbu, tai nebedarysi taip. Taip nėra.

GS: Taip, tai taip viduj tas toksai noras, ta ugnele tokia ar ne, ir tai kiek liečia, tiek tada ir pasidomite, kiek reikia. Tai čia jau vėl matau, kad mum tuoj baigsis tas Zoom'as, tai jau daugiau jūsų ir nebe laikysiu, tai tiktais labai čia žinokit, trumpai perklausti norėčiau. Mes apie tas savivaldybes šnekėjom, kad vis tiek

yra atviresnių, ne atviresnių, tai man toks klausimas buvo, ar galima sakyti, kad į NVO žiūrima kaip į partnerį... Tai, ko gero, įvairiai ar ne? Jeigu atviresnė, galbūt labiau linkusi matyti, kaip NVO partnerį kažkokį suteikiantį paslaugą, o jeigu tokia uždaresnė, tai, ko gero, na ir nemato tos partnerystės galimybių, ar ne? Tiesiog toks pasitikslinimui.

I5: Sakyčiau, kad taip, žiūri kaip į partnerį, tai gal ne visos turi kažkokių vidinių resursų partneriauti.

GS: Žmogiškųjų, galbūt ar ne? Tų vidinių tokių norų, ar ne?

I5: Nes čia reikėtų gilintis, nes galbūt jie turi daug kitų partnerių ir jie neturi erdvės naujiems, ta prasme, aš tikrai nežinau ir mes tikrai nesam buvę, kad kažkur labai daug atstumti, taip nėra, gal daugiau kaip priimti - vieni labai matosi daug daro, kiti bus nebus ne taip svarbu.

GS: Taip, supratau. Tai tikrai nuoširdžiai dėkoju jums už tiek gerų tokių minčių. Tai norėjau tada paklaust, nebent pabaigai, ar jūs dar kažką norėtumėte papildyti, apie ką šnekėjome, ar jau manytumėt, kad kaip ir apšnekėjome?

I5: Norėčiau parekomenduoti nes, pavyzdžiui, kas liečia, nes matau, kad labai daug ir per politinę tokią sprendimų valią ir reik politiko žiūri, kiek politikų čia yra politikos sprendimų atsakomybės yra tame, kad tie procesai galėtų vykti. Tai galbūt norėjau rekomenduoti, kad, kad yra žmonės, kurie tuo domisi, labai seka, tai galiu jeigu įdomu rekomenduoti pavardes, todėl daug kas pakomentuoti, nes aš sakau, aš truputėlį negaliu.

GS: Tai viskas gerai žinokit, viskas labai gerai, nes matot aš tuo tyrimu taip, kaip sakyti ir siekiu va taip visapusiškai pažvelgti. Tai jeigu jūs galite, pasidalinkite kontaktais, galbūt jau kažką ir būsiu apklaususi arba kažkam rašiusi tai tikrai, jeigu jums nesunku, būčiau dėkinga. Bet tikrai viskas, žinokit, ką jūs pasakėt, tai man tikrai yra labai įdomu ir labai naudinga. Tai čia tikrai viskas, viskas labai labai gerai.

Interviu Nr. 6

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I6

Koduota institucija: Vilniaus miesto savivaldybė

Data: 2024 m. kovo 13 d.

Trukmė: 29:24

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovu 2024 m. kovo 13 d.

GS: Mano pirmas klausimas toks iš tikrųjų daug teksto, bet esmė labai trumpa. Tai, ką aš patyrinėjau, kad Vilniaus miesto taryba skyrė dabar kultūrai finansavimą net trečdaliu didesnę nei buvo anksčiau. Taip pat, kad meno ir kultūrai sostinėje šiemet dar daugiau galimybių ir erdvės, kadangi yra didžiausia paramos suma per visą konkurso istoriją skiriama tiems projektams 1,5 milijono eurų. Tai tas mano klausimas, gal galite pasakyti, kokie veiksniai paskatino skirti daugiau dėmesio kultūrinei sričiai Vilniaus mieste?

I6: Sunkus klausimas, jeigu žiūrėti bendrą biudžetą, ką jūs pačioj pradžioj paminėjote, kad ten smarkiai smarkiai padidėjo tai... Deja, bet negalėčiau taip pasakyti, dėl to, kad kultūros biudžetas susideda iš kelių dalių, kaip mes jį skirstome: į išlaikymo išlaidas, į konkursavimo išlaidas, į projektų išlaidas ir infrastruktūros išlaidas. Šiame biudžete, palyginus su praėjusiais metais, yra smarkiai išaugusios infrastruktūros išlaidos, kas nevisai atspindi tai, reiškias, ar dedama į kultūrą pinigų ar nededama. Pateiksiu pavyzdį, čia susiję su statybom, kaip pavyzdys, mes projektuojame Nacionalinę koncertų salę, projektavimo stadija, pinigų sąlyginai nedaug ir tada pereiname keturiais metais į rangos stadiją, rangoj atsiranda krūva milijonų ir pas mus biudžete atsiranda milijonai. Ar tai reiškias, kad mes skiriame kultūrai daugiau? Ne. Tai reiškias, kad tiesiog mes prie tam tikro objekto priėjome rangos stadiją, kur ten reikia,

daugiau ten tų milijonų. Va čia galbūt optimizmą kažkiek tai pamažinsiu. Biudžetas tolygiai auga, tas džiugu, kad tolygiai auga, bet kaip ir visur, kultūra yra susijusi su ekonomine situacija ir matavimo vienetai yra įvairūs. Čia nežinau, čia literatūra pasinagrinėsite, ar procentas nuo biudžeto ar eurų skaičius gyventojui, tai ten ten yra skirtinga, skirtingos metodikos. Vilnius labai specifinis dėl to, kad yra sostinė, dėl to, kad tai yra nacionalinių, labai daug kultūrinių įstaigų, kurios nepatenka po mūsų biudžetu, bet vartotojui paslaugų prieinamumas, kultūros paslaugos, jos yra labai labai aukštos ir vilniečiai tikrai turėtų būti patenkinti, kultūros paslaugų lygis yra tikrai aukštas, prieinamumas tikrai didelis. Bet čia sakau, čia Vilniaus ir pliusas, ir minusas, nes atsiranda išrankesni vartotojai, tada ta masė kultūros renginių, kur galėtų būti labai geros kokybės renginys, bet jisai nukrenta dėl sakykim, dėl netinkamo laikotarpio ar dar dėl kažko ir taip toliau. Bet reikia pasidžiaugti, grįžtant prie kultūros biudžeto, tą ką jūs sakėt, pusantro milijono KRP, kultūros rėmimo programos, tai yra išties naujas ženklus padidinimas, buvo 1,2 milijono dar anksčiau nesiekė milijono. Tai jis taip tolygiai auga. Bet vėlgi čia reikėtų žiūrėti, matyt, visą paveikslą ir mes dabar va ką bandysim daryt, tai sudėlioti, kad tai būtų visas konkursas. Visi skiriami pinigai būtų kontroliuojami, sąmoningi, pavadinkim taip, nes dabar jeigu imti tiktai Kultūros rėmimo fondą valio, jisai didėja ir tam tikrą dalį reiškia sudaro. Čia šalia reikėtų, matyti, Organizacijų konkursą kur mes išdaliname irgi 360 000 per metus kultūros organizacijoms, kurios garsina Vilniaus vardą, tada yra atskirai Edukacijų konkursas, yra Profesionalaus scenos meno konkursas ir daug *n* konkursų, kurie tokie išblaškyti ištaškyti. Tai mes ateityje norėsime turėti 3 tokius didelius modulius, tai yra Organizacijų konkursas, į kurį viskas sueina, tada projektų KRP, vienmetis konkursas, ir tada festivalių trimetis konkursas, strateginis. Ir čia tada dalinsis taip, reiškiats, trimetis konkursas, tarsi profesionalesnėms NVO, o vienmetis Kultūros rėmimo projektų konkursas yra tarsi vienmečiams, nesakyčiau, mėgėjų menams, bet tai yra toks profesionaliems ir mėgėjų menams skirtas konkursas. Ir čia tada reikės labai žiūrėti proporcijas, kad nebūtų taip, kad mes tiktai skatintume mėgėjų meną arba, sakykime, tokį masišką meną, bet kad būtų proporcija ir masiškumui, ir profesionalumui. Užsišnekėjau labai daug, jūs mane jau kontroliuoti į kurią pusę.

GS: Viskas gerai, čia norėjau perklausti apie tą trimetį. Tai yra idėja, ar ne, kad tai bus tas trimetis, šiuo metu tokio nėra. Tai ar tai kuriamas, tuo tikslu, kad būtų daugiau užtikrinama tokio kaip tęstinumo projektams, tokio aiškumo suteikiant kūrėjams ir ar teisingai darau prielaidą?

I6: Aplinkybės yra tokios – mes turime savo organizaciją „Vilniaus festivaliai“, per kurią išdaliname festivaliams tam tikrą pinigų sumą. Festivaliai jie yra ne mūsų, kaip NVO sakykim taip, bet jie yra į tam tikrą išrinktųjų ratą patekę per tą įstaigą. Ką mes norim padaryt, kad nebūtų išrinktųjų ratų. Mes norime atverti šitą konkursą, kad jisai būtų prieinamas, kad visi, kas rinkoje yra, aišku, ten su dideliais reikalavimais, su dideliais kriterijais galėtų dalyvauti tam konkurse ir gauti daugiau pinigų. Vadinasi, mes neatliekame pinigų administravimo, o padarom normalų skaidrų atvirą konkursą. Ir visi, kas turi festivalius, turi galimybę gauti pinigus. Tai čia yra vienas dalykas – atidarymas festivalių, kuriuos mes dabar turime, antras dalykas tai yra skaidrinimas, trečias dalykas tai yra didinimas, mes norėsime didinti ir tada matysime irgi bendroj šviesoje kiek mes skiriame vienmečiams projektams, kiek mes skiriame strateginiams ilgamečiams projektams.

GS: Supratau, gerai, dėkui. Tada taip prie to kito mano klausimo judant apie kultūros paslaugas. Tai vėlgi, žvelgiant į Vilniaus miesto savivaldybės atvejį, matyti tendenciją, kad bent jau pastaraisiais metais, kiek žiūrėjau, tai kultūrai skirtas procentas nuo bendro biudžeto buvo aukštas, žiūrint kitų savivaldybių, nemažai finansavimo gavėjų turėjo NVO žymą. Na tai galima teigti, kad kultūrinės paslaugas Vilniuje šalia visų kitų tiekėjų teikia ir būtent tos NVO. Tai aš noriu paklausti, kaip bendrai ir pasiremiant jūsų patirtimi, vertinate NVO kaip paslaugų teikėjas kultūros srityje?

<pasitikslinama dėl Vilniuje kultūrai skirto procento nuo bendro biudžeto procento reikšmės>

I6: Supratau, nes nu yra nuansai, ar ne ta prasme, kas yra skiriama kultūrai. Kaip ir sakiau, pavyzdžiui, infrastruktūros klausimas, ar ne, nu čia gal būt aišku, mes su didžiais miestais galėtume kažkaip tai lygintis, nes nu kokie mažieji miestai jie net ir infrastruktūrai neturės tokių didelių projektų, tai čia,

sakykim, tas *benchmarkin'imas* jis atsiranda šioks toks netikslus pavadinimas taip ar ne. Tada ten, pavyzdžiui, kitas dalykas, priklausomybė tam tikrų įstaigų, ar ne savivaldybės, po savivaldybe, mums galbūt tas ne taip aktualu, nes mes esam, labai daug turime nacionalinių, ar ne. Tai ten mes neturim turėti, aišku ir dydžio klausimas, kultūros centrų pavyzdžiui, mes turim kelis, o ten kituose mažesniuose rajonuose yra ten, pavyzdžiui, kultūros centras ir muziejus po vienu stogu ir ten ir taip toliau, ir taip toliau tai čia. Kitas niuansas skaičiavimo, kokia yra problema, kaip pavyzdys yra Šviesų festivalis, ar ne, ir jau čia, kai mes, *benčmarkinamės* su kitais Europos miestais, tada atsiranda labai blogai, nes kaip pavyzdys mūsų ten Šviesų festivalį, kurį organizuoja mūsų įstaiga, sąmata yra nu ten kaip pavyzdys, sakykim, 300 000. O nuvažiuoji į kitus Europos miestus, sako, oi, ne pas mus apie milijonus, bet tada pradedi žiūrėti čia mūsų įstaiga, kadangi organizuoja, jinai nemoka už elektrą, ji nemoka už eismo reguliavimą už tvarkymus ir dar kažką. Tai, jeigu skaičiuot visus šituos dalykus į biudžetą, nu tai ten gausis oho. Tai va čia atsiranda metodologija, skaičiavimo skirtumas. Suprantu, kad ne pridedu tikėjimo jūsų tyrimui daugiau, bet yra nuansų.

GS: Viskas gerai, naudingos pastabos.

I6: Jo ir va, ką norėjau pasakyti, ką mes skirstome, grįžtant prie jūsų klausimo, ką mes skirstome, kaip mūsų biudžetas skirstomas. Išlaikymas, yra mūsų įstaigų išlaikymas Vilniaus mieste, po kultūros skyriumi yra 29 kultūros įstaigos. Mes jas išlaikome, pradedant nuo bibliotekų tinklo, kur ten didžiausias biudžetas, baigiant Azijos menų centru, kur ten nežinau, ar jisai Vilniuje reikalingas, nu, bet jis toks yra iš anksčiau. Tai va išlaikymas, ar ne. Tada yra antra dalis konkursai ir trečia dalis projektai. Čia reikėtų atskirti, kas tai yra. Konkursai yra tai, kur mes viešai išdalinam pinigų - KRP reiškiams, organizacijos konkursas, tas pats trimetis konkursas, kurį planuojam, jis iš išlaikymo, kur mes skirdavome Vilniaus festivaliams, jisai nusileis į konkursų eilutę ir ta prasme bus daugiau skirta konkursui, mažiau išlaikymui, tai va čia yra tai, kas patenka į NVO, tai kam mes išdaliname pinigų. Dabar projektai, tai yra be konkurso skiriamos tikslinės eilutės. Čia kaip pavyzdį galiu ir čia kaip sakėt, koks požiūris į NVO, labai fainas požiūris, bet turi būti ir tos projektinės eilutės, kur, kaip pavyzdys „Kalėdos sostinėje“. Jeigu mes duotume nevyriausybinei arba netgi ten uždariosioms verslo kompanijoms kažkokioms tai būtų *outsourcinama*, tarsi faina gražu, bet mes tada prarastume lankstumą, prarastume greitumą, greitą sprendimą ir taip toliau ir taip toliau, dėl to „Kalėdos sostinėje“ pas mus yra projekto eilutėje, mes aukojam tuos pinigų konkrečiai mūsų įstaigai, kuri turi organizuoti. Aišku galbūt galima būtų tobulinti vieną kitą dalyką, bet mes esame dabar va esame tokį priėmę sprendimą, kad tam tikri projektai yra projektuose. Tam tikri paskatinimai eina per konkursus ir mes per NVO manome, kad NVO geriau suteiks kultūrinę paslaugą miestiečiams, atsižvelgiant bendrai, bendrą *scope'ą* paėmus, ko reikia, aktualumo, vietos, tikslingumo ir taip toliau ir taip toliau. Nežinau, ar atsakiau.

GS: Taip, taip, iš tikrųjų, tai vienas iš tokių mano, kaip ir papildančių parašytų klausimų. Tai vat būtų toksai, kad ar jūsų nuomone, yra įmanomas didesnis NVO įtraukimas į kultūrinių paslaugų teikimą Vilniaus mieste. Ir kartu vat kai jūs tai pasakėte, supratau, kad tikslingai kartais, kaip ir sakot, yra geriau turėti savivaldybės kažkokią biudžetinę įstaigą, kai to greitumo norisi ar ne. Tai vat gal tiesiog galit dar papildyti tada tiesiog, pats savaime įtraukimas nėra kaip geris pats savaime?

I6: Absoliučiai, bet vėlgi, jeigu jūs galėtumėt pačiupinėti, reiškiams, prieinamus dokumentus, „Vilniaus strategija 2030“, tenai yra prie kultūros rodiklių, tam tikri rodikliai arba ten vat šitie, šios proporcijos yra ir kur mes judame, *trend'as* yra toks, kad išlaikymas turėtų mažėti, reiškiams, konkursai turėtų didėti, o projektai turėtų irgi didėti, bet ne taip smarkiai. Tai parodo *trend'ą* reiškiams, mes išlaikymą savo įstaigų kaip ir turėtume mažinti tarsi šitą dalyką, o konkursas ir paskleidimas NVO tai turėtų didėti, vadinasi, potencialo yra ir nu tikime mes į šitą dalyką, ir tos pačios NVO turėtų tiktai tiek, kad vėlgi tu turi suruošti platforma, tu turi suruošti sistemą, turi aiškias taisykles būtų, nes kartais pripažinkim NVO, nesakau, kad kultūros srityje, bet kažkur, būna tiesiog gyvenimo stilius, ar ne, rašyk projektus, gaus pinigų ir nekažką ten stebuklingai daryti, ta prasme, tai vat, kad šito nebūtų norisi, kad visam laukui, visai ekosistemai būtų

labai aiškios taisyklės visiems vykdyt savo funkcijas. Mes, kaip viešųjų pinigų valdytojai, o NVO kaip kultūrinių paslaugų arba nišinių paslaugų arba specifinių paslaugų tiekėjai.

GS: Mhm, taip labai įdomu, o tai sakykit, NVO apskritai vis tiek turbūt, kaip jūs daugiau linkę žvelgti ar kaip į tokias labiau patikimas partneres, ar turėtų būti tokia vis tiek atsargesnė pozicija? Nes, kaip užsiminėt, kad gal dėl pinigų tiktais kažkas ar ne, kad tik pinigus pasiėmė maždaug ir viskas. Ar jūs manytumėt, kad visgi daugiau yra tų gerų pavyzdžių, kiek teko jums susidurti?

I6: Aišku, kad gerų pavyzdžių. Čia vėlgi mes turim savo darbą padaryt, nes nu jeigu mes negerai padarėm nuostatus, jeigu mes blogai iškomunikavom konkursą, kaip pavyzdys, tas pats KRP praėjo ir visą laiką yra nepatenkintų. Mes padarėm, ta prasme, atrodo žingsnį priekį, tikrai padarėme žingsnį į priekį, ekspertus paviešinom, ten kažkiek tai reiškia kriterijų patikslinom dar kažką, bet vis tiek visą laiką bus nepatenkintų, tie, kurie pirmi už brūkšnio ir čia yra normalu, kad jie yra nepatenkinti. Tai grįžtant prie klausimo, NVO yra labiau patikimi. Aišku, yra visokių, čia normalu, bet šiaip jie yra patikimi, yra partneriai. O yra mūsų darbas sudaryti, kaip ir sakiau, tas žaidimo taisyklės, kad nu stipriausia NVO daugiausia gautų pinigų, o tie, kurie silpniausi nu jie taip ar taip negauna, jie tiesiog neparašo projektų. Bet projektų rašymo, beje, *skills 'as* ar, kaip čia pavadinti, jis yra žiauriai svarbus ir kai kurios NVO labai smarkiai investuoja ir turi rezultata, o kai kurios tikrai geros ir geras paslaugas, ir gerus produktus kuriančios neturi, pavyzdžiui, projektų stiprių rašytojų ir jos kenčia. Bet ta prasme, vėlgi aš tikiu į rinkos galią ir per kelis metus jie turėtų susitvarkyti, pasitaisyti šitoj vietoj.

GS: Tai čia galima turbūt teigti, kad iš NVO pusės kalbant apie tuos bandymus, ar ne, rašyti projektą, konkuruoti, gali būti kliūtis nepakankamai žmoniškųjų turbūt resursų arba gebėjimų kažkokių trūksta, ar ne?

I6: Be abejo, be abejo, čia yra kliūtis, kitas niuansas, čia nežinau, jau kita tema, bet, pavyzdžiui, dėl ko negauna NVO finansavimo, tai čia yra labai, labai daug priežasčių, kas nuo mūsų priklauso ir kas yra subjektyviausias dalykas, tai yra ekspertų parinkimas, ar ne, nes ekspertai, ką mes darysime, vis tiek bus subjektyvūs. Tikrai mes tą subjektyvumą galime mažinti indami kuo didesnius profesionalus, mokėdami pinigus už darbą, viešindami jų pavardes, kad jie jaustų atsakomybę ir būtų, tai vat šitas dalykas. Visa kita tai yra, tai yra šiemet irgi turėjau vieną susitikimą su NVO, kur buvo nepatenkinti, sakau, tai yra šachmatai. Jūs patys paimat ir nusprendžiat, kad jūs dalyvaujat šitoje programoje, o gal šitoje programoje šiais metais dalyvaus labai daug stiprių, kitų NVO ir jie ten labai gerai surašys projektus, jūs krisite į apačią. Galbūt, ta prasme, nu čia daug niuansų ir visi, aišku, lengva kažką vieną apkaltinti ir tas kuris matomas, tai yra savivaldybė. Savivaldybė nori, kaip ten dabar buvo, nori sužlugdyti šiuolaikinės muzikos festivalius, nes negavo šiuolaikinės muzikos festivaliai finansavimo, bet kai pasigilini, pasižiūri taip nėra. Mums liūdna, kad negavo šiuolaikiniai festivaliai ir tikimės, kad jie bet koku atveju padarys. Antravertus, nu tai čia jau aš filosofuoju, bet viskas tvarkoj. Jeigu tu esi NVO, jeigu tu organizuoji kažkokias tai paslaugas ir be savivaldybės finansavimo tu negali atlikti nieko bent vienus metus, nu tai vadinasi, tada vėlgi, kokie tavo vadybiniai, kokie organizaciniai gebėjimai?

GS: Taip, taip įdomu klausytis jūsų. Dar, kad tą laiką efektyviai naudojant, jūsų neužlaikant, norėčiau perklausti – kalbam apie ta KRP, kultūros rėmimo programas, tą konkursą, o dar minėjote ir tuos kitus būdus. Aš, kaip įsivaizduoju, pataisykite, jeigu neteisingai, kad NVO daugiausiai turbūt šansų gauti finansavimą būtent per šitą kultūros rėmimo programų konkursą, ar ne?

I6: Ir ne tik, per Organizacijos konkursą, ir per Profesionalaus scenos meno konkursą. Pavyzdžiui, Profesionalios scenos meno konkursas, pas mus Oskaro Koršunovo teatras gauna. Per Organizacijų vystymo konkursą yra 4 sritys, vizualieji menai, scenos menai, muzika, kinas. Ar tai yra gerai, nežinau, čia galima tobulinti. Atsimenu, kaip diskutavom ir sustojom ties 4, o kur literatūra, o kur kūrybinės industrijos, kur dar kažkas, čia galima ginčytis, tobulumui nėra ribų, kaip sakant, bet yra dabar 4 sritys ir ten kiekvienoj srity yra 3 laimėtojai. Pvz., vizualiuose menuose „MO muziejus“, „Meno niša“, „Editorial“. Scenos menuose „Operomanija“, „Mokslo laboratorija“, „LowAir“. Muzikoje - NIKO, „Saulės muzika“, čia visi NVO. Čia yra 12 organizacijų, kurios kas metus gauna pinigų. Yra dar

edukacijos konkursas, kur irgi 3 organizacijos gauna pakankamai didelius pinigus. Tai yra pagrindiniai tie konkursai, kai *suma summarum* suskaičiuoji, tai gaunasi daugiau negu 2 milijonai, kurie skirti NVO. GS: Mhm, tai supratau, tai reiškia tas Kultūros rėmimo programų projektų konkursas nėra vienintelis būdas, yra ir daugiau konkursų, kaip gali gauti ir turbūt. Buvo įdomu išgirsti, pavyzdžiui, kad ne visos savivaldybės išvis konkursus turi kažkokius, tai tai vat ta prasme, atrodo, tokie skirtumai, tai čia jau gal visiškai vat pabaigai dar norėčiau jūsų irgi paklausti kaip ir nuomonės, pozicijos, kad apskritai apie Vilnių kalbam, kad tai yra na toks kitoks atvejis ar ne, sostinės atvejis, yra tų niuansų, bet apskritai visoje Lietuvoje su tom kultūros paslaugoms, rodiklis yra žemas NVO įtraukimo. Tai norėčiau jūsų paklausti, kaip jūs manot, kokios čia gali slypėti priežastis? Čia labai platus klausimas, tikrai suprantu, yra tokių skirtingų veiksmų kategorijų, kad vienas vertus, galima bandyti aiškinti per kažkokią teisinę bazę, tada tarsi būtų tikėtis galima, kad na savivaldybėse panašiai turėtų eit. Tada būna, kad aiškinama per savivaldybes, kad yra nepasitikėjimas, nenoras kultūros centrų, kažkaip atleisti darbuotojų, skeptiškumas NVO atžvilgiu. Tai kaip jūs va taip spekuliuotumėt, kaip jūs manytumėt, kas gali kitose savivaldybėse, pavyzdžiui, lemti tą mažesnę tokį procentą?

I6: Labai geras ir įdomus klausimas, atsakysiu ir dar tikrai prieš tai prieš atsakant pasižymėjau užsirašiau. Mes ne tikrai skirstome pinigus, konkursų prasme, bet dar ir ten mokesčių tokia lengvata ir atsiradus nežinau, ar matėt nematėt, kad skatiname ta prasme, skatinam įstaigas bendrauti su verslu ir duodam jiems nuolaidą čia, aišku, išeina gal iš ribų, bet irgi vienas iš įdomesnių temų, čia dabar kaip tik daro, „*Kuriu Lietuvai*“ tyrimą merginos tokios. Įdomus ten pat galbūt irgi jūsų mūsų darbui būtų įdomu. O atsakant į klausimą, tai yra vėlgi, jeigu plačiai, tai yra evoliucija, ta prasme, mes turim praeiti tam tikrą evoliucijos dalyką, kad pasiektume, kaip pavyzdys europinė parama, kaip buvo, nu tai pirmam cikle reiškia, ten visi plėšdavo europinę paramą, taip grubiai šnekant, vogdavo ta prasme rodo, kokie durniai ten tie europiečiai duoda mums tuos pinigus, o mes vagiam, čia šaržuotai sakau, ar ne. Paskui, kai 2 ciklas buvo, kažkaip lyg mažiau visi ir pamatė, kad, o žiūrėkit, už lėšas galima kažką padaryti. Jau 3 cikle atsiranda idėjų, konkursų ir visokių kitokių. Tai čia, matyt, irgi tas pats, nu ta prasme, mes turime pereiti. Žaidžia rinka, žaidžia rinkos dydis. Nu kaip pavyzdys tokiam mažam miestelyje nu, jeigu tavo pusbrolis dirba kultūros centre, nu, kaip tu jį atleisi, ta prasme, jis turi dirbti kultūros centre. Vilniuje gal kažkiek paprasčiau šitoj vietoj su visokiais nepotizmais ar ten dar kažkuo, tai nu tu tiesiog pradedi vadybiškai racionaliai žiūrėti, čia, aišku, lengva paslysti nuo vieno kraštutinumo į kitą. Reikėtų ieškoti to balanso, ta prasme, tu turi profesionalius kolektyvus, išlaikyti, skatinti, bet tuo pačiu čia turi žaisti ir rinkos dėsniai. Ta prasme, negali būt kultūra vien komercinė, bet negali būti vien tikrai aukštasis menas, vis tiek turi būtų rezultatas, tiek turi būti paskaičiuojama, patys lankytojai ir visa kita. Aš manau, kad čia yra evoliucija, dėl to ir skirtinga kiekvienoje savivaldybėje, nes priklauso nuo dydžio, priklauso nuo žmonių, o liūdniausias, matyt, dalykas yra tas, kad kultūra, kaip ir nacionaliniu mastu, taip yra savivaldybėse, matyt, yra ne pats pagrindinis dalykas, deja, ir kada yra kalbama apie tuos dalykus, jie kažkaip ar ant derybų stalo, ar kažkur tai jie būna gale, dėl to sunku išsikovoti pačiai kultūrai tas vietas, bet aš žiūriu pozityviai ir tendencijos geros. Vėlgi čia elementaru, kuo sotesnis žmogus, tuo jam reikia įdomesnių dalykų. Čia tas pats, kaip ir mūsų gatvės sutvarkytos, vaikai į mokyklas ir dar kažkur, tada jau mes kreipiame dėmesį į kitus dalykus. Tai aš kažkaip pozityviai, optimistiškai žiūriu į kultūros vystymąsi, mūsų evoliuciją.

GS: Supratau, labai įdomi įžvalga ir tokia graži nata, tai galbūt daugiau jūsų laiko nebetrukdysiu, nes kaip tik čia žiūriu tas pusvalandukas ir perbėgau...

I6: Jeigu yra dar klausimas, Ginte, tai sakykite.

GS: Kad žinokit iš tikrųjų labai taip viską, ką jūs ir pasakot, aš net pasižiūrėjau, kad ir kiti ten klausimai šiek tiek žinot, persidengia. Tai tai labai įdomu jūsų klausytis, bet sakau, tikrai nenoriu užlaikyti, nebent jūs dar kažką papildyti norėtumėt, kažkokia mintis arba kažkoks net nežinau vat gal konkretus kažkoks geras pavyzdys to NVO kultūros srityje veikimo šauna į galvą. Kažkas tokio, bet čia aš suprantu, kad

sudėtinga, nes tikrai laimi daug, kiek tyrinėjau konkursus, tai čia išskirti kažko turbūt tokio nelabai...

I6: Aš galiu pasakyti, galbūt 3 atvejus, kaip mes dirbame su NVO, čia dar iš viršaus, ar ne, ne tik einant per konkursus, bet einant dar iš viršaus, kaip mes galėtume dirbti kultūros srityje su NVO tai, vadinasi, mes galim jam netrukdyti, nekonkuruoti kaip pavyzdį pasakysiu Lukiškių kalėjimas. Kada buvo Turto bankas, nacionalinė įstaiga, skelbė konkursą Lukiškių kalėjimo įveiklinimo, mes galvojome dalyvauti savo įstaiga, bet paskui nusprendėm, kad nedalyvausime ir įvyko tai, kas įvyko. Manau, kad čia geras pavyzdys, kokia yra konversija Lukiškių kalėjimo. Čia vienas pavyzdys. Antras pavyzdys, ką mes darome ne prisidėdami, o paskatindami, tai yra įveiklinimo konkursai kultūrai. Pavyzdžiui, savivaldybė turi labai daug nekilnojamo turto. Tam, kad mes jį iverkintume arba konvertuotumėte, arba sutvarkytume, mes skelbiame įveiklinimo konkursus. Geras to pavyzdys būtų „Sodas 2123“. Mes turėjome nekokias ten tas patalpas, kaip pavyzdys, bet paskelbėm konkursą įveiklinimo ir pasiėmė asociaciją, NVO sudedamoji, didesnė, ten struktūruota organizacija, ir ten puikiai įsikūrė NVO organizacijos. Mes bendraujam, daugiau reiktų galbūt jiems padėti, bet tai vėl yra būdas mes, turėdami savo nekilnojamo turto, matydami kultūrą, padarėm įveiklinimo konkursą ir tas veikia. Trečia dalis jau tada, kai mes tiesiogiai, ta prasme, per tuos konkursus ar dar kažką. Tas KRP geras yra pavyzdys, būtų įdomu pasišnekėti su kitom savivaldybėm, kaip jie daro, nes manau, kad yra pas juos irgi gerų praktikų, ir blogų praktikų. Tai va čia tas pasidalinimas visą laiką yra smagu ir reikia nebijoti ir tiesiog dalintis.

GS: Taip, ačiū labai, labai tokią pabaigai sakyčiau dar naudingą informaciją, kaip galvojau galbūt, žinot, viskas jau taip mintyse daug visko papasakojot, tai dar tokią papildomą pasakėt. Tai jeigu nebepridėsit kažką, stabdau diktafoną.

Interviu Nr. 7

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I7

Koduota institucija: NVO

Data: 2024 m. kovo 15 d.

Trukmė: 58:01

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 15 d.

GS: Gerai, taupydama jūsų laiką iš karto ir keliauju. Tai pirmas klausimas, čia neišsigąskit bus toksai ilgas, bet klausimas gale trumpas, tokia įžanga ilga. Tai Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“ kultūra yra įvardijama kaip lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje taip pat yra teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, na ir tiesiog visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tai ta kultūros svarba, taip trumpai tariant, dokumentuose neabejojama, jina pabrėžiama. Tai net nekyla klausimų dėl to poreikio rūpintis ir puoselėti kultūrą. Tai visgi jūsų nuomone, ar kultūros sričiai Lietuvoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I7: Aš manau, kad nepakankamas ir dar papildyčiau, kad dabar yra jau patvirtinta ir „Lietuva 2050“ strategija, ten įvardyta, kad kultūra turėtų būti tapatybės pagrindas. Ir esmė yra ta, kad nėra niekur įvardinta kultūros apskritai prioritetų. Nors buvo anksčiau patvirtinta tokia strategija, kultūros politikos, aš dabar tiksliai neatsimenu to pavadinimo mūsų rašte dabar, kur mes pateikėme prieš porą dienų vertindami Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektą, ten yra paminėta konkrečiai ten ta strategija. Ten irgi nėra jokių prioritetų, bet ten tik pasakya, kad reiktų tokių prioritetų. Va, tai yra vienas dalykas. Dabar tam pačiam projekte, Kultūros politikos pagrindų, labai graži preambulė, kurioje irgi panašiai

kalbama, kad siekiama, kad kultūra taptų lygiavertė tarp kitų valstybės politikų, politikos sričių, bet realiai niekur nėra joks nei tikslas, nei uždaviniai įvardinti, kaip tą pasiekti ir apskritai, kad tą reikia padaryti. Tiktai vat preambulėje paminėta, kad to reikėtų, deklaratyviai, o toliau tas viskas išgaruoja. Jokiuose strateginiuose nei tiksluose, nei uždaviniuose nėra to siekio lygiavertiškumo ir netgi to siekio, tarkim, kokia biudžeto dalis turėtų būti skiriama? Šito taip pat nėra. Tai realiai gaunasi faktiškai kultūra jinai stipriai atsilieka nuo kitų valstybės politikos sričių, ypač tų, kurios yra susijusios su ekonomika. Netgi sakyčiau, lyginant švietimo ar tai žemės ūkio va ten, kur buvo labai greitai parengta, visokie reikalingi dokumentai, norint įsisavinti Europos Sąjungos lėšas skiriamas, Kultūros ministerija faktiškai ilgai ilgai nieko neturėjo ir dabar, man atrodo, iki šiol nelabai ką turi. Tai va žodžiu, nelabai, liūdnas reikalas yra.

GS: Aha, suprantu, o sakykit tas Kultūros politikos pagrindų įstatymas, ar ne, dabar labai jis ten, kaip ir tas pastabas, ten galima ateiti į svarstymus, toksai ant bangos, sakykim. Kaip jūs vertintumėte jį? Minėjote, kad pateikėte pastabų įvairių, bet ar tai manot yra perspektyvu? kažkas gali vat iš to išeiti, išsidiskutuoti ar manot, kad tai dar labai daug, čia visko tobulint reiktų?

I7: Šiaip tai buvo pirmasis variantas pateiktas dar praeitoj kadencijoj ir ten jisai susilaukė labai didelės kritikos, nors realiai jisai buvo žymiai išsamesnis anas variantas. Ir jisai buvo atmestas. Seimas jį gražino iniciatoriams tobulinti. Dabar šita naujoji kadencija, kuri dabar besibaigianti yra. Jie labai ilgai dirbo ir realiai tą parodė projektą tiktai šio mėnesio pradžioje, tiksliau vasario 27 dieną ir jame iš viso dar mažiau visko yra. Tiktai graži preambulė labai, o ten kur vat, pavyzdžiui, yra įvardyta atsakingos už kultūros politiką institucijų, ten tarsi skyrius turėtų būti, tai jos tik išvardytos, o konkrečių funkcijų ir tarpusavio pasidalinimo, kas už ką atsakingas, to nėra. Aš galėčiau atsiųsti tą mūsų pateiktą išvadą ir bet kadangi tai dar yra tiktai Kultūros ministerijoje pačioje tas projektas, jisai, be abejonės, susilauks labai daug visokių kritikų, nes žinau, kad ir iš vietos savivaldos yra ten Lietuvos savivaldybių asociacija. Jau ten žodžiu labai didelę kritiką teikia. Tai, kol jis ateis iki Seimo, manau, kad net nespės, net šitoj kadencijoj jie pradėti svarstyti ir tai Seime, tai viskas nusikels į ateitį. Ai, tiesa, dabar mūsų dar buvo ir praeito projekto praeitos kadencijos pagrindinė tokia kritika, kad irgi nėra prioritetų ir kad minima dažnai toksai terminas kultūros sritys, atskiros kultūros sritys, ir netgi vienoj vietoje yra vat ir šito projekto paminėta, kad finansavimas skiriamas pagal atskiras kultūros sritis, bet jos nėra įvardijamos. Kas tai yra per dalykas? Ir mes vat, pavyzdžiui, labai ginčijomės ir anksčiau su kultūros komitetu netgi ginčijomės, kad tas sritis būtina įvardyti, nes, pavyzdžiui, kai žiūrim pagal kitas šalis, ten, tarkim, Estijoje, kaip buvome, tai labai aiškiai įvardinta, nes skiriasi ir kompetencija labai skirtinga, kas tenai su architektūra susiję, kas su etnine kultūra susiję, kas su scenos menu ir taip toliau. Tai yra netgi labai skirtingi dėsningumai įvairūs tose srityse ir, jeigu į tai neatsižvelgiama ir viskas sumetama į bendrą katilą, tai faktiškai nėra ta prasme prioritetų ir nėra užtikrinimo kompetencijos, kad tos srities visokie procesai vertinami būtent būtų kompetentingai, dalyvaujant tos srities žmonėms, negali kitos srities atstovai vertinti neišmanydami tos kitos srities.

GS: Suprantu toksai visai liūdnas, ar ne, vaizdas to, kas šitoje srityje. Tai tokia teisinė bazė, kaip sakyti, ne tai, kad gal tobulintina, bet net kuriama ar ne? Dabar va, ta prasmė viskas taip čia vyksta ir dar panašu, kad ne taip greitai viskas ir bus. Norėčiau pereiti prie kito klausimo, <informuoju, kad tuoj baigsis zoom 'o laikas> Tai mano kitas klausimas būtų apie tai, vėlgi, jūsų nuomone, ar galima būtų daryti prielaidą, kad Lietuvoje apskritai yra sudaromos palankios sąlygos, kurtis augti vystytis būtent kultūros srities NVO? Ir kodėl jūs taip manote?

I7: Manau, kad nelabai yra sudarytos sąlygos, yra sudarytos sąlygos tiktai toms NVO, kurios turi ir taip stiprias labai pozicijas, turi etatus, turi patalpas, netgi tos, kurios galima sakyti, sovietmečiu buvo sukurtos įvairios asociacijos. Nes tai yra tas vat tiesiog tęstinumas, anksčiau gavo paramą ir dabar jos gauna paramą ir, pavyzdžiui, yra Lietuvos kultūros taryba, kuri dabar skirsto lėšas projektams, projektams. Tai yra, ko gero, beveik vienintelė tokioj institucija, kur biudžeto lėšos skirstomos per projektą. Ten dar yra, aišku, savivaldybių, bet ten yra na tarsi žemesnis lygmuo ir ten mažesnės lėšos skiriamos. Ir Lietuvos

kultūros tarybos gairėse yra įvardintos ir veikia 2 programos, viena vadinasi Strateginis kultūros organizacijų finansavimas. Ten galima susirasti, neatsimenu, kelintas čia priedas prie tų gairių, kur aiškiai yra įvardijama, kas gali teikti ir kokios sąlygos keliamos. Tai ten tose sąlygose yra pasakyta, kad jos jau turi parodyti savo įdirbį, savo etatų, netgi pareigybes visas apibrėžti, kurias jie ten valdo, kokį turi biudžetą. Ir ten lėšos skiriamos didelės, ten, netgi man atrodo, galima ne metams, bet 3 metų laikotarpiui ir ten yra tiesa skirtingos žirkklės, ten galima ir 20 000 metams ir panašiai reiškia, bet tai prasimušdavo dažniausiai va, tarkim, buvo susiję, kas tarp Tarybos narių buvo kultūros, tai vat šokio, tarkim, buvo, tada ir <mini NVO pavadinimą>, ir gaudavo ten didžiulės kosminės lėšas. 250 000 tarkim, kasmet. O kitos, bet, pavyzdžiui, ypač mūsų srities net ir tautodailininkų sąjunga, Lietuvos tautodailininkų sąjunga, kuri buvo įkurta dar sovietmečiu ir buvo ir patalpas jinai turi Stiklių gatvėj ir turėdavo biudžetą, jinai faktiškai ten teikdavo paraiškas ir niekada negaudavo. Kita yra programa Meno kūrėjų asociacijų reiškia rėmimo programa, tai vėlgi tai yra apribota tiktai tos organizacijos, kurios jungia meno kūrėjus, taip pat yra atskira tokia tautodailininkų asociacija, kuri kaip tik turi tą statusą meno kūrėjo. Jie irgi ten bando teikti, bet jiems nelabai daug ką duoda arba iš viso neduoda, o, pavyzdžiui, kitos organizacijos, nu kaip mūsų <teikia informaciją apie savo NVO specifika>

GS: Tai, kaip suprantu, tada mūsų šalis dar turi daug kur tobulėti, ar ne, šiuo klausimu būtent kultūros srities NVO augimo, skatinimo, ar ne?

I7: Taip, taip.

GS: Ten dar yra, kaip sakot, lengviau, jau tom, kurios gal ilgesnę tradicija kažkokią turi veikimo ar ne, kurios jau seniau veikia, o tom naujom kurtis, tai yra labai tokių kliūčių sisteminiu lygmeniu?

I7: Taip, taip, yra dar žinot kam lengva? Va tautinių mažumų bendrijų, ten įvairių, nes ten yra dar papildomi, įvairios, įvairios, įvairios papildomos programos, kurios turi užtikrinti jų gyvavimą. Ir kas juokingiausia, aš pasakysiu atvejį, <mini savo NVO pavadinimą>, mes tradicinių šokių klubą esam įkūrę <mini įkūrimo metus> ir mes tęstines veiklas, kad žmonės patys ateitų šokti ir mes turim tradiciją naujus metus švęsti su tais šokiais. Ir vat šiemet taip išėjo, kad nebeliko tų patalpų, <mini valstybinę kultūros įstaigą> jisai žadėjo, paskui paaiškėjo, kad užgrūsta ta salė, išnuomota ir mums negali, tai žinot, kur mes gavom patalpas? Lietuvos <mini tautinės mažumos Lietuvoje turimas patalpas>. Tai va.

GS: Nu jo, geras, geras čia, supratau, supratau. Na tada, kaip ir gan visai toksai, ne tai, kad na pesimistiškas, kažkiek, ar ne, tas vaizdas. Tai galbūt dabar pereikime prie tokio jau konkretaus labiau dalyko. Kultūros rėmimo programų projektų konkursas. Tai jūsų NVO, tai būtent kalbu apie <minimas informantės NVO pavadinimas>, kiek paanalizavau ne pirmi metai dalyvauja Kultūros rėmimo programų projektų konkurse, tai taip pirmiausia toks klausimas, kokie motyvai lemia jūsų pasirinkimą dalyvauti šiame konkurse? Turbūt, ko gero, finansinis akivaizdžiausias ar ne, kad būtų?

I7: Taip, ir mes tiesą sakant, daugiausia teikiame projektus, kurie tokias tęstines mūsų veiklas tarsi užtikrina. Aišku, kiekvieną kartą viskas keičiasi va, tarkim, aš pati asmeniškai va kai įkūriau tą klubą <mini NVO įkūrimo metus> Vilniuje, paskui pradėjau <mini metus> organizuoti tarptautines tradicinių šokių stovyklas, keliaujant kiekvieną kartą vis į kitą vietą. Tai vat jau dabar 20 metų vis keliavome ir dabar nusėsim, ko gero, vienoj vietoj, nes labai sudėtinga, nes auga kainos. Ten, tarkim, jeigu kaimo turizmo sodyboje ar dar kažkur tai ten labai daug reikia, net mokyklose, jeigu bandai prisiglausti, vis tiek reikia mokėti už patalpas, už teritoriją, tai mus <pamini kultūros įstaigą> priima nemokamai. Jie nusprendė, kad mes jų veidas galim būt vasarą, žodžiu, tai va, bet ką aš galiu pastebėti, kad anksčiau tai buvo visiškai lengva gauti tą paramą. Ir klubo veiklai gaudavau paramą, o dabar kuo toliau, tuo sudėtingiau nes vat, pavyzdžiui, ten net, kai gauni tą konsoliduotą vertinimą, apibrėžimą, tarkim, čia yra atvira visiškai visiems ir užsieniečiai labai važiuoja net iš Amerikos ten ir iš dar kažkur tai dalyvauja, bet žodžiu, pradeda aiškinti, kad čia jūs tiktai pramogą darot, nors ten pas mus ir mokymai, ir visa kita čia socialinės veiklos, ten naktimis vakaronės vyksta ir mokom visus ir amatų, ir dainavimo, ir grojimo, ir taip toliau. Tai vat vertinama per profesionalaus meno prizmę. Ir va tada, reiškia, mes tada atrodom kažkokie tarsi visiškai nereikalingas veiklas vykstantys, nors tai yra kaip tik, tai čia yra be galo svarbu ir

aš pasaulinėje organizacijoje dalyvauju šokių tyrinėtojų ir aš modelį tokių klubų parsivežiau iš Skandinavijos ir iš Vengrijos. Dėl ko aš norėjau, kad Lietuvoj viskas vyktų, ne vien tiktai sceną visi žiūrėtų, nes tai yra gyva tradicija tęsiama šitokiais būdais, tai va vienas dalykas. Ir matosi, kad kompetencija tų ekspertų, jinai prasilenkia, jie nesuvokia tų dalykų, o kartais net neskaito priedų, pavyzdžiui, yra pateikta programa stovyklos ir dar atskiras priedas kompetencijų aprašas apie visus tuos dalyvius ir tuos, kurie paskaitas skaito, moko ir taip toliau, jie net neskaito tų priedų, įrašo: neaišku, kas ten dalyvaus.

GS: Aha, čia sakykit, ar teisingai suprantu, kad šio konkurso komisija ar ne, kuri vertina konkurse, taip neskaito tų priedų, ar ne? Čia pasitikslinimui?

I7: Taip, ekspertai akivaizdžiai, aš net bandžiau skųstis Kultūros tarybai, nes ten pagal jų tą įstatymą, reiškia, ekspertai teikia savo vertinimus, pradžioje ten kiekvienas atskirai, paskui jie kartu suėję tarsi teikia grupę, nu pagal sritis jie suskirstyti, vertina ir paskui pateikia pačiai Lietuvos kultūros tarybai jos susirinkimui, kad jie tvirtintų. Tai aš skundžiu ekspertų tas išvadas, kur paskui matai, kada negauni projekto, ten yra dabar jau pateikiama, kas įdomiausia, yra vertinimo prioritetai ir kriterijai. Tai kartais, kur yra aukšti balai suteikti, ten parašyta kritika dėl to kriterijaus, o ten, kur yra menki balai <nutrūksta pokalbis dėl zoom> Kiek pačiai teko girdėti, kad ten faktiškai į lankas būna tie visi vertinimai kartais, ir kai aš parašiau skundą pačiai Kultūros tarybai, nes pagal įstatymą, taryba tvirtina ir gali keisti ekspertų, reiškia, tuos sprendimus. Kai aš parašiau skundą, tai tarybai, kad čia neteisingai įvertinta buvo, jie atsakė, mes pilnai pasitikime ekspertais ir mes negalim jų kvestionuoti ir gaunasi taip, kad jie visiškai nekontroliuoja ekspertų. Aš netgi, dabar mes taryboje irgi čia dažnai, netgi turėjome susitikimus su Kultūros taryba, kur teikėm tokius siūlymus, tarkim, kodėl jie nerašo konkrečiai prie kiekvieno va ten kriterijaus, kodėl tiek balų skyrė? Nes aiškina tą konsoliduotą apibendrintą dėl visų tų balų, kur prasilenkia nu tas vertinimas. Sakau, kur ten daug skyrė, ten reiškia kaip tik trūkumus parašo, o ten, kur mažai skiria, nieko neparašo. Kodėl tiek skyrė, tai vat tokie yra.

GS: O čia sakykit, noriu pasitikslinti, čia yra Lietuvos kultūros tarybos, ar ne, konkursai, ne savivaldybės?

I7: Taip, Lietuvos kultūros tarybos, ir kas dar dėl mūsų konkrečiai jie buvo tokie įpylę prioritetą – jeigu projektas įsilieja į kitus kultūros sektorius ar inovacijas. Tai būtent etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo projektas turi įsilieti ar tai ten į architektūrą, ar tai ten į profesionalią muziką ar dar į kažką, nu tai atsiprašau, kodėl, kai mūsų visai pagrindas dar yra toks dalykas kaip Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas, kuriame pabrėžiama, kad valstybė turėtų teikti prioritetą būtent autentiškoms formoms ir tų tradicijų išsaugojimui?

GS: Hmm tokia priešara.

I7: Bet dabar jie galų gale nuėmė tą prioritetą, bet čia ta kova vyko gal kokius 5-6 metus.

GS: Supratau, supratau, tai dabar tada, kaip suprantu, tokie pagrindiniai būdai gauti finansavimą kultūriniam paslaugoms teikti tai gali būti matomi Kultūros tarybos ar ne, organizuojami kaip tokie konkursai ir savivaldybėje tas Kultūros rėmimo programų projektų konkursas? O gal kažkokie dar yra būdai gauti tą finansavimą?

I7: Faktiškai nelabai mes ir žinome, iš kur daugiau gauti, nes nu, tarkim, vat jeigu kas nors užsiima žiniasklaidos kūrimu, mūsų draugija išaugino tokį portalą <mini pavadinimą> gal teko girdėti. Mes čia, per mus jie pradėjo pirmiausia veikti, paskui atsiskyrė, kai pvz. <mini pavadinimą>. Ir buvo Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas. Dabar nuo šių metų jisai nebeveikia. Dabar lėšas tarsi turėtų permesti Medijų fondui, kuris tarp kitko nelabai įsipareigoja vat, kaip tik dabar naujausia tokia kažkokia žinia nerami, kad jie reikalauja parodyti etatus, kad dirba ten, tarkim, redakcijoje ne mažiau kaip, berods, 2 etatai, kas paskandina iš viso tuos smulkiuosius tokius visokius, kurie iš entuziazmo, daug ką daro, kaip NVO realiai veikia. Tai va tiesa, dar nepabaigiau sakyti, kad, pavyzdžiui, Kultūros taryboje mums labai sumažėja galimybės laimėti projektus, nes jie, pavyzdžiui, išmetė etninės kultūros festivalius, pačius didžiausius <mini pavadinimus>, kur tarp 3 Baltijos valstybių, kasmet vis kitoje šalyje vyksta, kur

skirdavo labai dideles lėšas ten 70 000 ar kažką daugiau, reiškia, išmetė iš strateginio tarptautinių renginių finansavimo programos. Ir tada pabandė, <mini festivalio pavadinimą> ateiti į tą <mini pavadinimą> programą, bet jiems čia davė tikrai 20 000. Bet, kita vertus, tada ta programa nedaug turi 350 000 kvotą ir dabar išaugo, jie duoda žymiai daugiau paramos festivaliams, negu kitiems projektą net 70 %. Tai va, pavyzdžiui, tokios kaip mūsų stovykla ar švenčių kažkokie tai organizavimai ar netgi tokie kaip edukacinių visokių dalykų jie nebegauna paramos, nes suvalgo pagrindinę ta liūto dalį būtent festivaliai, kuriems tikrai daug reikia.

GS: Suprantu, o tada apie tuos pagrindinius finansinius šaltinius kalbant, ar teisingai susidariau įspūdį, kad pagrindiniai jūsų tie šaltiniai yra būtent gauti iš savivaldybės to konkurso, iš Kultūros tarybos, tai ir būtų tie, ar ne? Tie pagrindiniai šaltiniai, daugiau kažkokių nebūtų ar ne vat būtent? Iš šitų sričių?

I7: Faktiškai mūsų atveju tai nelabai. Mes tai vat priversti, kada darom šokių stovyklas, nu vadinam auka, kad tie visi dalyviai, jie reiškia, tarsi vis tiek, mums reikia, atvažiuoja ten iš užsienio, pavyzdžiui, šiemet iš Bulgarijos, ten mokys ir graikų, ir ten kitokius šokius, reiškia, tai dalyviai, jie tarsi už programą stovyklos tam tikrą vat nurodytą aukos dydį moka, paskui jie patys mokasi už maitinimą, patys moka už nakvynę, gali palapinėse miegoti, jeigu nori ten, tada ten nieko nereikia mokėt, bet ta prasme, kad mes tikrai įsipareigojam tada vis tiek išlaikyti tuos visus, kurie mokina, paskaitininkai, juos ir pamaitinti, ir apnakvydinti. Mes vis tiek ir savanorių pas mus yra ten komandos 10 kaip minimum žmonių, kur tiesa miega ten, kaip nežinau, be tualetu be vandens, kur papuola irgi baisiom sąlygom savanoriai mūsų dirba net tiesiog nėra galimybių.

GS: Supratau, o žiūrėkit šiek tiek plačiau apie tą konkursą kalbant, nors jūs daugiau apie Lietuvos kultūros tarybos, ar ne, kalbate? Gal tada galima aišku ir apie tą konkursą, gal kažkiek ir tą...

I7: Ai va teisingai, galiu paminėti, bet mes jau šituos senokai buvom laimėję konkursus, ten mūsų draugijoje, taryboje, yra toks <mini asmenį>, jis ir pats iš to ir gyvena, kad jisai projektus visokius padeda parengti visiems, firmą tokią turi. Tai jisai mūsų draugijoje yra ir vat jo iniciatyva mes buvom tikrai nemažą paramą gavę iš Sveikatos apsaugos ministerijos, nes ten buvo irgi su etno ir sveikata kažkas tai tokio į tą pusę, ten sutartinių terapinės reiškia, tos paskirtys visokios, buvo pabrėžiamos ir taip toliau. Paskui buvo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kažkiek tai gauta. Dar mūsų draugija, šiaip tai nelabai gali kreiptis, ten yra daugiau pavieniai asmenys, tautodailininkai, pavyzdžiui, tradicinių amatų meistrai, jie gauna paramą iš Žemės ūkio ministerijos, ten yra toks tautinio paveldo, yra toks įstatymas Tautinio paveldo produktų. Tai, remiantis tuo įstatymu, yra teikiama parama va tokiems tradiciniams visokiems amatininkams, bet jau daugiau kaip asmenims, o ne organizacija. Teikia kartais ir organizacijos, bet jos nedaug, kurios gauna.

GS: Aha, gerai o grįžtant prie tų konkursų, aš gal labiau klausčiau apie Kultūros rėmimo programų projektų konkursą.... Tai, kaip jūs tas konkurso sąlygas apskritai vertintumėte? Ar ten jos pakankamai aiškios ar kažkokie atsiskaitymo reikalavimai nėra ten atgrasantis na vat jūsų vertinimu, kokios yra tos konkursų sąlygos?

I7: Mano supratimu, kad tos konkurso sąlygos nėra geros. Mes gi, pavyzdžiui, lankėmės Estijoje.... Jie turi... Ta Kultūros taryba mūsų, jinau paveldėjo Kultūros rėmimo fondą. Jisai buvo panaikintas ir dabar realiai gaunasi, kad ne tai, kad kaupia iš alkoholio ir tabako ten tų akcizų, ten pastoviai ten kapsėdavo procentas. Finansų ministerijai tas dalykas nepatiko, nes jiems tada biudžetą neaišku, nu kažkaip nepatiko, kad taip formuoti reikia ir dabar tikrai kasmet skiriama iš biudžeto Kultūros tarybai, bet ten yra, tarkim, tos sąlygos, mes mažai galim.... Tarsi teikiame siūlymus, jie visą laiką kasmet iš naujo, tvirtina kultūros tas projektų rėmimo gaires vadinamas kasmet, ministro įsakymu, tiesą sakant, net neaišku, kas už ką atsakingi, kai mes sakome, kad Kultūros taryba turėtų pataisyti, jie sako, čia ne mes tvirtinam, čia Kultūros ministerija, kai mes Kultūros ministerijai sakom, čia ne mes, čia Kultūros taryba, nu žodžiu, kaip karštą bulvę mėto vienas kitam, kas už ką atsakingi ir žodžiu išsisuka. Tai, pavyzdžiui, mums visiškai nepatinka visokie tokie primesti, mes, tiesa, atlikome didžiulį tyrimą. Tada gavom aišku kapeikas, įgyvendino Kultūros Taryba, Europos sąjungos ten kažkaip lėšomis, tą visą tyrimą per įvairias

kultūros sritis. Tai mes čia 2020-2021 metais įgyvendinom šitą tyrimą, pati kultūros, <mini taryba>, taip pat buvo <mini valstybinę kultūros įstaigą> ir dar vienas pavienis, o tai buvo tyrinėtojas <mini asmenį>. Ir mes kiekvienas savarankiškai darėm tą tyrimą, apibrėžti būtent etninės kultūros sampratą ir rėmimo visus tuos, kokie turėtų būt vertinimo kriterijai, modeliai ir ten taip toliau. Ten labai didelis tyrimas buvo ir mes visą šitą esam pateikę ir dar negana to, paskui konsoliduota visi 3, reiškia, pateikiant tai, Kultūros taryba pasidėjo ir nežiūri visiškai į tą tyrimą, kuris buvo atliktas, tarsi turint tą tikslą tobulinti, jie ką nori, taip jie formuoja ir vertinimo kriterijus. Pavyzdžiui, mes ir teikiame dabar pasiūlymą, kodėl yra iki 10 balų vienodai skiriama už mūsų požiūriui labai skirtingo svorio kriterijus. Už tai, kokia yra reikšmė projekto, tarkim, etninės kultūros sričiai ir jos raidai ir kitas yra kriterijus už tikslinės auditorijos pritraukimo ten tikslu kažkokį planą. Kaip, pavyzdžiui, mums tą tikslinę auditoriją, mes dažnai darom labai plačiai atverta visuomenei, tai, kokia ta tikslinė auditorija? Dar yra kitas ten kriterijus už viešinimą, tai čia iš esmės irgi sutampa, kaip tu pritrauki tą auditoriją, ar ne, tai mes pasiūlėm padidinti, tarkim, už tą reikšmę iki 15 balų, o čia už tą tikslinę auditoriją iki 5 balų. Sako, o pas mus taip nedaroma, po 5 mes nedalinam, pas mus tik po 10 dalina. Nu tai va.

GS: O čia atsiprašu iš Kultūros tarybos ar čia savivaldybės?

I7: Kultūros tarybos. Ir tiesa, Kultūros tarybos dabar kuo toliau, tuo sudėtingesnis pateikimas. Tuo labiau, tiesa dar vienas dalykas, ja dabar viskas *online* yra pateikimas ir ten tu, pavyzdžiui, pasiruoši, jau įdėt nori tą aprašą projekto ir visai netelpa, ten ribotas, reiškia, ženklų skaičius, sako dėkit į priedus. Mes ir darom, va žiūrėkit į tą priedą, pridedam atskirai priedą, o priedų neskaito ekspertai.

GS: Aha, taip apsunkena, ar ne, tą visą procesą sklandų projekto pateikimo, ar ne, vat kai sunku pateikti tiesiog elementariai...

I7: Taip, taip

<teikiama informacija apie Kultūros tarybos konkursų sąlygas ir vertinimo kriterijus>

GS: Aha, supratau, labai įdomu jūsų klausytis, tai tokia nauja informacija, žinot. O dabar tada kitas klausimas apie tuos konkursus toliau. Visgi, kaip ir kalbėjome, kad na pavyksta ar ne, kartais ir laimėti jūsų organizacijai. Tai norėčiau paklausti, kaip jūs manote, kokia jūsų NVO pagrindinis yra stiprybė, kuri leidžia vat laimėti konkursą ir gauti finansavimą?

I7: Na vienas tik projektas pastoviai beveik gauna finansavimą. Tai yra <mini pavadinimą>. Ir mes, tiesą sakant, labai nustebom, čia daugiau mano reiškia, pavaduotoja <mini asmenį> padedant, tiesa, sūnus labai išmano, kaip tenai tenka rašyti paraiškas tai vat jiems padeda, kai reikia, bet mes labai nustebom, jeigu anksčiau skirdavo po 5 000, dabar 11 000, ai dar vienas blogybė. Aš kaip vadovė organizacijos, aš nematau mano organizacijos vardu teikiamų projektų, aš tiktai galiu juos pamatyti, jeigu man patys jie paduoda, pavyzdžiui.

GS: Čia sistemoje nematote ar ne, turit omenyje?

I7: Aš net nematau, pavyzdžiui, man reikia ataskaitas teikti, kasmet reikia įteikti šitam, Registrų centrui, ten kitiems va visiems reikia veiklos ataskaitą. Ne finansinę, o veiklos, ir turiu aš visus projektus apibendrinti, bet aš nematau Kultūros tarybai kada pateikė, pavyzdžiui, kitas vadovas, nes jis gavo man įgaliojimą, ir jisai pateikė, ir aš visiškai nematau to projekto. Nematau nei kokia buvo paraiška, kiek prašė, kiek gavo, nieko nematau. Ir dabar tik aš jos paklausiau, kiek tu prašei? Jinai prašė taip, 12 ar 13000 gavo 11 labai gerai. O aš jau 4 kartą teikiau labai rimtą projektą, <mini organizaciją> pritarimu, tai yra to tradicinių šokių klubų judėjimo apibendrinimui, surinkimui iš visų klubų nuotraukų, vaizdo įrašų, metraščių padarymas, perdavimas į muzikos į teatro akademiją, archyvus, sukūrimas internetinės svetainės, konferencija ir galiausiai pateikimas šito paraiškos pripažinimo kaip nematerialaus kultūros paveldo į Lietuvos sąvadą, o galiausiai paskui jie teiktų į <mini organizaciją> sąvadą. Tai 4 kartą teikiau ir aš prašiau ten 13, kiek tūkstančių, gavau 5. Ir kaip man tada įgyvendinti?

GS: Mhm na taip, taip, įdomu, irgi įdomi istorija...

I7: Taip, bet kartais, tiesą sakant, pasakysiu atvirai, kadangi aš atstovaudama <mini organizaciją>, kaip pirmininkė, visą laiką mes teikiame tas nu raštus tarybos vardu, mes gi posėdžiuose svarstom ir kad reiktų

tobulinti jų tą visą sistemą Lietuvos Kultūros tarybos. Netgi buvom parengę projektą pakeitimo su Seimo nariais kaip visiškai kitą struktūrą, keisti įstatymą Kultūros tarybos ir padaryt panašiai kaip Estijoje <teikia informaciją apie modelį Estijoje> Tai vat aš pabaigsiu mintį, kadangi mes teikiame va tokius strateginius siūlymus, netgi galima, sakyti, pakeisti tą pačią tarybą, tai aš kartu teikiu projektus kaip draugijos vardu ir man kartais susidaro įspūdis, kad yra asmeniškumai, kadangi aš esu teikėjas, mato, ir jau keli metai iš eilės aš negaunu projektų. Va šitas buvo iš 4 karto.

GS: Na taip...

I7: Ir gauta labai nedidelė suma, man teks įgyvendinti, na žodžiu.

GS: O dar sakykit prie tų konkursų laimėtų ar ne, grįžtant prie tos stiprybės, kai kaip ir vat noriu panagriniėti, kas manote, leidžia visgi gauti finansavimą ar ne? Tai, kaip jūs manytume, tarkim, va, tie žmogiškieji resursai? Nes minėjote, kad komandoje turite žmogų, kuris geba gerai projektus rašyti, ar ne, va ir Sveikatos apsaugos ministerijoje ten radote, ar ne vat nišą, kur galima bandyti. Tai, kaip tie žmogiškieji resursai, kaip jūs manytumėt, ar tai irgi nu reikalingas, turbūt ar nelabai?

I7: Tai yra labai labai svarbu ir tiesą sakant, mes va dabar šiemet <mini kiek metų> mūsų draugijai va vieną projektą iš Vilniaus savivaldybės laimėjome. Ir beveik tiek, kiek parašiau, tiek ir gavau, ir darysiu didelį renginį. Nežinau, dar datos neapsisprendžiau, bet su <nurodo valstybinę kultūros įstaigą> sutarėm, kur bus ir didelė kaip konferencija, ir koncertas, ir žodžiu, bet ir suvažiavime mes galvojame pasidaryti ir atnaujinti visgi ta mūsų tarybą, mes turim tokią, kad joje būtų daugiau vat konkrečiai tas pasiskirstymas, nes vat pas mus ten <mini asmenį>, tarsi ko reikia, tai jisai pataria dėl projektų, bet ne dėl kiekvieno projekto, pavyzdžiui, buvo jaunimas, kada jie teikia per mūsų draugiją projektus, ten visiškai savarankiškai jie tenai parengė. Aš irgi, pavyzdžiui, kai organizuoju tą projektą, teikiu dėl šokių stovyklos, aš turiu kitą vieną komandą, aš turiu vienam projektui, kitą komandą turiu kitam projektui. Dabar <mini renginį> irgi dar kita komanda yra na. Žodžiu, mes kiekvienam projektui formuojame atskiras komandas, kur dažnai būna ne vien tikrai draugijos nariai, bet ir pritraukia ten ar studentus, ar dar kažką tai žodžiu, pritraukiam savanorius labai.

GS: Aha, bet sakytumėt, kad vat ta komanda, stipresnių kažkokių, ar ne, gebėjimų va turintys žmonės, tai yra labai svarbus, ar ne, momentas?

I7: Taip, aš manau, kad dabar sužaidė dar ir tai, kad tam projekte vat, kur dabar laimėjau galų gale dėl tradicinių šokių klubų, aš visų gi kompetencijas aprašau, dabar jau išmokau, kad priedą reikia pateikti, čia pačiam tekste tikrai labai trumpai apibūdiniu. Bet vat, pavyzdžiui, yra žmonių, kurie <mini pavadinimą> tokį didžiulį festivalį ir kaip tik komunikacijos vadovė, jina dalyvauja mūsų irgi komandoj. Tai vat kada tokius dalykus surašai, tarsi jau nėra kur dingti, tarsi nu čia akivaizdu, akivaizdi kompetencija.

GS: O čia dar pasitikslint, konkursai va čia kaip sakote priedai, visa kita, tai čia vis tiek mes daugiau apie Kultūros tarybos šnekam ar ne? Ne savivaldybės?

I7: Taip, viskas daugiau Kultūros tarybos.

I7: O tiesa, vat jeigu palyginimu su Vilniaus savivaldybe, ten yra visai kitokio pobūdžio paraiška, dabar irgi yra *online*, yra kita problemytė, vat aš jiems parašiau, tai jie gal ir pataisys. Reiškia, jie reikalauja, ten tiesa daugiau reikia prisidėjimo, jeigu Kultūros tarybai, tai reikia dar susimedžioti 10 % prisidėjimą. Dažniausiai mes dar prašome, kad ten, tarkim, su nuolaidom mums daug ką darytų. Tai irgi traktuojame, kad tai yra prisidėjimas. Tai va čia yra 30 proc. ir tada tu turi iš kažkur tai susikrapštyti ir aš, aišku, susikrapštavau padaravau tuos jau paliudijimus, kad jie tikrai prisideda, o jie man neleidžia *online* prikabinti tų priedų daugiau negu 3. Ta prasme tarp tų 3 turi būt pats projektas, turi būti vadovo gyvenimas, ar ne, aprašytas ir dar turiu aš pridėti, tuos priedus, kad prisideda ir neleidžia nu. Tai vat, aš jau jiems pasakiau tai, ką man daryt, jeigu neleidžia ir paėmiau, paskui turėjau atskirai vargti, tarkim, ten ansambliu dalyvaus, koncertuos nemokamai, jie visi parašė savo sutikimus, kad jie prisideda ir kaip jį vertina savo tą paslaugą nemokamą. Tai turėjau viską skanuoti vieną krūvą vienam faile, nes kitaip nepraėjo. Tokių techninių nesklaidumų, kur turi vargti, ieškot techniškai, kur čia nubėgti, kur čia rasti tokį skanerį, kuris

bendrai visus failus 5 lapus į vienas failą sudėtų, o ne taip, kad atskirai po vieną lapą, nes po vieną niekaip neprikabinsi.

GS: Tai čia turbūt ar teisingai suprantu, kad va jeigu prie Vilniaus grįžtant savivaldybės, tai čia kliūtys labiau yra va tokios va techninės, ar ne? Vat, kaip čia nuskanuoti, kaip čia prisegti, negu pačių konkursų sąlygų, konkurso sąlygos iš esmės viskas gerai?

I7: Taip, konkurso sąlygos iš esmės yra tikrai labai neblogos, labai geros. Tiesa, bet kalbant apie Vilniaus savivaldybę yra didžiulė problema dėl to, kad, pavyzdžiui, visi kiti miestai turi kultūros centrus su savo salėmis, kur ten gali daryti, organizuoti visokius renginius man ypač dėl šokio aktualu, kad tai būtų ir grindys normalios ir erdvė pakankama, kad ten tilptų galėtų ten minimum 100, o gal 200 žmonių. Vilniuje nėra jokio kultūros centro, kuris turėtų tokią salę, ta prasme yra vat mes <mini valstybinę kultūros įstaigą> kartais prisiglaudžiam, bet vat, pavyzdžiui, kitur neįmanoma, <mini biudžetinę savivaldybės kultūros įstaigą> ten kėdžių neatkelia, tarkim, arba žodžiu... o visos kitos salės.... Mes dabar, pavyzdžiui, planuojam vieną renginį daryt <mini įstaigą>, na tai už vienas renginį €1100 salę.

GS: Aha, suprantu, kadangi tuomet laiko daug neturim, dar aš norėčiau grįžti prie sėkmės, ar ne, laimėti konkursus, nes matau dešimt minučių liko, tai dar šiek tiek noriu taip greitai ir kitą klausimą, bet kaip jūs manytumėt vat dar kokią įtaką tiems laimėjimams, ar sėkmei turėtų viena vertus turimi finansiniai resursai, o, kita vertus, turimi kontaktai, tai reiškia toks socialinis kapitalas, žinot įsitikinimas, buvimas asociacijoje na vat tas toksai, socialinis kapitalas. Tai vat dar šituos 2 momentus, gal galėtumėt pasakyti, kaip jūs manot, kiek turi įtakos?

I7: Šiaip tai manau, kad didžiausią įtaką turi socialiniai kontaktai, nes faktiškai aišku, reikia mokėti rašyti projektus ir labai įsiskaityti, ko jie reikalauja, kad ten paimti ir pataikyti ir pirštu parodyt, kad čia irgi tas pats yra, ir tada labai svarbu tą kompetenciją visą parodyti tų visų dalyvių. Tai va čia ir yra tas pritraukimas, o dabar vėl savo kapitalą na bent jau mūsų organizaciją, mes labai menką savo kapitalą turim, nes ten iš to vat kur tie pusanthro procento, kur galima skirti, tai vos užtenka banke išlaikyti ten kokiam savo sąskaitas. Dabar mūsų buhalterė, kuri tvarko, jinai už ačiū viską daro, mes neturim nei vieno etato, mes neturim atitinkamai ir patalpų, nes kam tos papildomos, jeigu tu neturi žmogaus, kuris ten sėdėtų. Kita vertus, pavyzdžiui, mes turim ir tam tikrą jau bagažą. Aš, pavyzdžiui, daiktų turiu krūvą, kur mes, kas mes vežame į šokių stovyklą, ten ir pavėsines, ten ir visokius kitokius rakandus ten vežamės, jie visi pas mane namuose rūsy, nes nėra kur dėti.

GS: Geras.

I7: Ta prasme, jo, ta prasme, kad organizacijos, kurios ne neturi pastovios paramos iš valstybės ir nėra, kaip nu kaip čia pasakyti, neparduodančios savo veiklos kažkokių tai produktų, kurie turėtų tokią paklausą, kad pirkėtų. Nes, tarkim, tautodailininkai galbūt ir turi tam tikrą paklausą, bet vat, pavyzdžiui, kad kas nors pirkėtų mūsų paslaugas, kaip mes kalendorines šventes organizuojam. Vienas dalykas, kad mes organizuojam tiesiog laisvu laiku nuo darbo. Aš pati esu ten mokslų daktarė, savo srities specialistė, tradicinių šokių pasauliniam lygmeny tyrinėtoja. Tai tai vat, aš ten įsilieju su savo, kiti ten išsilieja, savo patirtimi, bet, kad mums už tai kas nors mokėtų, ten, kaip ir be to, mes iš kitos pusės komercijos ir bijom. Nes mūsų srityje komercija nuveda į kičą. Gali nuvesti.

GS: Na taip taip suprantu, o iš esmės dar žiūrėkit, toks, kadangi tas laikas labai tiksi, dar vienas, tokį svarbų momentą noriu paklausti jūsų, vat apie savivaldybę ir NVO tą santykį, jūsų požiūriu. Kaip jūs manote, kiek apskritai savivaldybė, galite pereflektuoti ir valstybės institucijos bendriau, yra suinteresuotos įtraukti NVO į paslaugų teikimą kultūros srityje? Tai čia turiu omenyje, kaip žvelgiama, ar pasitikima, ar prisibijoma? Skeptiškai? Palankiai?

I7: Šiaip tai čia dar vienas būtų kitas tyrimas. <teikia informaciją apie organizacijos atliktą tyrimą>

GS: Tai būtų galima kažkaip pasakyti, ar ne, kad savivaldybė į NVO nebūtinai žiūri kaip į partnerį? Taip teisingai supratau iš jūsų minties, ar ne?

I7: Ne, ne, ne...

GU: Dar toli iki tos partnerystės kažkokios, ar ne?

I7: Labai toli, nes, pavyzdžiui, galima kartais pastebėti, kad formaliai tarsi, kada reikia turėti socialinius partnerius, pavyzdžiui, kažkurioj tai... nu įgyvendinant kažką tai, tai tada jie įtraukia. Bet kada jau reikia kažkokios konkrečios pagalbos vat dėl finansavimo ar dar kažko, tai šita nėra, nebent tai yra na jau įdarbina savotiškai tą NVO į savo struktūrą. Nu, tarkim, prie kultūros centro prikabina.

GS: Aha, tai tarsi paverčia į tokią kaip valstybinę labiau ar ne, savivaldybės pavaldumas, ar ne, čia jau pavaldymo klausimas?

I7: Taip, kaip paverčia savivaldybės pavaldume, tada jie tam tikrą paramą skiria, bet ir tai, vat, pavyzdžiui, aš dariau praeitais metais šokių stovykla <tikslina stovyklos pobūdį> ir prašiau, kad skirtų finansavimą atvežti ansamblių, nu parūpintų autobusiuką Kupiškio ansambliams, tai man atsiuntė sąskaitą, už transportą ir tokia gana kosminė sąskaita. Ten keli 100 eurų buvo, nors <mini vietoves>, tai yra labai nedidelis atstumas.

GS: Tai čia jums Kupiškis, ar ne, atsiuntęs buvo? Ne Vilnius?

I7: Taip, Kupiškio savivaldybė tokią didelę sąskaitą atsiuntė.

GS: Supratau supratau, labai įdomu su jumis šnekėti, matau kad mum liko 2 minutes ir jau viskas dings tai, nežinau, gal tada visiškai jau pabaigai, tikrai esu, kaip labai jums dėkinga už tą jūsų laiką, tik jau dar vat tas 2 minutes išnaudojant. Galbūt jūs dar norėtumėt kažką, žinot, pridurti kažkokia dar mintis, gal jum pavyzdys kažkas kilo vat bešnekant, ką galvojat vat dar reikia pasakyt, tai gal dar kažką tokio?

I7: Aha. Nu ką aš norėjau pasakyt, kad, pavyzdžiui, esu daug buvusi Skandinavijoje, ypač Norvegijoje ir Švedijoje. Tai aš mačiau, kad ten tikrai labai tikrai yra ryšys su NVO ir NVO, tiesa, ten irgi ten yra senos tradicijos, jie turi patalpas, tarkim, 100 metų jau valdo ir dabar netgi Lietuvoj girdėjau tokių atvejų, kad valdė NVO, kaip gi šitas, kaip jisai tas, kuris dabar mirė, kuris buvo metraštininkas, filmuodavo visą tą sąjūdį, mokslininkas.... Partizanams ten tiesiog buvo skirtos patalpos tai draugijai, Vilniaus savivaldybė paėmė ir atėmė tas patalpas. Nors ten didžiuliai fondai buvo sukaupti, nu užkrito pavardė man šito, jis net buvo apdovanotas laisvės premijos apdovanojimu už....

GS: Tai nieko tokio, viskas gerai, viskas gerai. Supratau mintį, kad Skandinavija, ar ne, mes dar turėtume daug ko pažiūrėti į tas šalis, ar ne?

I7: Ir ne tik į Skandinaviją. Ir į Estiją, Estija tarp kitko turėjo prioritetą kultūros išsikėlusį. Tiesa, jie dabar jau pasibaigė jų tas įstatymas iki 2020, ten buvo kultūros politikos, kažkaip tai gairės, ar kaip čia vadinasi, aš jį turiu, aš netgi turiu išsivertusi į lietuvių kalbą tą visą įstatymą. Ir mes visą laiką siūlėm, kad Lietuva turėtų lygiuotis į Estiją. Ai dar galiu pasakyt vieną dalyką, Ukraina, kaip jie turėjo patriotus tokius išsiugdę ir jie mums atsakė, kad jie turi programą ir tautinio šito patriotinio ugdymo NVO, gauna paramą jau faktiškai jau nuo 2014 net anksčiau metų.

GS: Supratau ačiū, sakau, jums dar kartą labai nuoširdų, liko 13 sekundžių, tai bijau žinoti, kad nenutrūktų vėl taip netikėtai čia mums tai tikrai ačiū labai už jūsų laiką. Labai smagu buvo paklausti ir tada susirašysime.

Interviu Nr. 8

Tyrėja: GS

Informuojamieji: I81 ir I82

Koduota institucija: NVO

Data: 2024 m. kovo 15 d.

Trukmė: 44:22

Interviu atlikimo būdas: gyvai

Interviu kodas: Autorės interviu su NVO atstovais 2024 m. kovo 15 d.

GS: Pirmas klausimas yra toksai daug teksto, tai galit labai taip nesigilinti, po to bus klausimas aiškus. Tokia įžanga ilga. Tai Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“, kultūra yra įvardijamas

kaip lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tai poreikis rūpintis kultūra ir ją puoselėti yra įtvirtintas dokumentuose. Ir dabar klausimas, visgi, jūsų nuomone, ar kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I81: Kam klausimas.

GS: Kam norite, kam minčių kažkokių kyla, galite pradėti. Čia nėra teisingų neteisingų atsakymų, visiškai jūsų nuomonė.

I81: Aš asmeniškai manau, kad dėmesys yra skiriamas pakankamas. Atskirkime tą reikalą dėmesio skyrimas ir kaip čia pasakyti, įgyvendinimas. Dėmesys yra skiriamas pakankamas – įstatymai tam yra, projektai tam yra, vizualiai atrodo puikiai. <mini sutuoktinės vardą> nuomone?

I82: Gal užtenka, pritariu.

GS: Gerai, tada dabar kitas klausimas yra labiau su kultūros srities NVO, tai čia vėlgi, jūsų nuomone, ar sutiktumėte su teiginiu, kad Lietuvoje apskritai yra sudaromos palankios sąlygos, kurtis, augti vystytis būtent kultūros srities NVO? Galit, jeigu paprasčiau pirmiau, tiesiog apie NVO pasakyti, kaip jūs manot, ar palankios sąlygos Lietuvoje kurtis NVO kaip tokiom?

I82: Įsikurti yra paprasčiau, išsilaikyti yra sunkiau.

I81: Nu darbas yra darbas, aš pritariu, kad įsikūrimo sąlygos yra, yra mokesčių lengvatos, kiek atsimenu, nepanaikintos pusė metų veiklos pradžia, tai vertinam, kad įkūrimui taip, pakankamai geros sąlygos. Reikia skirti įsikūrimas ir veikla, tai yra skirtingi dalykai.

GS: Tai sakot, išsilaikyti yra sudėtingiau, taip?

I81: Be abejo.

GS: O gal galit pateikti kažkokį pavyzdį, kodėl taip sakote?

I81: Kaip ir sakau, įsikūrimo metu yra taikomos mokesčių lengvatos, naujų darbuotojų priėmimo ten metu sumokami mokesčiai, tarkim, už juos pusę metų taikoma lengvata. Sudaromos ekonominės lengvatos startui, o toliau, kaip sakant, praeis pusė metų, tu atsistoji pilnai ant savo kojų ir privalai pats išsilaikyti, viskas logiška. Įsikūrimo etapas lengvesnis, o išgyvenimo sunkesnis. Turbūt sunkiausias yra antras pusmetis, kai tau baigiasi lengvatos, atsistoji pilnai ant kojų ir kolverslas įsibėgėja. Na verslas ar veikla, kaip pavadinsim.

GS: Mhm. Mhm.

I81: O <kreipiasi į sutuoktinę> kaip galvoji?

I82: Kultūrinė veikloje visą laiką yra ir pakilimų, ir nusmukimų. Tai ir kai būna tie nusmukimai niekas nepadeda. Jeigu dar nesi įsivažiavęs ir neturi savo to sukaupto kapitalo, iš kurio gali laikytis, tada yra sunku.

GS: Hm, tai čia viskas atsiremia į finansus daugiau taip, kad trūksta kažkokių finansinių paskatų NVO išlikti, vykdyti veiklą?

I81: Ne tai, kad paskatų, galbūt valstybė galėtų remti mažėjančia tvarka ilgesnį laikotarpį. Ne pusę metų, nes pusę metų yra laikas, kai pradėjus verslą arba taikyt paslaugas, na tai pusę metų yra trumpas verslas, realiai, realiai trumpas laiko tarpas, kad tu galėtum įsibėgėt ir atsistoti ant kojų. Tai yra ir nevyriausybinės organizacijos veikla, ir kaip pagalba verslo pradžia, čia kaip du viename, tai kitaip neišeina. Negali vykdyti veiklos ekonomiškai jos nepagrįsdamas.

GS: Tai čia galima sakyt, kad trūksta kažkokio tęstinumo, taip?

I81: Taip, pagalbos tęstinumo, ar kažkokio tai sisteminio požiūrio. Padėt ne tiktai pradžia, bet ir šiek tiek pavesti, žinai, na metus galbūt, ne pusmetį.

GS: O su kultūros NVO, daugiau gal kažkokių kitokių momentų yra ar kaip įprasta NVO, nieko tokio ypatingo, irgi lengva įsikurti, sunku išlikti?

I82: Nežinau ten visų standartų, nes pavyzdžiui, pirmais metais, tai nei gali kažkokių paraiškų teikti, nieko ko, yra daug labai apribojimų tokių, kad tu turi kažkaip taip praveikti metus arba du pagal projektus ten sąlygas ir paskui jau tų veiklų sričių daugiau atsiranda. Sakiau, o pirmi metai būna tokie...

I81: Jei teisingai <mini sutuoktinės vardą> pasakė tą požymį, kad paprastai, kai būna konkurso reikalavimai, tai vienas iš jų yra vykdyti keletą metų veiklą. Jeigu tu esi tik ką tik įsikūręs, tu realiai negali dalyvauti konkurse, neatitinki konkurso sąlygų. Ir sakau, kad ta pradžia, pasibaigus tai valstybės paramai iki tu gali startuoti tuose projektuose gaut finansavimo, tai yra tokia duobė, per kurią turi išlikti, tai reikia arba turėti paslaugas, teikti dideliu žmonių skaičiui, kas leistų tau išgyventi, arba turėt kažkokį tai sukauptą kapitalą arba savo kapitalą, kad išbalansuot tą laikotarpį.

GS: Mhm supratau, o dabar užsiminėt konkursus, tai gal galit sukonkretinti, ar čia yra apie, pavyzdžiui, Kultūros rėmimo programų projektų konkursą Vilniaus miesto ar kažkokius kultūros tarybos dar kitokius konkursus?

I81: Mes taip detalizavom? Ką žinau..

G: Ne, tiesiog, kad konkursus užsiminėt, tai galvoju, gal kažkokius svarstėt, pavyzdžiui, dalyvaut kažkokiam konkurse?

I81: Savivaldybės remiamuose projektuose, nevyriausybinėms organizacijoms, ten skirtingos kryptys, sportas, menas ir dar kažkas. Mes pasirenkam pagal mūsų veiklos sritis. O ką ten klausei dar?

GS: Tiesiog kokiuose konkursuose svarstėt dalyvaut. Tai toks pirmas trumpas klausimas apie konkursus konkrečiai ar čia savivaldybės vat to lygmeniu ar Kultūros tarybos, tai čia jau tas labiau į kultūrinę pusę.

I82: Pas mus buvo daugiau, turbūt daugiau kur eina per savivaldybę ir seniūnijas pradžioj. Bet su ministerijos pasiūlymais...

I81: Daugiau savivaldybės, nes labiau atitiko mūsų veiklas ir finansavimo galimybes.

I82: Paprastesni konkursai.

I81: Nes tie kultūros jie, mano nuomone, orientuoti į dideles įstaigas, įmones, kurios daug metų vykdo veiklą ir turi startinį kapitalą didesnį, nes ten pinigai didesni, bet reikalaujama daug daugiau.

GS: O čia dabar užsiminėt, kad paprastesnės konkursų sąlygos. Tai tada galima, kaip sakyti, daryti prielaidą, kad apskritai NVO kaip svarstydama dalyvauti konkurse nedalyvauti, tai tos konkurso sąlygos nėra sudėtingos, ar ne, negali būti kaip kliūtis matoma dalyvaut?

I82: Kiekvienas konkursas turi savo sąlygas, tai čia...

GS: Pavyzdžiui, jeigu Vilniaus miesto žiūrėtume....

I81: Sąlygos yra pagrindinė kliūtis, vėlgi, jeigu tu neatitinki sąlygų, tu negali iš principo dalyvauti. O, jeigu tos sąlygos yra taip sustatytos, kad tau ekonomiškai neapsimoka dalyvauti, tiesiog nedalyvauji. Nu tai yra, nu tu negali dirbti nuostolingai, turi bent jau išlaikys savo darbuotojus, kurie dirba toje srity, tai rezultatas yra, viską lemia sąlygos.

GS: Taip, tai ekonomiškai, kaip ir sakot, nelabai apsimoka...

I81: Veiklą apriboja, nes yra nurodoma, tarkim, veiklos kryptis, stažas, patirtis, nu ne patirtis, o veiklos tęstinumas, tarkim, veiklos vykdymo laiko skaičius nurodoma, kad turi būti vykdoma ne trumpiau nei.... dalyvavimo konkurse, tada numatoma, kad, tarkim, konkursus laimėjus turi vykdyti veiklą, po to dar ne trumpiau, nei kažkokį tai laikotarpį, kriterijus yra veikla, kurią tu vykdui, turi patekti į tą eilutę, kuriai yra skiriamas finansavimas....

I82: Arba atvirksčiai, veikla, kurią vykdui dabar, iki konkurso, jinai negali būti vykdoma, turi kažką daryti kito, ko iki šiol nedarei.

I81: Taip, tai viskas gaunasi, kai yra daromas konkursas nevyriausybinėms organizacijoms, tai viską lemia to konkurso sąlygos. Pradedant nuo to ar tu gali iš principo tame dalyvauti. Yra tas kriterijus, ar tavo ekonomiškai apsimoka ten dalyvaut, **nes tu negali vykdyti nuostolingai veiklos**. Jeigu projektas nenumato, tarkim, lėšų atlyginimui, jis tau ekonomiškai nenaudingas. Arba tu turi daryt kažkokią apgaulę, ko irgi nesinori daryt.

GS: Mhm taip, o čia apie tas sąlygas, tai gal kažkokį turit pavyzdį konkretų kalbėdami omenyje ar nelabai, Vilniaus gal savivaldybės?

I82: Mūsų vietinis projektas, kai buvo per savivaldybę, dėl projekto partnerių, pavyzdžiui, kad buvo mūsų kolegos, partneriai buvo būtini, kolegos dalyvavo projekte kaip partneriai ir pasirodo, kad pagal tuos pačius kodukus nebegali ir prisidėjo papildomi mokesčiai, dar...

GS: Čia savivaldybės lygmeniu?

I82: Taip, čia iš savivaldybės, bet partneriai buvo skirtingų savivaldybių, bet tos pačios veiklos, tos pačios krypties.

GS: čia kultūros srityje, taip?

I82: Čia buvo jo, karantino metu, kur vaikų užimtumas tiesiog ten buvo ir kultūros, ir sporto emocinis.... ir kas ten buvo pas mus? Judėjimas emocinis ir...

GS: Tai gerai, supratau...

I81: Vėlgi tai yra konkurso sąlygos, apribojo veiklą šiek tiek, kokį mes vis dėlto įgyvendinom. Tas rodo, kad tau yra įkalamas, nu privalomas reikalavimas įtraukti, turėti partnerius vykdyti bendrai veiklą. Tačiau iš mokestinės pusės pasirodė, kad tai padarius atsiranda papildomų mokesčių. Ir tie partneriai, kurie buvo įtraukti, buvo papildomai apmokestinti. Ir rezultatai gavosi, kad veikla įvyko, mes savo pajėgas atlikom, mūsų partneriai pareigas atliko, tačiau na, ne tai, kad pilnas, bet na rezultatas na nebuvo toks, kokio mes galbūt siekėm.

GS: Tai, tada gal galima sakyti, kad vat pasirinkimą dalyvauti konkurse ar nedalyvauti gali lemti tai, kad konkurso, tarkim, sąlygos gali būti matomos kaip sudėtingas?

I81: Sudėtingos, nepriimtinos, ekonomiškai nenaudingos.

GS: Aha, tai iš esmės tos sąlygos vienas tokių svarbiausių priežasčių.

I81: Iš principo svarbiausia.

GS: Mhm, supratau gerai. O tada kalbant apie konkursus, apskritai vat plačiau klausimas būtų, kaip galite gauti finansavimą kultūrinėms paslaugoms teikti, ar tie konkursai yra pagrindinis šaltinis? Ar galima dar kitokiu būdu rasti?

I82: Rėmėjai, privatūs.

I81: Realiai yra 3 pajamų šaltiniai paslaugų gavėjai, žmonės kurie perka paslaugas, kurie dalyvauja užsiėmimuose, yra projektai kaip papildomas ir gali būti parama arba, kaip čia tas vadinasi 2 % anksčiau buvę, 1,2. Va trys pajamų šaltiniai ir tai ir laviruoja tarp jų, kad paimti tiek kiek įmanoma, štai ir optimaliai reikalinga veiklai vykdyti.

GS: Gerai o grįžtant prie konkurso sąlygų aptarėm, kad jos yra bene svarbiausias dalykas, kalbant apie tą dalyvavimą konkurse, o kaip apie atsiskaitymo reikalavimus? Ar jie, tarkim, irgi gali būti kažkokie per griežti, jūsų nuomone, numatyti? Ten būna ataskaitas, reikia pateikti, kiek aš domėjausi.

I81: Su tom ataskaitom, man atrodo, daug problemų pas mus nekildavo niekada su savivaldybe.

I82: Ataskaitų pateikime gal terminas būna tas, kad greitai, bet tą žinai iš anksto tai tai kartais taip reikia pasiruošt kažką iš anksto.

I81: Pirmą kartą gal komplikuota atrodo, paskui paprasta, kai matai sistemą.

I82: Per praktiką ateina ir patirtis. Trupučiuką būna, jeigu kartais ten gaunas kokių 2 centų skirtumas, žinai, nes tada centai keliauji kažkur tai.

I81: Bet šiaip tai vienintelis toks niuansas yra, kad, pavadinkim tai, kad, tarkim, projektas turi savo trukmę, ane, tarkim, nuo birželio iki birželio, o apskaita visa kita, kaip taisyklė, įmonėse ir visur kitur, ir toj pačioj savivaldybėj yra kalendoriniai metai. Ir tą gruodžio mėnesį, žinai, turi pabaigti vieną projekto dalį ir birželio pradžioj kitą. Projektas trunka kalendorinius metus ten nu va nuo vasaros iki vasaros, o atsiskaitymas finansinis skeliasi per kalendorinių metų vidurį, žinai, ir prisikelia tokių niuansų. Kas dar yra niuansas iš tos pusės, kad kartais būna, kad tu turi pradėti veiklą, tačiau finansavimas tau vėluoja mėnesį, du arba tris. Ir, jeigu tu neturi savo pradinių lėšų, žinai arba to balanso žinai, tai tu tiesiog fiziškai

negali vykdyti veiklos, nes tavo pinigai vėluoja. Atlyginimas už paslaugas pavėluos, tu turi būti įsivertinęs tai ir turi.

GS: Ir kažkokį rezervą turi turėti.

I81: Taip, be lėšų į projektą aš iš viso neičiau, nes nuo realiai taip ir bus, kad tas atlyginimas vėluos.

I82: Bet dabar dauguma projektų ir yra, kad turi bent jau 20 arba pusę sumos turėti savo, o kitą gauni. O senesniais laikais, kai būdavo šimtaprocentinis, tai...

I81: Dabar mes įsivažiavę, o kai pradėjom, buvo, kad tu negali sau leisti arba ten labai skaičiuoji kapeikas, nes realiai tai žinai, pusę metų reikia oficialiai mokėti visus mokesčius, atlyginimą, visa kita iš savo įmonės lėšų, savivaldybė tau atlygins, bet tai bus po 3 mėnesių.

GS: Dar apie tuos konkursus kalbant, klausimas būtų ar finansavimas patrauklus? Tai, kaip suprantu, kiek kalbėjom nelabai ar ne?

I81: Finansavimas jis yra patrauklus, tiktai reikia įvertinti kriterijus, kad pinigai vėluos. Ir, kad bus tam tikri formalumai, žinai, kuriuos tu privalai pateikti ataskaitas, privalai pateikti krūvą popierių, kas yra priimtina, jeigu atitinka tavo veiklos kryptį ir atitinka tavo paskirtį ir ekonominę pagrindą. Kaip ir sakiau, jeigu projektas yra grįstas ten kažkokia tai veikla, kuri tau nu ne tai, kad neatneša naudos, bet yra nuostolinga, tu jo nedarysi iš principo.

GS: Aha o, apie tas konkurso sąlygas, gal žinot, kaip kitos NVO vertina, gal iš kokių pažįstamų kolegų esat pasikalbėję apie tas sąlygas ir žinot?

I81: Ekonominiu požiūriu, manau, lygiai taip pat. Dėl to, kad, <mini sutuoktinės vardą> gali patvirtinti, kad bet kokia įstaiga, kuri užsiima ekonomine veikla, tegul jina yra ne pelno siekianti valstybinė viešoji įstaiga, jina vis tiek skaičiuoja savo galimybes, ane, atsilaikys 3 mėnesius iki finansavimo ar ne, ir antras dalykas, ar jai tai ekonomiškai naudinga, ar ne. Gali būt, koks nori altruistas, bet jeigu tu turėsi savo pinigais finansuoti tą veiklą, nu tu nedalyvausi, tau paprasčiau tada susirinkti mažiau žmonių, suteikti jiems paslaugas, paimti už abonentą ir nesukt sau galvos, pildant popierius, teikiant ataskaitas, dedant nereikalingas iliuzijas, viltis. Gerai pasakiau?

I82: Labai gerai. Dalyvavimas dar yra. Kartais būna, kad negali vat projektinėj veikloj dalyvauti tie patys žmonės, kurie šiaip dalyvauja, dažnai turi būti arba kiekvieną užsiėmimą ar renginį unikalūs dalyviai.

I81: Čia taip.

GS: Čia į konkurso sąlygas, ar ne vėl grįžtam taip?

I82: Taip.

I81: Taip, šitam konkursui unikalūs dalyviai, negali būti kitam dalyvavę konkurse.

I82: Arba jeigu vienoj veikloje dalyvauja vaikai, pavyzdžiui, tai jie dabar šitam projekte nebegali dalyvauti, taip ir dėliojasi viskas.

I81: Yra žmonės, kurie dalyvauja visur, yra žmonės, kurie beveik nedalyvauja. Tai dabar sakyti, kad tu neateik į šitą kultūrinę programą dėl to, kad tu dalyvavai kitoj programoj, tai soriukas.

GS: Mhm taip. Tai iš esmės vėl grįžtam prie to konkurso sąlygų, Taip, kad yra va tokie gal nevisai pagrįsti ir tęstinumą kažkiek apribojantys tokie reikalavimai, nes reikia kažką ieškoti, gal net prikurt kažkuria prasme.

I82: Su tęstinumu dažniausiai kaip būna perkamas koks ilgalaikis inventoriūs. Ten dažniausiai reikalauja tęstinumas, kad būtų dar. Jeigu tu nusiperki kažką tai tokio, dar 3 metus turi leisti nemokamai naudotis. Čia toks.

I81: Finansavimas baigiasi, įsipareigojimai ne.

I82: Kitu atveju, kad kažkoks tęstinumas jisai natūraliai vyksta, nes jeigu tu kažką tai žmogui pasiūlei, kad į kultūrinę veiklą, sportinę veiklą natūraliai jam lieka, ar ne, ir paskui dar ateina jisai pats, dar kažką kitą atsiveda. O kur ten įpareigojimai visi, tai būna paprastai dėl inventoriaus, čia tai viskas logiška, tiktai terminas 3 metai.

I81: Finansavimui metai arba pusmetis, įsipareigojimas vykdyti veiklą 3 metai. Tai žinai, tau gali ir nepasisiekti, žmonės gali išsivaikščioti į kitus projektus, prasidės kitas ribojamas, kad tam projekte negali

dalyvauti tie, kurie ten buvo, kitam projekte, toks, kaip čia pasakyt, atsiranda ekonominis toks nesklandumas.

GS: Gerai tada nuo tų konkurso sąlygų galim šiek tiek jau nueiti, sugrįžti apskritai prie to pasirinkimo dalyvauti ar nedalyvauti konkurse. Tai tada vienas iš klausimų yra, manau, mes jį visaip šnekėjom, bet dar galima trumpai tada apibendrinti, kad kokią įtaką turi pasirinkimui tam dalyvauti konkurse ar nedalyvauti jau turimi finansiniai resursai? Tai, kaip suprantu, didelę.

I81: Labai didelę. Iš principo, jeigu tu neturi sukaupęs kapitalo, tai sakyčiau net neit. Labai retas atvejis, kad pinigai būtų skiriami į priekį, kaip taisyklė, tai yra po paslaugos arba vidury paslaugos, arba su delsimu.

I82: Čia būna visokių, jeigu kai kurios priemonės reikalingos projektui įgyvendinti, tai būna skiriama toms priemonėms, Ta prasme, kad turi susiplanuoti projektą, kad tu pirmas ten 2 savaites ar 3 yra priemonių pirkimas ir pasirengimas projektui. Ir tada tiktai po 3 savaitių prasideda pats projektas jau su žmonėm.

I81: Teisingai, bet yra dar toks dalykas, kaip atlyginimas ir mokesčiai. Tai vat jeigu tu turi, pavyzdžiui, ten samdyti darbuotoją, kuris ves užsiėmimus, tai jam atlyginimas įsijungia nuo pirmos jo darbo dienos, ane, ir, tarkim, galė mėnesio kalendorinio, turi pagal terminus sumokėti jam atlyginimą ir mokesčius valstybei, o finansavimas dar neatėjo.

I82: Tai savo bagažą, tai bet kokių atveju vis tiek reikia, tuščiom kišenėm negali.

GS: Gerai tada su šituo aspektu, aišku, o tada dabar pakalbėkim apie žmogiškuosius resursus. Kiek yra tai svarbus momentas?

I81: Jei neturi žmogiškųjų resursų, tai gali niekur neit, tuščias darbas. Tu neatliksi darbo, nesuteiksi paslaugos, be žmoniškojo resurso. Viskas prasideda, įmonė prasideda nuo žmonių.

GS: O kas tada svarbiau finansai, finansiniai resursai ar žmogiškieji?

I81: Svarbiau, turbūt, manau, žmogiškieji, nes įmonė prasideda nuo žmonių.

I82: Jeigu bus labai žmoniška, žmogeliukas tai jisai ir su finansais biški pakentės.

I81: Nu tai paslaugą teikia žmonės, ne pinigai, jie grįžta už paslaugas. Tai vis tiek pradžioje yra paslauga, tai reiškia, žmogus, kuris teikia paslaugą.

I82: Su žmogiškai taip yra ten, pavyzdžiui, savanorių įtraukimas arba vat tos pačios veiklos srities kolega negali dirbti toj pačioj srity, nes jam ten problemos prasideda arba pats paraiškos teikėjas negali ten vykdyti užsiėmimų. Čia va minusai yra tokie.

I81: Kitas dalykas, tų žmogiškųjų išteklių, žmonių, instruktorių kvalifikacija. Tai tam tikrą veiklą vykdam, tavo darbuotojas turi atitikti tikrą kvalifikaciją. Kai kuriuose projektuose tai apibrėžiama, kai kuriuose nutylima, žinai, tai vėlgi be žmogaus nieko nebus.

GS: Dar šiaip visai vat iš šiandienos interviu buvo tokia įdomi įžvalga, kad viena NVO net turi žmogų, kuris rašo projektus, kad va ta prasme yra žmogus, kuris geba labai gerai tai daryti ir tada tarsi daugiau šansų gauti finansavimą. Tai, kaip jūs manytumėt, kad tai ta prasme visai, kaip sakyt, toks irgi svarbus turbūt ar net dalykas galvojant apie dalyvavimą konkurse, jeigu yra žmogus, kuris, tarkim, geba?

I82: Puiku, jeigu dar gali pastovų etatą išsilaikyti tenais žmogui ir jisai ten sukuria ten daug projektų, tai labai gerai, kai savas yra, nes kai daro viską tas pats, tai tiesiog laikas.

GS: Ir dar vienas yra toksai, kaip ir dalykas, kalbant apie tą pasirinkimą dėl dalyvavimo konkursuose, Būtent toks įsitikinimas, tai reiškia tas turimi kažkokie kontaktai, priklausymas asociacijai, kiek tai manytumėt, yra svarbu pasirenkant ar dalyvauti ar nedalyvauti?

I81: Su kultūrų, pradėkim nuo šito, aš galvoju, kiek ten tų... Sporte asociacijos yra galbūt svarbu, aš galvoju kultūroj apskritai ar asociacijos yra.

GS: Ten visokiausi daug visko yra, jojo daug.

I82: Yra, prisikūrę, ir teatrų, muzikų..

I81: Gerai, kiek ten matėm konkursų, kad tu esi asociacijos narys. Nu buvo gal paskutinis, sporto, kur, mes skaitėm konkurso sąlygas ir ten buvo parašyta, kad skėtinės organizacijos narys, gal keletą tokių buvo konkursų arba mes tokiuose nedalyvavom. Tai tas priklausymas jisai, nežinau...

I82: Šiaip tas bendradarbių plačiaja prasme ir pažinčių ratas tam tikrose srityse nu visą laiką jisai į pagalbą ateina, nes jau, arba jeigu darai dažniau projektus ir turi savo tuos tradicinius partnerius, tai yra paprasčiau, nes yra susidirbęs ir teorinė dalis, ir pasiruošimas, ir vykdymas vyksta lengviau. Bet kartais projektas kitas biški pasisuka ir reikia į kitą pusę eiti. Kiek, kad savivaldybės projektuose, pačiose savivaldybės mokyklos ar kažkas tai jos partneriais negali būti, gali šiaip padėti reklama ar kokiom patalpom trupučiuką žmonėm, bet šiaip šitas dalykas taip, šias dalykas taip yra svarbu, nes paprasčiau, laiko susitaupo, nereikia ieškoti telefono kažkur tai. Gali gal ir projektą kokį parašyti irgi dalimis gali tada pagal sritis pasiskirstęs, tai nes mažieji NVO jie vis tiek negali turėti savo etatinio projekto rašytojo netgi didesni centrai irgi ten arba samdo, arba kažką tai turi tam žmogui, tam reikalui.

I81: Etatinis projekto rašytojas kaip taisyklė reiškia kažkokį tai įmonės gelbėjimą gudriai pasinaudoti projektais. Tai nėra ta tiesioginė veikla, kur pavadinkim taip žmogus vykdo visuomenei naudingą veiklą ir pasinaudoja projektais. Greičiau jie sugeba imti projektą, sugebėti parašyti raštą, kad jis būtų ekonomiškai naudingas ar tinkamas tai įmonei. Tai reiškia atitolsta nuo kažkokių tai visuomenei naudingų veiklų. Iš kitos pusės įmonei tai naudinga, bet jei šnekėti iš visuomenės pusės tai, sakyčiau, ne.

GS: Mhm toks gudravimas kažkuria prasme?

I81: Taip, visiškai teisingai, racionalus gudravimas, pasinaudojimas teisės aktais ir galimybėmis savo asmeniniam tikslam.

GS: Gerai, o tada apibendrinant šitą klausimą tuos 3 tokius veiksmų tokias 3 grupes aptarėm, va finansinius resursus, žmogiškuosius, įsitikinimą. Tai, jeigu taip reikėtų sureitinguoti, tai pirmiausia būtų žmogiškieji. Taip, kaip ir kalbėjom, vis tiek viskas nuo žmogaus....

I81: Taip, nuo žmogaus, viskas prasideda.

GS: O tada eitų jau finansai ir kontaktai, taip?

I81: Taip, antroj vietoj finansai, ekonominės galimybės ir nauda, aišku, ekonominė, tada įsitinklinimas

I82: Ir dar terminai laiko.

GS: Tai čia į konkursus sąlygas sugrįžtam?

I82: Jo, sąlygas. Paraiškų pateikimo ir visų ten vykdymų.

GS: Dabar išeisime iš konkursų, čia jau viskas visai į pabaigą, bet dar pora klausimėlių liko. Tai vėlgi remiantis jūsų patirtimi, ar galima teigti, kad savivaldybė žvelgia į NVO kaip į partnerį?

I81: Savivaldybė manau taip. Nes visos dabar pas mus tos vaikų krepšelio programos, kitos, nukreiptos į užimtumą, jaunimo visuomenės, ir taip toliau. Manau, kad tikrai taip. Nu aš taip manau. <kreipiasi į sutuoktinę>, ką galvoja?

I82: Taip, NVO kaip įrankiai tom idėjoms, ir Kultūriniam pasui, ir krepšeliams, renginiam kokiems galėtų daugiau...

I81: Vienareikšmiškai, savivaldybė turbūt pats efektyviausias bendradarbiavimas.

GS: Šiaip įdomu, nes yra visai nemažai tokių atvejų, kai savivaldybė žiūri skeptiškai visai NVO atstovus, pavyzdžiui, kultūros srityje žiūrint, tai yra tarsi kažkokia grėsmė, kad perims kultūros centrų kažkokią veiklą, kur yra jau darbuotojai dirba ir ten yra tas visas įsitvirtinimas, gauna algas, panašiai ir šiaip į NVO žiūri, kad gal gebėjimų kažkokių vat kažkokių stokojančias. Tai jūs manytumėt pagal savo patirtį, ar ne, kad savivaldybė visai palankiai?

I82: Mes kadangi gražiai bendradarbiaujam su kultūros centru Naujosios Vilnios, tai tikrai nesipykstam.

I81: Mes gal žiūrime kaip į galimybę papildyti viens kito veiklą, nes savivaldybė negali apimti visų veiklų. Tai realiai pajėgūs tam tikrą sritį vat tom nevyriausybių organizacijom, tai jie skiria finansavimą, mes įgyvendinam. Negali savivaldybė apimti visų įmanoma sričių ir visais aspektais. Tai ir valstybei to nereikia, per bangu.

I82: Hm, kiek Vilniuje yra kultūros centrų, tokių, kur dirbtų pastoviai darbuotojai, turbūt...

GS: Vilnius visiškai kitokia savivaldybė.

I82: Rajonuose, gal mažesniuose miestuose jie yra. O tikrai ten, kad yra kultūros centras ir ten vienas ar 2 darbuotojai, kurie tuo užsiima, tai jeigu prisijungia iš šono, tai tik tai turėtų būti geriau visiems.

I81: Mhm, mūsų kultūros namų direktorė, buvusi prieš tai, pasakojo, kad žinai ji pristatinėjo Naujosios Vilnios kultūros centro patirtį ir rodė visiems mus ir dar keletą įmonių, pavadinkim nevyriausybinių šitų viešųjų įstaigų, žinai, kaip pavyzdį, kad kultūros namai, suteikdami galimybę vykdyti tokią veiklą, įgyvendina kultūrinės programos ir galų gale netgi gauna kažkiek pajamų, nes mes mokam už patalpų nuomą ir pateikia kaip teigiamą pavyzdį. Kai kurie kultūros namai tai priėmė neigiamai, nes jie mano, kad taip atimama iš jų duona, maždaug jūs čia užsiimat mūsų veiklą, bet iš kitos pusės, tų veiklų sričių yra be galo daug. Ir tikrai ten jis telpa, ar tai yra įmanoma gyventi? Žmogus mano, kad kažkas suvaržo jo teises ar laisves dėl to, kad įkūrė, kokią tai nedidelę įmonę, teikia paslaugas, aš manau, jis tiesiog atsilikęs yra. Žmonių asmeninių savybių ten problema.

I82: Mh, kad tiem patiem kultūros centrams buvo tas uždavinys, kažkaip išsilaikyti patiems, jie nori nenori turi daryti visokius ir išnaudoti savo patalpas ir tą veiklos sritį didinti ir taip traukia žmones, nes negali vien tik eilėraščių sakyti, reikia padainuoti ir pašokti, ir pažaisti, ir pakurti kažką, tai ir vaikams, ir suaugusiems, ir senjorams.

I81: Etatų skaičius yra ribotas, finansavimas irgi savotiškas, tai čia taip nėra. Vienintelis dalykas, kur buvo konkurencija, nu, bet jau kiek aš girdėjau ir žinau, kad kultūros namai, o valstybinės tos organizacijos įkurdavo nevisai efektyvias, kokias nors VŠĮ tam, kad jų vardu dalyvauti programose, daryt sutartis, tuo pačiu savo kultūros namu, kad gauti finansavimą kultūros namų. Kas skamba anekdotiškai, bet tai yra faktas.

GS: Taip, taip, teko girdėt, man irgi šita. Taip, pateiktėt jūs net pavyzdį kaip savivaldybė, žvelgia kaip į partnerę NVO, o gal dar kažkokių va tokių teigiamų pavyzdžių turėtumėt iš savo ar tiesiog, net nežinau, pažįstamų patirties? Vat kad savivaldybė žvelgia į partnerį ir tai atsispindi realiuose veiksmuose?

I82: Savivaldybė dar likutį paramos buvusių 2 %, dar į seniūnijas padalina, tada seniūnijos skirsto bendruomenėms, nu, bet kiek čia jau tada jis seniūnijas perėjome visas tas politiką ir kam ten tie pinigėliai atitenka, vėl sąlygos, bet čia ta prasme iš savivaldybės prasideda visas šitas tai.

I81: Turim neigiamą patirtį...

GS: O neigiama patirtim norit pasidalint ar nelabai?

I82: Nu ką, jeigu seniūnaičiai turi savo poreikių ir jie nesutampa su kai kurių, tai nieko gero ir nebus.

I81: Kuo mažesnės finansinės galimybės, tarkim, parengti veiklą, tuo labiau sužaidžia asmeniniai interesai arba kaip čia pasakyti, kažkoks suinteresuotumas.

GS: Saviem labiau?

I81: Saviem, pažįstamiem ir taip toliau. Kad Vilniaus miesto savivaldybė skirtų lėšas, nu tai tu nori nenori tų įmonių ir pinigų yra daug, kai tenka seniūnijai savo, ten tik keleta įmonių, keletą veiklų, kaip tu nori taip, vis tiek greičiausiai draugų ir artimųjų rate.

GS: Mhm, bet seniūnijose ir ji konkursai vyksta ar kitu būdu?

I81: Formaliai taip.

I82: Seniūnijos būrelyje, sueigoje, kabinete. Paraiškų teikimo ten tos 2 savaitės ir paskui ten svarsto.

I81: Juokaujant, su tuo krepšeliu galima spėt rezultatą į priekį.

GS: Nu supratau. Gerai, tada klausimas vėl toksai abstraktesnis. Kiek apskritai, jūsų nuomone, savivaldybė yra suinteresuota įtraukti NVO į paslaugų teikimą kultūros srityje?

I81: Mes galim šnekėt apie Vilnių.

GS: Tai taip taip, Vilnių, Vilnių, taip.

I81: Jeigu būtent kultūros...

GS: Aš galvoju, kad sakot, kad savivaldybė, žvelgiant į NVO partnerį, tai turbūt visai suinteresuota?

I81: Jinai suinteresuota, nu be abejo, ten man atrodo, kad ten nėra kažkokių išlygų, kaip tarkim, tą patį vaikų krepšeljį, kai teikia nesako, kad ten tik sportui ar tik kultūrai ir dar kažkam, man atrodo, ten tiesiog

teikia visi paraiškas ir analizuoja. Lygiai taip pat ar tu sportinę veiklą darysi ar kūno kultūros, tai viskas ten gerai.

GS: Tai visai pasitiki sakytumėt, ar ne?

I81: Aš manau, kad taip. Ką, <kreipiasi į sutuoktinę>, galvoji?

I82: Gal va tas vaikų tarpe taip, aš nežinau, kiek vien su suaugusiais yra ir tuose platesniuose vandenyse.

I81: Va čia gerai <mini sutuoktinės vardą> pastebėjo, reikėtų skirti, kad tai yra vaiko krepšelis, tai va tai iš karto, tai turbūt žinai modifikuoja sistemą.

I82: Bet čia neformalaus ugdymo. Nežinau, kiek šitas į kultūrą tinka netinka.

I81: O jeigu su suaugusiais, tai tų projektų reikia pagalvot, ar jų yra aplamai. Aš čia taip yra yra, bet čia reiškias vaikams yra vaiko krepšelis...o suaugusiem, priminkit man kada koks suaugusių projektas buvo kažkada seniai, visuomenės bendruomenių projektai?

I82: Yra, bet mes ne visus skaitom.

I81: Arba ne visos sąlygos tinka

GS: Taip, tai mano klausimai, kaip ir pasibaigė, tik dar aš norėčiau perklausti na momento nebeatsimenu, ar mes jį šnekėjom, ar ne, bet galvoju, dar užklausu apie tas konkursų sąlygas. Kalbėjom, kad jos tokios nu vat būna nelabai patrauklios vat gal atgraso nuo dalyvavimo konkursuose, o konkrečiai finansavimas, ar ne tas ne laiku ar kas ten labiau atgraso?

I81: Ekonominis suinteresuotumas. Pirmas dalykas. Antras dalykas sąlygos.

GS: Sąlygos, gal konkrečiai galėtumėt?

I81: Sąlygas vykdyti veiklą tam tikrą laiką prieš konkursą. Jeigu padarėte kokių 3 metai nors nepasakysiu tiksliais skaičiais, pavyzdžiui, taip atrūšiuoja įmones, kurios susikūrė tam projektui, nu tai gal logiška, bet tai apriboja galimybes.

GS: Naujiems tokiem?

I81: Naujiem arba neseniai pradėjusiems veiklą. Kitas turbūt dalykas ekonominis suinteresuotumas, tai yra, kai sąlygos išdėstytos taip, kad ekonomiškai neapsimoka toliau. Trečias turbūt įsipareigojimai, kad tau galbūt šiuo metu ekonomiškai, bet kadangi tu įsipareigoji, dar vykdyt veiklą 3 metus, tai tau pirmi metai, kaip ir atsiperka, dalyvavimas yra tikslingas, tie kiti tau yra nuostolingi.

GS: O šiaip vat, pavyzdžiui, dar buvo irgi toks iš interviu momentas, nemažai žmonių paminėjo ta, kad labai atbaido tai, kad tu gyveni nuo projekto iki projekto, kad nėra tokio užtikrintumo, tarkim, tęsti projektus. Tada automatiškai yra sunkiau žmones pritraukti, kad negali jam pasakyti, kad ten bus iš ko ten sumokėti tą algą. Tai kaip jūs manytumėte dėl to tęstinumo? Ar čia irgi įžvelgtumėte, kad trūksta to tokio ar nematot kaip kliūtis kažkokios?

I82: Projekto terminus tai žinai.

I81: Bet iš kitos pusės, nu bet tu esi VŠĮ, tarkim, esi įmonė, kuri išsilaiko iš savo projektų, ir pajamų. Dabar kaltinti, kad valstybė neorganizuoja projektų, yra truputį naivu. Kurdamas įmonę supranti, kokios žaidimo taisyklėm tu žaisti. Ir tas projektas turėtų būti kaip priedas prie tavo veiklos, o ne pagrindas tavo išlikimui. Reikia patį mąstymą keisti, žmogus tik šneka, jis truputį nesupranta ekonominių dėsnių. Tai vat aš toj vietoj su tais kritikais nesutikčiau. Reiškias jie truputį neįkerta verslo pagrindų.

GS: Tai tiesiog, kaip į priedą reiktų žvelgt, tada viskas būtų visai gerai.

I81: Taip.

I82: Vien projektų tai tikrai nebus, vienais metais jis yra, kitais metais nėra, vienas trunka 3 mėnesius, kitas pusę metų, ten ilgalaikiai yra gal 2 metai 4 metai, bet tai dar daugiau reikia turėti ir finansų, ir žmogiškųjų, taip.

I81: Turi proto įkurti įmonę, tai nepykite, yra ir teisiniai pagrindai, kuriais turi priimti darbuotojus, laikinai, terminuotoms sutartims. Yra priemonė, kurią turi labiau atsižvelgdamas savo galimybes. Nu, jeigu tu nieko negali pasiūlyti, neteisingai kažką organizuoja.

I82: Projektinė veikla yra kaip papildomas ir tas toksai desertukas.

I81: Negarantuotas, bet labai skanus. Bazė turėtų būti tavo vykdoma nuolatinė veikla. Projektai tai yra desertas prie tavo vykdomos veiklos.

I82: Prie tų sąlygų, paraiškos paruošimas tai labai daug laiko, terminai būna paprastai trumpi, ten 2-3 savaites, kokios ir paruošti vat didesniam projektui paraišką, mažiems yra sudėtinga. Projektas vis tiek yra priedas prie pagrindinio darbo. Tai nėra, kad sėdi visą laiką, tikrai projektus rašai.

GS: Tai vat, kaip jau minėjau, tie klausimai baigėsi. Tai toks tradicinis pabaigai. Galbūt kažką norėtumėt papildyti kažkurioj vietoj kažką jaučiat, kad nepasakėt turit norit pasakyt, arba koks pavyzdys šauna į galvą, jei ne, tai ne?

I82: Čia gali turbūt ir rytoj išlysti.

I81: Pajuokauti – paskutinio projekto, kuriam galvojom dalyvaut, svarstėm ekonominį efektą, tikslumą. Ir vėlgi, vertinant tais kriterijais, žinai, ar tai mūsų atitinka mūsų galimybes, ar atitinka mūsų vykdomą veiklą, ar tai mes galim sau finansiškai leisti, atitinka mūsų vykdomą veiklą. Bet neatitinka mūsų, kaip čia pasakyt finansinio įsipareigojimo ta prasme. Lėšos skiriamos priemonėms įsigyti, lėšos skiriamos ten kokiam projektų rašymui, įsipareigoji vykdyti tą veiklą, bet, kad mokėti atlyginimą žmogui ar išlaikyti tą veiklą, lėšos nesiekia. Supranti, kad nu tas projektas yra negyvas, iš principo negyvas arba tai kažkas turi rašyti specialiai samdyti žmogų, protingai apeiti tas visas tvarkas, pasinaudoti jos spragomis tam, kad juos apgauti ir paimti pinigus. Tai va tai va paskutinė patirtis mūsų su <mini sutuoktinės vardą>, dėl to mes ir dėjom tašką, kad ten nedalyvausim.

I82: Dar turėjo būti naujos veiklos.

I81: Ir dar naujos veiklos. Toks jausmas, kad turi kas metus kurti vos ne naujas veiklas. O tų veiklų skaičius yra ne begalinis. Ir jas kurti naujas galbūt yra nebetikslinga, galbūt kartais reikia dėti akcentą į išlaikymą tų sukurtų veiklų, ir po to jau plėstis kažkur, ne kurt pastoviai naują kažką, griauti seną nu iš principo neteisingas tokio projekto konceptas.

GS: O čia tas konkursas, tai savivaldybės lygmeniu buvo?

I82: Ministerijos.

GS: O galit įvardinti, koks tas konkursas, ar nelabai?

I81: Prisimint reikėtų...

I82: Dabar tai ne...

GS: Tai, tai viskas gerai, tada toks pasitikslinimui visiškai, tada jau užbaigiant, tai va, minėjot vat ministerijos, nes apskritai apie tuos projektus, kiek pati žiūrėjau ir kiek vat papasakoja žmonės, tai yra populiariausias bene tas savivaldybės Kultūros rėmimo programos programų projektų konkursas. Tada nemažai kas paminėjo Kultūros tarybos, organizuojamus irgi kaip net pasakė, kad Kultūros tarybos ten yra pinigai didesni ir jeigu jau gauni Taryboj tai ir savivaldybėj, tikėtina, kad irgi gausi, nes nu tarsi taip ten jau yra. Tai jūs minit ministerija, tai čia man tiesiog šiaip nu, kaip sakyt, naudinga, žinot, tai ministerijoj ten tie konkursai vat, ką apie tuos ministerijos čia toksai, kaip yra vienas, kaip sakyt, būtų vat savivaldybės, ar ne, kaip sakiau, Kultūros tarybos ir ministerijos, taip, tokie 3 tada lygmenys?

I82: Iš Švietimo sporto ministerijos. Ministerijoj visą laik yra aukštesnio lygio...

I81: Daugiau pinigų, daugiau reikalavimų.

GS: Gerai, supratau. Tai va gerai, tada, manau, galiu sustabdyti tą diktofoną.

Interviu Nr. 9

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I9

Koduota institucija: NVO

Data: 2024 m. kovo 20 d.

Trukmė: 33:48

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

GS: Pradedu įrašymą ir tie klausimai tai taip, tas interviu yra pusiau struktūrinis, tai žinot, nėra kaip sakyti labai ten konkrečiai, svarbiausia man yra tą jūsų pozicija, nuomonę, mintis sužinoti, tai galimas nukrypimas kažkoks, kažko perklausiu, tai žodžiu pradedu taupydamą laiką. Tai pirmas klausimas, dabar neišsigąskit daug tos informacijos, bet klausimas labai bus konkretus trumpas. Tai Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“ kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, na ir apskritai visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tai tas poreikis rūpintis kultūra, jos svarba tikrai neabejojama, yra įtvirtinta dokumentuose svarbiuose ir tas klausimas skambėtų taip – tai, jūsų nuomone, praktikoje ar kultūrai, kultūros politikai yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I8: Tai vienareikšmiškai ne, nes kultūros politika iš vis yra parašėję palikta ir labai aišku, man atrodo, bendrai iš valstybės sudėties ir svorio, ministerija, Kultūros ministerija mažiausiai turi įtakos ir mažiausiai netgi sakyčiau, inicijuojanti kažkokius pokyčius ir daranti reikšmingą pokytį bendrai kultūros srity, susiejant ją su ekonomika, su finansais, su švietimu. Viešoj erdvėj gali atrodyti kitaip, nes turim šiuo metu ministerijos valdžią, vadovybę, kuri mėgsta labai komunikaciją ir jie daug apie tai kalba, bet realiai tie darbai yra tokie visi kaip labiau plaukiantys paviršiumi, bet ne esminiai pokyčiai daromi ir niekas nenori - nei viena valdžia nenori daryti esminių pokyčių ir kovoti už sritį, kur ekonomiškai yra sunkiai paskaičiuojama jos nauda. Visada laimės švietimas, visada laimės, nežinau, ekonomika, visada laimės investicijos, visada laimės sveikatos apsauga, sveikatos sistema, dabar ypatingai visas dėmesys yra krašto apsauga ir kultūra kažkur nueina į šoną, nes iš esmės valdžioje yra problema tame, kad tai nematoma kaip pagrindas, kaip sritis, kuri tiesiogiai įtakoja kitų sričių kokybę, ar ne, ir kad tai yra tarpusavyje susiję dalykai. Tai matoma daugiau iš kai kurių politikų, tai matoma kaip pramogos ir laisvalaikio leidimo forma – būreliai, šakočių kepimas, tautiniai šokiai ir visa kita. Kas yra labiau ten eksperimentiška, šiuolaikiška ir visa kita, tai... Ta prasme, jeigu valstybei nutiktų krizė, pirmiausia, kuriuos pinigų nukirptų tai būtų kultūrai ir tai parodo prioritetus, ar ne. Tai tikrai nėra skiriama pakankamai dėmesio, šiuo metu vyksta Kultūros politikos pagrindų įstatymo svarstymas, kuris čia yra vyksta jau antros valdžios užėjimu, pradėtas prieš 4 metus, tas įstatymas nepraėjo, dabar jis eina antrą kartą. Ir jau tame yra problematikos, kaip yra formuluojama, kaip bendrai suvokiama kultūros ekosistema. Ir toje kultūros ekosistemoje, aišku, pagrindiniai žaidėjai vis tiek yra valstybinės biudžetinės įstaigos, NVO sektorius yra labai sunkiai apibrėžiamas. Pagrindinė problema yra tame, kad Lietuvos kultūros ministerija atstovauja, čia, man atrodo, labai svarbus faktorius, atstovauja valstybines įstaigas. Tai reiškia, kad Kultūros ministerija aptarnauja organizacijų tinklą, kuris jai tiesiogiai priklauso, visas nevyriausybinis sektorius kultūros ministerijai nėra pavaldus. Tai yra nepriklausomos organizacijos, įsteigtos dažniausiai privačių asmenų iniciatyva arba asmenų grupių iniciatyvą ir jie gauna labai ten 20 %, jei galvojant apie bendrą Lietuvos kultūros biudžetą, tai yra, atrodo, viešosios įstaigos per LKT gauna apie 20 % bendro kultūros biudžeto. Tai vat, koks yra santykis, kai galvojom, kur yra nevyriausybinis sektorius ir kur yra valstybinis sektorius, ar ne. Ir kovidą labai aiškiai parodė, kad valstybė, mūsų valstybė nesupranta ir nežino, kiek iš tikrųjų yra nevyriausybinių sektoriaus, ką jisai daro, kokius finansus ir ekonomiką jis generuoja ir kokias apimtis vykdo. Ir tai, kai mes pradėjom skaičiuoti savarankiškai ir kai pateikėm pirmuosius skaičius, kiek, pavyzdžiui, per pirmą kovido vasarą buvo prarasta investicijų, parvežtų pinigų iš užsienio per gastroles, mūsų valdžios vyrai ir moterys labai kėlė antakius, nes pamatė, kad tai yra milijoninės sumos ir jų įsivaizdavimu... tai neatitiko jų įsivaizdavimo. Tai čia gal nežinau, ar atsakiau į klausimą, bet pagrinde tai aišku, kad ne, nes ir man atrodo, čia ta iniciatyva, apie kurią tu kalbi, žinai, kad yra Vyriausybės programoj nevyriausybinis sektorius, tai yra, reikia turėti minty, kad tai atsirado ne iš valstybės pusės, iš valdžios institucijų, tai atėjo šita iniciatyva, kad įsitraukti nevyriausybini

sektorių, viešąsias įstaigas į programas į Vyriausybės programą, jeigu perskaitytum Vyriausybės bendrą programą 4 metų, tenai yra kultūros sekcija, yra nevyriausybinis sektorius, bet tai neatsirado iš valdžios perspektyvos, tai atsirado iš mūsų perspektyvos, nes mes juos *push 'inom* per rinkimus, kad jie turi įsitraukti nevyriausybinių sektorių ir tai yra ateina iš apačios, o ne iš viršaus, tai irgi rodo, kad ta prasme nėra bendro suvokimo, kad yra kultūros ekosistema, kurioje yra visos dalys – nevyriausybinis, valstybinis, biudžetinis, savivalda ir nepriklausomi kūrėjai, ar ne, visi kiti, kaip ir padengiami, bet šitas sektorius yra savaimė kažkur, tarp kažko, tarp dangaus ir žemės. Ir jeigu jie nėra aktyvūs, jų nėra programose, jeigu jie yra aktyvūs – jie yra programose

GS: Aha, supratau, dėkui, tikrai labai gerai atsakėte, išsamiai. Tada prie NVO, iš NVO pusės žiūrint, kaip jūs vertintumėte tas sąlygas, būtent kultūros srities NVO kurtis, augti, vystytis. Ar sudaromos palankios sąlygos? Kaip manytumėt?

I8: Čia priklausys, žinai, iš kokios perspektyvos tu klausai, ta prasme, ką reiškia palankios sąlygos, kas yra sąlygos? Nevyriausybinis sektorius gauna projektinį finansavimą. Tai yra projektinis finansavimas, vadinasi tu dirbi nuo projekto iki projekto, didžioji dalis, jeigu mes kalbam, pavyzdžiui, aš negaliu kalbėti apie visas viešąsias įstaigas ir sektorius, pavyzdžiui, vizualiuosius menus, ten nežinau, kažkas, kūrybinės industrijos, kurios dabar šliejasi prie nevyriausybinių sektorių, nors tai yra truputėlį kiti dalykai, negalima šitų lyginti pinti į vieną, tai vis tiek daugiau yra verslo, tokios kaip verslo sektorius su kūrybiškumo aureole, taip pasakysiu. Pavyzdžiui, jeigu taip kalbant iš scenos menų perspektyvos, tai didžioji dalis nevyriausybinių įstaigų neturi, pavyzdžiui, tokių sąlygų kaip vietų, erdvių, nuoseklus finansavimo vykdyti savo veiklas. Didžioji dalis, atmetus, tas, kurios turi strateginį finansavimą, Lietuvoje jų yra 20 kelios, 20 man atrodo organizacijų, visos kitos neturi to tęstinio finansavimo, tai yra, jie dirba nuo projekto iki projekto, ką tai reiškia, kad kiekviena kultūros organizacija turi turėti labai daug projektų, kad išlaikytų bent vieną žmogų. Tai vadinasi pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria sektorius, yra darbuotojai, darbuotojų judėjimas ir mobilumas tarp skirtingų organizacijų, nes tu dažnai negali išlaikyti žmonių vienoje vietoje, tai yra tai, kad tu turi, visą laiką yra tas ne neužtikrintumas dėl ateities, nes tu visą laiką rašai projektus, dalyvauji konkurse ir gauni finansus. Kitas labai labai svarbus faktorius, kuris irgi išryškėjo per kovidą, jisai buvo aišku visiems žinomas yra erdvės, kad tai labai limituotas skaičius erdvių, kur gali įeiti ir nevyriausybinių sektorių. Kalbėkime apie teatrus, kiek yra nepriklausomų aikštelių Lietuvoje, kuriomis gali naudotis nevyriausybinių sektorių palankiomis finansinėmis sąlygomis, o ne ateinant su komerciniais įkainiais, ar ne. Nu sakykim Vilniuje yra Menų spaustuvė, kuri nepatenkina poreikio nei pusės, tiek kiek yra ir dabar susikūrusių kūrėjų, kurie norėtų naudotis studijom ir naudotis salėmis, rodyti savo spektaklius ar ne. Kitas dalykas yra resursai, žmogiškieji resursai, tai jeigu tu turi valstybinę įstaigą su komunikacijos departamentu, rinkodaros departamentu, technikos departamentu, logistikos departamentu, kūrybos departamentu, kai turi viešąją įstaigą, dažniausiai su vienu žmogum, kuris daro viską. Tai, aš sakyčiau, kad ne. Kaip valstybė tą mato, čia yra kitas klausimas, bet iš tikrųjų tai yra pagal skiriamas sumas, ir pagal tai, ką sektorius padaro su tom sumom, kurias gauna iš ten, sakykime, savivaldybės, LKT ir tada iš kažkokių fondų ir pagal tai, ką daro kitos įstaigos, turėdamos erdves, žmonės ir visa kita, nu tai čia vat, kad galima būtų diskutuoti ilgai ir nuobodžiai, kurioj vietoj kas ką padaro ir koks yra efektyvumas. Aišku, plusai nevyriausybinių sektorių yra tokie, kad jie yra labai lankstūs, labai greitai prisitaiko prie kintančios situacijos, nes nėra kito kelio. Labai tarptautiški dėl to, kad tai yra vienas iš išgyvenimo būdų, nevyriausybinių sektorių yra daug aktyvesnis užsienyje negu valstybinis sektorius. Jeigu pasižiūrėjus pagal gastroles, kalbu dabar tik apie scenos menus, tai tikrai nevyriausybinių sektorių atstovauja Lietuva. Tas pats kultūros sezonas, nevyriausybinių sektorių atstovauja Lietuvą. Nacionalinių įstaigų yra labai labai nedaug. Kalbant apie, sakykim, europinius projektus ir tas lėšas, kurias prisitraukia, irgi nevyriausybinių sektorių pakankamai aktyvus yra, pavyzdžiui, dalyvaudamas europinių projektų finansavimuose kino, pavyzdžiui, kinas, visas, visa kino industriją, bet čia visai kitas dalykas yra, tas pats ir scenos menai yra labai aktyvūs rašant paraiškas dalyvaujant partnerių teisėms, nes tai yra vienas iš išgyvenimo momentų.

GS: Taip, dėkui. Minėjote apie tą nuo projekto iki projekto, ar ne, gyvavimą. Tai vat norėjau jūsų dar paklausti dėl tų galimybių gauti finansavimą. Kiek iš interviu kalbu, kiek ta prasme pati domėjausi, man atrodo, kad vienas iš pagrindinių yra savivaldybės, ar ne, tos Kultūros rėmimo programų projektų konkursas, Kultūros tarybos konkursai, o galbūt dar kažkokių galėtumėt įvardinti būdu finansavimui gauti?

I8: Tai čia vėlgi priklauso, matyt, nuo savivaldybės, kiek ten kokiose savivaldybėse yra programų ir kiek iš koks procentas paraiškų yra finansuojama. Pavyzdžiui, Vilniaus savivaldybės dabartinis baigsis konkursas finansavo 40 % paraiškų, vadinasi 60 % paraiškų teikėjų negavo finansavimo. Kitas dalykas yra taip, tai yra aišku vis tiek pirmas ir numeris vienas didžiausias fondas yra LKT, tai yra Lietuvos kultūros taryba. Pagal tai, kur tu esi registruotas, tu gali aplikuoti į savivaldybę, ar ne. Savivaldybės politikos keičiasi, reikia turėti minty, kad tai yra irgi labai politiniai sprendimai. Pavyzdžiui, labai reikia turėti minty Klaipėdos atvejį, kuris nori eliminuoti nevyriausybinių sektorių absoliučiai, tai yra tiesiog neįdomu, jie nori, komercinių didelių renginių, miestų švenčių. Ta pati Vilniaus miesto savivaldybė per Vilniaus festivalį per festivalių kategoriją gali matyti, kad finansuoja ir linksta į didžiuosius renginius ir sėkmingai komercinius didžiuosius renginius, ne į eksperimentinius, ne į alternatyvius, bent šiais metais, tai irgi tam tikras rodiklis, ar ne. Kitas, kiti fondai ir kitos galimybės, yra, galvojant apie socialinę pusę yra socialiniai, švietimo klausimai yra nemažai kultūros organizacijų, kurios dirba su edukacijom ir jos tikrai aplikuoja į Švietimo ministeriją, Socialinių reikalų ministeriją per tam tikras programas, kuriose kultūros, sakykim, produktas ar kultūros paslaugos yra pateikiamos kaip socialinės paslaugos, švietimo ir edukacijos paslaugos, ar ne. Tai yra irgi tam tikras kofinansavimo šaltinis. Aišku, yra ten nežinau, tas GPM'as, gali susirinkti, geri pardavimai, jeigu tu sugebi generuoti lėšas, monetizuoti savo paslaugas, tu tikrai gali irgi kažkokį *cofundingą* iš to pasidaryti ir užsidirbti. Kitas yra, pavyzdžiui, tokios dabar eina Lietuvoje tas tūkstantmečio mokyklų programa, kurioje nemažai kultūros įstaigų dalyvauja, ir ten tikrai yra nemaži biudžetai ir galima ta prasme dirbti su mokyklom, teikti edukacines paslaugas, tą irgi daro, bet, aišku, tai nėra visiems ir visur, ir visada, tai yra tam tikri projektai. Kitas, kaip minėjau, užsienis, tai yra tarptautinės programos, tai yra kūrybiškos Europos programos, tai yra nordic'ai, sakykim Nordic Culture Foundation, tai yra networkinimo fondas, visa Skandinavija, kuri remia šiaurės šalis ir Baltijos šalis, yra Baltijos kultūros fondas, bet ir labai specifiniai, specifinės programos, kurios skirtos labai specifiniams projektams, dažniausiai tai yra tarptautiniam bendradarbiavimui ir eksportui, ar ne, Baltijos kultūros fondas skirtas labiau Baltijos šalių bendradarbiavimo projektam, kurie pristatomi kartu užsienio kitose valstybėse. Tai ne visiems tai yra aktualu ir ne visi tai daro, ar ne. Tai, matyt, tokie pagrindiniai yra kofinansavimo šaltiniai, yra užsienio ambasadoms ir užsienio kultūros fondai, per kuriuos tu irgi gali kažkiek gauti pinigų, bet tai yra nu, nėra didelės lėšos. Ir tu tam turi vykdyti tarptautinę veiklą. Kitas, aišku, tu gali būti labai aktyvus tarptautinių renginių ir festivalių dalyvis, jeigu tu turi kažką labai įdomaus ir gero, tai tada tu tikrai gali susigeneruoti lėšas, su kuriom parvykęs į Lietuvą gali vykdyti kasdienę veiklą.

GS: Taip supratau, labai išsamiai struktūrizuotai pateikėte atsakymą, ačiū jum. Norėčiau dabar grįžti prie tų konkursų. Šiaip turiu, kaip ir klausimyne nusimačiusi savivaldybės lygmens, tą Kultūros rėmimo programų projektų konkursą, bet galite ir kitus taikyti konkursus. Tai norėčiau paklausti jūsų, kaip vertinate apskritai konkurso sąlygas? Ar, jūsų manymu, nėra, tarkim, per griežti atsiskaitymo reikalavimai ar finansavimas gana patrauklus tiesiog kaip tos sąlygos jums atrodo?

I8: Čia apie savivaldybes ir apie kokių?

GS: Šiaip aš norėčiau savivaldybės sužinoti, bet jeigu jūs turite kažkokią kitą vat galvoje, gal sukasi ar Kultūros tarybos ar kitas, koks, tai galit ir kitą sakyti.

I8: Tai, matyt, savivaldybių lygmeny reikia vertinti atskirai pagal savivaldybę, nes, pavyzdžiui, Vilniaus situacija yra radikaliai kitokia, negu Kauno situacija ir pagal viską, pagal paraiškos teikimo sudėtingumą, Vilniaus yra daug paprastesnė, Kauno daug sudėtingesnė. Atsiskaitymas lyginai tas pats yra – Vilniaus žymiai paprastesnis, Kauno ypatingai sudėtingesnis, daugiau biurokratijos, daugiau visokių niuansų,

sumos skirstomos yra, manau, kad daugiau mažiau panašios. Dabar Vilniaus valdžia pakėlė tą minimumą bent 4000, anksčiau būdavo 2000 ir buvo juokinga suma. Dabar permąstė, perdarė, tai manau, kad dabar geriausiai pagal savivaldybes, tokį kaip atvirumą ir planą didinti biudžetą, tai yra Vilniaus savivaldybė. Jie tikrai ieško būdų, kaip skirtingus projektus paremti ir, aišku, tai yra normalu, nes didžioji dalis organizacijų yra čia, daugiausia menininkų, nepriklausomų čia yra. Tai aš nesakyčiau, kad yra labai Vilniaus savivaldybės paraiškos ir ataskaitos yra labai paprastos, neperteklinės. Kauno savivaldybės paraiškos ir ataskaitos, yra perteklinės, per sudėtingos, per daug biurokratinės. Ta prasme, kaip tu įvertini, kokią sumą pinigų gauni ir ką tu už tai turi padaryti ir atsiskaityti, ir dar turi pasikviesti savivaldos atstovą, kad jis tau ateitų, patikrintų vos ne ar tikrai tiek žmonių tenai ateina pažiūrėt tavo renginius, nu tai rodo tam tikrą požiūrį į sektorių, ar ne, arba juo pasitiki arba nepasitiki. Tai nu tikriausiai komentaras yra toks, kad reikia žiūrėt į kiekvieną savivaldybę atskirai vertinti, Klaipėdos nesame dalyvavę asmeniškai, nežinau, kokia situacija, bet manau, kad yra ne kokia situacija. Kitose savivaldybėse irgi negaliu pasakyti, nes dažniausiai dirbame su partneriais, kurie patys aplikuoja, dirbam partnerystės principu. Jeigu kalbant apie Kultūros tarybą, dar kas yra svarbu, kad, pavyzdžiui, yra tas *online* pateikimas, ar ne. Tai visos savivaldybės eina į tai, kad galima pateikti *online*, ir ataskaitas, ir paraiškas, kas labai palengvina gyvenimą. Kultūros Taryba tai padarė pradžia tikrai labai labai sveikintina, nes tas darbas, kad tu gali prisijungus viską supildyti, tau nereikia siųsti tų didžiausių popierių pluoštų ir labai gerai. Su Kultūros taryba, sakykim, yra dar labai neišspręstas ataskaitų atidavimas, ten yra labai komplikauta, biudžete biudžeto pateikimas, kai tu kiekvieną sąskaitą turėti įvedinėti atskirai ir ją aprašinėti, tai yra laiko sąnaudos yra didžiulės, bet Kultūros taryba tai sprendžia, nes tai buvo senas viešasis pirkimas tam programavimui, ar ne. Tai yra tiesiog tokia techninė dalis, kuri išspręš eigoje.

GS: Taip dėkui, tuomet vėlgi aš orientuojuosi tą Vilniaus savivaldybės būtent konkursą, bet čia tikrai sakau, galima ir toliau, kaip jums patogiau, kokių minčių kyla. Tai mano klausimas būtų toksai, kad aš pasinagrinėjau ir kelių metų laikotarpiu tuos, ar ne, laimėtojus, kam pavyksta pateikti projektą ir gauti finansavimą, tai jums pavyksta, kiek žiūrėjau jūsų organizacijai. Tai vat norėčiau jūsų paklausti, kaip jūs manote, kokia jūsų stiprybė leidžia sėkmingai pasirodyti tame konkurse?

I8: Manau, kad mes labai tikslingai, teikiame paraišką, neteikiame tiesiog pateikti, mes teikiame tam, kam atrodo, kad reikalinga ir jos yra labai specifinės. Mes kofinansuojame tokias veiklas kaip darbas, pavyzdžiui, su negalią turinčiais žmonėmis, tai yra įtraukimas, tai yra pasiekiamumas, tai yra darbas su tam tikrom socialiai jautrioms grupėms ar ne. Tai šitos paraiškos visada būna finansuojamos, nes tokių veiklų nėra daug, nedaug tų organizacijų tą daro ir, matyt, tas tikslingumas ir tęstinumas yra svarbus, sumos irgi ten yra nu tokios skirtingos, sakykim, pradžioje būdavo 3-4 dabar 7, tokia, nėra didelės sumos, ar ne. Kitos veiklos, kurias mes irgi dažniausiai teikiame, tai yra edukacija, tai yra jaunimo edukacija, tai yra šokio pamokų kofinansavimas, viešų pamokų darymas, atvirų pamokų miesto gyventojams darymas. Vilniaus miestas, Vilniaus miesto savivaldybė labai suinteresuota yra įtraukti kuo daugiau, pasiekti kuo daugiau skirtingų Vilniaus miesto gyventojų, ar ne, ir sakykim, jų interesas yra remti projektus, kurie yra masiški, labai yra masiniai, dideli, tūkstančiais žmonių skaičiuojama. Arba tokius specifinius, kur kitom priemonėm jie galbūt nepasiekia, ar ne, tai vat būtent jaunimas, sakau žmonės su negalia. *<mini projektą, kuriam gavo finansavimą>*. Miesto politika yra tokia, kad skirtingomis kultūros priemonėmis pasiekti tam tikrus projektus, ar ne, tam tam tikras vietas. Tai šitie projektai yra finansuojami, nes, matyt, atliepia labai tiesiogiai Vilniaus miesto poreikį. Tai ir jie yra kokybiškai parašyti ir mes darom, tai jau turim labai ilgametę patirtį, mūsų komanda dirba labai ilgą laiką, esame išsigyrinę modelius, kai dirbam, tai matyt, tas irgi, kadangi tai yra tęstinumas, duoda plusą, kad tai nėra pavienės iniciatyvos, duoda plusą, kad tai yra prasmė ilgalaikėje perspektyvoje, pokyčiai vyksta, duoda plusą. Tai matyt, tokie pagrindiniai niuansai, aišku, dar yra tarptautiškumo aspektas, kad yra paraiškos, kas du metai vežam Vilniaus miesto menininkus į tarptautines muges, tai Vilniaus miesto garsinimas. Tai vėlgi yra miestas yra tuo suinteresuotas, ir kadangi nėra tiek daug, aišku dabar aktyvėja šiuolaikinių šokių laukas, trupės jos ir pačios rašo, tai ta konkurencija didėja, bet nu, bet tiesiog tokiam irgi mes darom labai skirtingus dalykus.

Tai, matyt, dėl to yra finansuota, bet čia, aišku, niekada tu nesi užtikrintas mes kiekvieną kartą, kai teikiame paraišką mes taip pat 50 ant 50, nesi tikras, kad tu gausi finansavimą.

GS: Taip, o kaip jūs manytumėt, va tai konkursų tokiame sėkmingumui, tai sėkmei, kokią įtaką turi jūsų jau turimi finansiniai resursai?

I8: Manau, kad irgi turi, nes tai užtikrina stabilumą. Tai užtikrina, kad tas projektas, tikrai įvyks, pavyzdžiui, <mini projekto pavadinimą>, tai jam suteikti 5000. Trupės atvežimas su bent vienu parodymu kainuoja 5000, mes numatę gal 3 pasirodymus, ir tos lėšos ateina, tai ne iš Vilniaus miesto, bet iš kitų biudžetų. Tai Vilniaus miestas gauna dovanų už dyką vos ne arba investuodamas labai mažai pinigų. Tai taip aišku, kad tai yra pridėtinė vertė, kai tu gali su *'fundraise'inti* arba parodyti, kad yra kitų šaltinių, iš kurių tu padengsi tą būtent projektą, nes jeigu tai yra projektai, kurie yra tikrai vienintelis finansavimo šaltinis Vilniaus miesto, tai, pavyzdžiui, Vilniaus miestas dabar matau, kad irgi tokių paraiškų nefinansuoja, kur vienintelis šaltinis yra Vilniaus miesto savivaldybė. Nes tai, ką tai reiškia? Tai reiškia, jei tu neduosi tiek, kiek prašo, tas projektas praranda galimybę įsigyvendinti ir tada jau ekspertai sprendžia, ar tikrai reikia tą, žiūrėk, tu negali skirti visos sumos 100 % sumos, 100 proc. sumos dar taip niekada gyvenime niekas neskyrė, kad ten įgyventi kažkokį projektą, tu duodi 40 % 50 % reikalingos sumos, vadinasi projektas pakimba iš viso ant klaustuko, ar jis gali būti įgyvendintas. Ekspertai linkę tokį projektą nefinansuoti dėl to, kad ką tai rodo? Tai rodo, kad projekto organizatoriai negalvoja apie tvarumą, ta prasme, ne tvarumą, bet būtent įgyvendinimą to projekto, gyvavimą ar ne, jie nežinau, ar ten jų patirtis yra tokia, kad jie nežino, iš kur galima sugeneruoti lėšas ar aklas tikėjimas, kad savivaldybė duos visus pinigus. Tada klausimas, kodėl savivaldybė turi duoti visus pinigus, nes dažniausiai projektų finansavimas yra dalinis ir tai apibrėžta yra tose pačiose sutartyse ir kvietimuose, kad duoda tam tikrą procentą ir tą kitą procentą turi susigeneruoti. Tai jeigu tu nesugebi parodyti to kito procento, iš kur paimsi lėšas, nu tai tie projektai, matyt, neturi galimybės tiesiog gauti finansavimą.

GS: Aha, taip o sakykit o tą finansinį aspektą, finansinius resursus aptarėm, o žmogiškieji? Minitė, kad turite komandą ilgąmžę, tai turbūt irgi, ar ne prie tos sėkmės prisideda?

I8: Taip, žinoma, žinoma, tai vėlgi, čia yra ryškė nevyriausybinio sektoriaus ir mažų ypatingai viešų įstaigų, nes turi pastoviai dirbti su *freelancer'iais*, tu turi samdyti žmones tam tikrus, daryti tam tikrus projektus, kas yra ir pliusas, ir minusas. Vienas tai, kad nėra tęstinumo ir kiekvienas atėjęs žmogus, matyt, darys taip, kaip įsivaizduoja. Kitas dalykas, aišku, su kiekvienu naujai atėjusiu žmogum atsiranda nauji dalykai, naujos idėjos, kūrybiškumas ir tai irgi yra pliusas, bet kartu ir minusas. Kai yra komanda, kuri tas, kaip pasakyt, pavyzdžiui, <mini NVO pavadinimą> nedirba tiek žmonių pakankamai, mes esam 4 žmones, sakykim, bet jeigu mums taip pilno ofiso reiktų, tai dar 4 mažiausiai, reiktų rinkodarai, komunikacijai, reiktų dar vieno projekto, būtent galbūt žmogaus, kuris dirbtų su tarptautiniais projektais, ar ne. Tai vat dar reikia 4 žmonių, kad ofisas saktų gerai, mes dirbam be *outsider'iu*, ne *'outsource'inam* žmonių iš šono, mes turim komunikatorių, kuris dirba visus metus su skirtingais projektais, rinkodaristą ir visą kitą. Bet taip nėra, tiesiog nėra tam finansų, mes turim tą *outsource'inti* ir dirbam kaip su kuriais žmonėm po kelis metus ir tada komandos keičiasi ir atsiranda naujų niuansų. Bet taip yra, bet didžioji dalis viešųjų įstaigų, kurios yra mažos, jos turi po vieną darbuotoją arba darbuotojas dirba 25 % etato ir tada tas vat generavimas tos veiklos, tai yra pakankamai didelis iššūkis.

GS: Taip, taip. O sakykit, be šitų resursų, dar vienas toksai momentas, įvairūs turimi kontaktai, tai yra asociacijoje kažkokių dar buvimas, komunikavimas su kitomis NVO. Kaip jūs manot vat tie tokia turimi ryšiai, jie kažkiek prisideda?

I8: Žinoma! Partnerystės šiaip yra vienas iš prioritetų visose dabar fonduose. Tai yra eina per partnerystę, darbą. Tai yra, kad tu darai su, vis tiek visi daro su limituotais resursais ir partneriai atsineša tam tikrus *know-how*, žmogiškuosius resursus, atsineša tam tikras dalis, kurių tu galbūt neturi, ar ne, tam tikras žinias, kurių tu neturi, tam tikrus resursus, kurių galbūt tu neturi. Dėl to reikalingos partnerystės, kad įgyvendinti projektus, ar ne. Tai, pavyzdžiui, mūsų atžvilgiu, <mini, kiek metų jau egzistuoja NVO > yra sukauptas labai didelis žinojimas, tam tikri kontaktai ir, sakykim, netgi reputacija – ne tiek nacionalinė,

tiesk tarptautinė, ir žino, kad jeigu tu darai su <mini NVO pavadinimą>, bus taip. Jeigu mes darom tarptautinius projektus, mes darysim juos iki galo. Sakykim, jeigu darom festivalį, tai jis yra toks ir anoks. Tu turi tam tikrą reputaciją, turi tam tikrą stabilumą, turi tam tikrą *brend 'inimą* ir organizacija gyvuodama ilgesnį laikotarpį, mūsų tikslas yra, kad būtų tarp top top, ar ne, top vienu šalyje, top vienu regione, nežinau, tarp top kažkiek visam pasauliui, tai mes į tai einam, nes mums yra svarbu turėti tą tokią reputacinį svorį, dėl kurio mes galim patekti į tam tikrus, kaip pasakyti, *networkus*, asociacijas tas pačias ar europinės paraiškas dėl to, kad mus rekomenduoja kažkas arba mus kažkas žino. Tai nėra taip paprasta, sakykim, gauti, būti dalimi tam tikro aukšto lygio projektų, pavyzdžiui, <*dalinasi patirtimi apie NVO dalyvavimą reikšmingame projekte europiniu lygmeniu, kuris prisideda prie Lietuvos vardo garsinimo pasaulyje*>. Bet dėka to projekto, mūsų festivalio lygis iš, sakykim, A- perėjo į A+, mes esam kategorijoje dabar A didžiausių festivalių, kurie pristato programą A lygiu, yra geriausia, ką galim turėti. Dėka to projekto, 4 metų darbas, bet mes nebūtume ten patekę, jeigu nebūtų, nebūtų sukurtas kontaktų sąrašas. Žmonės nežinotų manęs, nežinotų mano komandos, nežinotų, ką mes darom, nežinotų, kad mes turime potencialo, nebūtų daugybė pokalbių, daugybė metų lankytų įvairiausių renginių, nebūtų važinėta po visą pasaulį rodyti savo veidą, sakyti, kad mes Lietuva, Lietuva, Lietuva, tikrai to nebūtų buvę. Tai vat tai yra įdirbis, ar ne, yra įdirbis, kuris atneša tam tikrus rezultatus, tai irgi yra be galo svarbu tu negali būti kaip Pilypukas iš kanapių, kuris iššoka ir sako, o, *hello*, o aš darysiu dabar projektą, nu va čia mes čia nežinau, įsteigėm vakar, čia va, dabar darysiu. Tai, ką tai reiškia darysim? Aš nei tavęs žinau, nei žinau, kaip tu dirbi, nei žinau tavo atsakomybių, ar tu gebi daryti projektus, ar tu dingsi, pavyzdžiui, pusiaukelėje. Yra labai daug tarptautinių *fail 'ų* įvykę, ta prasme, su skirtingais tarptautiniais partneriais, kurie pasitraukė, nesugeba įgyvendinti, nesugeba pateikti ataskaitų ir tokių partnerių paskui niekas nenori imti, į jokių tarptautinius projektus, nes jie yra nepatikimi. Tai vat, kaip pateiki labai didelį *next level* projektą, turi įrodyti savo patikimumą. <*NVO atstovė dalijasi patirtimi, kad ilgus metus vystyti kontaktai, pelnytas pasitikėjimas, padėjo tapti viena iš nedaugelio komisijos narių itin reikšmingame kultūriniame renginyje tarptautiniu lygmeniu*>. Tai vat čia tas ir yra, kad mes kalbame apie patirtis, mes kalbam apie patikimumą, mes kalbam apie žinias, mes kalbam, apie ką mes prieš tai darėm, ir tai visada yra, kaip tu investuoji ir gauni, ar ne, tu vystai organizaciją į vieną pusę, į kitą pusę, rašai projektus taip ar anaip, tas kuris turi daugiau tarptautinės patirties, jis tikrai kitaip rašys projektus, negu tas, kuris dirba absoliučiai *local* kontekste, jam net nereikia tų europinių projektų, pavyzdžiui, jam net nėra to intereso. Žodžiu, čia daug niuansų, bet tinklaveika, kontaktų, ne tai, kad kontaktų skaičius, bet kontaktų kokybė tikrai įtakoja, sakykim, tu gali turėti 1000 žmonių savo *Facebook'e*, bet kas iš to, kad jeigu 1000 žmonių yra absoliučiai iš organizacijų, kurios yra ten nežinau, C lygio?

GS: Ačiū tikrai įdomu jūsų klausytis, bet kaip ir tarėmės, kad tas interviu neužsitęs, tai visiškai pabaigai norėčiau jums užduoti klausimą, nes čia ir liko nedaug laiko ir jūsų kad neužlaikyti. Tai apie tą savivaldybės požiūrį į NVO. Va jūs pati kiek susidūrėte, ar sutiktumėte, kad savivaldybė, na, suprantu, kad jos yra skirtingos ir, sakykime, Vilniaus savivaldybė žiūri į NVO kaip į partnerį ar suinteresuota įtraukti kultūrinėse NVO?

I8: Taip, galiu pasakyti, kad taip. Tarp kitko, šiandien yra savivaldybės posėdis 13 val. apie tuos didelius strateginius finansavimus dideliem festivaliam, didelėm organizacijom ateity, kuriama programa, į kurią įtraukia būtent NVO sektorių, kaip partnerius, kurie tą programą vystys. Tai savivaldybė tikrai mato. Nes reikia suprasti, Vilniaus savivaldybė, pagrindiniai kultūros žaidėjai yra nacionalinės įstaigos, kurios nepriklauso niekam. Tai miestas, ką gali daryti, jis gali remti visai kitą sektorių, tai yra būtent šitą nevyriausybinį sektorių, pasinaudoti jo potencialu, tapti naujuoju Berlynu, turėti alternatyvą, turėti eksperimentinę sceną labai stiprią, turėti tarptautinius festivalius, kurie dažniausiai yra daromi nevyriausybinių sektoriaus. Tarp kitko čia labai svarbus faktorius, irgi pastebėjot, kad tai nėra valstybinių įstaigų projektai, tai yra nevyriausybinių įstaigų projektai. Dažniausiai tarptautiniai, įdomūs industriniai renginiai vyksta nevyriausybinių sektoriaus, o ne valstybinių sektoriaus dėka, nes valstybinis sektorius yra suinteresuotas nacionaliniu kontekstu, o nevyriausybinių sektorių dėl išgyvenimo, labai susijungęs

yra su tarptautiniu kontekstu. Jeigu būtų finansavimas pilnas šimtaprocentinis, čia, Lietuvoj, nežinau, ar nevyriausybinis sektorius darytų tiek tarptautiniame kontekste. Kadangi to nėra, tai yra vienintelis šansas palaikyti savo biudžetus ir balansus, tai yra veikti tarptautinėje plotmėje. Tai čia yra kaip ir 2 pusės visada yra vienas dalyko, tai ir gerai, ir blogai.

GS: Taip taip, tai ačiū jums žinokit, nuoširdžiai. Dar čia matau, kad *Zoom* 'as 3 minutes turi, tai nežinau, jeigu kažką norite pridėti kažkokią mintį, dar galite, jeigu kažkas.

I8: Tai manau, žinai pagrindą tokių jau kažką ten reikės, galėsiu parašyti žinutę telefonu eidama kur nors, bet aš vat šiandien išskrendu, grįžtu sekmadienį ir kita savaitė mano labai labai kosminė. Jeigu kažką reikės, tai žinai, galiu *voice message* atsiųsti, patikslint, bet tikiuosi, kad užteks.

Interviu Nr. 10

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I10

Koduota institucija: Lietuvos Respublikos kultūros ministerija

Data: 2024 m. kovo 22 d.

Trukmė: 39:47

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su LR Kultūros ministerijos atstovu 2024 m. kovo 22 d.

GS: Mano pirmas klausimas, jis toksai čia daug to teksto, tai jūs taip neišsigąskit, tas klausimas bus toks trumpas. Tai iš esmės, kaip ir minėjau, kad tuose strateginiuose dokumentuose įvairiuose yra apskritai įtvirtintas poreikis rūpintis kultūra, kultūros politikos svarba tiek šiuolaikinei demokratijai, tiek kiekvienam individui atskirai yra neabejojama. Taip pat neseniai pasibaigė ir pastabų teikimas dėl Kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto. Tai irgi siekiama daugiau aiškumo, apibrėžti tą kultūros politikos tikslą, uždavinius ir panašiai. Klausimas mano skamba taip – tai, kaip, jūsų nuomone, Lietuvos kultūros politikos formavimas ir įgyvendinimas atrodo Europos sąjungos kontekste? Čia toks visiškai yra įžanginis klausimas, tai norėčiau, kad galbūt pasakytumėt kažkokių mūsų šalies kultūros politikai unikalių bruožų būdingų arba kažkokių specifinių iššūkių, su kuriais susiduriama šiame lauke.

I10: Dabar čia kažkaip Europos kontekstas jis labai didelis, ten Europos Sąjungoje 27 šalys ir na iš tikrųjų kultūros sritis palikta šalių narių kompetencijai. Tai mes kultūros srityje kažkokių ir teisės aktų nelabai daug turime, nelabai daug ir finansavimo programų, ir dėl to, matyt, pakankamai skirtingomis kryptimis šalys yra nuėję ir iš tikrųjų laisviau jaučiasi reguliuojant šitą sritį. Apie specifinius iššūkius tai nu kai kurioms šalim tai visai neaktualu, bet su kaimyninėms, tai, matyt, yra iš tikrųjų panašumų. Aš kalbu apie Estiją, Latviją, Lietuvą. Na, dabar žinoma, Ukraina, šalis kandidatė, irgi su tom pačiom problemom susidurs, tai būtent jos kylančios iš okupacijos laikotarpio, kuomet kultūra buvo ideologinis įrankis ir mūsų visa kultūros politikos sistema surėdyta truputėlį kitaip ir, matyt, tos pertvarkos pokyčiai per tuos 30 keletą metų nepriklausomybės jie buvo, bet nu nebuvo labai radikalus, pavadinkim, aš kalbu apie kultūros politikos formavimą, jos įgyvendinimą, apie įstaigas, apie sektoriaus patirtis ir visą sistemą, kaip ji veikia. Tai matyt, kad tokį radikalesnį pokytį, liberalesnį požiūrį į kultūrą nešti reikia laiko, matyt, ne tikrai valios politinės valios tame tarpe, bet ir tam tikrų pokyčių mūsų visuomenėje. Ir, matyt, keičiantis kartom, keičiantis žmonėms, ateinantiems žmonėms nebeturintiems tų patirčių iš tos mūsų transformacijos, iš nepriklausomybės ištakų, iš sąjūdžio laikų. Nesakau, kad blogos tos patirtys yra, ne visos tikrai blogos, bet nu va tas pokytis ir galės atsitikti tai. Mes tikrai turime nu pramogų industriją, kuri yra tokia, kokia yra, matyt, irgi čia ne paskutinėj vietoj dydis šalies ir auditorijos skaičius, nors turim visas galimybes konkuruoti visoje Europos Sąjungoje, visame pasaulyje ir kai kuriais atvejais darome tai sėkmingai, bet nu dydis yra toks, koks yra. Tas adaptavimasis prie rinkos ekonomikos, supratimas, kad kultūra, kultūros vadyba turi skirtingas funkcijas, skirtingas dedamąsias ir ekonomikos aspektai tikrai ne

paskutiniai greta kultūrinių tikslų, ten socialinių tikslų ir visų kitų. Tai jis ateina galbūt ne taip greitai, kaip norėtusi. Nežinau, ar atsakiau, čia nu kaip, išskirtinumą galima daug ieškoti, bet aš spėčiau, vis tiktai su inercija tokia ir šiokiu tokiu biurokratiu nelankstumu, nepasitikėjimu, nežinau, verslu, nevyriausybinio sektoriu, ne tai, kad nepasitikėjimu, bet matymu, kad galbūt lengviau ir paprasčiau spręsti tas sritis atiduodant, nežinau, biudžetinei įstaigai ar paslaugas teikiant patiems.

GS: Taip, supratau, ačiū labai gerai, labai kaip sakyti, informatyviai. Ir tada prie kito klausimo judant, tai strategijoje „Kultūra 2030“ yra užsibrėžtas tikslas nuosekliai ir tolygiai įgyvendinti kultūros politiką, siekiant, jau šiek tiek ir užsiminto, to mūsų bendradarbiavimo. Tai yra valstybinio, savivaldos ir nevyriausybinių sektorių, va tokio bendradarbiavimo. Tai norėčiau paklausti, remiantis jūsų patirtimi, kiek kultūros srities NVO gali būti matomos kaip partneris kultūrinėje srityje?

I10: Tai jos tikrai matomos kaip partneris. Jos yra, tam tikrais, atvejais gerokai nevyriausybiniis sektorius, lankstesnis greitesnis, efektyvesnis ir iš principo kai kurias paslaugas ar užduotis galintis atlikti greičiau. *<informantas pateikia informaciją apie savo turimą praktinę patirtį NVO sektoriuje>*, tai iš tiesų puikiai suprantu problematiką šito sektoriaus ir lūkesčius. Nu, dabar iš kitos pusės matau ir iš ministerijos pozicijos. Ta prasme, ir iš politikų pozicijos kaip visa ta panorama atrodo ir tikrai labai nuoširdžiai pabandžiau įsivertinti, galbūt pasilyginti su kitais sektoriais, kaip čia kultūros mūsų nevyriausybines organizacijos atrodo. Be jokios abejonės, mes, matyt, nuo švietimo atsiliekam šioje srityje, nuo socialinių klausimų tai dar labiau turbūt, minėjote sportą, kad tų funkcijų delegavimo daug daugiau yra. Atvirai šnekant iš tiesų, dirbdami čia su komanda ministerijoje bandėme, ta prasme, ieškoti per konkrečius atvejus ir sritis, duoti vėliavą į rankas nevyriausybiniams. Tai kai kuriais atvejais iš tiesų pavyko, kai kuriais atvejais ir, deja, nebuvo kam tos vėliavos atiduoti, nežinau, einant čia į konkrečius pavyzdžius, tai iš tikrųjų iš Europos Sąjungos finansavimo kūrybinėms industrijoms šioje kadencijoje tikrai skirtas didelis resursas, daugiau negu 30 milijonų eurų. Supraskim, kad kūrybinės industrijos vis tik tai tikrai yra nevyriausybiniis sektorius ir verslas kūrybinis, viena iš tokių na dedamųjų, viena iš programų, tai buvo 5 milijonai akseleravimui įstaigų ir organizacijų skirta, mes labai glaudžiai bendradarbiaujam su asocijuotom struktūrom, su kūrybininkais, su verslu, nevyriausybinių organizacijom, rengiant iš tikrųjų tą programą, bet kažkas iš tikrųjų turi imtis ir pačios lyderystės ir įgyvendinimo. Nu savaime suprantama, politikos formuotojas, ministerija tuo kaip ir neužsiims ir įgyvendinimas jau čia nebe visai mūsų kompetencija ir mes pabandėme paieškoti, kas iš to nevyriausybiniio sektoriaus galėtų imtis tos lyderystės ir administruoti tą programą, kas suteikia 10 % resursą, tai yra pusė milijono per trejetą metų. Man atrodo, toks visai įdomus turėtų būti pasiūlymas sektoriui, bet taip atsitiko, kad mes neradom, mes tiesiog neradom nevyriausybines organizacijos, kuri drįstų, kuri imtųsi, net ir tos pagrindinės asociacijos, ta pati Kūrybinių industrijų asociacija, kuri vienija tikrai plačią sektoriaus dalį, gauna strateginį finansavimą iš Kultūros tarybos, kas užtikrina administracinį pajėgumą, nepaėmė iš tikrųjų į savo rankas šitos programos. Nežinau, motyvų ten skirtingų buvo, visi labai užsiėmę, ten valdyba, darbuotojai, trūksta darbuotojų, nes trūksta pinigų, pinigų, trūksta, nes trūksta darbuotojų. Tai toks nu ta prasme čia jau nelendant į gylį kodėl, bet tiesiog neatsirado. Nu tada mes pabandėme iš to vis tiek kažką reikia daryti, siūlyti Kultūros tarybai tą akseleravimo programą ir tenai neradome intereso, kad visi labai daug darbo turi, visi labai užsiėmę ir nenorim. Tai finale iš tikrųjų ėmėsi Inovacijų agentūra prie Ekonomikos ministerijos tą akseleravimą daryti, su jais visai neblogų patirčių turėjome. Iš ankstesnių struktūrinių fondų ir RRF vadinamo skirstant lėšas kūrybinėms industrijoms, tai pasitikėjimo tarpusavio yra, bet toks labai paprastas pavyzdys, iš tiesų, kad nu net esant politinei valiai, net esant aplinkybėm, net esant programai, kuri yra kartu, regis, su sektorium padarėme, nu nėra kam atiduot.

GS: Labai įdomus pavyzdys dėkui. O žiūrėkit dar jūs minėjot, kad turit patirties nevyriausybiniam sektoriui sukaupeš, o kaip apskritai jūs vertintumėt būtent kokios yra tos sąlygos kultūros srities NVO augti, vystytis, kurti ar palankios, jūsų manymu?

I10: Nu tai jos būtų dar palankesnės, jeigu būtų funkcijų ir jeigu ta prasme nu nedubliuotų. Sunku tikėtis tarp, nežinau paimant scenos menus, sunku tikėtis, kad staiga valstybiniai teatrai nustos kurti produkciją.

Ir čia netgi visos sistemos, ta prasme, šiaip iš tikrųjų, ar problema, ar aspektas toks yra, kad nevyriausybinis ir valstybinis sektorius daro tuos pačius dalykus, daro skirtingai, daro su skirtingu resursu, dėl skirtingų motyvų, bet jie iš principo nu finale vis tiek rodomi tose pačiose salėse, tai pačiai auditorijai. Tai iš vienos pusės, šiek tiek jie tarpusavyje konkuruoja, iš kitos pusės, vienas kitą papildo. Tai jeigu mes turėjom, nežinau amerikietišką kažkokį modelį arba ten kokį nors liberalesnį kitose šalyse, kur teatras yra pastatas, o jame dirba ten 5 prodiuserinės kompanijos, kurios ten formuoja visą sezoną. Tai nu tai savaime suprantama, tada, matyt, atsirastų vietos ir resursų, ir galimybių visiems. Dabar, kai mes turime valstybinius teatrus, kurie patys yra repertuariniai, kurie daro sezoną, kurie konkuruoja tuo pačiu nevyriausybinio sektorium, nes na, ne paslaptis, vis tiek pajamos ir valstybiniam, ir biudžetiniam sektoriui jos yra pajamos ir jos papildo poreikius, iš tų pajamų, kurių nepadengia valstybė. Gaunasi toks truputėlį disonansas šitoj vietoj. Iš politikos formavimo pusės, tai iš tiesų nuo pat pirmos dienos, o ir anksčiau tas pats buvo, bandoma skatinti bendradarbiavimą per koprodukciją, reguliuojant iš principo bendradarbiavimą tarp nevyriausybinių ir valstybinių organizacijų, yra tas Profesionalaus scenos meno įstaigos statusas, kuris suteikia galimybę su valstybiniais teatrais pasirašyti koprodukcijos sutartis ir turėti bendrą produktą. Čia tokių visai neblogų apraiškų buvo ir LNOBT su „Operomanija“, ir Filharmonijoje, ir kitose koncertinėse įstaigose. Tai norėtusi dar daugiau tokių pavyzdžių ir kažkaip taip tai vieni kitus papildant turėti tą platesnį vaizdą. Kitas dalykas iš tiesų nevyriausybiniam sektoriui sunku pasinaudoti kartais ir tą kultūros infrastruktūra, ir gal, ko gero, gal net ne dėl kainos, kad ten nuoma brangiai kainuoja panašiai, bet dėl jos užimtumo valstybinio sektoriaus dėl, nežinau, vykstančių repeticijų, dėl kartais ir tokio nežinau, egoistinio aspekto tų įstaigų, neįžvelgia, nepakankamai įžvelgia paskatų, nepakankamai motyvuotos iš tikrųjų tam. Iš mano patirčių nevyriausybiniame sektoriuje, tai atsidadavo tos durys visą laiką, vienos plačiau, kitos siauriau, įstaiga <teikia kontekstinę informaciją> tapusi profesionalaus scenos meno įstaiga ir buvo vienas iš tikrųjų iš nedaugelio ten tų funkcijų delegavimo pavyzdžių, kuriuos pereina įstaiga. Tai Tarptautiniai <muzikos> atlikimo meno konkursai, organizuoja 5 pagrindinius konkursus Lietuvoje, tai Dvariono, Čiurlionio, Vainiūno, Noreikos konkursus ir anksčiau tai darė valstybinis sektorius. Tai buvo valstybinė įstaiga, viešoji įstaiga, bet valstybinio kapitalo, Čiurliono konkursas. Paskui darė Čiurlionio menų mokykla, vienu metu, paskui Kooperatorius, kuris dabar žinomas kaip Lietuvos institutas. Tuo metu prieš septynetą metų, matyt, buvo prieita išvados, kad nu pabandykim pakonkursuot iš tikrųjų, šitą veiklą, deleguoti nevyriausybiniame sektoriui, galbūt atsiras iš tikrųjų, kas imsis ir mes ėmėmės, ir nu čia ne mums, ne man vertint, matyt, kaip čia pasisėkė nepasisėkė, bet aš tai daug pozityvo tame matau. Tik tai baigtinis skaičius tokių veiklų, kurias galima deleguoti. Mano svajonė būtų, kad kada nors Dainų šventę galėtų nevyriausybinių organizacija surengti. Aišku, čia šiek tiek utopinis, nes ten labai daug metodinio darbo, labai daug koordinavimo, labai daug pasirėngimo reikalų, bet *why not*, galėtų būti toks tikslas, kad mes užaugintume savo nevyriausybinių sektorių ar verslą iki tokio lygio, kad galėtume sakyti, žiūrėkit, mes pasiimsim meninę dalį, o visa kita – vėliava jum į rankas, 5 milijonai Dainų šventei ir darykit.

GS: Geras, labai įdomi jūsų idėja, jūsų pasiūlymas. Norėčiau šiek tiek dabar apie tuos konkursus, mes šią prakalbome, tai iš tikrųjų yra su ta kultūros paslaugų įvairove tokia įdomi situacija, nes kiek pati ieškojau, kiek kalbėjau su kitais pašnekovais, tai dauguma pabrėžė, kad bene populiariausias būdas teikti kažkokią tą paslaugą, suteikti kultūrinę patirtį, tai yra dalyvauti konkursuose savivaldybės lygmeniu ir/ar Kultūros tarybos organizuojamuose. Tai galbūt jūs galėtumėte pasakyti daugiau tų būdų, kaip įmanoma kultūrinei ar NVO gauti tą prieigą, tą finansavimą teikti kažkokią paslaugą?

I10: Nu tai matyt, pats geriausias pavyzdys Kultūros pasas. Čia iš kultūros edukacijos srities, bet tai yra tikrai sudaryta galimybė ir valstybiniam, ir nevyriausybiniame sektoriui turėti pajamų ir teikti paslaugas, bet čia tik ta prasme *sky is the limit*, praktiškai. Taip jau yra, kad ne visos netgi mokyklos, ne visi tie pinigai išnaudojami yra. Čia priklauso ne tik nuo tavo teikiamos paslaugos kokybės, poreikio, įdomumo ir turinio, bet didele dalimi ir nuo tavo vadybinių gebėjimų, ir nuo gebėjimo pasikviesti ir sudominti, ir atsivesti tą klientą, arba nuvažiuoti pas jį. Tai čia vienas iš tokių aspektų. Labai analogiškas ir panašus

dalykas dabar prasideda Socialinis receptas, tai yra ta prasme toks, kaip ir Kultūros pasas senjoram arba sveikatos problemų turintiems žmonėms, kur irgi per šią programą drauge su Sveikatos ministerija mes sprendžiame darbo atsiradimo kūrybiniam kultūriniam sektoriui klausimą, o Sveikatos ministerija sprendžia žmonių atskirties, galbūt, vienatvės klausimus, kuriuos jie bando spręsti gydytojo kabinete, užuot savo bendraminčių ar kažkokio kultūrinės veiklos vietoje. Tai aš manau, irgi turėtų įvykti šitas dalykas labai atkakliai, nepaisant aspekto, kad, ko gero, būtų lengviau tą programą konstruoti pasitelkiant savo įstaigas, aš turiu omeny mūsų valdymo srities įstaigas, bet labai principingai nes vedėme, kad na turi būti konkursas, turi būti galimybė dalyvauti nevyriausybiniam sektoriui ir, kaip rodo ir Kultūros paso patirtis, kad nu tikrai puikiai ir gerai konkuruoja, labai lanksčiai dirba nevyriausybiniis sektorius, kai iš tikrųjų jam atveri duris, kai suteiki galimybę, nu, jie ir prisitaiko ir pataiko į tą dešimtuką. Tai čia, ko gero, daugiau keblumų su regionais yra, nes tiesiog bėda tame, kad nu tas nevyriausybiniis sektorius yra, nežinau, Vilniuj, Kaune, Klaipėdoje nu, gal dar keliuose miestuose, o nežinau, Kuršėnuose, Naujojoje Akmenėje, Mažeikiuose dar kažkur nu tiesiog tų įstaigų nėra dėl labai įvairių priežasčių.

GS: Dėkui dėkui. Tai tada norėčiau dabar tada eiti dar prie kito klausimo, kaip ir įžangoje minėjau apie tuos 4 %, kad yra tas na mažas procentas, kiek pavyksta teikti toms kultūrinėms NVO paslaugų, tai kaip jūs vertintumėte, kokios galėtų būti priežastys, kad kultūros srityje šitas procesas, perdavimas NVO stringa?

I10: Nu matyt, kad nėra labai daug tų paslaugų, kurias iš principo galėtų tas nevyriausybiniis sektorius vykdyti. Vėlgi, žiūrint į meno sritis, pavyzdžiui, paimkim muzika, ar ne, arba teatras, scenos menai. Tai tam, kad tos paslaugos galėtų būti teikiamos, turi būti infrastruktūra, paprastai be infrastruktūros labai keblu, ypač apie profesionalų meną kalbam, keblu jas teikti. Natūralu, kad ta infrastruktūra, jeigu yra sukurta, tai yra arba valstybinė, arba jau apskritai verslo kokia nors nežinau, arena, koncertų salė ar dar kažkas. Tai aš manau, kad nu sritis sričiai nelygu, bet iš principo trūksta tiesiog erdvės šiose srityse. Nu bet jeigu paimtume kokią nors literatūrą, pavyzdžiui, leidybą, tai jinai yra absoliučiai arba verslas, arba nevyriausybiniis sektorius. Čia mes nežinau, kaip skaičiuoti tuos procentus. Valstybės administravimo funkcijų mes niekaip nedeleguosime nevyriausybiniam sektoriui ir kultūros paveldo departamento nepadarysim nei UAB, nei VŠĮ, nes jie turi administravimo funkciją, lygiai taip pat kaip Kalbos inspekcija, Kultūros Taryba, jos turi tas viešojo administravimo funkcijas. Tose srityse, kur reikalinga infrastruktūra, bet tiesiog privačios jos nėra ir tada arba reikia bandyti pertvarkyti visą modelį, kad nežinau, vyriausybiniis sektorius dalintųsi tomis scenomis ir ta infrastruktūra, kažkaip privalomai, bet tada kyla klausimas trupes, ar reikėtų ta prasme keisti, pertvarkyti. Aš jau nekalbu apie akademinę muziką, tai tada nu negali būti labai profesionalus gebantis išlaikyti kokybę nevyriausybiniis simfoninis orkestras. Nu, tiesiog kol kas, pagal dabartines aplinkybes, pats mechanizmas ir pats kolektyvas yra per sudėtingas, per brangus verslui ir per brangus, nevyriausybiniam sektoriui. Bet nevyriausybiniis sektorius nu, tarkim, rengdamas kažkokius koncertus, vykdomas programas, visuomet naudojasi tų kelių simfoninių orkestrų paslaugomis. Taip, tai toks nu kaip ir simbiozė, bet tikėtis, kad viską nevyriausybiniis sektorius pasidarys, pakankamai keblu. Kalbant apie kitas paslaugas, kaip ir sunku sugalvot dar papildomai, ką mes čia dabar galėtum paimti ir *outsource 'inti*, deleguoti. Pati ministerija, kaip ir politikos formavimu užsiima, o ne įgyvendinimu, tai aišku, Kultūros politikos pagrindų įstatymas suteiks tokio skėtinio požiūrio truputėlį, jeigu jisai bus priimtas. Mes ten aišku turim aibę pastabų jam. Bet jis ir galėtų būti ta kolona, ant kurios galima būtų bandyti statyti kažkokį pamatą. Pavyzdžiui, kalbant apie tokius neoficialius pilotinius projektus, kalbant apie įtraukimą nevyriausybiniio sektoriaus, tai aš labai daug vilčių dedu į Vilniaus senąjį teatrą, kurio vadovas atėjo su labai įdomia programa, kuri įtraukia, iš principo, keičia visą teatro struktūrą, įtraukia nevyriausybiniį sektorių, įtraukia „Operomaniją“, įtraukia nepriklausomas grupes ir nu labai viliuosi ir tikiuosi, kad tą programą žingsnis po žingsnio pavyks įgyvendinti ir mes turėsime tokią Menų spaustuvę, tik tai ne savivaldybiniame lygmenyje, o valstybiniame ir šiekiam tokiam pilotui, eksperimentui pasiteisinus, nu galima būtų iš tikrųjų galvoti apie

tokios praktikos taikymą, kas po truputį apskritai keistų mūsų kraštovaizdį, mūsų kultūros įstaigų funkcijų ir kitų dalykų.

GS: Matau žiūrėkit, kad jau pusę keturių, ar dar galėčiau klausti?

I10: Ne ne, tai dar aš penkiolika minučių dar tikrai turiu.

GS: Gerai. Tai norėčiau iš tikrųjų tada pasiklausti dar labai taip buvo įdomu išgirsti, kad kaip ir tas kultūros, kaip srities pobūdis, galbūt savaime jau įgalina mažiau, tarkim, ar ne perleisti kažkokių ten galimybių NVO...

I10: Aš šitoj vietoj truputėlį dar norėčiau pridėt. Labai paprasta deleguoti socialinėj srity funkcijas, kaip, pavyzdžiui, reikia atvežti, nuvežti neįgaliuosius, toks Socialinis taksi, kam valstybei tuo užsiminėt. Nu tai, imi, deleguoji, perki paslaugas, ten nežinau „Maisto bankas“, priežiūra. Kultūros srityje tam, kad sukurti turinį, nu tas procesas, truputėlį kitoks yra ir mes, ne nepaprastas paslaugas pardavinėjim, o toks nu labiau kompleksiškesnis dalykas.

GS: Aha taip.

I10: Atsiprašau, pertraukiau.

GS: Ne ne, viskas labai gerai, gerai, kad papildėt. Nes taip iš tikrųjų yra tas, kai apie paslaugų perdavimo būdus ieškojau, tai socialinėms paslaugom yra tikrai labai daug – ir krepšeliai, viešieji pirkimai, įvairios partnerystės, o su kultūra, kaip ir minit, pati neradau ir informantų klausinėjau ir kai kurie irgi pasimetę – mes nežinom, čia kompleksiška... Tai vat, kaip sakyti, va toks vaizdas, man ir formuojasi, kad ta kultūra yra labai vertingas dalykas ir yra kartu sunkiau pamatuojama ta nauda, sunku kaip ir perleisti, ir net nėra prasmės kai ko perleisti, kai ką geriau padarytų, kaip ir minėjote pavyzdžius, valstybinis sektorius ir turi tą bazę, patirtį sukauptą, ekspertizę, darbuotojus, visa kita. O kalbant toliau apie tą mažą procentą, tai taip, suprantu va tą kultūros specifiką. O kaip jūs pats vertintumėt, ar galima galvoti, kad iš dalies tas procentas toks mažas gali būti ir dėl NVO, pavyzdžiui, finansinių, žmogiškųjų resursų trūkumo, galbūt mažo įsitikinimo?

I10: Matot, kaip tai, kartais iš tikrųjų nevyriausybinis sektorius tą finansavimą vėlgi, ta prasme nevyriausybinių sektoriaus valstybė nefinansuoja, tai ta prasme, jeigu jį finansuotų, tai jisai būtų tas pats valstybinis sektorius. Jeigu mes mokėtume atlyginimus, jeigu ten duotumėm resursą, bazinį finansavimą kažkokį. Tai mes perkam paslaugas iš verslo, iš nevyriausybinių organizacijų ir per tų paslaugų sukūrimą, suteikimą iš principo nevyriausybinių sektoriaus užsidirba tam, kad galėtų suteikti tą paslaugą plius, kad galėtų kažkaip išsilaikyti. Bet kokia ekonomine logika sako, kad nu pajamos turi būti didesnės negu išlaidos šitoj vietoj. Ir iš principo nu, matyt, taip ir konstruojamas tas administracinis resursas ir visa kita. Tai, ar daug finansavimo nevyriausybiniam sektoriui ar mažai finansavimo nevyriausybiniam sektoriui, tai čia toks nu sunkiai ta prasme išmatuojamas dalykas, kas yra daug, kas yra mažai, bet reikia suprast, kad nu ne už ačiū pinigais duoda valstybė, o perka kažką. Jeigu būtų daugiau tų pirkimų, tai daugiau padaryti reikėtų. Gal iš tikrųjų, jeigu būtų daug didesnis tų paslaugų, konkursų arba reikalingų paslaugų kiekis, tai per masto ekonomiką mes galėtume užauginti kai kurias nevyriausybines organizacijas ir kažkaip tai sustiprinti jas vienaip ar kitaip. Aš nežinau, būdamas Amerikoj stažuotėje, ten visai kitokia valstybės valdymo sistema yra, nu bent jau daro įspūdį, kai nežinau, *Freedom House*, nevyriausybines organizacijos gauna šimtus milijonų iš valstybės departamento, kažkokioms funkcijoms atlikti, tai tada ir tampa *Think tank'ais*, ramsčiais, gebančiais atlikti tam funkcijas, kurias atlieka ir valstybinės organizacijos, ypač paprastai kalbant apie kažkokius jautresnius dalykus, *Freedom house* ar Žurnalistai be sienų, tai yra tos sritys, kur valstybė neturėtų kištis ypač ekspertiniame lygmenyje, ten turėtų laikytis tokio pagarbaus atstumo, o nuo tų visų dalykų vien tik tam, kad nereikėtų kurti kažkokios Teisybės ministerijos, Teisybės departamento. Kartais iš tikrųjų valstybei paprasčiau deleguoti tą funkciją, ar monitoringo ar mokslinių tyrimų tam, kad iš principo nedaryti patiems ir nedaryti įtakos ir atsakyti kažkokios politinės įtakos aspektų. Tai kultūros srityje nėra labai daug tų tokių analitinių darbų, kažkokių tai kūrybinių centrų, mokslinių įstaigų, kurios galėtų paimti ir tapti nevyriausybėmis.

GS: Tai visiškai mano paskutinis klausimas, nenoriu jūsų užlaikyti, vis tiek jūs čia man tiek naudingai pasakojat, norėčiau dar klausinėti, bet viskas gerai, laikas yra laikas. Tai pabaigai, galbūt galėtumėt įvardinti kažkokį, galbūt šauna į galvą, kažkoks sėkmingas pavyzdys va to būtent viešųjų paslaugų perdavimo kultūrinių NVO atveju. Jau minėjote ir užsienį, tai jeigu užsienio kažkoks atvejis kyla ir galit pasakyti, kad galbūt Lietuvoje kažkoks yra tas sėkmingas perdavimas?

I10: Nu, tai aš jau minėjau Tarptautinio atlikimo meno konkursų organizavimo perdavimas, nu atrodo, galėtų Filharmonija padaryt, galėtų padaryti dar, nežinau, Choras Vilnius, Kauno filharmonija, Kultūros institutas, bet va paėmė ir perdavė, ir niekas neatsitiko. Ir 60 metų vykstantys konkursai jie ir toliau vyksta, mano subjektyvia nuomone, dar lanksčiau, dar geriau. Tarptautinis bendradarbiavimas, daugiau dalyvių ir tapo ten pasaulio federacijos nariais, Europos muzikos konkursu pradėjo rašyti kūrybiškos Europos projektus, diversifikuoti finansavimą, kažką patys gauti, mecenavimas ir visi kiti, nu tai ta prasme, tas iš mažumo iš tikrųjų, nu gali žiūrėti į tą veiklą, kaip ir žuvį, gali žiūrėti kaip į meškerę, tai tas, matyt, iš principo nevyriausybiniam sektoriui nu labai jau kaip ir naudinga. Kalbant apie kažkokius kitus pavyzdžius, tai einu vėlgi čia gal daugiau savivaldybių lygmenyje, tai aišku, užkrečia olandų pavyzdžiai, kai didelę miesto infrastruktūrą arba statinius, kurie yra *in transition*, kaip jie vadina, ta prasme, neaišku, ką su jais daryti, nu paima ir užleidžia kultūrininkus tenai. Tai nu mes Lietuvoje, matyt, turime Lukiškių kalėjimą, ir „Sodas 2123“, Menų spaustuvė dar su savivaldybe, bet ten jau daugiau biudžetinė įstaiga, kaip ir biudžetinis sektorius, nors dalininkų daug, bet nu, tas infrastruktūros suteikimas, suteikimas aikštelės veikti, suteikimas galimybės siekti finansavimo, kad pasigerinti iš tikrųjų tą infrastruktūrą ir čia labai greitai, na, dar tikiuosi, šiais metais bus paskelbtas konkursas kūrybinių industrijų infrastruktūros projektams iš europinio finansavimo. Tuomet ir bus skatinamas verslas, nevyriausybinis sektorius gerinti savo gerbūvį, jį prisitaikyti paslaugų teikimui. Tai čia irgi galėtų būti nu toks nieko čia naujo europiniam kontekste ir tas modelis iš principo nusižiūrėtas nuo kitų šalių, bet nu tai, jeigu veikia iš principo kažkur kitur ir tai, ta prasme, skatina kažkokį klasterizacijos efektą daro, susijungimą nevyriausybinių sektoriaus į vieną, kad pasinaudoti tomis galimybėmis. Akseleravimo ar inkubatoriai ar panašiai. Nu tai ir augina. Tai tikrai pasižiūri mastą tenai Roterdamas, Amsterdamas, tūkstančiai kvadratinų metrų, buvę uosto pastai, kažkokios nebenaudojamos mokyklos, atiduodamas nevyriausybiniam sektoriui ir paskui dar miestas sugeba, paskolinęs tą infrastruktūrą, pirkti paslaugas vienokias ar kitokias, ta prasme, kultūrinės ar edukacines, ar bendruomenių užėmimo. Tai nu tai tikrai užkrečia ir duoda tokį pavyzdį, kad tai gali vykti, kad galbūt nereikia čia galvoti tik apie programinį finansavimą, programinis finansavimas savaime. Bet nu yra valstybės, miesto ar savivaldybės turto, kur nelabai aišku, ką su juo daryt. Gali aišku iškart parduot, bet irgi klausimas, ar čia, kai kurie jų ten ir strateginiai arba ten trūksta bendro matymo tam tikroj geografinėj vietoj ir bendro architektūrinio sprendimo ir jie sėkmingai įsileidžia nevyriausybinių sektorių, įsileidžia menininkus, ko pasekoje, jie dar užaugina to turto vertę, nes aplinkui toj menininkų terpėje pradeda greta jos kurtis kažkokie mažesni verslai, pradeda tas klasteriai kažkokie darytis iš kažkokios apleistos teritorijos jinai darosi patrauklia, nes ten yra kultūra, yra paslaugos, yra žmonės, yra įdomu ir jos atgyją šiek tiek. Galbūt Vilniuje mes irgi į tą fenomeną matėme su Loftu, kai Naujamiestyje jisai įsikūrė, nežinau čia gal prieš 20 metų jau turbūt, ane. Tai absoliučiai tokioj pilkoj neįdomioji, apleistoje vietoj jie atvedė tenai auditoriją, atvedė žmones, ko pasekoje, pradėjo plėstis ir matyt, kad tas Naujamiesčio atgimimas, viso rajono jisai irgi viena iš dedamųjų yra loftai. Greitesnio, kažkada vis tiek, aišku, ir ten būtų miestas plečiasi, užsistatęs, bet tokios raidos.

GS: Ačiū labai už tokius konkrečius pavyzdžius, labai gerai tokie užbaigimui. Tai tada, žinokit, ko gero, stabdau, jeigu kažką pridurti norite, tai galite pridurti, bet aš turbūt stabdau, nenoriu jūsų užlaikyti.

Interviu Nr. 11

Tyrėja: GS

Informuojamasis: III

Koduota institucija: NVO

Data: 2024 m. kovo 26 d.

Trukmė: 1:53:45

Interviu atlikimo būdas: gyvai

Interviu kodas: Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. kovo 26 d.

GS: Tai mano pirmas klausimas yra toksai platus. Tai pirmiausia čia truputį įžanga tokia didesnė, tai neišsigąskit, o klausimas bus labai konkretus pabaigoje, čia pastraipėlė. Tai Vyriausybės 2019 metais patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“, kultūra yra lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tad tas poreikis rūpintis kultūra, ją puoselėti yra įtvirtintas strateginiuose dokumentuose. Ta svarba neabejojama, ir tas klausimas mano skambėtų taip, kad visgi, ar jūsų nuomone, kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

II1: Vienareikšmiškai į šį klausimą negalėčiau atsakyti. Būna etapai, kada rodomas tas dėmesys, matai renginiuose, kultūros vadovų, Seimo, Vyriausybės, prezidentą irgi yra dėmesio forma, matai dokumentus, išleistus. Kadangi man teko dirbti respublikinėse organizacijose, Vyriausybės kultūros skyriuje, tai aš domiuosi ir man įdomu, kas vyksta Lietuvoj. Tai tiek Lietuvoj gražių kultūros renginių, festivalių, koncertų, parodų, susitikimų, švenčių džiugina tai ir atrodo, kad tas dėmesys yra pakankamas, bet aš turiu tokį pavyzdį. Vienam mieste, neminėsiu kuriam, buvo vienas meras, kuriam kultūra buvo labai artima ir tam mieste kultūrinis judėjimas ar kultūros politika buvo labai ryški, labai įdomi, labai daug renginių. Man tai įdomu, aš domiuosi, nežiūrint, kad aš dirbu savo darbą, bet visą laiką sekiau, kas vyksta tenai. Pasikeitė meras, va dabar pas mus rinkimuose, viskas, nu ne visiškai viskas, daug kas sustojo, pasikeitė požiūris ir tas miestas dabar kenčia nuo dėmesio kultūrai, savivaldybės nepriteklių tiesiog tokio. Ir aš klausausi interviu kultūros žmonių, skaitau, kas internete yra to miesto kultūriniam gyvenime ir matau labai ryškų skirtumą, reiškia, labai daug priklauso nuo vadovų dėmesio – kiek sugeba vertinti kultūrą, kaip sugeba, matyt. *<teikia informaciją apie savo ankstesnę darbinę patirtį laikraštyje>*. Tai ten ir parašiau tokią mintį, kad kultūra, mano galva, yra viso žmogaus gyvenimo prioritetas, jo elgesys, jo apranga, jo požiūris į kultūros renginius, pagaliau jo kalbėjimo kultūrą. Tai yra viskas yra kultūra. Ir jeigu mes po tuo žodžiu visą gyvenimą sudėsime kaip prioritetinę sritį, tai manau, kad daug kas gyvenime pasikeistų – ir elgesio kultūra, bendravimo kultūra. *<teikia informaciją apie matytą laidą, kurioje kalbėta apie požiūrį į senyvo amžiaus žmones, laimės indeksą>* Man atrodo, kad dabartinė valdžia, prezidentas lankosi globoja renginius, bet Seimo pirmininke retsykais kažkur, bet reikia viduje turėti poreikį kultūrai ir jeigu jų neturi, tai niekad tu savo darbu neatsiduos kultūros sklaidai, rūpesčiui kultūrai. *<dalijasi informacija apie savo akademinę patirtį ir asmeninį gyvenimą. Taip pat teikia informaciją apie NVO kūrimosi užkulisius, padovanoja bukletą apie NVO veiklą, pasakoja apie planuojamą NVO ilgametės veiklos ir pasiekimų įprasminimą, taip pat programas ir renginius>*, todėl aš labai akcentuoju ir Lietuvos Vyriausybės, Kultūros ministerijos, jeigu aš nematau reikšminguose kultūros renginiuose, kultūros ministerijos, atsakingų žmonių už tą sritį, manau, kad tai yra nepakankamas dėmesys kultūrai ir apskritai yra, jeigu tau jos nereikia, tai tu valdiškai ateisi va į Vasario šešioliktosios, kaip mačiau ministrą kultūros atėjusi, o kitus koncertus nematau, o buvo ministras Birutis. Kaip sako, krepšininkas Birutis, aš esu žaidus krepšinį, tai domiuos. Birutis, visur matydavau, visur, nu aš ne į visus nueidavau, nesugebu visur, bet kur nueidavau, ten Birutį matydavau su žmona, jau rodo, kad jis tuo gyvena, jam pačiam to reikia. Tai štai apie kultūros svarbą, nežinau, kiek atsakiau į klausimą, dar klauskit aš čia galiu jums tris dienas pasakoti.

GS: Viskas gerai, ačiū labai...

II1: Visuomeninių organizacijų steigimasis, man Vyriausybei, dar dirbant kultūros skyriuj teko, aš už sportą buvau atsakinga ir už kultūrą, teko, sporto federacijos kūrėsi, tai kai kūriau fondą, jau Life irgi kūrėsi, bet kaip minėjau, jie išnyko, o mes prie minimalios valstybės paramos finansinės, išgyvenom ir dabar norim baigti veiklą. Tai va, kadangi mano amžius jau, kovidą mūsų rėmėjus išblaškė labai dabartiniai ūkio subjektai, verslininkai jie daugiau domisi, kas vyksta Vingio parke, kas Kalnų parke, kokie roko... *<išsako nuomonę apie LRT laidas, taip pat dalinasi organizacijos pastangomis vystyti kokybišką kultūrinę veiklą, paliečiami istorinės atminties klausimai apie LKP, Salomėjos Nėries, Justino Marcinkevičiaus poeziją, supažindina su poezijos knygomis>*. Svarbiausia, kad žmonės būtų kultūrai ir kautųsi, nu kovotų, gal tas žodis gal netinka, bet rūpintųsi, kad tas kultūrininkų ratas susiburtų ne valdiška tokia ta prasme. Tas valdiškas, kad mes jau įpratome, kad jis blogai skamba. Valdiškas reiškia, taip, taip be meilės, be aistros reiškia, kad dirbtų su aistra, man nėra darbo valandų, man nėra šeštadienių, sekmadienių, *<prisimena pirmąjį vyrą ir ankstyvąją jo mirtį, kalba apie dabartinį šeimyninį gyvenimą>*. Tai štai kaip reikia ir reikia Vyriausybei, ir kai aš buvau, tada dirbau Vyriausybėje ir paskui mes Prezidentūroje daug matysit renginių turėjom, *<teikia informaciją apie organizuotus nusipelnusių kūrėjų pagerbimo renginius Prezidentūroje>*, teko Prezidentūroje asmeniškai daug bendrauti ir su Brazausku amžinatilsi, ir su Adamkum su Grybauskaite, dabar tiktai užėjo kovidą ir su dabartiniu prezidentu nedaug teko, tik rugsėjo pirmos 2 renginius turėjom ir vieną pagerbimą. Tai su juo neteko taip artimai bendrauti, žinot jo požiūrį *<dalinasi prisiminimais, kaip Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus vertino pašnekovės veiklą ir indėlį į kultūrinį šalies gyvenimą, komentuoja kabinete matomas nuotraukas>* Štai, kaip reikia jausti, čia grįžtu prie politikos plėtros, strategijos, dokumentų, įformintos, bet man atrodo nei ekspertai, nei Kultūros taryba, kuri skirsto pinigų veiklai, neskaito ir nežiūri ir nesusimąsto, kad šitų institucijų, kurios skirsto pinigų, kuriuos ir televizija Lietuvos, turi formuoti kultūros valstybės, kultūros politiką ir inicijuot iniciatyvas, yra iniciatyvos, kurios sutampa, yra kurios artimos ir yra kuriuos pasiūlo kažką naujo, jas irgi reikia priimti. Aš nesu tokia reakcinga, kad tiktai simfonijos ir operos klausytis, visko reikia ir pramogų reikia, bet vis tiek mes turim eit pirmiausia viena kryptimi į tą dokumentą, atsižvelgiant formuoti kultūrą, kad kiekvienas žmogus, kaip pradžios sakiau, kad prioritetas jo būtų kultūra *<dalijasi jaunystės prisiminimais Šiauliuose, kultūrinės veiklos ir LKP sąsajas>*. Dabar sėdžiu ir galvoju, kad ta praeitis tai yra atsakymas į jūsų pirmą klausimą, kad kultūros valstybės, kultūros politika ir visuomeninių organizacijų ir jiems talkinančių plataus ratų ir jų poveikis į kitų požiūrį, į kultūrą turi būti maksimalus, o ne nueit pigiausiu pramogų keliu. Aš gal jau ir į kitus klausimus atsakiau...

GS: Viskas gerai, viskas gerai, žinokit norėčiau tiesiog, vienas mintis tokia, na daug minčių, bet norėčiau sugrįžti, jūs minėjot, kad kai jūs kuriatės, turit tą tradiciją, seną jau išlaikę, ar ne, organizacijos, buvo sudėtingiau su finansavimu, ar ne? Tai norėčiau paklaust, o kaip yra dabar, kokie yra finansavimo šaltiniai? Nes kiek aš domėjausi, kiek kalbėjau, tai bene pagrindiniai tokie yra įvairūs konkursai, tai savivaldybės, Kultūros tarybos, kai kurios organizacijos turi tą strateginį finansavimą. Tai vat norėčiau, kad jeigu galėtumėt papasakoti man apie finansinius pokyčius?

II1: Čia yra pati jautriausia pusė. Iki kovidą ir kol aš dar buvau jaunesnė, buvo kitos valdžios, nors šiuolaikinės valdžios, o fondas įsikūrė čia pirmais metais 91 pradėjau kurti, 92 metais sausio 30 dieną užregistravom tai, kad yra šiuolaikinis kūrinys ir kai buvo tuometinė valdžia, kaip minėjau, Brazauskas, amžinatilsi, nors jis buvo iš anų laikų jau, Adamkus iš šių laikų, Vyriausybės, premjerai, buvo Seimo pirmininkai, amžinatilsi Šleževičius ir po jo buvę kultūros ministrai iki paskutiniųjų ministrų mūsų fondo rūpesčiais gyveno, ne tik fondo, aš fondą, kaip, pavyzdžiui, pateikiu.

GS: Apskritai tai nevyriausybinė organizacija?

II1: Taip, buvo kažkoks visiškai kitas dėmesys, vat tai politikai, apie kurią jūs pirmu klausimu minėjot. Po to atsitiko mano charakterio dalykai ir aš pajutau. Pajutau ir pradėjau kovoti ir kovoti ne tik už savo fondo interesus, bet apskritai manau, kad tai būdinga daug kas ir teatras akademinis, ir kiti daugybę priekaištų pagrindiniam finansavimo šaltiniui – Kultūros tarybai – turi daugybę priekaištų ir kad karts

nuo karto, valstybės kontrolės turėjom pažymą, STT ten turėjo pažymą, pastebinti, kaip yra skirstomi pinigai. Ir, kai aš pradėjau su kultūra, Kultūros tarybai rašyti raštus, projektus pateikiam ir sugebam juos pateikti ir išdėstom programas, mūsų matysis kad jos visos maksimaliai atitinka, jau 10 kartą kartoju, valstybės kultūros politiką. Tai Kultūros taryba, naudodama pinigus valstybinius, mūsų mokesčių mokėtojų pinigus, pirmiausia į tai turėtų atsižvelgti. Bet susiklostė, tai priklauso nuo asmeninių kontaktų, priklauso nuo kai kurių kitų dalykų, kurių negalėčiau įvardinti, nes neturiu įrodymų...

GS: Šališkumo?

II1: Šališkumo įvardinimas mandagiai reiškia, dar yra gilesnės šaknys, bet neminėsiu. Man rodos, galimai, yra kažkokių kitokių suinteresuotumo dalykų ir šališkumas, po tuo žodžius slypi labai daug. Taip prasidėjo mūsų projektų ignoravimas, kaip ir kitų, tačiau apibendrintai labiau kalbu ir jeigu jūs pasektumėte pastarųjų metų iki kovido ir po kovido žiniasklaidą arba įvairius pasisakymus, tų didžiųjų menininkų, pastebėtumėte, kiek yra skaudžių priekaištų Kultūros tarybai, kuri neišsigilinus ekspertus išsirenka tokius, kokie jiems reikalingi. Vienas ekspertas, kuris mano geras pažįstamas buvo, vieną kartą po mūsų atmestų projektų, pasakė pone *<mini savo pavarde>* pasakykit, kodėl *<mini Kultūros tarybos darbuotojo pavarde>* jūsų nemylite? Aš sakau – už darbą negali nemylėti, dėl to, kad aš už darbą gavau ordiną, padėkų kiek turiu tiek visokių, aukso medalių, tautinių mažumų savivaldybių sidabro medalių už projektus Vilniui, atsiliepiamai, paskaitysit, prezidento, premjero, ministrų apie mūsų veiklą ir staiga Kultūros tarybos ekspertai, kurie aiškiai per mažai, turėdami krūvas projektų, nesugeba įsigilinti ir, matyt, nė vienas iš jų nėra skaitęs vat šitų dokumentų, kurie nori nenori skatina, verčia tom institucijoms, kurios eikvoja valstybės pinigus, atsižvelgti į valstybės keliamus uždavinius kultūrai *<dalijasi savo biografiniiais faktais>* O paskui sukūrus fondą aš viską matau labai aiškiai, viską matau ir mane nu įtikinti, kad mūsų fondas neveikia taip, kaip reikia *<dalijasi informacija apie organizuotą festivalį, mini dukters išvykimą į užsienį studijuoti>* Aš labai gerai suprantu jų norą išvykus į užsienį, nuo dukros, o paskui išsiplėtė į kitus ir jūs matysit tam leidiny, yra skaičiai, kad per 300 koncertų sugrįžtančių iš užsienio, priėmė Užsienio ministerija, Seimas patvirtino Globalios Lietuvos programą, ją šiek tiek kritikuoja kai kurie žmonės, bet tai, kad reikia dirbti su užsienio nu, šiuo atveju su užsienio menininkais, bendraujant su užsieniečiais ir taip skleis Lietuvos muziką, čia kalbu apie muziką, bet čia apibendrintai galima, muzikinę kultūrą. Mes pirmieji, dar nebuvo tos globalios Lietuvos programos, mes pirmieji šitą veiklą, tą veiklą pradėjom, mūsiškius kviesti koncertuoti čia kartu su užsieniečiais ir kiekvienam koncerte turėjo būt lietuviška, lietuvių autorių muzika, nebūtinai lietuvių, lietuvių autorių, nesvarbu, nekalbu aš čia apie tautybę svarbu Lietuvos kompozitorių kūriniai, pradėdant nuo Čiurlionio ir baigiant dabartiniais ir Barkauskiu, ir kitais, ir nebuvo nė vienas koncerto sugrįžimo tuose 300, nežinau, maždaug, koncertuose, kur nebūtų grojama Lietuvos autorių muzika. Taip, mes siekėm skleisti Lietuvos muzikinę kultūrą užsienio kraštuose, argi šitas festivalis nenusipelno finansavimo solidaus būdavo kokių 10 000 litų, o paskui prasidėjo visiškas ignoravimas ir paskutinis festivalis dar apribojo, bet niekad nemokėjom honoraro, mes mokėdavom nakvynę, reklamą darydavom, leidinį gražų išleisdavom. Va, paskutinis leidinys *<duoda leidinį>* vat, matot 22 festivalis ir per tą laiką ten tam buklete bus skaičiai, kiek renginių, kiek ir kada Lietuvos autorių iš 104 Lietuvos autorių kūrinius atlikom tam festivaly, 400 kartų, man mintinai tie skaičiai tikrai, tikslūs yra. Ir šitas festivalis yra sužlugdytas Kultūros tarybos pastangoms, kadangi kovido išvakarėse ir po kovido mūsų rėmėjų, kol buvo rėmėjai tai mes tą minimalią paramą gaudami tą festivalį galėjom rengti. O paskui ryšiai nebegalėjom rengti....

GS: O atsiprašau, tie rėmėjai, tai čia turit omeny turbūt privatūs ar ne, kažkokie asmenys...?

II1: Firmos būdavo, firmos, iš Vyriausybės anais laikais, ne anais laikais, šiais laikais, gaudavom paramą pakankamai solidžią. Birutis, buvo rugsėjo pirmosios šventė, mes irgi tokią daug metų rengėm, čia matysis, Birutis būdamas ministru paskyrė 10 000 litų, vis tiek parama buvo. O Kultūros taryba vat šitiems namams, kurie šitiems namams, kurie per metus surengia iki 80 koncertų, parodų, literatūros vakarų, susitikimų nuo 2014 metų nėra parėmę nė vienu centu. Nors projektus pateikiam nuolat, čia toks parašymas – pas jus daug mokinių buvo *<išsako nuomonę apie Kultūros tarybos ekspertų pastabas ir*

sprendimus NVO teikiamų projektų atžvilgiu> ekspertai turi prisiimti didžiulę atsakomybę, nes jie dalina arba priima sprendimus dėl mokesčių mokėtojų pinigų, skiriamų kultūrai, tai jie turi būt nu aukštos kvalifikacijos, dėmesingi. *<papildomai teikia informaciją apie Kultūros tarybos ekspertų pastabas, svarsto jų pagrįstumą>* Tai štai aš keliu klausimą ir dabar va tam vizite pas viceministrę, kuri buvo ilgai Kultūros tarybos pirmininkė, nusinešiu va tą Kvietkauskui rašyta ministruui dokumentą mūsų. Ir Kvietkauskui, kai parašėm, jau kovido laikais ten dėl *<mini festivalio pavadinimą>* festivalio. Tai Kvietkauskas pasirašo tokį mums atsakymą – pirma pastraipa tokio ilgumo, tiesiog šlovina mūsų veiklą ir jau pagal tą parašymą pirmos pastraipos reikėtų mums duoti Nobelio premiją. Taip suformuluota yra nu darbuotojų ministerija, bet Kvietkauskas pasirašo šitą. O toliau rašo, mes paramos prašėm, bet paramos skirti negalima, kadangi reikia dalyvauti konkursuose, Kultūros taryba pinigų neduoda, reiškia vat šitą vertinimą. Parašo, reiškia, vertinimą aukščiausius veiklos, o projektui pinigų neduoda arba čia *<mini NVO organizacijos pavadinimą>* buvo 25 metai, praeitą vasarą, 26 eina. *<mini žmogaus, vadovaujančio šiai organizacijai, pavarde, nurodo, kad vadovavo anksčiau>* parašo Kultūros ministerija, nu kultūros ministro parašu jam padėką, kur aukštai vertina *<mini NVO pavadinimą>* veiklą. O Kultūros taryba jau kiek 14, 10 metų, neskiria nei vieno cento. Tai kur čia tie galai susiveda. Tai aš dabar kartais cituoju šitą raštą *<pasakoja apie nesklaidumus dėl aptarto rašto gavimo, taip pat apie padėtį kovido metu>* Reikia protingai rast tą požiūrį į kur, kaip stabdoma valstybės kultūros politikos raida ar sklaida ar veikla, vykdant tą kultūros politiką, atėjus į pinigų, kultūros tarybos ir kitų pinigų skirstytojų, savivaldybėj panašiai tarp kitko....

GS: O gal galit va, tiesa, apie savivaldybę? Nes mačiau, kad kaip ir dalyvavote ar ne, Kultūros rėmimo programų vat konkurse. Tai gal čia galit pasakyt kaip?

I11: Galiu pakomentuot. Kultūros taryba yra tokia reiškia, mes nesame moralinis muziejus, esam *<mini organizaciją>*, šiais metais pateikėm, *<mini organizaciją>* yra savarankiška organizacija, kuri dirba savarankiškai, nors ir fondas ir finansuodavo, kai mes turim pinigų, tada ir skaudžių problemų, kad negali būti... Trečiadienio vakarais *<mini organizaciją>* unikalus projektas, tarp kitko galiu pasigirti, mano sugalvotas, tuoj parodysiu jums kortelę, viską, ką reiškia sakau, galiu įrodyti *<duoda kortelę>*. Kiekvieną trečiadienį, gal kokį 15 metų, nebeatsimenu, kiekvieną trečiadienį čia vykdavo muzikiniai, literatūriniai vakarai *<patikslina, kad tyrėja gali pasilikti sau duotą kortelę ir kitas brošiūras>* Tai tie trečiadienį taip, o dabar jau mes nebegalim, kadangi vis tiek reikia, neturim visiškai pinigų, dabar skolinamės, kadangi darbuotojai dirba tiktai vat antradienį, trečiadienį, 2 dienas. Aš dirbu vienas visa normalią darbo dieną, bet einu ir pasitarimus, susitikimus ir vis tiek dirbu...

GS: O skolinatės kaip iš kur, kaip čia?

I11: Tai skolinamės pinigų. Aš algos visai negaunu, kadangi tiek tegalim pasiskolinti, tiem 2, 3 darbuotojam, likę iš fondo. Ir, aš dabar ruošiamės mes po metų, kitais metais parduoti šitą įstaigą gražint tą skolą, kur yra 70 000 neatsimenu. Gaunam iš privačių asmenų pasiskolinti, be procentų tarp kitko, tada gražint tą skolą ir dar veikt namų sąlygom, per atstumą kaip dabar įprasta, išleisim pardavimo pinigus, vieša paslaptis, pinigus, nes šitie namai įgyti visų darbuotojų pastangom ir mes ieškom tokio pirkėjo, kad gautume avansą tam tikrą, dirbtume dar tuos metus ir išleistume pinigus darbuotojų atlyginimams, kad vis tiek darbuotojai, kad 2 dienas dirbdami, bet gaudami atlyginimą tam tikrą, gautų tą kompensaciją mūsų veiklą baigiant. Man 83 metai, aš jau nedirbsiu amžinai jau.

GS: Bet taip žiūrėkit, aš taip pat susimąsčiau, bet irgi iš kitų interviu kalbant vat kai mes tik susitikom, jūs man ir parodėte, ar ne, kad ir salę turite, kur vyksta. Tai aš kaip įsivaizduoju, kad turbūt jums dabar, kaip matau, tai yra išlaidos, bet turbūt tą erdvę turėti tai yra privalumas, ar ne? Kad turite kur renginius organizuoti, nes kiek kalbu, tai labai daug kas pabrėžia, kad yra erdvių trūkumas...

I11: Žinoma, taip taip *<teikia informaciją apie šiandien vykiantį renginį>* Bet dabar skirstom, 2 tokie variantai yra kada, mes patys rengiam *<teikia informaciją apie rengiamus renginius>*, tai tokius dalykus, nu vanduo elektra, vis tiek viskas kainuoja, tai mes vis tiek iš skolintų pinigų finansuojam. O tada kai dabar pedagogai labai įvairių mokyklų Karoliniškių, Čiurlionio, Dvariono, Naujosios Vilnios vat ką tik

buvo vakaras <detalizuoja renginį>, visi prašosi pedagogai su savo mokiniais čia koncertuoti, nes jie nori ryškinti tuos talentus, kurie eis toliau į Čiurlionio mokyklą, kiti liks muzikos mėgėjais, bet nori. Bet čia jau jų interesai truputį yra. Jie parodo savo pedagoginės veiklos rezultatus. Čia labai gerai vaikų tarp visko būna, dainuoja...

GS: O tai nuomojat, ar taip atvyksta čia pas?

I11: Jo, čia pas mus atvyksta, mokytojai skambina, prašosi.

GS: Tai jūs nemokamai?

I11: Ne, dabar jau prašom. Dabar nuo šių metų pradėjome prašyti, dabar aš tokį įsakymą parašiau €100 už vieną vakarą, jeigu jau vyksta pedagogų iniciatyva, kur jie savo talentingus vaikus rodo.

GS: Tai papildomas šaltinis jums ar ne kažkokia atsvara to, kad trūksta?

I11: Taip, apmokėti už šildymą, vandenį, elektrą, šiukšlių išvežimą, viską reikia sumokėti, išlaikymui susirenkam pinigų. Ai ir dar yra aukų dėžutė. Sąrašas, žmonės aukoja, viena iš <mini pavarde> dukrų tik ateina į koncertą ir 10 eurų paaukoja. Kai kas paaukoja 50, buhalterė užpajamuoja tuos pinigėlius, įneša į banką, paskui iš jų išlaikymui turim, bet atlyginimus iš to neužtenka.

GS: O gyventojų pajamų mokestis, kai būna tas procentas, šiek tiek daugiau?

I11: Nu tą 1, 2, bet labai sunkiai, nes neturim. Dabar, kai būdavo darbo rankos, kai pas mus buvo komanda, vienu metu net 9 žmonės.

GS: Ir pavyko visus išlaikyti?

I11: Taip, išlaikydavom su 15 % mokesčiu, tiesa daugiau pensininkai dirbdavo, tada Sodros nereikėdavo mokėti. Taip sutardavom, tokia vidaus sutartis. Ir paskui mažėjo mažėjo mažėjo per kovidą išsibarstė ir dabar liko 3 darbuotojai <kalba apie darbuotojus> tai vat tas 100 eurų, jau surenkam po 1000, dar iš aukų apie porą tūkstančių, tai išlaikymui maždaug to ir užtenka dar, jeigu koncertmeisteris, tai honorarą tenka, šiaip honorarų nemokam niekam, bet koncertmeisteriams, kurie talkina, kokie 50 ar sugebam sumokėti <svarsto apie pasirinkimo pirkti patalpas motyvus, nesutarimus, taip pat prisimena rengtus renginius Prezidentūroje, pasakoja nutikimą su Prezidento renginių globa> iš viso 4000 sukvietėm Prezidentūron ir jie visi buvo apdovanoti čia raštais, o Vyriausybėj asmeninėm dovanom. Įsivaizduojat, koks yra didžiulis darbas. Todėl rašo ekspertai, niekada neparėmė to renginio, – čia daugiau yra fondo noras save pademonstruoti. Nu kaip, kaip gali kilti tarp minčių tokių, nu tai čia yra tai čia pažeminimas ar paniekinimas. Aš taip būdavau su Prezidentu iš anksčiau pažįstama, tai galėjau su Brazausku pasikalbėt, pagaliau man koks interesas pasikalbėti, mano interesas toks, kad tai būtų nauda, mūsų veiklai būtų naudoja, man asmeninės naudos.... O paskui Adamkus pamatęs tą mūsų veiklą, Kultūros ministerija ar ten kas pateikė, ir aš gavau ordiną ir aš dabar esu ordino kavalierė. <prisimena, kaip lydėjo Noreiką į koncertus po Lietuvą, taip pat prisimena organizuotas konkrečias parodas, Dainų šventės svarbą>

GS: O žiūrėkit apie tą savivaldybę užsiminėt, kad keliavot po savivaldybės, ar ne, skirtingas, tai turbūt kiekviena savivaldybė vis tiek skirtingai ar ne į kultūrą žiūri, ar ne?

I11: Labai labai, pavyzdžiui, prasidėjo šita mūsų miestely programa su apskritimis, apskričių viršininkais. Būdavo rašau laišką skambinu kai kuriuos pažinau iš anų laikų...

GS: Čia jūs kaip iš nevyriausybines organizacijos ar ne? Rašote, kreipiatės?

I11: Taip, kreipėmės, kad norime tokį koncertą surengti, apskrities viršininkas buvo Vilniuj toks, iš pradžių nu ką jūs čia, ne, čia tokie renginiai nelabai. Bet jis pabuvo vienam renginy ir pamatė, koks žmonių, o mes su žiūrovais dirbam ir patys tiesiogiai su mokyklom ten vietoj, su ambulatorijoms, su visokiom organizacijoms tiesiogiai, kad nu keltume žiūrovus. Ir darbo daug, tai paskui tos apskrities viršininkas čia Vilniaus, atsiprašė manęs, kad jis nu nepagalvojęs, kad galima šiaip subtiliai bendrom pastangom su jų kultūros darbuotojais ir su merais, bet man šiaip man pavykdavo susikalbėti, matyt, vis tiek nu, gal ta mano kultūrinė patirtis, gal argumentai, gal dažnai per televiziją mums rodydavo mūsų renginius, gal buvo jau suformuota viešoji nuomonė apie mūsų veiklos prasmę ir kur mes berengėm, ar Pakruojy, Biržuose, daugybę rajonų apvažiavom, jeigu 200 koncertų, o dar būdavo kiti koncertai, tai

reiškia labai daug tų koncertų... *<prisimena, kaip su kultūrine programa keliavo po Lietuvą, taip pat – vykdytas kultūrinės veiklas, skirtas žmonėms su negalia>*

GS: o čia žinokit labai įdomu, tas, kad per Lietuvą važiuojat, gal galit man pasakyt vat įdomu, kaip su tom savivaldybėms. Šiaip aš apie Vilnių labiau, bet kiti pavyzdžiai irgi gerai, kaip, pavyzdžiui, jaučiat jums vat, kaip organizacija nevyriausybinė ar ne, ar pasitiki, ar suinteresuoti, kad jūs veiktumėte?

I11: Va čia priklauso nuo organizatoriaus, priklausė, taip jau visiškai neslepiant, nuo lyderio.

GS: Čia kaip meras ar ne? Ar savivaldybės administracijos direktorius...?

I11: Taip, mano santykis su meru, jeigu aš randu kalbą su meru, tai ypač jeigu gerą koncertą veži, jeigu taip kokį koncertuką tai.... *<vardina žymias pavardes, kurių muzikantų koncertus veždavo, dalijasi istorija apie nesusipratimą koncerte, kuriame mažai žmonių susirinko dėl tautinių mažumų niuansų, taip pat prisimena kitą istoriją, kaip svarbus asmuo pasiklydo važiuodamas į koncertą>* Paskui surado ir atsivežė įvyko koncertas fantastiškas tai ir nemažai tų ir Panevėžy mes kariuomenės esame koncertavę ir kituose, ir turiu padėkos raštą, turiu kažkokį suvenyrą, dovanotą kažkur kariuomenės kažkokio dalinio, o raštų iš bažnyčių klebonų iš pensionato vat va čia va.... *<rodo į raštus>*

GS: Tai sakyti, galima, kad jautėtės priimti ar ne, kad viską visai teigiamai?

I11: Jo, bet reikia reikia turėti pačiam įsitikinimą, daug įdėti darbo. Čia reikia ne skaičiuoti dabar, kai bando darbo valandą, reikia, nustatyti, negalima pažeisti.... Nesilaikydavom mes jokių darbo valandų ir mano komanda matydavo mano indėlį. Atostogų išeidavo visi, bet aš jau buvau 30 metų be atostogų, būdavo išvažiuoju savaitei į Nidą, kada vyksta Tomo Mano festivalis, tai aš važiuodavau ten pasimokyt, jie gal iš mūsų gali pasimokyti, bet jau būdavo sutapatinu tą savaitę, poilsį prie jūros, bet eidavo į visus koncertus, ten konferencijos kasdien vykdavo, tai buvo mano darbo diena, tiktai gabaliukai prie jūros, tai va 30 metų mano toks poilsis ir čia negeras pavyzdys, bet tiktai aš įsitikinusi, kad tiktai taip dirbant su aistra su negailėjimu savęs, galima padaryti didelius darbus kultūrai, ir turbūt ne tik kultūrai...

GS: Bet ir nevyriausybiniam sektoriui, turbūt ar ne?

I11: Taip, ir nevyriausybiniam. Va čia mūsų kaip nevyriausybinis. Pirmiausia, mano patirtis buvo, pavyko surinkti komandą, kuri įsiklausė į mano tą fantazijų visą veiklą, o paskui labai racionalūs mano žmonės buvo, iš karto atrenka, kas svarbiausia, o jeigu darom, tai darom negailėdami jėgų visi, tada pas mus nebūdavo šeštadienis ar sekmadienis, dirbdavo ten atostogų pridėdavom žmonėms, bet šiaip tai tik toks visuomeninis sektorius turi dirbti. Nu ir kūrybingai, įrodyti ir tada, ir mes vieninteliai išsilaikėm nuo tų laikų dar vat. Dabar mes jau baiginėjame veiklą, dabar susiaurėjo jau ir festivaliai, bet čia susiję ir su kovidu ir su mano metais, nes negaliu dirbti iki... Bet man dabar patinka, ateinu į darbą, dirbu, sprendžiu kažką, raštus, buvom pasikvietę miesto kultūros skyriaus vedėją, jis paliko unikalų įspūdį vedėjas, sužinojau, kokias lėšas gauna metams Grincevičiūtės, Mickevičiaus Krėvės, Mykolaičio Putino namai...

GS: Čia turit omeny per projektus gauna lėšas?

I11: Ne, jie gauna išlaikymui, jie yra savivaldybės, muziejai, ten vadinasi kažkaip miesto muziejų kažkaip čia yra, einant matėsi turbūt užrašyta, apie 50 000-60 000 metams kainuoja šių muziejų išlaikymas. Kai vedėjas atėjo, pamatė mūsų veiklą *<mini savo organizaciją>* konkrečiai, parodėm leidinius, padarėm parodėlę, mano moterims jis padarė labai didelį įspūdį, iš tikrųjų jis patikėjo mūsų veikla ir tuo metu buvo pateikti projektai, mūsų 4 projektai buvo pateikti. Ir paskui dar parašiau jam tokį laišką, jis kiek mus išklaušė, kiek reikėtų pinigų metams mums. Nu tai aš parašiau, panašiai išsiaiškinau kaip anie, kad panašiai mūsų veikla net platesnės, nes jie neturi tokių salių erdvių, jie butukuose, mažesniuose butukuose. Buvau Mickevičiaus Krėvės renginiuose ir Beatričės, trys kambariukai nedideli, jie tokios veiklos negali, jie kita veikla užsiima, jie dirba, aišku, jie sąžiningai daug dirba, ir aš ne nenoriu sakyti, kad blogai dirba, bet išėjo vedėjas ir po kelių savaičių projektų svarstymas, gaunu pranešimą, kad iš projektų paremtas vienas projektas 4000 eurų. *<išsako nusivylimą, kad kitiems projektams parama nebuvo gauta>* Ekspertai sprendžia, o kaip Kultūros tarybos ekspertai, panašūs ir ten ekspertai, jie turi savo ratą... Ir kas dar mums konkurentai? Biudžetinės įstaigos, kurios pateikia projektus?

GS: Į tą patį konkursą ar ne, kur nevyriausybiniųs dalyvauja?

I11: Taip, bet pateikia... Vieną kartą buvo svarstyta, lyg ir buvo priimtas sprendimas, kad biudžetinės įstaigos neturi, neturėtų pateikti tokių projektų, jeigu arba turėtų būt visiškai atskiras konkursas visuomeninio sektoriaus, visuomeninių organizacijų. Dėl to, kad dabar filharmonija pateikia projektą kokį nors, kad ir gerą projektą, reikalinga, bet jie turi transportą, jie turi darbuotojus...

GS: Nelygios sąlygos tokios pradinės.

I11: Taip, absoliučiai nelygios, jie turi patalpas, nereikia, jie viską turi, jiems reikia tik tai, ir jie dar šitą projektą įtraukia į savo planus, tai jiems čia uždėtis labai geras uždėtis. Pavyzdžiui, kokio Čiurlionio kvarteto mėnesis planas yra ten 2 ar 4 koncertai, sakykim, kaip pavyzdį sakau, bet jeigu jie kažkokiam projekte dalyvauja, tai dar iš tų projektų sumoka, bet jie gauna algas ir iš tų 4 koncertų.

GS: Aha. O šiaip sakykit sutiktumėt, kad visgi Vilniaus savivaldybė, vat į, šitas, visuomenines kultūros organizacijas žvelgia kaip į partnerį ar nepritartumėt tokiai minčiai?

I11: Nu, į kai kuriuos, mes, pavyzdžiui, mes su visais merais, kol darėm rugsėjo pirmosios šventę, visada gaudavom iš jų paramą ir visada buvom partneriai ir visi merai atėdavo ir tardavo žodį. Prezidentūroj, nu Daukanto aikštėje, kaip merai. Dar, reiškia, atėjo Zuokas, kai buvo meras va, turiu nuotrauką <rodo nuotrauką> kaip meras, tada mes buvom įsikūrę ne čia, o mums reikia Šekspyro viešbučio, turėjom savo patalpėles, tai kai jam papasakojau, bet tas buvo prieš keliolika metų, nežinau, kada jis tuo metu buvo, tai jis iš karto pasakė, skiriu jums iš savo fondo 5000 litų, dar litais buvo. Tai buvo labai labai smagu, paskui kitas meras, Rotušėje, įteikė man įteikė savivaldybės sidabro medalį. Tai irgi buvo labai gražu, tai yra savivaldybės požiūris į mūsų veiklą.

GS: Tai jautėtės, kad vertinami, ar ne, gerbiami...?

I11: Nu taip. Bet pinigų reiškia, rašėm raštus, kelis kartus jau rašėm <teikia informaciją, kokie žymūs žmonės lankėsi organizacijos patalpose> Ir valstybiniu požiūriu, ir kultūriniu gražūs renginiai, bet dabar paremti tiktai įstaiga, kuri lygiavertis partneris yra, kaip minėjau, kitiems muziejams tegul nuosavybė ne savivaldybės, bet veikla tai miestui. Tai manau, kad ekspertai turėtų į tai įsigilinti ir dabar dar planuoju pabandyt pasikviest vicemerę, kuri ne kultūros žmogus, sveikatos, socialinių darbų, nu bet gal ji supras, kad reikia, jeigu norima, kad <mini savo organizacijos pavadinimą> dar egzistuočiau kažkokį laiką, reikia juos finansiškai paremti. O jeigu nenorim, tai parduosim ir viskas <dalinsi informaciją apie organizacijos patalpų pirkėjų paiešką> Dabar parašysiu dar savivaldybei pokalbių kelių, ar jie sudominti <mini savo organizacijos pavadinimą> veiklos tesimų tęstinumu. Žiūrėsiu, ką jie atsakys, bet jau ir atsakė keliskart, kad dalyvaukite konkursuose. Konkurse dalyvaujam. Ir svarbiausia, kad vertina veiklą. Veiklą vertina ir sakau, tas sidabro medalis savivaldybės ir raštas, o kai prie pinigų prieinam, tada jau nebėra <prisimena, kaip buvęs Kultūros ministras Gelūnas apdovanojo pašnekovę>

GS: O žiūrėkit iš tikrųjų va, dabar taip, aš svarstau, ar čia iš to pokalbio tai vat apskritai apie tą paslaugų teikimą, ar ne, tai ar galima daryti tokią prielaidą, tokią, kaip sakyti išvada, remiantis mūsų šitų pokalbiu, kad bene didžiausia kliūtis vat teikti paslaugas, tai yra vykdyti veiklą, sakykime, ar ne, tai yra finansinės kliūtys?

I11: Taip, taip, taip...

GS: Nes, pavyzdžiui, konkursų sąlygos, viskas kaip ir gerai, ar nėra kažkokių, kad ten ar per griežtos ar kažkas?

I11: Ne ne ne, aišku finansinis, nes jeigu mes būtume pramoginio žanro skleidėjai, tai aišku, rėmėjų surasime lengviau, bet dar iki kovo mes dar surasdavome, nes buvo ta truputį kita karta dar verslininkų <prisimena ilgametę finansinę paramą iš verslo organizacijų, svarsto apie galimas nutrūkusios paramos priežastis, taip pat prisimena kultūrinių renginių organizavimo praktikas nepriklausomybės atgavimo pradžioje, detalizuoja žmonėms su negalia skirto kultūrinio renginio įgyvendinimo niuansus, vėliau pašnekovė dalijasi mintimis apie neįgaliųjų padėtį ir senjorų laimės indeksą bei jaunimo laimės lygį Lietuvoje>

GS: Supratau, žiūrėkit, dar šiek tiek noriu kitu dar kampu paklausti irgi vat kalbant vat su jumis sudarė man toksai įspūdis, pasakysite ar jisai teisingas, kad jums veiklą vykdyti, taip pat ilgalaikę, gauti

finansavimą, nors suprantu, kad tai labai sudėtinga, viena iš tokių jūsų kaip organizacijos stiprybių galbūt buvo jūsų turimi tie kontaktai, įsitikinimas? Jūsų patirtis, kad jums leido vat megzti ryšius, ar ne?

I11: Taip, taip, taip,

GS: Tuomet ir galimybes kažkokias. Nes darbe aš nagrinėju, vienas iš tokių pjūvių yra, kad konkursams laimėti, paslaugoms teikti, kas turi daugiausia tarsi įtakos ir tokie 3 dalykai, tai yra vienas, kad yra turimi finansiniai ištekliai, resursai, pinigai, kitas yra žmogiškieji, tai yra komanda ir kitas yra tie ryšiai, įsitikinimas, va tokie 3.

I11: Vat jūs labai teisingai viską sudėliojojot. Taip, komanda, aš visada rašau, kai rašau kokius nors darbus. Vat įsteigė fondą ir surinko gerą komandą, o darbas siejosi su komanda. Dabar, kada nėra komandos, aš viena ir negaliu aprėpti, pirmiausia jau amžius ne tas truputį, greičiau pavargsti, nu perspektyvos aš jau nematau, aš nebekuriu naujų, nu kuriu *<mini mažesnės apimties renginius>*, bet jau kompleksinių tokių didelių kaip *<mini konkrečius pavadinimus>*, kur kasmet tokie didžiuliai renginiai, jau nebekuriu, nes nematau perspektyvos, bet šiaip tai yra iš tikrųjų finansai labai svarbu ir labai daug laiko ir jėgų kainuodavo uždirbt tuos finansus, bet dar uždirbdavom iki kovido, kol dar mūsų organizacijos....

GS: Čia ryšiai kažkokie, mezgimai?

I11: Užmegzti ryšiai, kurie... Tas organizacijas kovidas irgi išblaškė *<informantei suskamba telefonas, vyksta trumpas pokalbis telefonu>* Taip taip, tokios priežastys ir tie ryšiai, kadangi, kaip minėjau, tie septyneri, nuo šių nuo jaunystės, nuo studijų laikų ta veikla užsiėmiau, man ji buvo artima, paskui savivaldybėj septyneri metai jau miesto, visa specifiška mano rankose buvo, pažįstama, mane juokais vadindavo kultūros ministre *<dalijasi prisiminimais iš sovietmečio>* Tai, ką reiškia patirtis, tai vat jūsų tas pasakymas komanda, tai aš ir ten turėjau komandą. Aš viena tai, iniciatyvos gali iš vieno plaukt, o darbas tai daromas su komanda. Antra, ryšiai, nuo Šiaulių laikų aš jau turėjau ryšių su respublikinėm įvairiom organizacijom, nu kultūrinėm, o paskui Vyriausybėj 15 metų aš dirbau su visom ministerijom – Kultūros, Švietimo, Ūkio ministerija, kuri irgi kultūrai, ir tie ryšiai pagaliau būdavo posėdžiuose Vyriausybės, ir aš pažinau visus ministrus, o nuo ministrų pažinau daug organizacijų ir merus. Ir štai vat šita mano patirtis, nesvarbu, ta patirtis tarybiniai, paskui po tarybinių buvo kiti laikai, dalis liko, dalis pasikeitė, bet mano nu drąsa susitikt su merais, apskričių viršininkais, ministrais, su aplinkos ministru susipažinusi ir buvus kabinete, pas ūkio ministrą kabinete buvau, jų organizacijos mus rėmė ir socialinės apsaugos, o Vinkus buvo Sveikatos ministras ir paėmė iš mūsų už 3 000, ministerija sakė: atneškit man aš išplatinsiu tiek bilietų, nu ne jis, per organizacijas, bet išplatino. Va tai tai tie ryšiai lemia turbūt ir ir nu patirtis, turbūt, kuri įgalina tuos ryšius palaikyt, megzti ir turėt drąsos pagaliau, argumentų. Nenuėisi žioplai, ir rengtis reikėdavo, ir atrodyti reikėdavo. Einu su ministru susitikti arba su Seimo pirmininkais. Kažkaip patekdavo Seimo pirmininkai, kuriuos arba žinau, arba aš drįstu susitikimuose, arba apdovanojimai, per darbą, bet nuo tų sporto laikų reiškia ir ir va šiaip, o su merais tai savaime kažkaip gavosi, skambini merui, parašai raštą, ten jie ten išplatina kažką su tom organizacijom, tiesiai palaikai ryšį net kaip minėjau su mokykla, net su ambulatorija *<pasakoja prisiminimą, kaip žiemą, nepalankiom oro sąlygom, į koncertų salę susirinko daugybę žmonių>* Patirtis leidžia tą visą nu aprėpti, visą schemą sukurti, įgyvendinti, o kitaip nebūtume mes tiek metų, jeigu ne mano amžiaus dabar, tai aš manau, kad aš dar galėčiau... *<dalinasi informaciją apie smegenų veiklą, taip pat prisimena sukurtą muzikinį ciklą bažnyčioje, išsako nepasitenkinimą pakitusiu Kultūros tarybos požiūriu į šį renginį>* Aš turiu tokius aplankalus šitų ekspertų išvadų surinkus ir dabar jas vat kada nors paskaitysit. Visa šita, mano... Tas nuoskaudas patirtas, tą neobjektyvumą, tiesiog nepadorumą nu kaip galima rašyt, kad Prezidentūrai, tai reikalingas fondo, tam neįgaliesiems perteklinis renginys, čia reiškia, kodėl laureatai pristatomi. Tai skatinkit šitą veiklą, kad laureatų kūryba sklistų, nes laureatai patys geriausi Lietuvos muzikai ir tos mūsų pastangos susitarti su kompozitoriais, atlikėjais su simfoniniais orkestrais, jų vadovais. *<prisimena, kaip į kultūrinį renginį skatino eiti Seimo narius, tačiau nesėkmingai, dalinasi įspūdžiais iš muzikinio ciklo bažnyčioje>* Žiūrėk va tai matot, kiek aš galiu kalbėt dėl to, kad tai yra tai yra meilė, tai yra kūdikis, tai yra žinojimas. Aš viską jums galiu, kiekvieną savo frazę, bet surengus būtų kas nors koks nors

kontrolierius, mes čia trisdešimtmečiui buvom surengę parodą mūsų veiklos <dalinasi renginio įspūdžiais, išsako poziciją dėl R. Tumino atleidimo>

GS: Tai žiūrėkit iš tikrųjų, tada taip galvoju...

I11: Ar atsakiau į jūsų klausimus?

GS: Taip, taip viskas gerai, labai visko daug, tai nebenoriu jūsų laikyt. Tai visiškai pabaigai, žinokit va, taip galvoju, gal vat papildysit kažką, va koks susidarė įspūdis, tiesiog vat šnekant ar ne, apie jūsų tą ilgametę, tradiciją turinčią veiklą, tai, kad labai svarbus dalykas yra, kaip ir aptarėme, ar ne kontaktai, ta patirtis, kuri leidžia ir galbūt gauti kažkokių progų vykdyti veiklą, ar ne, galbūt ir finansavimui daugiau galimybių, ar ne, turint tuos kažkokius kontaktus?

I11: Be abejo, be abejo.

GS: Tai nes tie kontaktai, tai nereikia suprasti bloga prasme, kaip ten žinot, korupcija, panašiai, bet tai yra gerieji kontaktai, mezgimas.

I11: Niekam nesam davę jokio kyšio. Prieš Kalėdas vyno butelį kažkam padovanojo su kažkoku suvenyru simboliškai, va toks sveikinimas, o šiaip nesam nieko papirkę, už tai mes ir tapome finansiškai atstumti <dalinasi svarstymais apie galimas korupcines apraiškas> arba <mini savo organizuojamą renginį> - pateikiame programas, sudėliotas labai stropiai, pradžioj aš pateikdavau, nebuvo jos, o paskui <mini moters vardą> labai konkrečiai, labai nu idėjų mes visi siūlom, bet jau ji susidėlioja čia renginiai, bažnyčia, čia parodos tokios, ten mokinių konkursas toks tai, ten vieši renginiai tokie, pagal atskiras dalis sudėliota programa iš įvairių komponentų. Parašo Kultūros taryba – programa chaotiška. Jeigu renginių daug ir jie sugrupuoti pagal savo temas ir jų salės pilnos nu kaip ištarti šitą žodį chaotišką, ar išmano šitas, kuris šitą nesąmonę rašo. Kaip ir čia, renginiai tam, kad išlaikytų <mini savo organizaciją> ką reiškia išsilaikytų, tai ne dėl to, kad išsilaikytų, dėl to, kad dirba ir duoda žmonėms kultūrinį produktą ar kultūrinę dovaną. Žmonės čia gi eina nemokamai. Kas nori aukoja, kas 5 litus, kas 10 būna, kad 50 litų. <prisimena, kaip vienas žmogus norėjo būti daugiausiai paaukojęs> Turi būt ypatingai atsakingi ekspertai įsigilinę. <prisimena, kaip tikrino diplominius darbus, kurie buvo plagiatai> Visą laiką mums priekaištuoja už viešųjų ryšių stoką. Čia galime visada parašyt, bet salės pilnos, reiškia mes atrandam tuos kelius, kurie užtikrina pilnas sales ir visuomenės informaciją tam tikrą, tai, tai nežinau, ko jie ieškojo. Arba visada dėl rėmėjų, kad nepakanka rėmėjai ir taip iš tikrųjų, tą priimu kritiką. Bet, matyt, yra objektyvu. Bet su ministru dabartiniu, šnekėjomės, kad rėmėjai neturi, neturi nulemti, kiek organizacija įtinka rėmėjų skonių, o jeigu dabar atėjo verslininkai, kurie nori tikrai lengvo žanro, tai kaip juos perorientuosi? Mano veikla mūsų fondo veiklą pralaimi prieš šitą pramoginį.

GS: Gerai tai žinokit stabdau, manau, viską, kaip ir aptarėm.

I11: Tai jūs savo nuomonę suformavo kaip visuomeninė organizacija, kokią įtaką darė jūs gerai suformulavus, kodėl tą įtaką gali daryti ir veiklos rezultatai.

GS: Tai iš esmės turbūt vat, kaip sakau, svarbiausia, ką mes, kokios tos momentai buvo tai, kad tas yra svarbus kaupimas tų ryšių, tą tinklaveika, tie kontaktai. Tada kitas dalykas labai svarbus, yra ekspertai, kurie vertina tokias jų pastabas teikia, tai gali atgrasinti kažkiek nuo dalyvavimo, kai matai tokį pavyzdį. Ir dar kas be ko labai svarbu yra komanda, su kuria kartu galima nuversti kalnus.

I11: Idėjas vis tiek turi gimdyt tas, kuris kuria tą organizaciją ir kiek iš jų, kiek stengiasi tų idėjų turėti, ir kiek aukoja savo laiko, savo patirties. Pagaliau viską daro patirtis.

Interviu Nr. 12

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I12

Koduota institucija: Vilniaus miesto savivaldybė

Data: 2024 m. kovo 28 d.

Trukmė: 25:57

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstove 2024 m. kovo 28 d.

GS: Taip, tai mano pirmas klausimas skambėtų taip, čia tokia įžanga ilgesnė tai neišsigąskit, bus labai aišku ten pabaigoje. Tai iš esmės patyrinėjusi situaciją Vilniaus mieste, pastebėjau, kad Vilniaus miesto taryba, patvirtinusi šių metų biudžetą, numatė kultūros sektoriui labai dosnų finansavimą. Jisai net išaugęs yra trečdaliu, lyginant su praeitais metais. Taip pat buvo skelbiama, kad menui ir kultūrai sostinėje bus daugiau galimybių ir erdvės, kadangi tiems naujiems ir tęstiniams kultūros projektams paskirta didžiausia paramos suma per visą konkurso istoriją. Tai atsižvelgiant į tokią informaciją, natūraliai kyla klausimas, kokie veiksniai paskatino kultūrai, kultūros sričiai Vilniuje skirti daugiau dėmesio?

I12: Tai iš esmės reikia turbūt turėti kelis dalykus omeny. Miesto biudžetas yra nuolat augantis. Mes esame, turbūt, vienintelė savivaldybė, kurioje auga gyventojų skaičius. Aišku, tuo pat metu auga ir GPM, surenkami mokesčiai. Tai ir biudžetas, kiekvienais metais, jau kelis metus iš eilės, jis yra rekordinis virš milijardo eurų, kas išties džiugina. Ir tas prieaugis, viena vertus, yra natūralus, nes visoms sritims biudžetas yra dosnesnis, bet lemia ir tas faktorius, kad kultūrai daug metų buvo skirtas na turbūt per mažas finansavimas ir mes tikrai matom problemą Vilniaus miesto biudžete, taip sakant, kad tas procentas na, jis neatspindi nei poreikio viena vertus, nei iš esmės neatspindi, kaip sakant, kultūra tada biudžete atrodo kaip 5 koja šuniui, nu kur tikrai atrodo visiškai nesvarbu miestui ir miestas tikisi viską padarys patys gyventojai ir kūrėjai. Tai va, mes biudžetą, didinam ir suprantam, kad politikai ir jų politika keičiasi, bet mūsų vizija yra būtent stiprinti, kaip yra ir auginti biudžetą.

GS: Aha, gerai, supratau, dėkui, tuomet judant prie kito klausimo, tai kaip ir toliau tuos rodiklius, tokius žvelgiant, matyti tendencija Vilniaus mieste, kad pastaraisiais metais, kaip ir minėjau, tas na išaugo finansavimas ir nemažai tų gavėjų finansavimo, kiek pastebėjau, turi NVO žymą, tai tarsi galima teigti, kad kultūrinės paslaugas Vilniuje šalia visų kitų teikėjų teikia ir nevyriausybinės organizacijos. Tai norėčiau jūsų paklausti, kaip bendrai ir pasiremdami savo patirtimi jūs vertinate NVO kaip paslaugų teikėjas kultūros srityje?

I12: Tai išties konkursinis finansavimas, kuris yra skiriamas kultūros sektoriui ir yra skirtas didžiąja dalim NVO sektoriui. Tai, kiek aš pati patirties turiu, tai NVO sektorius ir yra tas, kuris labiausiai pajėgus atspindėti visuomenės poreikius, nes, sakykim, mes na turim tikrai labai daug tų nevyriausybių organizacijų, jų spektras yra be galo platus, būtent tai yra mum pagalba, miestui, kaip mes galime atspindėti miestiečių poreikius ir tikrai stengiamės, kaip matėt, didinam biudžetą šitai sričiai, konkursavimo ir stengiamės atliept tuos poreikius bent jau tokia forma ir padėt tom NVO gyvuot. Turbūt jeigu ne šios organizacijos ir jų vykdoma veikla, turėtume tik Operos ir baletu teatrą ir Dramos teatrą. Vis tiek NVO sektorius yra mūsų atrama. Didžiuojamės šitom iniciatyvom, labai džiaugiamės, kad jų tiktai daugėja ir stengiamės biudžetą didinti, kad galėtume remti visus, kad vilniečiai turėtų kuo užsiimti, nes ypač kas liečia tuos vadinamus miegamuosius rajonus irgi puikiai suprantame, kad na ten koncentracija kultūrinių renginių žymiai mažesnė. Viskas yra orientuota į senamiestį, į centrą, tai NVO, kurie veikia būtent tuose rajonuose yra didelė pagalba ir miestiečiai tuo džiaugiasi, lanko tą veiklą. NVO sektorius be galo svarbus ir tik tegul kuriasi, stiprėja, ir mes didinsim biudžetą ir džiaugsimės jo iniciatyvom.

GS: Taip, tai reiškia, galima teigti, kad NVO matomos kaip atsakingos, ar ne, kaip partnerės, nėra kažkaip skeptiškai į žvelgiama. Taip iš jūsų pusės sakytumėt?

I12: Taip, taip.

GS: Gal dar, sakykit, jeigu nešauna į galvą, tai viskas gerai, bet gal netyčia jums šauna, vat minit miegamuosius rajonus, gal kažkoks gerasis pavyzdys NVO, kaip ten išitraukia, kad ten visuomenei patinka, gal kažkokią turit organizaciją, kur ten matot, kad labai ten gerai sekasi? Jeigu ne tai, tai viskas gerai.

I12: Tai žinot, ten tų teatrų įvairių ir Raganiukės teatras, ir šokio teatrų yra ne vienas ir šokių studijų, kas labai populiariu, tikrai ne viena. Ir kino programų, nu žodžiu, yra kino programų, kurios yra skirtos senjorams, tai tikrai tų programų yra įvairių ir sakau, yra, NVO tas platus labai spektras. Tikrai dar kas, turbūt irgi labai svarbu paminėt, nėra tas kultūrinis, taip sakant NVO sektorius, orientuotas tik į vieną sritį, apima visą kultūros spektrą ir muzika, ir kinas, ir šokis, ir teatras, visa, ką galima vadint kultūra, tai va, daug daug aišku tų NVO mes turim.

GS: Labai natūraliai plaukiantis klausimas, manau, kad jūs jau gal į jį ir atsakėt, bet gal papildysit kažką, tai, kaip manote, ar galimas dar didesnis NVO įtraukimas į kultūrinių paslaugų teikimą Vilniaus mieste ir jeigu taip, kokiais būdais manytumėt?

I12: Tai aišku, visų pirma, turbūt tai viskas priklauso finansavimo. Kuo didesnis finansavimas, tuo didesnis NVO įtraukimas, čia vienareikšmiškai. Svarbu mum patiems gal pasidaryt, sakyčiau, analizę kokiose srityse, kultūros srityse, mes tų NVO turim daugiau, kur mažiau ir galbūt paskatos kažkokios galėtų būti didesnės toms organizacijoms, kurių mes turim mažiau, kad net pradėti kurtis, ypač kalbant apie tuos miegamuosius rajonus. Tai čia būtų turbūt viena iš galimybių ir įtraukti dar labiau NVO sektorių, kad jie atlieptų savivaldybės poreikį tam tikrose vietose ar tam tikrose srityse.

GS: Aha, taip įdomi įžvalga ir tikrai, kai pagalvoji, visai gera idėja, tai dėkui už tokį pavyzdį. Ir dabar vėl kaip natūraliai judant tai, kaip jūs ir minėjot apie tą konkursinį finansavimą, tai kiek ir domėjausi, ir kiek ieškojau tai taip, tas Kultūros rėmimo programų projektų konkursas, jis yra kaip yra daugiausia, ar ne, tų šansų ir gauti finansavimą, ar jis padidintas ir NVO tikrai ten jį gauna, tai norėjau paklausti, čia tiesiog, kaip sakyti, gal aš nepilnai radau ar tiesiog tą žinojimą padidinti. Ar tai yra vienintelis būdas didinti tą kultūrinių paslaugų teikėjų įvairovę, šiuo metu, vat šitas konkursas. Ar dar yra kažkokių kitokių konkursų, kitokių paskatų? Gal galėtumėt papasakoti?

I12: Tai kultūros sektoriui mes turime kelis konkursus. Aš atsidarysiu, kad pasakyčiau. Mes turime ne tik Kultūros rėmimo programą, mes turime Kultūros rėmimo programą, tada dar atskirą konkursą būtent nevyriausybinėms organizacijoms. Jis na, nepatenka po kultūros skyrium, bet iš esmės ten kultūros irgi netrūksta. Bet iš esmės visi pinigai, na kurie yra skiriami nevyriausybinėms organizacijoms, jie vis tiek eina per konkursus. Kitokiu būdu finansuoti programas mes neturim. Mes esame visiškai išskaidrinę šita, kaip sakant, sritį. Ir nėra taip, kad ateinam pas tarybos nari, vicemerą ar merą ir vicemerą nusprendžia, kam čia duoti ar neduoti. Tai va, visi pinigai, kurie yra skiriami, jie eina konkursiniu būdu ir tokiu būdu jie gauna finansavimą. Dar pakartokit klausimą, man atrodo, kažką praleidau.

GS: Žinokit viskas gerai, į tą konkursą atsirėmėm, norėjau paklausti, ar tai yra vienintelis, pagrindinis būdas ar galima NVO dar kažkaip kitaip gauti tų lėšų, dalyvauti, tai viskas gerai.

I12: Dar mes turėjom, bet čia irgi gal svarbu paminėt, kad Tarybos nariai turėjo savo krepšelius. Mes turėjom po 3000 eurų pusmečiui, tai reiškia 6000 eurų metam. Bet krepšelio mes atsisakėm, būtent šis krepšelis buvo skirtas NVO sektoriui finansuoti. Tada Tarybos nariai galėjo pasirinkti organizacijas arba kokius projektus finansuoti, dažniausia tai buvo kultūros projektai, kartais sporto projektai, bet šito atsisakėm irgi dėl skaidrumo nu, nes iš esmės gaunas taip, kad Tarybos narys priima vienasmenį sprendimą, kur skirti savivaldybės lėšas. Bet tie pinigėliai, irgi nukeliavo didžioji dalis į kultūros programas.

GS: Aha supratau šiaip labai įdomu, net nežinojau to. O sakykit šiaip tokia praktika ilgai vyko, nes, kaip suprantu, čia prie jūsų, ar ne, jums atėjus, jūsų tai visai kadencijai, tada buvo nuimta, vardan skaidrumo?

I12: Jo, taip nuėmėm šią kadenciją, negaliu pasakyti, kada praeitą už praeitą kadenciją tikrai buvo, tai gal nežinau, reikėtų pasitikrint. Galėsiu administracijos užklaust, galėsiu atsiųst elektroniniu paštu.

GS: Tai kaip jau kaip jums pavyks, nesinori jūsų apkrauti irgi, žinot. Tai iš esmės, tai buvo nuimta, ar ne, dėl to, kad viskas būtų vienu būdu, ten konkursai, viskas skaidriai, ar ne, iš tos paskatos?

I12: Tikrai taip.

GS: Gerai, supratau. Šiaip labai žinokit čia su jumis sklandžiai viskas struktūruotai, einasi, tai mano žinokit, čia paskutinis klausimas. Bet jisai yra labai toksai, žinot, daug apimantis, tai tarsi blokas, tai jis

toksai žodžiu ilgesnis. Tai kaip aš jau užsiminiau įžangoje apie tą visą bendrą tendenciją šalies mastu, kad labai mažai yra viešųjų paslaugų, perduota NVO, kultūrinėje srityje, labai ribotai vyksta paslaugų teikėjų įvairovės didinimas. Tai, kaip ir minėjau, kad Vilnius atrodo pakankamai gerai, lyginant su kitomis savivaldybėmis, bet aišku yra, kaip ir sakot, ir galima didinti pinigų, labiau įtraukti, bet suprantu, kad tai na vis tiek reikalauja visokių sprendimų, daug, ir tų pinigų, ypač dabar vis tiek yra ir kitur skirti, tai viskas čia suprantama. Tai norėčiau jūsų paklausti, kaip jūs manote, kas lemia, galėtų lemti va tokią santykinai mažesnę kultūros paslaugų perdavimą NVO apskritai šalies mastu. Tai čia aš turiu omenyje ar jūs, tarkim, labiau žiūrėtumėt teisinę bazę, galbūt sakytumėt, kažkokį apribojantį reikia tobulinti... Ar, pavyzdžiui, sakytumėt, kad galbūt savivaldybės kitos skeptiškai žiūri, įsileisti nenori... Ar pačiose NVO ieškotume tų kliūčių, na žinot, gal jos neturi resursų pakankamai, neturi ryšių, nėra įsitikinusių? Kaip jūs galvotumėt, kodėl taip yra?

I12: Man atrodo, kad NVO sektorius Lietuvoje yra pakankamai jaunas. Kas liečia turbūt kitas savivaldybes, mažesnes, aš turbūt nekalbu apie Kauną, Klaipėdą, apie mažesnius miestus. Tai na, ten turbūt požiūris į NVO sektorių dar nėra, kaip sakyti, nėra gal išvystytas patikimumas šiam sektoriui, ar tiesiog savivaldybės yra įpratusios daryti viską pačios, remdamasi turbūt tuo, kad jų biudžetai, nėra tokie dideli. Labai suprantama, kad kuo didesnis biudžetas, tuo daugiau tu gali jo išskirstyti ne tom pagrindinėms komunalinėms veikloms, o skirti jau vertybiniam sektoriui, po kuriuo pakliūva ir kultūra, ir visas NVO sektorius. Tai aš manau, kad biudžetai visur auga, NVO įsitraukimas tikra taip pat didėja, NVO sektorius stiprėja. Aš manau, kad mes tikrai prieisime prie to pasitikėjimo šiuo sektoriumi, suprasim, kad jie yra tikrai reikalingi, kaip sakant, ta grandis tarp savivaldos ir žmonių, tikrai labai stipri ir svarbi. Ir neabejoju, kad na po gerų dešimties metų mes tikrai turėsime tokią grandį, kuri puikiai veiks ne tik Vilniuje, bet ir kitose savivaldybėse. Nesakau, aišku, kad Vilniuje viskas puiku. Bet na, kaip ir pati sakėt, šiuo atveju situacija nėra prasta, prie geresnių. Manau, kad tas ryšys tik stiprės, o NVO sektorius augs, o mes stiprinsim NVO savo turimom galimybėm.

GS: Mhm, tai reiškia, jūs manytumėt, ar ne, kad viena tokių svarbiausių priežasčių gali būti kitose savivaldybėse, galbūt nenoras, nepasitikėjimas? Nes kiek man teko domėtis ir kalbėtis su kitais pašnekovais, tai yra vis tiek ir kultūros centrai, ar ne, kur ten NVO paslaugos perėjimas reikštų, kad na, kaip sakyti, mažiau, tuomet tos naudos ir kultūros centrui, pavojus išlikimui savotiškas, nes tai yra vis tiek ir darbuotojai, ir patalpos, ir viskas. Tai gali būt tas skeptiškumas, tai jūs manytumėt, kad gali būti taip, ar ne, kad kitose savivaldybėse labai priklauso, kaip žiūri į NVO teikėjus, ar ne?

I12: Be abejo, aišku, nėra čia ko slėpti, turbūt ir tas nusistovėjęs, 90-ųjų supratimas, kad geriausia turėt savo parankinius patikimus žmones, asmenis, kurie daro tai, ką daro neblogai, negu prisitraukti kažką naujo ir rizikuoti, kad nepavyks. Ar tiesiog proteguoti kažkokį, tai vos gyvą ansamblį kuriam 5 žmonės bedalyvauja, bet ne kažkokią naują veiklą sukurti nu, nes taigi čia savi žmonės ar, Dieve mano, 30 metų veikia kaip čia dabar atsisakyt. Tai mes turbūt esam ta savivaldybė, kuri nebijo tų dalykų daryti, tikrai kultūros sektoriui darom daug reformų. Dabar artėjame prie muziejų reformos, kuri bus skaudi, turbūt visiems Vilniaus muziejams, bet mes matom, kas neveikia. Turim jau, kaip sakant, pasakyt sudie ir prisitraukt tuos, kas kas moka daryti ir geba daryti. Pavyzdžiui, irgi labai geras pavyzdys yra dailiųjų amatų programa. Amatininkams daugelį metų buvo, kaip sakant, jiems buvo suteikta nuomai lengvata ten už savo patalpas euro už kvadratinį metrą ir, taip sakant, ir buvo skatinami tokiu būdu. Na tai, nežinau, dešimtmetį jau, gal daugiau, nesikeitė nei dalyviai tos programos, priprato prie tos paskatos ir nieko nemokėję, tai toks irgi sektorius pasidarė šiek tiek, kaip sakant, nustekentas ir apmiręs, nes niekam nebuvo įdomu. Beje, tai mes vėl mes irgi padarėm taip, kad dabar nuėmėm tą, taip sakant, 1 euro mokesį, padarėm normalų nuomos mokesį patalpų, konkursavimą ir programų konkursavimą, paskyrėm lėšas, į kurias gali aplikuoti ir labai greitai išsilygino viskas todėl, kad paaiškėjo, kad žmonės nesugeba tų pinigų pasiimti. Ta prasme, jeigu žmogus nesugeba parašyti projekto, ten, Dieve mano, puslapį parašyti ir tai bus neblogai. Tai, man atrodo, labai gerai suponuoja, kad turbūt ir nelabai ta veikla vyksta ir tiesiog švaistomos savivaldos lėšos veltui. Tai taip pat ir apie NVO sektorių, man atrodo, labai gerai išsigrūnina,

nes jie patys teikia informaciją apie savo projektus, apie save, apie savo veiklą, ką jie nori daryti, ką jie planuoja. Tai labai viskas labai gerai atsispindi tose paraiškose, nereikia, čia labai giliai kapstyti, kuris NVO yra patikimas, kuris ne. Susitvarko, tvarkingi mokesčiai, taip sakant VMI deklaracijos, dabar reikalavimai yra turėti NVO žymą ir kokybiškas projektų teikimas labai gerai atspindi, kad NVO yra sėkmingas ir tikrai patikimas. Tai tiek irgi užsikalbėjau.

GS: Ne ne, labai gerai, labai, žinokit, įdomu klausytis ir sakau taip, jūs sistemiškai, struktūruotai kalbat, tai labai toksai etaloninis interviu, labai geras. Gal tik norėčiau šiek tiek pasitikslint, sakot, kad nereikėjo mokėti už patalpas ten kurį laiką, ar ne? Tai čia NVO, ar čia buvo ne NVO.

I12: Žinokit ten...

GS: Įvairiai turbūt, ten viešojo įstaiga gali būt...

I12: Jo jo, turbūt didžioji dalis buvo viešųjų įstaigų, gal keli ir buvo NVO, negaliu dabar atsakyti. Iš esmės tai ir atsispindi ir NVO konkursavime, vis tiek, taip sakant, metai iš metų turbūt didžioji dalis NVO teikia tie patys ir na tas kokybės garantas visai, kaip sakant su metais ir ateina. Tu puikiai pasitikrini, ar savivaldybės lėšos buvo tikslingai panaudotos, kokia buvo ataskaita ir panašiai, vyko, nevyko veikla, atsiskaitė neatsiskaitė, per ta filtrą praeina tas NVO. Komisijos nariai mato, savivaldybės darbuotojai dažnai nesikeičia kaip Tarybos nariai, tai tas filtras toks žmogiškas, bet geras.

GS: Aha, supratau, nes šiaip, matot, kodėl taip užklausu dėl tų erdvių, kad ten galima gauti patalpas, nes šiaip NVO interviu pamini, kad patalpų neturėjimas tarsi yra vienas tokių, kaip ir trūkumų, kad ten sunku veiklą vykdyti, nes nėra erdvių, ten panašiai. Bet yra ir ten tų gerųjų pavyzdžių. Tai aš taip galvojau, gal čia žinot tokia utopinė idėja, kad jeigu taip suteikus NVO vos ne visom erdvės kažkokių būdu, tai gal net ir nebūtų kaip paskatos, ar ne stengtis, gal tai kažkokių būdu kaip tik gerai, kad gali įrodyti ar ten ir projekto kažkokią vertę, kaip jūs sakot, tam konkurse ir ten nusakyti viską. Tai gal tas patalpų gavimas kažką net ir būtų galima, kaip sakyt, nu, tiesiog žinot, kad visai gerai, kad ten NVO taip pakovoja, įrodo, kad jų projektas vertas to finansavimo, vertas dėmesio ir net savotiškai, gal toks ir saugiklis, kaip ir sakot?

I12: Žinot su tais patalpų gavimais tokia iškreipta situacija gaunas. Patalpų Vilnius tikrai neturi daug savivaldybė ir nu labai sunku tuomet vertinti kam duot, kam neduot. Kaip sakant, na turbūt yra tikrai be galo daug tų organizacijų, kurios yra vertos patalpų, bet mes tiek neturim. Mes tą pagalbą teikiame per finansavimo projektus. Man atrodo, yra racionaliau, turbūt. Reikalingos tos patalpos, tada jas įmanoma kažkokių būdu finansuoti susirast. Jeigu bus kokybiški projektai, tai bus ir tų finansų, užteks ir patalpoms surasti.

GS: Gerai, dėkui. O tada kaip dėl tų, grįžtant prie mažesnio, santykinai mažesnio kultūrinių paslaugų perdavimo, ar ne, tai aš, kaip suprantu, vis tiek atrodo, kad daugiausiai tas toksai viešasis sektorius, ar ne, tas požiūris. NVO pajėgumai, tarkim, teisinė bazė, nėra tokios esminės kliūtys, manytumėt ar ne? Ta prasme šiaip viskas kaip ir su NVO ten resursais, jūsų akim, visai nu nebloggeriai, teisinė aplinka irgi nėra kažkokia, ten įstatymai labai apribojantys, visai įgalina tą veikimą, teisingai aš jus suprantu, taip?

I12: Taip, taip, taip, taip. Visiškai teisingai.

GS: Tai, žinokit tada, kaip ir sakyt, aš ką norėjau išklausti, išklausu. Nebent jūs dar norėtumėte kažką papildyti, kažkokį pavyzdį, kažkokia mintis sukosi. Jeigu ne tai tada aš jau leisiu jus pas mažylį, ir šiaip darbuotis.

I12: Nieko, turbūt palinkėti sėkmės, labai įdomi tema, tiesa, turbūt trūksta ir tų tyrimų apie NVO.

Interviu Nr. 13

Tyrėja: GS

Informuojamasis: I13

Koduota institucija: NVO

Data: 2024 m. balandžio 3 d.

Trukmė: 55:21

Interviu atlikimo būdas: nuotoliu

Interviu kodas: Autorės interviu su NVO atstove 2024 m. balandžio 4 d.

GS: Pirmas mano klausimas yra toksai, daug teksto, bet klausimas pabaigoje labai ryškus. Tai neišsigąskit. Tai iš esmės Vyriausybės patvirtintoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“ kultūra įvardijama kaip lemiamas nacionalinės pažangos, asmens ir bendruomenės savivertės, įvairių kūrybingumo formų bei inovacijų veiksnys. Strategijoje yra teigiama, kad be kultūros veiksnio neįmanoma šiuolaikiška politinės demokratijos raida, ekonominis augimas, socialinė darna ir tiesiog visavertis kiekvieno Lietuvos piliečio gyvenimas. Tai, trumpai tariant, ta svarba neabejojama, jina suprantama, poreikis rūpintis kultūra atsispindi dokumentuose. Na, ir mano klausimas skambėtų taip – visgi atsižvelgiant į tą tokį mano įvadinį pasakymą, jūsų nuomone ar kultūros sričiai Lietuvoje praktikoje yra skiriamas pakankamas politikos formuotojų dėmesys?

I13: Na aš esu išskirtinėj nišoj, kadangi menininkai vaikams, tai čia tokia išskirtinis dalykas, kur mes čia tikrai linksmų kažkokių dalykų nelabai galim pasakyti, nes, kaip žinoma, kultūra neprasideda nuo 18 metų, kultūra prasideda nuo nulio metų, kada viskas turi būti, žmogus užauginamas ir paskui labai dažnai žiūriu, stebiu teatrui valstybiniai, kodėl neina žmonės į spektaklius? Todėl, kad jūs neauginate žiūrovų, ten pasidaro vieną spektaklį vaikiška arba daugiausiai 2, nu aš nenoriu minėti teatro pavadinimo, bet ir po to ten rodo kartą per mėnesį ir nu tai kaip tu užauginsi tą žiūrovą, čia vat tas vat valstybės mąstymas, kad kultūra nuo pat kūdikystės turėtų būti svarbiausias prioritetas žmonių. *<dalinasi informacija apie Ukrainoje vogiamus vaikus, bandymus diegti rusišką kultūrą>*. Tai mes turėtume pirmiausia, ką daryt, investuoti į vaikus, kad jie žinotų, aš esu Lietuvos gyventojas, esu Lietuvos pilietis, pas mus va, taip va dainuoja, pas mus taip šoka, žodžiu ir kitas dalykas tai vat šiuo klausimu manyčiau, tai, kaip ir žinome atsakymą *<dalinasi praktikoje pastebėtu paradoksu, kai deklaruojami kultūriniai tiksliai neatliepia realių veiksmų>*. Galėtų valstybė tikrai susigriebti ir pagalvoti, ką gi mes auginam. Prie visų geriausių sąlygų Lietuvoj iš tikrųjų Lietuvoj, palyginus ten, pavyzdžiui, mes važinėdavom seniau 19 kokių metų važinėdavom į Maskvą, Peterburgą, į visokius festivalius, stebėjome ten procesą, kai mažina tuos laisvus nepriklausomus teatrus, finansavimo jie išvis negauna, bet nu žodžiu propagandos tikslais jau aišku, galbūt nuo 14 metų vyko šitų mažųjų teatrų genocidas, o kas, ne mažieji teatrai, mažosios menininkų tokios įstaigos, tai yra na idėjų, kaip čia pasakyti, generatoriai. Idėjų skleidėjai, va jau vien pavyzdys *<mini autore>* dar nebuvo išleidus knygos *<mini knygos pavadinimą>*, o aš jau lačiau rankose rankraštį ir jau žinojau, kad statysiu šitą spektaklį ir mes jį pastatėm kelintais metais, 18. O štai, pavyzdžiui, nacionalinis teatras tiktai pernai. Tai vat ką noriu pasakyti, mes esame judrūs, mes esame tokie na nepriklausomi. Aišku, priklausomi ten nuo Kultūros tarybos rėmimo, kaip pasakyt, vis tik turim sekti visą tą, kaip čia pasakyt visas tas temas, kurios yra aktualios. Na, bet aišku, mes kaip menininkai, jas ir atspindime, niekur mes negalim dėtis nuo to. Tai taip pat, ką noriu pasakyti, kad valstybė turėtų mus kaipo tokius na, kažkaip tai labiau į atkreipti dėmesį, nes tokį žvėrišką darbą dirbam neįsivaizduojat vat *<mini savo organizaciją>* rudenį 20 metų ir aš pati dabar stebiuosi, na, kaip sakyti, *neužsilenkia*. Nes suprantat teatras tai ne tik kad vat išeini, pavaidini, tau paploja ir jau viso gero. Ne, tai čia tiek darbų tam teatre, pradedant tenai nuo dekoracijos atnešimo, išnešimo, pakrovimo, nukrovimo, sutaisymų, vairavimo, montavimo, apšvietimas, garsas, paskui visa vadyba, o popieriais sunkėja tam ir tas, ir tas. Tai noriu pasakyti, kad jeigu valstybės strategija būtų kultūra, prioritetas, tai būtų atkreiptas dėmesys į va tokias nepriklausomas organizacijas ir kažkoku tai būdu būtų jos palaikomos, nes dabar yra palaikoma ta vat kūrybinė mūsų, kaip čia pasakyt, potencialą. Tai vat iš Kultūros tarybos rašai ten projektus, aišku, na, galbūt ten kažkokie komerciškesni teatrai vaikams gal ten daugiau ir uždirba mes tai aš supratau, besibaigiant dvidešimčiai metų, kad mes esam tie *underground'ai*, pankai, žodžiu, nekreipiam dėmesio, ko ten tie žiūrovai nori, nei tų zuikučių, nei tų meškiukų mes ten, nors dabar neseniai išleidom spektaklį *<mini spektaklio pavadinimą>* su meškiuku, nors aišku jina simbolizuoja na, kitka.

Tai labai yra sunku išsilaikyti ir iš tų žiūrovų. Na vienu žodžiu, komercija nekvepia visiškai, tai lai valstybė galėtų jiems padėti. Na, yra tokios programos Kultūros taryboje kaip strateginiai, strateginės organizacijos. Nu bet ten reikia tiek tų popierių pildyti, ten 3 metai priekį planus pildyt... Aš šiemet galvoju, gal pabandyt, bet esmė, kad aš visą mėnesį sėdėsiu prie tų popierių. Tai va ir paskui vat rezultate neaišku, kas bus geriau ar... Paskui negalėsime apeliuoti kažkur kitur. Tai čia vienas žodžiu toks šalutinis dalykas, bet, pavyzdžiui, net ir būdavo Kultūros ministerijoje, būdavo tokios administravimo programos, administravimui, tai tu galėjai atbuline data, ai ne, buvo vienas, administravimas, tai galėjai jį parašyti, paprašyti, gauti ten algoms, tarkim, išlaikymui savo patalpų kur tu ten repetuoji ar darai. Na, tarkim, ofisui. Mūsų tas ofisas naudojamas viskam: ir sandėliavimui, ir kūrybiniams darbams, ir repeticijoms, ir susitikimams. Žodžiu, tai va, galėdavai gauti, galėdavo gauti algoms, tarkim, ten darbuotojam, dabar dirba pas mus vienas, tai aš, darbuotojas vadovas. Bet, aišku, reikėtų, kad gautų normalią algą ir ten, tarkim, administratorė, kuri dirba su bilietais ir vadybininkas, kur pernai aš buvau taip surizikavus, pasikviečiau ir nežinau, iš kokių pinigų ten visus metus jinai dirbo ir šiemet aš jau galvojau šakės, kaip jai reikės, vėl auga mokėt, o reikalingas žmogus, atlaisvina rankas, nes daro visą sklaidą, projektus viešina, viską kaip pasakyt prižiūri, kad būtų profesionaliai. Na, bet jinai tenai turėjo daugiau reikalų, išėjo, tai dabar vėl liko viskas ant mano galvos. Ką tai reiškia? Tai reiškia, aš menininkė, suprantat, ne kokia vadybininkė, bet aš turėjau tą išmokti, turėjau išmokti su buhalterija tvarkytis, turėjau išmokti sutartis sudarinėt, vadybint, tenai viešint, rašyt, skambint, tai kada man kur, tai, dėl ko aš visa tai darau? Dabar, dėl ko visa tai dariau seniau, tai dar tokių padūkimų būdavo, padūksti ten, sugalvoji kažkokią idėją, nu ir per dieną ten kažkokią instaliaciją padarai, dūksti. Nėr kada dabar. Aš jau kaip prie tų popierių pasėdžiu taip visiškai jau jau jau nėra nei jėgų, nieko, o kitas dalykas dar yra stresas, koks deadline'as, ar aš ten teisingai parašiau, ojoj, ten tas, anas... Tai va vienu žodžiu šituo klausimu, kad nėra pinigų va tokiam darbui atlikti, vat tarkim *<mini savo organizaciją>* jau 20 metų nu tai, ko dar reikia įrodinėt, kad mes profesionalai ir kad nu jau ne nemirėm per šitą laiką. Ir kad vat na mums reikia tokios kažkokios normalios išlikimo paramos. Ir ne tai, kad vienams metams, kad, tarkim, kokiems 5 metams parašai tuos popierius ir eini, kurti, po 5 metų vėl ten parašai ir eini kurti. Nes negaliu nei tų žmonių pasisamdyt, nes, pavyzdžiui, jeigu samdai žmogų, tai aišku, jisai irgi yra iš meno pasaulio, bet atlieka vadybininko darbą, bet aš jam moku kaip kompozitoriui, tai va čia nu kaip sakyt, nesąmonė, bet aš neturiu tokių eilučių, kad mokėti vadybininkui. O alga tai patikėk, kelis kartus didesnė negu mano, mano alga tai išvis, kaip pasakyt, aš iš kūrybinių tokių pragyvenu ir išvis kartais net neskaičiuoju. Tai vat tai nėra tų pinigų pasisamdyti normaliam aparatui, normaliam. Ir kitas dalykas – mes tolygiai konkuruojam, tarkim, Kryžių apdovanojimuose, nu tolygiai konkuruojam su visais valstybiniais teatrais, pas kuriuos yra viskas. Ir ten tas pataiso, tas atneša, tas pakabina, tas tą, tas aną, o tu čia tiktai savo dirbi kūrybinį darbą. Tai aš režisavau *<mini valstybinį teatrą>*, tai man atrodė, kad aš nieko neveikiu, tik sėdžiu, prikrauta buvo pyragų, kavos, bulkų, valgykit režisierė, o čia ateina, ką pataisyt, pataisyk tą, o ką padažyt, padažyk tą, o tą, aną, čia pašvieskit. Ir dar juokinga, kad čia jau prasidėjus kūrybiniam procesui, man tas technikų direktorius sako, bet tu čia neprisigalvok, čia žinai bus rytinis spektaklis, čia, kad mum daug darbo nebūtų, sakau, ką jūs juokinat, sakau mes patys viską pasidarom, dar suvaidinam ir vėl atgal. Tai vat yra žiauri nelygybė. Ir, pavyzdžiui, dabar aš jau, man teko porai teatrų kurti spektaklius, kuri yra viskas – *prožikai*, tas, anas, tas, tas nu ten kitam teatre, tai aš pati ten scenografiją dariau, bet ten jau buvo malonumas. Ten grėčiau, kaliau, tenai kažką dariau. *<mini organizacijos nominacijas Auksiniuose scenos kryžiuose>*. Na, tokios prabangos būti profesionaliu, kad nereiktų lakstyti, jeigu ten repetuoji nu, tai žiūrėk ten kažkur bėgt, tai ten pavaidint, o grafikų sudarymo sudėtingumas neįsivaizduojat, ten deriniesi ir vos ne Dievo prašai padėk suderinti tuos grafikus, nes labai sudėtinga, nes visi žmonės va tokių nepriklausomų laksto visur. Tai ten, tai ten, aišku, tai ir susiderinam, čia nieko negaliu pasakyt, bet nukenčia tas kūrinys, spektaklis nukenčia, dažniausiai taip ir būna, kad jau tu turi išleisti premjerą, trūks plyš tą dieną, nes nu jau kitų neturi dienų, negali sau prabangos leisti, nes ir žmones prisiplanavę. Na ir nežiūrint ana ir jinai, ten kažkokia ne, ne nepabaigta ar kažką vis tiek turi rodyt. Tai vat dėl šito labai

labai gaila ir valstybė galėtų kažkaip atkreipti dėmesį. Kultūros ministerijoje aš pradėjau, matot kaip aš čia... Kultūros ministerijoje buvo va tas administravimas, bet jisai prapuolė, tą programa. Toliau, kaip ir buvo salių kompensavimo programa, jinai irgi prapuolė, bet aš taip suprantu, kad ten kažkaip tai teisiškai kažkas ten negali ar kažką. Ir dabar ją užmetė Kultūros tarybai, administravimą, ten išlaidas ir salių kompensavimo išvis nedaro, o salių kompensavimas, tai, kaip būdavo visus metus, rodai spektaklius kažkur tai, nu profesionaliosiose salėse, menų spaustuvėje ar dar kažkur, ar dar kažkur, moki nuomą už sales ir paskui atbuline data ten pateiki tas sąskaitas ir tau kompensuojama 80 proc. Nu tai čia buvo didelė pagalba, tu drąsiai galėdavai samdytis, ten juodoji salė, kur ten nuoma 400, kur mums, teatrui vaikams, nu tai žiauri suma jeigu taip va tai iš bilietų. Ir, kad ir tą kišeninę galėdavai pasisamdyti ten irgi nemenkai kainuoja jeigu ne visi bilietai išparduoti, aktoriai profesionalai, visiems reikėjo sumokėti ir normaliai. Tai va, ir dingo tos programos ir dabar administravimą gali prašyti Kultūros tarybos, bet yra labai juokinga, kad nežinai, kurį projektą gausi, tai ten į visus ir įrašai tą administravimo prašymą. Ir aš jau gavau pastabą, maždaug nu, kokia čia išpūsta sąmata? Tai, ką man daryti, iš kur man žinot, ką aš gausiu, kurį projektą, o jeigu reiktų užsidirbti dar ir išlaikymui, nu tai nežinau, užsidaryk. Ir sakau, kartais būna tokioj nevilty esi, kad nu nežinau tiesiog labai, na, kaip čia pasakyta, aišku, mes jau čia 20 metų, tai nežinau, kaip čia bus, aišku dar energijos ir yra visko, bet iš tikrųjų tai dėl Lietuvos ateities na, reiktų remti tokius profesionalius vienetus, ypač meno vaikams. Čia dar va tas menas vaikams irgi man dabar tas Kultūros pasas, labai sakytum, geras projektas trali vali gerai. <svarsto apie Kultūros pase įtrauktas kultūrinės veiklas, kai kurių iš jų tikslingumą ir vaikų poreikių atliepimą, taip pat dalinasi mintimis apie perkamus kultūrinius renginius darželiuose, jų pasirinkimo motyvus> Nu tai kur mes nueisim ir vat ateis kas nors, pradės plaut smegenis ir visi patikės. Ne, svarbiausia linksma ir gražu nereikia nei mąstyti nieko. Tai va o mąstyti, reikia mokyt nuo vaikystės. Ir čia yra toks dalykas, kad čia valstybiniu mastu reikia žiūrėti, nes aš iš tikrųjų stebiu dabar tokius dalykus, kad visiems reikia tik kad linksma būtų. Mūsų toks sakau, kaip pankai mes <vardija savo statytų spektaklių pavadinimus> Ir dabar jau klausiu, nu atvežkite, atidaryti reikia festivalį. Tai pasiūlau <mini spektaklio pavadinimą>, nu, ne mums kažką linksmesnio. Nu tai, ką man, tai aš ten parašiau, pasisamdykit tada pop koncertą. Tada jeigu jau norit, tai kam čia spektaklius. Esmė, kad man labai gaila ir atrodo, tiek metų dirbam, dirbam ten atseit, jau edukuoja lavinam, bet ateina kas nors, va į vadovus, kažkokių vat festivalio organizavimo, tai ir viskas ne nu, nereikia, irgi tai va nu nėra tos reikšmės įvardyta valstybės, kažkaip ten tie vadovai kažkas turėtų, sakyti, kad kultūra vaikam labai yra svarbi, bet ne bet kokia kultūra, ne <vardija konkrečius pavadinimą>, ne meškiukai ir zuikučiai, bet vat kažkaip profesionalus menas, profesionalus teatras, kuris moko mąstyti, kad aš esu, o aš esu lietuvis, aš esu. Nu ne taip, nebūtinai lietuvis, aš gyvenu Lietuvoj, čia mano ta žemė, pas mane, mano kaimynai taip dainuoja nu va kažkaip. Nu nėra skiepijama va tos meilės šaliai. Per ką tu ją gali skiepyti, na per kultūrą. Man taip atrodo. Išsiplėčiau labai...

GS: Viskas labai gerai, žinokit, net ir kitus klausimus, žiūriu, prilietėm, labai įdomu klausytis jūsų. Norėčiau gal žinot, sugrįžti prie tos paramos, finansinės, paslaugoms vykdyti. Tai, kiek aš čia kalbu su informantais, kiek pati ieškau, tai man atrodo taip, kad Kultūros tarybos, ar ne, projektinis finansavimas yra vienas tokių svarbiausių šaltinių, taip pat savivaldybė, pavyzdžiui, vat Vilniaus yra kultūros rėmimo programų projektų konkursas. Tai noriu pasiklausti, jūs dar vat minint ir ministeriją, kad buvo anksčiau tos programos, ten ir vat salės, ar ne, būdavo pigiau galima gauti. O kaip jūs dabar įvardintumėte tas vat jūsų lėšas, iš kur, kokiais būdais, jūs galite gauti tos finansinės paramos?

I13: Tai vat tokius šaltinius, kur ir minėjot – Lietuvos kultūros taryba ir savivaldybė Vilniaus, tai vat 2 tokie šaltiniai. Paskui nu ką ten iš tų žiūrovų, kiek užsidirbti, tai čia nu juokas, jeigu nelieka minus 3 eurai, tai gerai, bet dažniausiai lieka. Ir tada nu vat yra toks dalykas. Jau čia kai dingo ta programa, aš intuityviai jaučiau va tokį gailestį, širdgėlą ir viską, nes sako, nu tai mes čia paremsim tą administravimą, bet pridėkite tada prie sklaidos rajonuose projektų vat kažkaip taip. Tai irgi, jeigu va taip sąžiningai, tai Vilniuj, vadinasi, mum ką, jau nebėr salių. O gi norisi, aktoriai, repetuoja, dirba, aš juos tenai tarkuoju, darykim taip, ten viską ir paskui tai, ką rodyti tik rajonuose. Tai vat nu vienu žodžiu, čia tas yra labai

neteisinga, yra neteisinga, <prisimena kaip anksčiau su kūrėjais vyko į Ukrainą, Rusiją ir kaip Rusijoje pasakodavo apie kūrybines iniciatyvas, nukentėjusiems nuo karo, ir kaip buvo nesuprasti> Ir vat dėl ko dar sakau, kodėl lyginu todėl, kad pasakodavo, kad jau neduoda nei lito, ir rublio ten jų festivaliams visi jie darydavo festivalius po 25 metus vykdavo festivaliai, tokie tęstiniai, vienu žodžiu, jau neduoda nei rublio, o Maskvoj aikštėse nemokamai rodo spektaklius. Nu tai, kas tau žmonių eis, mokės pinigus į kažkokius tenai į muziejus, ten vat labai geras dalykas būdavo, kad tokie maži teatrai būdavo prisiglaudę muziejuose ir eidavo žiūrovai į muziejų, pažiūri ir muziejų, pažiūri tą spektaklį ir nemokamai rodo spektaklius. Tai vat man tai čia panašu, vienu žodžiu, jūs čia mažiukai važinėkit po rajonus, o mes čia va dabar čia tiktai rodys profesionaliosios salėse nu valstybiniai teatrai. Arba ten tiktai tie keli rezidentai, kur Menų spaustuvėj, kuriems yra mažesnės kainos. Tai va man čia, žinai, man tai biški, panašu. Aišku, jie apie tai negalvoja. Tai va taip. Dingo tos programos. Ir dabar iš Kultūros tarybos galim prašyti tiktai rajonų sklaidai. Ir iš Vilniaus savivaldybės gali paprašyti Vilniuje rodyti. Bet irgi reikia ten, kaip sakyti, kišt pakišt ir nukišt, ką tu čia nori. Žodžiu, tai va, vat man gaila, kad taip pavyksta.

GS: Taip, suprantu, o žiūrėkit apie tuos finansavimus toliau tęsiant, vat ir tą Vilniaus, ar ne, konkursą, kur minėjau Kultūros rėmimo programų projektų konkursą – kaip jus pačias sąlygas vertintumėt, pavyzdžiui, ten ar atsiskaitymo reikalavimai, jūsų nuomone, nėra per griežti, ar sąlygos ten pakankamai aiškios geros, kaip jūs apie tas sąlygas?

I13: Čia Vilniaus savivaldybės?

GS: Jo, Vilniaus.

I13: Vilniaus savivaldybės reikalavimai tai yra normalūs. Nežinau nei griežti, nei... Normalūs, kaip ir Kultūros tarybos, kažkaip labai viskas ten tvarkingai, ten ką jau pasižadėjai, padaryti ir viskas, parodyk tenai nuorodas. Nežinau, man tai man tai tinka. Tik tai, kad Vilniaus savivaldybės, nu nežinau, nu taip, aš nežinau, aš pokol atsiskaičiau... Tai tiek sėdėjau, jau buvo rankos nusvirę, tai tą pataisykit, tai aną pataisykit, tokias smulkmenas. Nežinau, dabar va irgi pradėjau pasirašinėti sutartis. Atsiųskit sutartį, atsiunčiu, tai ne, worde, gerai worde, tai ne, ten ta eilutę pataisykit, pataisiau. Tai dabar tas 2 sutartis sudėk į vieną. Vienu žodžiu va taip kažkaip tiek aš nežinau, kodėl taip. Kodėl taip su Kultūros taryba nėra, kur pinigai didesni, tu ten viską aiškiai užpildai, nu, būna ten, kokia viena klaida ir viskas, o čia atsiprašant mus... Ir dabar dar sutarčių negaliu pasirašyti, nes tai to, tai ano. Aš jau savo finansininkui nusiunčiu, sakau: viskas, mano jau potencialas išsieikvojo, jau būk geras, sutvarkyt. Tai va nu žodžiu, labai taip, nu kažkas ten va taip va savivaldybė. Kažkaip tai ten nu žodžiu labai nekaip, galėtų, jie kažkaip pasitobulinti. Bet šiaip geriausi pažiūrėt pavyzdžius, va Kultūros tarybos yra nu tobula, viskas gerai, labai padaryta, ne tokiems *dundukams* kaip man, bet aš jau įpratau, jau išmokau labai puikiai. Kodėl ta savivaldybė taip toliau, labai painu.

GS: O atsiprašau gal galit patikslint, puikiai, reiškia viskas sklandžiai, ar ne, supildot viską ir viskas?

I13: Sklandžiai, jo. Nežinau, man tai labai viskas. Kažkaip tai, viskas aišku.

GS: Aha, o tada apie konkursus dar kalbant, kiek pasižvalgiau, tai pavyksta jums, ar ne, laimėti savivaldybėje? Tai norėčiau taip ir paklausti, kaip jūs manytumėt, kas būtų jūsų organizacijos stiprybė? Tokia žinot, tą stiprioji pusė, kad jums leidžia va taip pat sėkmingai pasirodyti ir laimėti?

I13: Na gal mūsų organizacijos stiprybė yra va tas kažkoks idėjų originalumas ir pritaikomumas, nes, pavyzdžiui, nu, kad ir kokį spektaklį ten, pavyzdžiui, sugalvoji kurti, tai ne tai, kad nu aš sakau spektaklį, bet kam jisai skirtas? Nu ką jisai pakeis, žmonėse, vaikuose, ką aš noriu, kokią idėją išneš, tai dabar mes pradėjom kurti spektaklį, kuris bus draugiškas autistiškiems vaikams. Tai vat pagrindiniai idėja, kad tų vaikų mamos ateitų į visuomenę, nebijotų atsivesti tų vaikų, nes jos dažniausiai bijo, nes tas vaikas klykia arba laksto kažkur tai. Tiesiog na bijo tų žmonių žvilgsnių pikty ar ten, ar iš gailesčio, žodžiu nori normalios reakcijos tai vat dabar. Tai vat aš ką noriu pasakyti, spektaklis, tai ne tik spektaklis, bet vat tu idėją kažkokią turi, ką tu nori toj visuomenėj pakeisti. Gal čia yra stiprybė. Nes irgi vat spektaklis kūdikiams <mini pavadinimą>, tai ir nežiūrint vien tai, kad mes ten tautosaką propaguojam, tuos visus lietuvių liaudies senoviškus metodus, kurie yra puikūs, nenusileidžia, niekuom jokiem ten

montessori'ems ar ten Valdorfo sistema ar dar kažkokio, yra puikus ir dar žmogiškesni. Nu kaip pasakyt, artimesni mums. Taip, mes dar ten darom liežuvėlio mankštą, rodo, kaip daryt liežuvėlio mankštą. Tai vat visuose spektakliuose yra kažkokia tokia vat idėja, kuri spektaklio metu keičia visuomenę, va gal taip. Dabar irgi gavom atnaujinti spektaklį <mini pavadinimą> anksčiau 20 ais metais, 11 metais paskui jau nevaidinom, nes aš jau pavargau, bet dabar atnaujinam tą spektaklį jį ir ji taip atnaujinam, kad jis bus skirtas silpnaregiams ir neregiam vaikams, kad jie galės pačiupinėti ir plius ten spektaklis bus su kvapais, galės užuosti kvapus. Taip pat irgi toks kaip pasakyt, visuomenės keitimo idėja.

GS: Taip, supratau, žiūrėkit, čia mums baigsis už 2 minučių šitas „Zoom“ gal pereikime į kitą, gerai, kad dar užbaigtume, ten keletą klausimų, gerai?

I13: Gerai, išsijungiam tada?

GS: Aha, taip, dėkui.

<pokalbis trumpam nutrūksta, pereinama į naują „Zoom“ pokalbį>

I13: <mini asociacijos, kuriai priklauso pavadinimą> tai aš irgi ten priklauso, tai mes irgi labai, kad turi profesionalius teatrus, profesionalų meną rodyti tiktai vaikams. Kaip ir tam Kultūros pase, 11 eurų metam vaikui ir tai tenai, o suprantat kai, vat visus darželius lanko tiek visokie <mini populiarių teatrų pavadinimus>, tai auklėtojoms patinka ir paskui, kai sakai ateikit į <mini savo spektaklį>, ką? Kas čia per nesąmonė? Tai ir yra 11 eurų, o jom reikia keletą išvykimų, tai jie nueina, kaip mes juokaujam, šakočių pakept už 3 eurus, tada eina arkliam uodegų pašukuot, tada nueinate dar kažką, o va tiek išvykų turim. Ir čia vadinasi kultūriškai edukavesi mokiniai, suprantant, nei vieno spektaklio nepamatę, nei vieno šokio, nei parodos, nei koncerto.

GS: Kkokie paradoksai net nežinojau, geras, papasakojot... Tada tęsiant tuos klausimus, kalbėjom apie tas stiprybes, ar ne, kad jūs taip atliepiant labai tai, ko reikia, ar ne, tuos poreikius. O norėčiau paklausti, kaip jūs vat vertintumėt, kokią poveikį, kokią įtaką tiksliau tam jūsų sugebėjimui, pajėgumui teikti tas kultūrinės paslaugas, tas patirtis kurti, turi jūsų jau turimi finansiniai resursai? Nes, aš supratau, kad tai vis tiek yra labai svarbus faktorius, ar ne, kadangi tie projektai, gali gauti finansavimą, gali negauti, teisingai?

I13: Tai mūsų turimi, tai yra tikrai daug daiktų. Daug daiktų ir entuziastai žmonės, nu tai aš ir mano šeima labai padeda. Tai vat, jeigu neliktų jokių finansų, nieko, nu aš neįsivaizduoju, ką reiktų daryt. Nes, tarkim, metams išlaikyti mūsų tą patalpą, taip bijau pasakyt, apie 7 000. Jau vien tai patalpai išlaikyti. Paskui ten finansininkas 1500, administratorė irgi ten 1500 tik tiek, tik tiek, tai čia įsivaizduokit, kaip kokie žmonės entuziastai dirba. Neįsivaizduoju, jeigu neliktų visai nulis pinigų rėmimo, nežinau, ką reiktų daryt, tiesiog net neįsivaizduoju.

GS: Tai čia jau jūs asmeniniais ar ne asmeninėmis lėšomis pasidengiate, ar ne? Teisingai supratau?

I13: Ne, ne, tai vat dabar gavom iš Kultūros tarybos, kurį minėjau, sakė prirašyti prie projektų, tai prirašėm. Sakau vieno negavom, tai gavau pastabą, kokia išpūsta sąmata, jūs čia visur rašot tą administravimą. Tai ką daryti? Tai nežinau, kurį gausiu. Tai dabar, tai vat gavom, gavom iš Kultūros tarybos, gerai yra. O sakau, jeigu taip neduok Dieve atsitiktų, kad nulis, gauni už brūkšnio, neįsivaizduoju. Nu rėkčiau tada, bet kas iš to.

GS: Taip, aha, tai apie tuos finansinius resursus pašnekėjom. O, vat kitas momentas, tie žmogiškieji resursai, nes kaip jūs čia sakot, kad jūs viską, kaip ir kurti turite, ar ne, ir turite buhalterę, tai aš, kaip suprantu, iš tikrųjų tie resursai tai irgi svarbus, ar ne, faktorius veikloms vystyti? Tie žmogiškieji pajėgumai?

I13: Nu taip, nu kaip pasakyt teatre tai pas mus labai daug žmonių yra, bet tie žmonės tai kas, aktoriai, kurie repetuoja, aišku, jie gauna už repeticijas atlygį, už vaidmens sukūrimą tada už spektaklius gauna. Bet kartais būna tokių ten spektaklių, bilietai išpirkti, mažai išpirkta bilietų ir nėra kaip išmokėt, tai tada iš kažkokio projekto ten rauni, nukandi gabaliuką. Taip vat aktoriai, paskui daug metų dirba tokia administratorė už labai juokingą sumą. Nu vat sakau, paskui dizaineris, bet čia visiems tu turi kažkiek vis tiek mokėt, taip negali, kad vat pasikviest, nebent nu kokie žmogiškieji resursai jie gali palaukti, jeigu

pas mane ten kažkas labai dega, kažką padaryt, sakyti *chebra* palaukit, tai gali palaukti. Bet, aišku, ten jau kiekvieną kartą laukt, tai jiems nusibostų.

GS: Taip, taip....

I13: Tai dėl to. O aš pati labai daug darau labai daug. Tai net nežinau, nu taip, tai aš ir esu tas žmogiškasis resursas pagrindinis. Būna, ten atiduoda kažkokių daiktų, ar aparatų, padovanoja, bet... nu tai vat.

GS: Dar sakykit, vienas toks pjūvis vat, kalbant apie tą sėkmingumą, pajėgumą, ar ne, vystyti veiklą, kaip aš ten darbe ir kiek tarsi žiūriu, ir tuos finansinius ir žmogiškuosius, ir dar toksai faktorius yra kaip įsitinklinimas. Tai reiškia buvimas kažkokoje asociacijoje, turėjimas tų kontaktų. Tai jūs vat irgi minėjote, ar ne, kad priklausote asociacijai, tai norėčiau paklausti vat jūsų vertinimu, kaip jūs manot, ar tai padeda jums veiklą vykdyti tie turimi tokie kontaktai, užmegzti ryšiai, palengvina kažkiek procesus?

I13: Gal veiklos ne tai, kad nepalengvina, kaip tik apsunkina, ten reik vest tai tą, tai aną, tai paprašo tą padaryt. Nu va tokį, kaip pasakyti, įprasmina gal, tu esi vat kažkokoje visuomenėje, bendruomenėje ir kažkokią bendrą idėją vystai, kuri tau yra nesvetima, o kaip tik artima, čia tai palengvina. Palengvina, nes yra bendraminčiai, dalyvauji visokiuose *<mini asociaciją, kuriai priklausu>* rengiamuose, nu dabar vyksta, vyks tuoj prasidės projektas *<mini projekto pavadinimą>*. Kiekvienais metais vis kokiam nors kitam rajone, mes, kaip pasakyt, rodom spektaklius vaikams. Tai tuo pačiu, tai ir skleidžia tavo teatro veiklą. Tai tokia esmine prasme palengvina, bet technine apsunkina.

GS: Taip, gerai, gerai, supratau ir dabar jau toksai labiau abstraktesnis klausimas jau išeinant iš tų visų ir konkursų labiau. Kaip jūs manytume, tiksliau, ar sutiktumėt su mintim, kad savivaldybė į NVO žiūri kaip į partnerį? Čia turiu omenyje, Vilniaus savivaldybę, bet jeigu turit patirčių su kitomis savivaldybėmis, irgi galite pasidalinti. Tai vat ar jūs matytumėt, kaip į partnerį žvelgia, yra suinteresuota įtraukti į veiklas ar skeptiškai, kažkaip nepasitiki daugiau?

I13: Nu, man atrodo, kad požiūris gerėja, žiūrint į sumų padidinimą. Tai vat šiais metais kaip niekad labai padidėjo sumos. Tai vat šitas džiugina, kad aišku ten nu gavęs 2000 gali pravesti ten kūrybinių dirbtuvių keletą, bet aišku, iš to turi kažkiek pragyventi. O šiais metais tai labai pradžiugino, padidėjo sumos. Bet ką aš girdėjau iš kolegų, kurie, pavyzdžiui, organizuoja šiuolaikinius festivalius, labai dabar ne ne paminėsiu, kad vat jie kažkaip tai liko už brūkšnio, savivaldybė, tai vat nežinau, bet aišku, čia visada žinai, kaip menininkai aaa parėkia, paskui iš tikrųjų kažkaip pats tu kaltas gal. *<prisimena, kaip vienas kūrėjas negavo lėšų projektui įgyvendinti, buvo labai pasipiktinęs, bet galiausiai projektas buvo įgyvendintas>* Tai vat taip pat negali žinot, kaip čia pasakyt dėl tų, kurie festivalių, bet vat būtent *<mini savo organizaciją>* tai buvo tikrai labai pagerbta šiais metais ir labai pasidžiaugiau, kad padidėjo sumos. Tiesiog jau jau normalios sumos, kuriom gali dirbt.

GS: Tai sakytumėt, kad savivaldybė visai yra suinteresuota, ar ne, įtraukti NVO ir kultūrinį tą gyvenimą?

I13: Taip, taip, taip.

GS: Supratau taip, aš irgi pastebėjau, kad tos sumos padidėjo. Galvoju, kaip įdomu, žinot. Nes apskritai tas toks mažas kultūrinių paslaugų perdavimo NVO procentas, tai jis apskritai Lietuvoj visur yra panašus ir žemas. Tai, bet Vilnių aš imu tarsi tokį, kaip galbūt gerąjį pavyzdį, kad kažko tarsi būtų galima, galbūt išmokyti, nes ir sumos didėja. Vis tiek sostinė yra kitoks reiškinys, negu regiono savivaldybė, su ta mintim, bet šiaip iš tikrųjų visur tolygiai ta situacija, panaši. Tai, žinokit iš manęs visiškai paskutinis toksai klausimas, kad kad ir neužlaikyti ir kaip ir aptarėm labai svarbius momentus. Iš tikrųjų čia jau gal šiek tiek kartojuosi su pradžia, ką mes apie kultūrą kalbėjom apskritai. Bet vat jūsų pačios patirtimi remiantis, jūsų matymu, ar Lietuvoje kultūros srities NVO apskritai yra sudaromos palankios sąlygos kurtis, augti, vystytis. Ar dar Lietuvai yra daug kur patobulėti šituo klausimu?

I13: Nu aš nežinau, kaip užsienyje. Aš tiktai žinau, pavyzdžiui, apie *<mini asociaciją>* kai kalbam, tai *<mini asociaciją>* išvis negaunam jokio administravimo. Aišku, ten visi dirba beveik savanoriškais pagrindais, ten gauni, kokius 200 eurų už visus metus. Tai čia juokas, aišku. Bet, pavyzdžiui, *<mini užsienio asociaciją>* pasiskundė, kad vietoj dar kažkokių 12 000 gavo tik 8, nu tai mes taip susižvalgėm. Kaip sakant, tai va. Nepriklausomoms organizacijoms Lietuvoje, tai tik prašau kurkis. Ir pats tavo galvos

skausmas. Tai ta prasme, kad nieks nedraudžia, kurtis, daryk. Aišku vat būtų labai Lietuvai, Vilniuj, visai Lietuvai pravartu, kad atsirastų daugiau tokių vietų, pavyzdžiui, kaip Menų spaustuvė, kurioje yra profesionalus, profesionalios ten įrangos viskas. Tu kaip rezidentas reziduoji ten, tarkim, nu keletą metų, mes ten nemažai metų rezidavom ir kito netekom, tai žiauriai blogai pasijautėm. Bet aišku, reikia, jaunimas ateina užleisti vietą, bet galėtų būti tokių kažkokių vat tarkim Menų spaustuvė, tarkim, jaunimui, ten kažkokia vieta nu tokiam subrendusiam. Nu vat kažkokių tokių rezidentūrų ir vyktų kažkokia tokia cirkuliacija, būtų labai labai pravartu, nes iš tikrųjų su salėmis blogai. Pavyzdžiui, toks mažas Talinas, mes buvom festivaly, tai iš sporto salės padaryta normali, iš mokyklos sporto salės, normali teatro salė. Visoms didelėms užuolaidom, amfiteatras, kėdės, vienu žodžiu, tai kiek čia, tai va galėtų tokių daugiau salių savivaldybės sugalvoti irgi. Buvo vat Ramovės, karininkų Ramojaus, bet dabar ten avarinė padėtis, tai negali disponuoti ta sale. Žinau, kad yra dizaino kolegijos salė, bet tai eik ten, neįsileis gal, nežinau, žodžiu va tai va. Tai vat ką galėtų padaryti, tai daugiau tokių salių, su rezidentūros galimybėmis, kur vat tos nevyriausybinės organizacijos galėtų glaustis. Apskritai utopinis planas būtų toks, kad valstybiniai teatrai, pavyzdžiui, <mini valstybinį teatrą>, jis ten turi 2 spektaklius vaikams, nu kurį vieną iš jų pastačiau aš, tai galėtų, tarkim, aišku, jie ten turi ir savo planų, ir tų salių nedaug, bet, pavyzdžiui, nu kažkiek tai laiko per mėnesį skirti nevyriausybinėms organizacijoms, lengvatinėm sąlygom, tarkim, kad tu profesionalioj salėje ir pratini <mini organizaciją>, žiūrovus vaikus, jiems nereikia sukti galvos, kaip čia tą vaikišką spektaklį sukurti jau atveda vaikiškų spektaklių. Tai vat būtų utopinis, kaip pasakyt, planas. Kad ir nežinau, Mažasis teatras, tai rodo, vaikam turi, bet jis aišku irgi nu pusiau valstybinis, vienu žodžiu galėtų tie valstybiniai teatrai sau išlupti naudos ir suteikti galimybes va tokiem. Tai va tai į tą klausimą ar nedraudžia, tai nedraudžia kurkitės, o kur jūs padėsit, mum nerūpi. Rašykit ten idėjas, gal galima tik susikūrus kažkokią grand idėją gal ir gali gauti pinigų iš Kultūros tarybos. Nu padarysi ten tą spektaklį ir ką? Pas mane irgi pradžioj dekoracijos namuose būdavo kampe. Kaip mus apvogė, pirmas buvo klausimas, ar nepavogė dekoracijų. Brangiausias turtas tai paskui šeima tenai gyvent reikėjo namuose. Tai kažkur paskui turi pasidėt, jeigu nori toliau vykdyti tą veiklą, o tų dekoracijų, nežinau, kiek jų dabar kubinių metrų sudaro, tik kažkur jas reikia laikyt. Nu grynai tokie techniniai dalykai, dėl kurių labai skauda galvą.

GS: Taip, taip jo, aš pasikartoja vat interviu tas momentas, kad su vieta vat yra klausimų, kur veikti, žinot, kur ką daryti, tai labai suprantu. O gal dar, sakykit, prisimenat, vat iminėjot, kad Kultūros ministerijos buvo ta lengvata, ar ne, kad 80 % padengia sumos už patalpas, o čia seniai dingo ta lengvatą gal atsimenat, kiek jinai laiko čia taip veikia?

I13: Nu gal du metai. Palaukit, dabar reikia pagalvot. Gal pernai, palaukit gal pernai. Pernai balandis, kažkaip tai iki balandžio. Jojo gal pernai, balandžio mėnesį jau buvo paskutinė data, bet palaukit, ar pernai, nu jojo pernai iki balandžio. Tai vadinasi už 2022 ir trečiųjų iki balandžio mėnesio buvo galima gauti, po to jau viskas.

GS: Tai šviežiai reiškia, supratau. Tai tai, žinokit, tikrai nuoširdžiai dėkoju jums ir visiškai pabaigai nebent turėtumėt, gal kažką jūs papildyti, pasakyti kažkokį pavyzdį kažkokią mintį, nes jeigu ne, tai viskas gerai. Bet šiaip gal kažkas dar jums liko pasakyti?

I13: Nu aš vis dėlto Kultūros paso ir, pavyzdžiui, dėl užsienio pavyzdžių. Pavyzdžiui, aš nežinau Norvegijoje, Švedijoje į Kultūros pasą patekti yra labai sudėtinga, yra Komisija, ten pažiūri su psichologais su viskuo ir jau tie, kurie patekė, tai jie grynai iš to gyvena, bet dirba važinėja po mokyklas, jau rodo nedideliu kiekiu vaikų spektaklius, tai vat čia ir būtų tokia kultūrinė edukacija pati geriausia. Tai va, nu tai tiek. Nu tai čia galėčiau daug papasakot. Nu vat kažkaip vis tiek pas mus nu negali pasakyt, kad negerėja situacija, jinai gerėja, bet kaip matai tuos pavyzdžius kitur, tai galėtų greičiau.

Summary

Cultural services can contribute to the development of an active civil society. Non-governmental organizations are seen as those who feel the pulse of the society and can respond to the different needs of society members. On the other hand, it is questioned whether NGOs have sufficient capacity to provide services, highlighting the challenges of accountability and strategic planning. The approach to NGOs as a service provider is relatively new in the world – historically the provision of services was entrusted only to state institutions, and later, for the sake of efficiency, actors from the private sector were involved. Today, service delivery is viewed as a joint activity, enriched by the resources and experiences of different sectors.

The inclusion of cultural NGOs in the provision of services is evident in the strategic documents established in Lithuania, but in practice, a limited increase in the diversity of cultural service providers is observed. Thus, this study "Increasing the diversity of cultural service providers in Lithuania by including NGOs: challenges and opportunities" sought to answer the question of what factors could explain the limited increase in the diversity of cultural service providers in Lithuania, despite the ambitious goals set.

In order to answer the research question, the following tasks were foreseen: first, based on researches about the opportunities and obstacles of intersectoral cooperation, to construct a theoretical basis for the research and to formulate hypotheses. Second, to construct a research instrument that would enable data collection to test the hypotheses. Third, to analyze legal documents and other information relevant to the study, to conduct semi-structured interviews and content analysis of interview texts. Finally, to assess what factors prevent increasing the diversity of cultural service providers in Lithuania, despite the strategically declared aspirations.

During the research, the possible influence of 6 independent variables on the limited increase in the diversity of cultural services was tested: legal regulation of the phenomenon of NGO provision of cultural services, the perception of the benefits of the NGO phenomenon of cultural services provision by municipal representatives, the attitude of municipal representatives towards the abilities of NGOs to provide cultural services, financial and human capacities of NGOs and NGO networking.

The conducted research revealed that, in Lithuania, the limited increase in the diversity of cultural service providers can be associated with the insufficient awareness of the benefits of the NGO phenomenon of public service provision by municipal representatives. In the case of Vilnius, on the

contrary, it was observed that the representatives of the municipality see the value of services provided by NGOs and trust in the abilities of NGOs to provide services. This is confirmed by the efforts observed in practice to create suitable conditions for NGOs to compete for the opportunity to provide a cultural service. However, it was observed that NGOs face financial insecurity (due to the challenges of operating in the economic space and the instability related to competitive financing), which makes it difficult to hire the necessary employees and to carry out continuous activities, to strengthen capacities. It can be said that for a sustainable increase in the diversity of NGO cultural service providers in the city of Vilnius, service-providing NGOs should be financially strong and have sufficient human resources - otherwise, the operation of NGOs will become a serious challenge, which may contribute to the decreasing supply of cultural NGO service providers in the country in the long term.

In future research, it is recommended to study the situation in other Lithuanian municipalities, in order to better understand the limited increase in the diversity of cultural services in Lithuania. Given the fact that this work focused on competitive funding, it would be valuable in further research to investigate in more detail other forms of cultural service provision and seek to identify their connections with the limited increase in the diversity of cultural service providers.

Both Lithuanian and global academic literature lacks research that analyzes the challenges and opportunities of increasing the diversity of cultural service providers, including NGOs. The research aimed to comprehensively evaluate both the legal environment of the state and the factors related to the public sector and the non-governmental sector. The conducted research contributes to the academic debate, which raises questions about the capacity of NGOs to provide services to the public, as well as to research examining the tension between NGOs' social mission and economic efficiency and the compatibility of these aspects.